

Bulletin advokacie

ČAK jako první podepsala memorandum s Bar Council of England and Wales • **Novela AML zákona: Identifikace klienta advokátem** • **Korporátní dluhopisy: černé ovce kapitálového trhu?** • **K vybraným otázkám vedlejší intervence (vedlejšího účastenství)** • **Recidiva jako okolnost zakládající trestní odpovědnost a rovnost před zákonem** •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

Pandemie přenesla do virtuálního prostoru i vzdělávání advokátů a koncipientů.

Vyberte si z online seminářů na str. 73-75.

**SVOLÁN
8. SNĚM
ČAK
Viz str. 4-5.**

Komentáře Wolters Kluwer

Nejrozsáhlejší komentářová řada

K dispozici také jako elektronická knihovna v ASPI

ASPI

NOVINKA

Zákon o obchodních korporacích (90/2012 Sb.) Komentář – 2. vydání

Jan Lasák, Jan Dědič, Jarmila Pokorná, Zdeněk Čáp a kolektiv

Právě vychází druhé vydání úspěšného komentáře zákona o obchodních korporacích č. 90/2012 Sb., které doplňuje a podstatně aktualizuje vydání první. Výklad reflektuje veškeré změny, k nimž v komentované oblasti došlo, a reaguje na rozsáhlou novelu č. 33/2020 Sb., účinnou od 1. 1. 2021, a na novelu č. 163/2020 Sb. týkající se úpravy družstev, jež je účinná od 1. 7. 2020.

Autorský kolektiv (v částečně obměněném složení, kdy se podařilo získat ke spolupráci prof. JUDr. Jana Dědiče) svůj odborný výklad doplňuje o nejnovější a nejaktuálnější judikaturu i literaturu ke komentované problematice. Zároveň je výklad obohacen o související účetní a daňový komentář.

Komentář je výbornou pomůckou usnadňující výklad ustanovení, která přinášejí v praxi nejasnosti.

O autorech

JUDr. Jan Lasák, LL.M.

Partner v advokátní kanceláři Kocián Šolc Balaščík, vedoucí autorského kolektivu komentáře k zákonu o obchodních korporacích a komentáře zákona o nabídkách převzetí

prof. JUDr. Jan Dědič

Partner v advokátní kanceláři Kocián Šolc Balaščík, vyučující na PF UK v Praze a na VŠE Praha, spoluautor komentáře k zákonu o obchodních korporacích

prof. JUDr. Jarmila Pokorná, CSc.

Vyučující na katedře obchodního práva PF MU v Brně, spoluautorka komentáře k zákonu o obchodních korporacích a k občanskému zákoníku

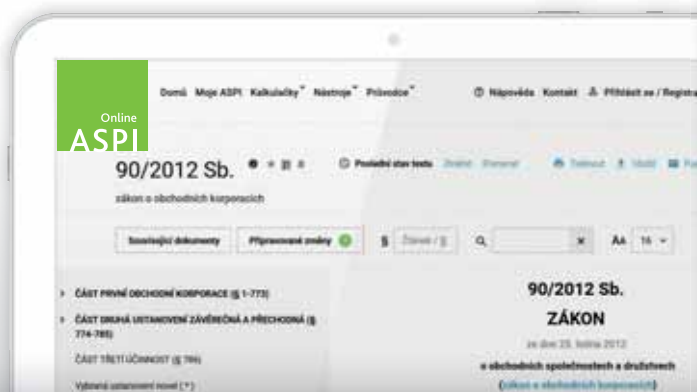
JUDr. Zdeněk Čáp

Ředitel odboru legislativně-právního, Svaz českých a moravských výrobních družstev, spoluautor komentáře občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích

Komentář je k dispozici také v ASPI a jako e-kniha.

Objednávejte na
www.wolterskluwer.cz/obchod

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
PhDr. Dagmar Koutská, Hana Saitzová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
JUDr. Petr Čáp,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
JUDr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného zasílejte

na adresu: ČAK, Národní třída 16,
110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá
zdarma. S reklamací při problémech
s distribucí se obraťte na pí Dvořákovou,
e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura

IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555 nebo
na 606 404 953. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz).

Toto číslo vyšlo 19. 3. 2021 v nákladu
17 200 výtisků.

Obálka: Shutterstock.cz

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Monika Novotná: **Apolitická advokacie** 3

Aktuality

Pozvánka na 8. sněm České advokátní komory 4

Výzva advokátům k navrhování kandidátů do představenstva,
kontrolní rady, kárné komise a odvolací kárné komise pro volby
na 8. sněmu České advokátní komory v roce 2021 5

ČAK jako první podepsala memorandum s Bar Council
of England and Wales Eva Indruchová 6

Aktuálně v právu Hana Rýdlová 8

Konference Karlovarské právnícké dny se přesouvá na rok 2022 10

z právní teorie a praxe

Články

Novela AML zákona: Identifikace klienta advokátem

Petra Vrábliková 11

Korporátní dluhopisy: černé ovce kapitálového trhu?

Martin Hobza 19

K vybraným otázkám vedlejší intervence (vedlejšího účastenství)

Petra Lavická 29

Hranice mezi kvalifikací žalob ze smlouvy a z deliktu pro účely alternativních jurisdikčních pravidel bruselského systému

Patrik Provazník 33

Právo poškozeného na účinné vyšetřování ve světle

nejnovější judikatury Ústavního soudu Stanislav Cik 37

Recidiva jako okolnost zakládající trestní odpovědnost a rovnost

před zákonem David Jochman 41

Soudní přezkum postupu správního orgánu při nezahájení řízení

z moci úřední Zdeněk Vojtášek 46

Z judikatury

NS: Ke vzniku předkupního práva podílových spoluvlastníků

u věci v podílovém spoluvlastnictví v důsledku smrti vlastníka
spoluvlastnického podílu 50

ÚS: K nesprávnému výpočtu odměny advokáta jakožto zmocněnce

poškozených 54

NSS: Rozhodování o návrhu na ustanovení zástupce asistentem soudce 56

SD EU: K možnostem fyzické osoby nevypovídat 61

ESLP: K bezplatnému použití uměleckého díla 62

Glosa: K rozhodnutí NS ohledně posouzení tzv. nových skutečností

z hlediska přechodných ustanovení občanského zákoníku 64

Z odborné literatury

Jan Brodec: Insolvenční řízení v kontextu mezinárodního práva

soukromého (Květoslav Růžička) 68

Jakub Hanák, Jana Tkáčiková: Zákon o Státním pozemkovém úřadu

(503/2012 Sb.). Komentář (Martina Weissová) 68

Pavel Mates, Petr Černý, Tomáš Lechner, Pavel Skalka:

Nahlížení do spisu podle občanského soudního řádu, trestního řádu, soudního řádu správního, správního řádu a daňového řádu
(Pavla Buriánová) 69

Jan Hak, Ondřej Vícha: **Právo na informace o životním prostředí ve středoevropském kontextu** (Jitka Jelínková) 70

z advokacie

Z české advokacie

Vnitrostátní únosy nezletilých dětí Daniela Kovářová 71

Z kárné praxe Petra Vrábliková 72

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty v době pandemie 73

Pozvání na přednášky pořádané Pražským sdružením Jednoty českých právníků 75

Nakonec

O právnickém vyjadřování Petr Hajn 76

Kresba Lubomíra Lichého 77

Víte, že... Stanislav Balík 77

Inhaltsverzeichnis 78

Zusammenfassung/Summary 79

Table of Contents 80

ZIZLAVSKY ➤ **30 let**

**Hledáme
advokáty do týmu!**

CV zasílejte na e-mail: vasinova@zizlavsky.cz

www.zizlavsky.cz

Pokyny pro autory

Vážení,

jsme potěšeni vaším zájmem publikovat v Bulletinu advokacie! Prosíme vás v zájmu urychlení publikace o dodržení několika mála instrukcí:

Příspěvky posílejte redakci elektronicky ve formátu programu Microsoft Word (DOC), a to na adresu bulletin@cak.cz.

Formát

Formát zasláných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odřádky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom entrem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně (důležité pasáže) nebo kurzívou (citace, cizojazyčné, zejména latinské výrazy), v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzátky! Poznámky pod čarou a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word a „Poznámky pod čarou“. Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zasláné portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky či grafy v žádném případě nevkládějte přímo do dokumentů!

Obsah

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu, optimální rozsah je do 30 000 znaků včetně mezer.

K odbornému článku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.

Citace a odkazy provádějte dle vlastní bibliografické normy BA.

Vzory citací:

Kniha: J. Novák: Soukromé právo, C. H. Beck, Praha 2020, str. 120.

Časopis: J. Novák: Poznámky k soukromému právu, Bulletin advokacie č. 3/2020, str. 20.

Redakce přijímá články, které nebyly dosud publikovány a jsou původním autorským dílem, dostatečně odlišným od jiných příspěvků na stejné nebo podobné téma. Pokud autor nabízí rukopis současně více redakcím, je povinen redakci o této skutečnosti neprodleně informovat. Zjištění opaku může vést k ukončení recenzního řízení. Poskytnutím rukopisu bere autor na vědomí, že dílo před publikací musí projít úspěšně recenzním řízením, přičemž o jeho zařazení do recenzního řízení, jakož i o publikaci rozhodne šéfredaktor/ka.

Udělení souhlasu

Autor poskytnutím rukopisu dává redakci souhlas s rozmnožováním, rozšiřováním a sdělováním příspěvku na webových stránkách ČAK a v Advokátním deníku, v právních informačních systémech a na internetových portálech spolupracujících s ČAK, jakož i v oblasti zpracování dat v rámci monitoringu médií.

Korektury

Autorské korektury se provádí elektronicky po zalomení, e-mailem.

Ke každému příspěvku prosíme připojte:

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji barevnou portrétní fotografii
- telefonické spojení a e-mail
- korespondenční adresu
- datum narození
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

Apolitická advokacie

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

poslední úvodníky v Bulletinu advokacie se točily kolem pandemické situace a opatření, která jsou překotně vyhlášována k jejímu zvládnutí. Ten můj nebude v tomto ohledu bohužel nijak výjimečný – opatření souhrnně nazývaná jako lockdown se dále prohlubují a světlo na konci tunelu vidí jen nezdolní optimisté.

V průběhu uplynulých měsíců se na představenstvo České advokátní komory opakovaně obraceli kolegové a kolegyně s žádostí, aby ČAK podpořila jejich snahu bojovat proti těm opatřením, která shledali jako nezákonná, nebo dokonce neústavní. Představenstvo se k těmto žádostem stavělo vždy obezřetně. Shodli jsme se totiž na tom, že advokacie by měla být zásadně apolitická a že bychom, přes více či méně vyhraněné vlastní politické názory, neměli zasahovat do krizových opatření, hodnotit je dříve, než tak učiní příslušný soud, nebo dokonce burcovat advokátní stav k občanské neposlušnosti. I v rámci legislativy jsme se soustředili především na podmínky k právním předpisům, které se v nějakém směru dotýkaly advokátů nebo výkonu advokacie. Přípomínky k ostatním právním předpisům jsme uplatňovali především tehdy, pokud byl předpis nesrozumitelný, navrhovaná ustanovení si odporovala nebo byla v rozporu s jinými právními předpisy nebo pokud se jednalo o zásahy zjevně nepřiměřené – tak jsme například ochránili mlčenlivost advokátů při implementaci směrnic DAC 5 a DAC 6.

Na druhé straně jsme byli jmenovitě i mediálně vyzýváni, abychom se veřejně distancovali od toho či onoho kolegy, který sám nebo v zastoupení svých klientů napadl opatření vlády nebo Ministerstva zdravotnictví soudní cestou. Něco takového, míním tím ostouzení kolegy, je samozřejmě nepřijatelné. Naprosto ctíme právo advokáta hájit a zastupovat své klienty, a pokud pro ně využívá stanovených procesních prostředků, není Česká advokátní komora tím, kdo by mu v tom měl bránit. A pokud jeho jednání překročí přípustný rámec a bude v rozporu s etickým kodexem, je jeho případný postih věcí kontrolní rady a kárné komise, a nikoli veřejné ostrakizace ze strany představenstva.

Do apolitického přístupu ČAK však zasáhla příslovečná poslední kapka, kterou pohár zdrženlivosti české advokacie přetekl. Vláda vyhlásila nouzový stav přes výslovné veto Poslanecké sněmovny a důrazné varování špiček ústavního práva. Takové flagrantní porušení ústavního pořádku nemohla Česká advokátní komora přehlížet a připojila se k široké právnické obci, která nahlas a zřetelně vysvětlila, proč jsou kroky vlády protiústavní a jaké důsledky může její jednání mít. Netrvalo dlouho, a tento názor byl potvrzen i Městským soudem v Praze v kauze Gymnázia Na Zatlance. Princip jablka z otráveného stromu, dosud diskutovaný v souvislosti s (ne)přípustností některých důkazů v trestních věcech, získal na jednu zcela jiný rozměr.

Česká advokátní komora se nechce pasovat do role orgánu, který by měl dozorovat ústavnost kroků vlády, k tomu jsou povolanejší. Přesto však – čas od času – bude nezbytné vyjádřit důrazný právní názor, pokud opět dojde k ohrožení základních principů právního státu. Stávající pandemická situace nahrává odpůrcům právních řešení – zjednodušeně řečeno, právo řešme, až vyřešíme epidemii. Takový přístup je nebezpečný. Opatření státu musí bezpodmínečně odpovídat právu. Pokud se právem nebude řídit stát, nemůže očekávat, že se jím budou řídit občané. Úcta k právu jde ruku v ruce s úctou k právníkům – a to je i jeden z cílů České advokátní komory.

Milé kolegyně, milí kolegové, asi nás nečeká snadné jaro, ale slovy Johna Lennona: *Nakonec všechno dobře dopadne. A jestli ne, tak to ještě není konec.* Přeji vám pevné zdraví.

Vaše

JUDr. MONIKA NOVOTNÁ, místopředsdkyně ČAK

Pozvánka na 8. sněm České advokátní komory

Představenstvo České advokátní komory podle § 42 odst. 3, 6 zákona o advokacii svolává 8. sněm České advokátní komory,

který se bude konat dne **22. října 2021** od 9:00 hodin v Kongresovém centru *Clarion Congress Hotel Prague*, Freyova 33, Praha 9 – Vysočany. Registrace účastníků sněmu bude zahájena v 8:00 hod.

Pro případ, že se sněm nebude moci 22. října 2021 konat v důsledku omezení stanovených usnesením vlády nebo mimořádným opatřením orgánu ochrany veřejného zdraví anebo v důsledku jiné obdobné skutečnosti, stanoví představenstvo České advokátní komory náhradní termín konání 8. sněmu na **17. prosince 2021**.

NÁVRH POŘADU JEDNÁNÍ SNĚMU

Představenstvo České advokátní komory navrhuje následující pořad jednání sněmu:

1. Zahájení sněmu
2. Zpráva o počtu přítomných advokátů
3. Volba předsednictva sněmu, volební, mandátové a návrhové komise a dvou ověřovatelů zápisu
4. Schválení pořadu jednání
5. Zahájení volby členů a náhradníků představenstva, členů kontrolní rady, kárné komise a odvolací kárné komise České advokátní komory
6. Úvodní slovo předsedy České advokátní komory
7. Vystoupení hostů
8. Zpráva předsedy České advokátní komory
9. Zpráva předsedy kontrolní rady České advokátní komory
10. Zpráva předsedy kárné komise České advokátní komory
11. Zpráva předsedy odvolací kárné komise České advokátní komory
12. Zpráva předsedy zkušební komise České advokátní komory
13. Projednání návrhů, předkládaných sněmu ke schválení představenstvem České advokátní komory
14. Projednání dalších návrhů stavovských nebo jiných předpisů, pokud budou předloženy sněmu podle čl. 4 odst. 2 organizačního řádu České advokátní komory
15. Ukončení volby členů a náhradníků představenstva, členů kontrolní rady, kárné komise a odvolací kárné komise České advokátní komory
16. Obecná rozprava
17. Zpráva návrhové komise
18. Přijetí usnesení sněmu k návrhům vzešlým z obecné rozpravy
19. Zpráva volební komise o výsledku voleb členů a náhradníků představenstva, členů kontrolní rady, kárné komise a odvolací kárné komise České advokátní komory
20. Ukončení pracovní části sněmu

Výzva advokátům k navrhování kandidátů do představenstva, kontrolní rady, kárné komise a odvolací kárné komise pro volby na 8. sněmu České advokátní komory v roce 2021

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

představenstvo České advokátní komory (dále jen „představenstvo“) rozhodlo 8. února 2021 o svolání 8. sněmu České advokátní komory. Sněm se uskuteční dne 22. října 2021, popřípadě v náhradním termínu 17. prosince 2021, nebude-li možné řádný termín dodržet v důsledku omezení stanovených usnesením vlády nebo mimořádným opatřením orgánu ochrany veřejného zdraví anebo v důsledku jiné obdobné skutečnosti.

Podle ustanovení čl. 5 stálého volebního řádu sněmu České advokátní komory sestavuje představenstvo kandidátní listiny pro volbu členů a náhradníků představenstva, členů kontrolní rady, kárné komise a odvolací kárné komise. **Představenstvo proto tímto vyzývá advokáty k předkládání návrhů kandidátů do představenstva, kontrolní rady, kárné komise a odvolací kárné komise České advokátní komory** (dále též jen „Komora“), a to v souladu s následujícími pravidly, která vyplývají ze stálého volebního řádu sněmu České advokátní komory:

1. Kandidovat může každý advokát, který nemá pozastaven výkon advokacie. Advokát může kandidovat osobně, na návrh některého orgánu Komory, na návrh jiného advokáta nebo skupiny advokátů. Advokát může kandidovat pouze do jednoho orgánu Komory.
2. Návrh kandidatury musí obsahovat:
  - a) jméno a příjmení, sídlo a evidenční číslo kandidáta,
  - b) označení, do kterého orgánu Komory kandidát kandiduje nebo je za kandidáta navrhován,
  - c) jméno a příjmení, sídlo a evidenční číslo advokáta nebo advokátů, kteří návrh kandidatury podávají nebo kteří návrh kandidatury osobně kandidujícího advokáta podporují, anebo označení orgánu Komory, který návrh činí,
  - d) prohlášení advokáta, který nekandiduje osobně, že byl s návrhem seznámen a že pro případ svého zvolení souhlasí s výkonem funkce v příslušném orgánu Komory.
3. Osobní kandidatura advokáta nebo prohlášení advokáta, který nekandiduje osobně, musí být opatřeny jeho úředně ověřeným podpisem; pokud jsou zaslány v elektronické podobě, musí být buď doručeny prostřednictvím datové schránky, nebo podepsány uznávaným elektronickým podpisem advokáta.
4. Představenstvo je povinno zařadit na kandidátní listinu každého advokáta, jehož kandidaturu podpoří nebo kterého navrhne alespoň dalších padesát advokátů nebo usazených evropských advokátů; splnění této podmínky se prokazuje předložením podpisové listiny, která musí obsahovat jméno, příjmení, sídlo a evidenční číslo všech advokátů, kteří kandidáta navrhuji nebo podporují, a jejich podpisy. Podpisová listina musí být přiložena ke kandidatuře advokáta.
5. Návrh kandidatury musí být doručen do sídla České advokátní komory **do 7. června 2021**, a to buď v listinné podobě, prostřednictvím datové schránky, nebo elektronicky podepsaný uznávaným elektronickým podpisem advokáta.
6. Při předložení návrhů je třeba dbát na to, aby v den volby, tj. v den konání sněmu, nebránila zvolení kandidáta skutečnost, že má pozastaven výkon advokacie – viz § 9a odst. 1 písm. d) zákona o advokacii nebo byl ze seznamu advokátů vyškrtnut; pokud by tomu tak bylo, volba by nebyla platná.

Za představenstvo České advokátní komory

JUDr. Vladimír Jirousek, v. r.
předseda České advokátní komory

ČAK jako první podepsala memorandum s Bar Council of England and Wales

Dne 25. února 2021 se uskutečnilo jednání představitelů ČAK a Bar Council Anglie a Walesu, během kterého došlo ke slavnostnímu podpisu Memoranda o porozumění mezi Českou advokátní komorou a Bar Council of England and Wales. ČAK se tak stala první advokátní komorou na světě, která toto memorandum po brexitu s Bar Council of England and Wales podepsala. S ohledem na aktuální pandemickou situaci se toto významné mezinárodní zasedání konalo online formou, a to za účasti sedmi představitelů obou komor.

Za ČAK během online setkání vystoupili JUDr. Vladimír Jirousek, předseda ČAK, JUDr. Antonín Mokřý, člen představenstva ČAK a bývalý prezident Rady evropských advokátních komor (CCBE), a JUDr. Eva Indruchová, vedoucí Odboru mezinárodních vztahů ČAK. Za Bar Council se zúčastnil Derek Sweeting QC, předseda Bar Council, Hugh Mercer QC, předseda pracovní skupiny pro budoucí pobrexítové vztahy, Fergus Randolph QC, místopředseda této pracovní skupiny, a Christian Wisskirchen, vedoucí mezinárodních vztahů Bar Council.

Bar Council je advokátní komorou sdružující 16 500 advokátů – tzv. barristerů v Anglii a Walesu. Bar Council je mezinárodně orientovaná a eviduje přes 2 000 advokátů, kteří mají klienty v jiných jurisdikcích.

Přípravy memoranda započaly již v lednu 2020, kdy se představitelé ČAK osobně setkali s tehdejší předsedkyní Bar Council, paní Amandou Pinto QC, se kterou projednali záměr toto memorandum s ohledem na vystoupení Spojeného království z Evropské unie uzavřít, a již tehdy vyjádřili tomuto společnému projektu plnou podporu.

Memorandum je vyvrcholením dlouhodobých, více než přátelských vztahů mezi ČAK a Bar Council, jak též ve svém projevu zdůraznil předseda Bar Council Derek Sweeting: „Memorandum je významným dokumentem, který obsahuje ustanovení o recipročních právech našich členů, advokátů. Velmi si vážíme toho, že ČAK je první advokátní komorou, která byla připravena podepsat takovéto memorandum. Je to projev úzkých vztahů, které s ČAK máme a které jsme po mnoho let budovali. ČAK též udělala více než ostatní komory, když nás podpořila i v rámci CCBE, a to i prostřednictvím bývalého prezidenta CCBE, JUDr. Mokřého, díky kterému se nám podařilo zůstat aktivním členem Rady evropských advokátních komor.“

JUDr. Mokřý na tato slova reagoval a ve svém projevu, jehož plné znění zveřejnil Advokátní deník dne 25. 2. 2021, zmínil: „K samotnému memorandu mezi našimi komorami bych chtěl uvést, že plně sdílím vše, co bylo řečeno předsedou Bar Council, a skutečně vidím jeho hlavní přínos v tom, že spojuje naše advokátní komory jednotné v silném přesvědčení, že naším cílem je zachovat, a pokud možno rozvíjet vzájemné vztahy a umožnit našim občanům a podnikatelům požívat naby-

tých svobod, práv a výhod. A zajistit, aby se našim občanům pobývajícím a podnikajícím u nás či u vás dostalo co možná nejlepší ochrany od nás, advokátů.“

Následně předsedové obou komor podepsali společné memorandum, jehož cílem je zejména chránit, podporovat a usnadnit výkon povolání advokátů v hostitelském státě, kterým je pro barristery z Anglie a Walesu Česká republika, a naopak pro advokáty z České republiky Anglie a Wales.

Doktor Vladimír Jirousek (na snímku při podpisu), který záměr společného memoranda od počátku plně podpořil, pronesl na závěr jednání děkovnou řeč, ve které mj. zmínil, že jde o historický okamžik pro obě komory. „Brexit jsme nikdy nechápali ve smyslu, že by se Anglie a Wales přestěhovaly na jiný světadíl. Naopak Anglii a Wales, ale i další země Spojeného království samozřejmě stále vnímáme – a bude to tak i v budoucnu – jako významného evropského souseda, ať již na poli obchodním, tak i v oblasti advokátní činnosti. Těchto vztahů a spolupráce si velmi vážíme a zavazujeme se je i nadále udržovat a rozvíjet,“ dodal předseda ČAK.

♣ JUDr. EVA INDRUCHOVÁ, Ph.D., LL.M.,
vedoucí Odboru mezinárodních vztahů ČAK

♣ Foto: redakce

Štenglová • Havel • Čileček • Kuhn • Šuk

Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání

2020 | vázané s přebalem | 1 336 | 3 190 Kč | obj. číslo EVK32

Kniha je prvním a aktuálně jediným komentářem na trhu k velké novelizaci zákona o obchodních korporacích. Třetí, podstatně změněné a přepracované vydání reaguje na dvě velké novely zmíněného zákona. Publikace obsahuje názory autorů na výklad nových či změněných ustanovení, které do zákona o obchodních korporacích přinesl zákon č. 163/2000 Sb., s účinností od 1. července 2020 a zákon č. 33/2020 Sb. s účinností od 1. ledna 2021. Autoři pod vedením doc. JUDr. Ivany Štenglové doplnili a přepracovali výklad k novelou nedotčeným ustanovením. Každý ze spoluautorů rovněž zkontroloval a doplnil novou relevantní judikaturu a odbornou literaturu.

Sprinz • Jirmásek • Řeháček • Vrba • Zoubek a kol.

Insolvenční zákon. Komentář

2020 | vázané s přebalem | 1 248 | 2 590 Kč | obj. číslo EVK9

Komentář reflektuje mimo jiné novelu insolvenčního zákona účinnou k 1. 6. 2019, novelu účinnou k 1. 10. 2019 týkající se tzv. dětských dlužníků, nově přijaté prováděcí předpisy, jakož i takřka tisíc rozhodnutí insolvenčních soudů. Autorský kolektiv zahrnuje celou řadu osobností z praxe, včetně soudců, insolvenčních správců, advokátů, a neopomíjí ani specialisty z oblasti ekonomie, ČNB a Ministerstva spravedlnosti ČR. Komentář tak přináší komplexní pohled na problematiku insolvenčního řízení z právního i ekonomického pohledu. Samozřejmostí je reflexe nejnovější soudní judikatury vyšších soudů.

Králíčková • Hrušáková • Westphalová a kol.

Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání

2020 | vázané s přebalem | 1 256 | 2 990 Kč | obj. číslo EVK26

Po šesti letech účinnosti nového občanského zákoníku přichází na trh druhé, podstatně přepracované a rozšířené vydání komentáře k novému českému rodinnému právu začleněnému do občanského zákoníku. Autoři reagují na problémy, které aplikace nové právní úpravy přinesla a přináší. Zpracována byla nová judikatura vydaná soudy po účinnosti občanského zákoníku, dále zcela nově problematika péče o zdraví dítěte a o jmění dítěte. Zvláštní pozornost je věnována procesním aspektům a mezinárodnímu právu rodinnému.

Spáčil • Králík a kol.

Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 2. vydání

2021 | vázané s přebalem | 1 688 | 3 590 Kč | obj. číslo EVK27

Druhé vydání komentáře k absolutním majetkovým právům přináší 400 stran výkladu navíc. Zásadních změn doznala část věnovaná judikatuře. Na rozdíl od prvního vydání jsou jednotlivá rozhodnutí zapracována přímo do textu výkladu. Ten je u některých institutů doplněn judikaturou již v poměrně značném rozsahu, jiné spíše sporadicky nebo pouze v dílčích aspektech a s některými se dosud rozhodovací praxe Nejvyššího soudu zatím prakticky neseťkala (právo stavby, speciální způsoby nabývání vlastnického práva, vydržení, správa cizího majetku apod.).

kolektiv více jak 50 autorů

Občanský zákoník I–VI. Komentář. 2. vydání

2020, 2021 | vázané s přebalem | zvýhodněná cena 14 990 Kč místo 20 060 Kč | obj. číslo NOV

Druhé, podstatně přepracované a rozšířené vydání šestidílného komentáře k občanskému zákoníku uceleně reaguje na nedávné legislativní změny a vývoj judikatury. Vypořádává se s rozdílnými právními názory, publikovanými především v jiné komentářové literatuře.

Objednejte si již nyní komplet všech šesti dílů komentáře k občanskému zákoníku za zvýhodněnou cenu 14 990 Kč a ušetřete 5 070 Kč. Cena všech šesti svazků samostatně činí 20 060 Kč. Jednotlivé díly vám zašleme ihned po vydání na dobírku, zaplatíte vždy až po doručení konkrétního titulu na vaši adresu.

ZVÝHODNĚNÁ CENA KOMPLETU

§ Aktuálně v právu

Projednávaní stavebního zákona bylo přerušeno

Poslanci dne 3. března 2021 rozhodli, že základem pro další projednávaní návrhu nového stavebního zákona už nebude původní materiál Ministerstva pro místní rozvoj. Místo něj se stane podkladem komplexní pozměňovací návrh sněmovního hospodářského výboru, který počítá s převodem všech stavebních úřadů pod stát. K tomuto návrhu budou moci poslanci nyní směřovat své pozměňovací návrhy. Řada opozičních poslanců ale verzi hospodářského výboru kritizuje a odmítá. Stejně jako vládní návrh obsahuje přes 330 paragrafů a počítá s účinností nového zákona od 1. července 2023. Počítá ale s tím, že už od 1. ledna budou moci vznikat krajské stavební úřady a vláda začne vybírat jejich ředitele, kteří budou mít zhruba rok a půl času připravit vše na fungování podle nového zákona. Základem navrhované organizační struktury mají být krajské stavební úřady organizované podobně jako třeba ty katastrální, které budou mít v obcích svá územní pracoviště. Návrh počítá i se vznikem Nejvyššího stavebního úřadu, který by sídlil v Ostravě.

Sněmovna schválila omezení vzniku a vymáhání dluhů dětí

Poslanecká sněmovna schválila dne 5. března 2021 navrhované omezení vzniku a vymáhání peněžitých dluhů dětí. Podle této vládní novely občanského zákoníku je vymáhání možné jen do výše jmění nezletilého ke dni, kdy nabyl plnou svéprávnost. Obdobně se ohraničí také vymáhání smluvních pokut. Předlohu nyní dostane k posouzení Senát. Cílem úprav je předcházet tomu, aby děti vstupovaly do dospělosti s dluhy. Nová pravidla pro dětské dluhy se budou, podle schválených úprav, vztahovat na osoby do 21 let, tedy na širší okruh, než předpokládal původní návrh s věkovou hranicí 18 let. Zejména veřejné instituce, jako jsou radnice a dopravní podniky, budou tak moci díky schválené úpravě odpouštět staré dětské dluhy bez obav z porušení povinností spojených se správou majetku.

Odklad zavedení chráněného účtu pro dlužníky v exekuci

Pravděpodobně až od července tohoto roku budou moci dlužníci v exekuci žádat o založení takzvaného chráněného účtu. Skupina poslanců navrhla tříměsíční odklad zavedení tohoto institutu, aby se banky mohly dostatečně připravit. Zvláštní bankovní účet by měl zabránit případné neoprávněné exekuci nezabavitelných peněz. Příslušný zákon č. 38/2021 Sb. přijatý v lednu, který tato konata uzákonil, měl být původně účinný od 1. dubna 2021.

Legislativu pro vás sledujeme denně. Čtěte **ADVOKÁTNÍ DENÍK**

Z judikatury

ÚS: Nahlédnutí do spisu v přípravném řízení je samostatným úkonem právní služby

Podle nálezu Ústavního soudu z 1. března 2021, sp. zn. I. ÚS 3906/17, platí, že lze – s ohledem na okolnosti případu a průběh trestního řízení – považovat úkon nahlížení do spisu za samostatný úkon právní služby, za který náleží náhrada podle § 11 odst. 3 advokátního tarifu, neboť se svou povahou kvalitativně blíží úkonu podle § 11 odst. 1 písm. f) advokátního tarifu.

ÚS vyhověl návrhu muže ve výkonu trestu na přiznání bezplatné obhajoby

Podle nálezu Ústavního soudu z 16. února 2021, sp. zn. I. ÚS 3582/20, platí, že ústavně zaručené právo na obhajobu, jehož součástí je i právo na obhajobu bezplatnou či za sníženou odměnu, je spolu s presumpcí nevinou základní podmínkou řádného procesu, v němž má být zjištěna vina. Obhajoba přispívá k rovnému postavení obou stran v soudním řízení tím, že pomáhá obviněnému porozumět, co se právě děje a co se od něj očekává, a to z pohledu porozumění jak odbornému jazyku, také situačnímu kontextu řízení. Právo na obhajobu je subjektivním právem a jeho respektování má přímý vliv na naplnění objektivní hodnoty spočívající ve zjištění a spravedlivém potrestání osoby, která ve společensky škodlivých případech páchá trestné činy, a tím ohrožuje integritu společnosti v právním státě žijící a na něj se spoléhající. Vzhledem k nutnosti zajistit základní práva a svobody všem osobám bez rozdílu majetku musí být právo na obhajobu zajištěno všem, tedy stejně osobám majetným i nemajetným.

ÚS: Z odsuzujícího rozsudku musí být patrné naplnění všech znaků trestného činu

Ústavní soud nálezem ze dne 10. února 2021, sp. zn. II. ÚS 1762/20, konstatoval, že má-li být odsuzující rozsudek v souladu s čl. 39 Listiny („*jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit*“), který zakotvuje zásadu *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*, musí být z jeho odůvodnění patrné, že bylo prokázáno naplnění všech znaků trestného činu. Tento požadavek musí být dodržen i tam, kde dochází k uplatnění zásady zákazu *reformationis in peius*.

ÚS: ČR nemůže nést odpovědnost za délku řízení před ESLP

Ústavní soud v nálezu ze dne 23. února 2021, sp. zn. I. ÚS 1154/20, kterým zamítl ústavní stížnost ve věci nepřiměřené délky řízení, neboť ji neshledal důvodnou, konstatoval, že v mezinárodním právu veřejném fungují odpovědnostní vztahy na bázi kodifikovaného mezinárodního obyčejového práva. Vznik mezinárodněprávní odpovědnosti vyžaduje kumulativní splnění dvou podmínek: 1. existenci mezinárodně protiprávního chování subjektu mezinárodního práva, které je:

2. přičitatelné odpovědnému subjektu mezinárodního práva. Členský stát Rady Evropy (tedy i Česká republika) nemá na délku řízení před ESLP přímý vliv; pouhá skutečnost členství státu v mezinárodní organizaci jeho odpovědnost nezakládá. Pokud Česká republika nemůže odpovídat za délku řízení před ESLP, nelze ji zahrnout do posouzení celkové délky řízení.

ÚS nepřiznal rodičům odškodnění za útrapy způsobené nehodou dcery

Ústavní soud nálezem ze dne 16. února 2021, sp. zn. I. ÚS 3449/19, zamítl ústavní stížnost ve věci nároků sekundárních obětí a zároveň konstatoval, že vyjádření útrap sekundárních obětí je jen těžko uchopitelné a pomyslným odrazovým můstkem může být zdravotní stav primární oběti. Nelze zpochybnit, že sekundární oběti si během úrazů osob blízkých procházejí značným emocionálním vypětím, nicméně to lze jen stěží objektivizovat (navíc si lze relativně snadno představit situaci, kdy i u méně závažného poranění budou osoby blízké subjektivně vnímat poranění velmi intenzivně). Z toho důvodu je neshledání hranice, při které budou obecné soudy osobám blízkým přiznávat nároky plynoucí z ustanovení § 2959 o. z., a kdy nikoliv. Hledání této hranice je pak ponecháno především na judikatuře obecných soudů.

NSS: Kompetence Ministerstva zdravotnictví se vyhlášením nouzového stavu nemění

Nejvyšší správní soud zrušil 26. února 2021 rozsudek Městského soudu v Praze, kterým byla v loňském roce zrušena čtyři mimořádná opatření Ministerstva zdravotnictví vydaná podle zákona o ochraně veřejného zdraví a zakazující volný pohyb osob a maloobchodní prodej a služby. Podle městského soudu nebylo v době nouzového stavu vyhlášeného vládou přijetí takových opatření v kompetenci Ministerstva zdravotnictví. Proti rozsudku Městského soudu v Praze podalo Ministerstvo zdravotnictví kasační stížnost, které Nejvyšší správní soud vyhověl, ačkoliv dal ministerstvu za pravdu jen v jednom z šesti bodů jeho obsáhlé kasační stížnosti. Před Nejvyšším správním soudem ale neobstál právní názor Městského soudu v Praze, že v době vyhlášení nouzového stavu je působnost ministerstva podle zákona o ochraně veřejného zdraví oproti „běžné“ situaci omezena a opatření představující rozsáhlejší omezení práv může vydávat pouze vláda prostřednictvím krizových opatření. Pro tento závěr o „přepnutí“ kompetencí však Nejvyšší správní soud neshledal oporu v platném právu.

Judikaturu pro vás sledujeme denně. Čtěte **ADVOKÁTNÍ DENÍK**

Ze světa práva

K Tribunálu SD EU nastoupil nový český soudce JUDr. David Petrlík

Český soudce JUDr. David Petrlík, Ph.D., složil dne 1. března 2021 slavnostní přísahu a stal se novým členem Tribunálu SD EU. Zaujal místo po soudci JUDr. Janu Passerovi, Ph.D., LL.M., který se loni přesunul k Soudnímu dvoru EU. Petrlíkův mandát vyprší koncem srpna 2025. Doktor Petrlík se vedle soudkyně Dr. iur. Mgr. Petry Škvařilové-Pelzl stane druhým českým zástupcem u Tribunálu SD EU.

♣ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

Vzory rozhodnutí a úkonů soudů všech stupňů

v občanském soudním řízení a v soudním řízení správním včetně zvláštních řízení soudních podle zák. č. 292/2013 Sb. – 5. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 1. 2021

Michal Králík a kolektiv

Podstatně přepracované vydání sbírky soudních vzorů nabízí příklady rozhodnutí a úkonů soudů se zapracováním všech požadavků, které jsou na konkrétní dokumenty kladeny. Publikace nabízí také on-line přístup ke vzorům v editovatelné podobě.

1120 stran, váz., 1790 Kč

Právo Evropské unie 3. aktualizované vydání

Michal Tomášek, Vladimír Týč, David Petrlík a kolektiv

Učebnice se zaměřuje na základní otázky ústavního a institucionálního práva EU, jakož i vnitřního trhu, unijní regulace ochrany hospodářské soutěže, veřejných podpor a veřejných zakázek s důrazem na soudní aplikaci unijního práva.

512 stran, váz., 720 Kč

Majetek státu v teorii a praxi

Petr Havlan, Dagmar Sochorová a kolektiv

Publikace shrnuje, vysvětluje a kriticky hodnotí právní úpravu a judikaturu týkající se problematiky majetku státu. Reaguje na četné změny v právní úpravě hospodaření a nakládání se státním majetkem. Propojuje přitom teoretická východiska s realitou, čímž se stává vhodnou pomůckou pro aplikační praxi.

352 stran, 550 Kč

Konference Karlovarské právnícké dny se přesouvá na rok 2022

S ohledem na přetrvávající nepříznivou epidemiologickou situaci se pořadatelé XXVIII. Konference Karlovarské právnícké dny, která byla přesunuta z loňského roku na letošní červen, rozhodli nepořádat akci ani letos. Bude ale vydán sborník již připravených příspěvků, které budou zaměřeny na náhradu škody a související otázky.

Již XXIX. ročník tradičního setkání českých, německých, slovenských a rakouských právníků pak organizátoři plánují na **16. až 18. června 2022**.

NOVINKY NAKLADATELSTVÍ ANAG

Celý sortiment již vydaných knih nakladatelství ANAG najdete ve všech dobrých knihkupectvích po celé ČR.

ZÁKONÍK PRÁCE

5888

prováděcí nařízení vlády a další související předpisy s komentářem k 1. 1. 2020

kolektiv autorů

13. aktualizované vydání

Tato publikace přináší čtenářům veškeré legislativní změny v zákoníku práce a dalších souvisejících právních předpisech, k nimž došlo v uplynulém roce 2019, a to formou uceleného souboru téměř čtyř desítek aktualizovaných úplných znění právních předpisů opatřených komentáři vyjadřujícími právní názory a zkušenosti osvědčeného a částečně obměněného týmu autorů. Publikace mapuje právní stav k 1. 1. 2020 a vyznačuje se podstatně revidovaným textem komentářů se zaměřením na jejich aktualizaci a zpřehlednění.

1320 stran, vázaná, 979 Kč

ABECEDA PERSONALISTY 2020

5790

kolektiv autorů

10. aktualizované vydání

Kniha, která je určena jak personalistům, tak i širšímu okruhu uživatelů, kteří se zabývají personalistikou, např. manažerům, podnikovým právníkům, atd., zohledňuje změny, které nabyly účinnosti v průběhu roku 2019, jakož i ty, ke kterým dochází od roku 2020. Čtenáři získají informace nejen o základních pravidlech uvedených v nařízení GDPR, ale zejména praktický návod, jak správně zpracovávat osobní údaje uchazečů o zaměstnání a zaměstnanců. Jedná se například o práci s životopisy, sociálními sítěmi, osobními a vstupními dotazníky, kopírování dokladů, osobní spisy zaměstnanců, označení zaměstnanců (vizitky, visačky), monitorování zaměstnanců a mnoho dalšího.

528 stran, kroužková, 589 Kč

anag@anag.cz
585 757 411
www.anag.cz

již 30 let s vámi

z právní teorie a praxe

Velká novela AML zákona: Identifikace klienta advokátem

Článek publikovaný v minulém čísle BA týkající se novely zák. č. 253/2008 Sb. (dále jen „AML zákon“),¹ vyvolal velký ohlas, přičemž ve většině případů zaznívaly požadavky na komplexní pohled a popis procesu identifikace a kontroly klienta advokátem v jeho dnešní podobě. Tato materie je z dnešního pohledu popsitelná pouze v základním rámci, ve vztahu k jednotlivým krokům, k jednotlivým zákonným povinnostem a k možným úvahám, které nutně musí jednotlivé kroky provázet. Jakýkoliv podrobný popis by daleko přesáhl možnosti následujícího příspěvku a troufám si říci, že by směřoval ke komentáři v pěti svazcích. S ohledem na nezbytnou individualizaci každého procesu přitom nemůže být žádný předem nastavený postup vyčerpávající. Na co se však prioritně zaměřit?

Mgr. Petra Vrábliková
působí jako advokátka a vedoucí
Oddělení pro věci kárné ČAK.

Základní zásada

I když žádné zásady, žádné premisy, na nichž by jeho úprava stála, zákonný text neobsahuje, vyplývají tyto zásady jak z preambule IV. AML směrnice,² tak z doporučení FATF, o něž se systém v první řadě opírá, a z účelu právní úpravy a jejích nástrojů, který zákonem vymezen je.

Nejdůležitější zásadou při aplikaci ustanovení zákona je tzv. rizikově orientovaný přístup, tj. postup založený na znalosti nejen zákonné úpravy a vlastních pravidel, ale především na znalosti rizik praní peněz,³ jimž jsou povinné osoby vystaveny, zde především rizik, jimž jsou vystaveny právnické a poradenské profese.

Touto zásadou je pak třeba poměřovat všechny získané údaje i postup, jimž jsou získávány.

Poučení klienta

Povinná osoba při provádění identifikace a kontroly klienta zpracovává osobní informace klienta, mnohdy v rozsahu dalece přesahujícím potřeby samotné právní služby. Na nakládání s osobními údaji v tomto režimu se plně vztahuje obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR).

Před shromažďováním těchto údajů je tak třeba klienta poučit o tom, že zpracování osobních údajů je prováděno

za účelem plnění právních povinností, konkrétně pak plnění povinností, které má advokát podle AML zákona. Protože část takto získaných údajů bude zpracovávána z dvojího režimu (poskytnutí právní služby a AML), je možné toto poučení zahrnout do poučení klienta (pokud je vlastní klient jedinou identifikovanou a kontrolovanou osobou v daném obchodu nebo obchodním vztahu) při navázání obchodního vztahu právních služeb. V ostatním se na toto poučení vztahují pravidla obecného nařízení bez dalšího.

Poučovací povinnost vyplývá přitom nejen z obecného nařízení, ale v konkrétní podobě i z ust. § 17a odst. 2 a § 24 odst. 2 AML zákona, a to paradoxně v režimu „odzadu dopředu“. Obsahem poučení tak podle § 24 odst. 2 AML zákona musí být informace o zpracování osobních údajů v běžném režimu GDPR a zákona o zpracování osobních údajů, včetně, slovy zákona, „obecného upozornění na povinnost zpracovávat osobní údaje pro účely předcházení legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu“.

Toto poučení může zahrnovat pouze obecné poučení o právních povinnostech povinných osob ve vztahu ke klientovi, nikoliv informaci o podrobných postupech nebo následku zjištěného rizika, případně nesplnění povinnosti ze strany klienta.

Ust. § 17a odst. 2 AML zákona pak výslovně zakazuje, aby klient jako subjekt údajů obdržel jakékoliv konkrétnější informace. Toto omezení informační povinnosti ve vztahu k subjektu údajů pramení v zákazu formulovaném podstat-

1 P. Vrábliková: Velká novela AML zákona a zákona o advokacii – několik úvodních upozornění, Bulletin advokacie č. 1-2/2021, str. 13-15.

2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/EE, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018.

3 Použiji termín „praní peněz“ jako zkratku pro celou oblast, tj. praní peněz, financování terorismu a šíření zbraní hromadného ničení.

ně lépe čl. 41, resp. čl. 39 odst. 1 IV. AML směrnice, který výslovně stanoví, že „*povinné osoby a jejich ředitelé a zaměstnanci nesdělí dotčenému klientovi ani jiným třetím osobám skutečnost, že informace jsou předávány, budou předány nebo byly předány (...) ani že se provádí nebo může být provedena analýza týkající se praní peněz nebo financování terorismu*“.

Z účelu celého postupu je patrné, že je třeba do tohoto zákazu zahrnout i informaci o tom, že takové údaje předány být eventuálně mohou. Důvodem je zde obecně skutečnost, že takovým poučením by mohlo dojít ke zmaření účelu AML postupů, v konkrétní podobě pak zákonem definovaná povinnost mlčenlivosti povinných osob (§ 38 AML zákona) s tam definovanou preventivní výjimkou.

Sečteno a podtrženo, je **nezbytné dodržet vysokou míru obecnosti poučení a rozhodně není třeba klientovi předkládat sáhodlouhá poučení s citací textu AML zákona.**

Správný okamžik identifikace

Zákon předpokládá, že identifikace proběhne před uzavřením obchodního vztahu nebo před provedením obchodu mimo obchodní vztah (jednorázové transakce), ovšem má na mysli obchod nebo obchodní vztah, který je sledovanou činností podle AML zákona.

Je tak možné provést identifikaci při uzavření smlouvy o poskytování právních služeb, ale reálně zákon tento krok vyžaduje až tehdy, kdy je zřejmé, že předmětem těchto služeb bude některá nebo některé ze sledovaných činností.

Identifikace by měla časově bezprostředně souviset se sledovanou činností, provedení identifikace s časovým odstupem není v souladu se zásadami této úpravy. Je zejména nezbytné pamatovat na to, že pro uzavření smlouvy o poskytování právních služeb není identifikace nezbytná a není zákonnou podmínkou jejího uzavření, ve vztahu k osobním údajům zde tak není zákonný důvod zpracování podle obecného nařízení, a tedy k jejich zpracování bude advokát potřebovat jinou formu poučení i souhlas klienta s jejich zpracováním.

Okamžik identifikace se tedy váže k zahájení poskytování takové služby, která je sledovanou činností, nejpozději tehdy, kdy je zřejmé, že hodnota obchodu překročí částku 1 000 eur, anebo při vzniku obchodního vztahu bez ohledu na jeho hodnotu, obdobně bez ohledu na hodnotu při nákupu nebo prodeji předmětů kulturní hodnoty nebo použitého zboží bez dokladu o jeho nabytí (...).

Činnosti uvedené v § 7 odst. 2 písm. c) a d) [dříve d) a e)] AML zákona nejsou běžnou činností advokáta, a tedy ani předmětem tohoto článku. Je však nutné upozornit na to, že přestože původní písm. c) (uzavření smlouvy o nájmu bezpečnostní schránky nebo smlouvy o úschově) z ust. § 7 AML zákona vypadlo, úschova, resp. **smlouva o úschově zůstává vždy obchodním vztahem, a tedy jí identifikace záko-**

nitě předcházet musí. Uvedené ustanovení předpokládá, že identifikace má být dále provedena, jde-li o podezřelý obchod, je nutné ale předpokládat, že takové zjištění se vždy může týkat pouze sledovaných činností, dodatečné provedení chybějící identifikace by tak přicházelo v úvahu pouze u obchodů, u nichž s ohledem na jejich hodnotu provedena být nemusela.

S tou podlimitní hodnotou je vůbec trochu potíží, zákon totiž umožňuje povinné osobě v § 7 odst. 4 AML zákona, aby s ohledem na vlastní hodnocení rizik sama stanovila hodnotu obchodů, nad níž bude identifikaci provádět, tj. umožnil jí stanovit nižší hranici identifikace, než je 1 000 eur. U advokáta je taková možnost, v podstatě vážící získávání osobních údajů od klienta na vlastní úvahu advokáta, poněkud nebezpečná, neboť tato vlastní úvaha je podložena zákonnou možností, nikoliv povinností a lze dlouze diskutovat o tom, nakolik tato vlastní úvaha může prolomovat pravidla přístupu advokáta ke klientovi a zákonnou povinnost mlčenlivosti.

Domnívám se, že **povinnost mlčenlivosti advokáta je prolomena** (viz ust. § 21 odst. 6 zákona o advokacii) **pouze pro plnění povinností podle AML zákona.** Nejedná-li se o výslovnou zákonnou povinnost, k prolomení povinnosti mlčenlivosti nedochází a nelze se ani dovolat jeho zvláštního postavení jako povinné osoby ve vztahu ke klientovi nebo dalším osobám v transakci zúčastněným.

Postup a obsah identifikace

Identifikací se rozumí **zjištění, zaznamenání a ověření identifikačních údajů klienta, a to bez ohledu na to, zda jde o fyzickou, nebo právnickou osobu.** Potud ani nic nového, ani nic překvapivého. Znovu je však nutné zdůraznit, že **definici klienta zákon neobsahuje a z jeho textu odvoditelná není, přičemž zjevně nejde o totožný obsah s tím, koho za svého klienta v advokacii považujeme.** Tuto definici je nutné tvořit ve vztahu k účelu AML úpravy; zjednodušeně je to osoba, která nakládá s majetkem sama nebo zprostředkovaně, nebo k takovému nakládání dává pokyny, přičemž tyto dispozice jsou z pohledu advokáta sledovanou činností ve smyslu AML zákona.

Klientem bude z tohoto pohledu **vždy složitel** (zejména půjde-li o skládání prostředků v hotovosti, ať již k rukám advokáta, anebo na jeho účet, kdy je tato povinnost do jisté míry relativizována – prvotní identifikaci by měla provést banka⁴), a to i tehdy, pokud je odlišný od klienta, **a ve většině případů to bude i obmyšlený.**

Základním krokem identifikace je poznání klienta, které by mělo proběhnout za jeho osobní přítomnosti nebo osobní přítomnosti jeho zástupce; hovoříme zde o setkání mezi povinnou osobou a klientem. **To neplatí v případě zjednodušené identifikace klienta** (protože tam již povětšinou k setkání došlo) **a v případě:**

- a) využití nástrojů pro elektronickou identifikaci podle § 8a AML zákona nebo dálkové identifikace podle § 11 odst. 7 a 8 AML zákona,
- b) zprostředkované identifikace podle § 10 AML zákona, kdy identifikaci provádí autorizovaná osoba, která povinnou osobou není,

⁴ Zde se ukazuje, že filozofie rozdělení *customer due diligence* na identifikaci jako samostatný proces a kontrolu na proces navazující je více než nevhodná, neboť při vkladu provede banka identifikaci, ale většinou nikoliv již kontrolu složitela, v danou chvíli totiž nedisponuje dalšími údaji týkajícími se sledované transakce nebo obchodního vztahu pro to, aby mohla řádně rizikovitost takové transakce posoudit, a tedy v rámci kontroly zjišťovat tomu adekvátní informace.

- c) převzetí identifikace od jiné povinné osoby podle § 11 odst. 1 až 6 AML zákona.

Princípem novelou provedených úprav je tak především snaha nekomplikovat obchodní vztahy uskutečňující se na dálku, pokud to není nezbytně nutné. Zákon zde do 21. století posouvá i využívání elektronických a bankovních nástrojů a tuto možnost otevírá i pro jiné povinné osoby, než jsou finanční a úvěrové instituce. Jakkoliv se to zejména v posledním roce ukazuje jako správná cesta, využívání různých typů elektronických nebo elektronicky zprostředkovaných typů identifikace v sobě nutně nese větší riziko jejich zneužití nebo padělání. I to je důvodem, pro který provedení identifikace prostřednictvím bankovní identity jako krok následný a bezprostředně související vyžaduje zásadně využití procesu zesílené kontroly klienta a obchodního vztahu nebo transakce mimo obchodní vztah.

Pouze prvotní identifikace je identifikací úplnou, včetně fyzické identifikace, další identifikace se již bez osobní přítomnosti klienta obejdou. To platí v případě obchodu s klientem, který již identifikován byl, anebo jednání s novým zástupcem klienta, kdy se uplatní postup podle § 8 odst. 4, 5 AML zákona.

Je namístě záměrně oddělit tři samostatné úkony, a to:

- a) zjištění,
- b) zaznamenání a
- c) ověření identity.

Zjišťuje, ověřuje a zaznamenává povinná osoba, nikoliv klient. Takový postup lze jistě nahradit vyplněním dotazníku, ale pouze v prvních dvou krocích, **povinná osoba musí na základě předložených dokladů správnost a zákonný rozsah informací ověřit.** Takový postup nelze nahradit ani ověřením podpisu na smlouvě, ani podpisem nebo čestným prohlášením klienta. Ověření poskytnutých údajů předpokládá porovnání sdělených údajů s průkazem, který je veřejnou listinou. Tento průkaz musí být platný. U právnických osob pak nejméně příslušným výpisem z veřejného registru.

Rozsah zjišťovaných údajů se po novele provedené zákonem č. 527/2020 Sb. zásadně nezměnil.

U klienta – fyzické osoby – se zjišťují všechna jména a příjmení, rodné číslo (datum narození) a pohlaví, místo narození, trvalý nebo jiný pobyt a státní občanství, jde-li o podnikající fyzickou osobu též identifikační údaje o podnikání (sídlo a IČ), ovšem pouze tehdy, pokud klient vstupuje do smluvního vztahu z pozice fyzické osoby podnikající. Za relevantní rodné číslo je třeba považovat pouze rodné číslo přidělené českými orgány, u občanů Slovenské republiky platí režim data narození, nemají-li zde pobyt, na jehož základě jim bylo přiděleno rodné číslo české, anebo bylo umožněno používání rodného čísla vlastního (takový postup je možný pouze u osob narozených před rokem 1993).

Při identifikaci právnických osob se zjišťují:

- a) údaje o jejím statusu (obchodní název nebo firma, sídlo, IČ nebo obdobný identifikátor),
- b) údaje o identifikaci fyzické osoby, která je členem jejího statutárního orgánu – zde se zjišťují pouze údaje nezbytné pro její ztotožnění, tedy jméno nebo jména,

datum narození/rodné číslo a případně adresa pobytu (jsou to údaje patrné z veřejného rejstříku), zjišťování dalších údajů uvedených u fyzických osob v § 5 odst. 1 písm. a) AML zákona je nadbytečné,

- c) základní identifikační údaje právnické osoby, která je členem jejího statutárního orgánu, a údaje ke ztotožnění fyzické osoby, která je členem jejího statutárního orgánu podle písm. b), případně osoby, která je zmocněna jménem této právnické osoby jednat,
- d) u svěrenského fondu se zjišťuje jeho název a všechny údaje o právnické osobě a dále všechny údaje o osobě správce v plném shora uvedeném rozsahu, tj. všechny údaje o fyzické osobě nebo plný rozsah údajů o právnické osobě a totožnosti jejího statutárního orgánu.

Pokud jde o údaje o fyzických osobách, všechny shora uvedené údaje včetně podobizny v tuto chvíli obsahuje náš v současnosti vydávaný **občanský průkaz i cestovní pas.** Identifikaci lze ověřit i z jiného dokladu, který je veřejnou listinou, v řadě případů však musí být využívána kombinace dokladů, protože pouze ty dva základní obsahují všechny vyžadované informace. **Zákon nicméně umožňuje provést identifikaci na základě jakéhokoliv dokladu, který je veřejnou listinou, pokud obsahuje nejméně jméno, příjmení, datum narození a podobiznu identifikované fyzické osoby, pokud umožňuje identifikovat svého držitele.** V České republice takové požadavky splňuje ještě celá řada dalších dokladů, např. řidičský průkaz, průkaz ZTP/P anebo zbrojní průkaz, nicméně to povinnou osobu nezbavuje povinnosti zjistit a ověřit i další zákonem požadované informace.⁵

U právnických osob jsou všechny identifikační údaje uváděny ve veřejných rejstřících. Kromě toho zákon požaduje zjištění a ověření totožnosti statutárního orgánu. Zákon se zde však neomezuje na požadavek zjištění pouze jednajícího statutárního orgánu, ale **všech jeho členů.** Tyto údaje pak povinná osoba zjišťuje v zásadě z téhož dokumentu, z jakého zjistila složení statutárního orgánu samotného – tedy z **výpisu z veřejného rejstříku.** Účelem zjišťování totožnosti i nejednajících členů statutárního orgánu je ověření jejich statusu politicky exponovaných osob a případně dopadu mezinárodních sankcí.

Zvláštní mechanismus je zde dán u zastoupení, ať již zákonného, nebo smluvního. Povinná osoba musí jednak zjistit totožnost zastoupeného, kdy jeho osobní přítomnost se nevyžaduje, a jednak identifikovat zástupce. Totožnost zastoupaného lze zjistit z plné moci; jde-li o prodávanou nemovitost, z katastru nemovitostí.

Zástupce vždy musí prokázat oprávnění k jednání jménem zastoupeného. Toto oprávnění, typicky plná moc (listina o opatrovnictví, ale i výpis z veřejného rejstříku, jež svědčí o postavení zástupce ve společnosti), je pak součástí dokladů o provedené identifikaci.

⁵ V poslední době se ukazuje, že zvlášť pohlaví se bez údaje v průkazu bude poněkud obtížně ověřovat.

Doložení oprávnění není vyžadováno:

- a) při dalších obchodech s klientem, pokud za klienta jedná stále tentýž zástupce,
- b) pokud za již identifikovaného klienta jedná osoba, u níž byla provedena identifikace k jinému právnímu vztahu nebo obchodu (zde se pouze ověřuje totožnost bez osobní přítomnosti, toto ověření lze provést i elektronicky),
- c) při některých bankovních operacích (typicky vklad hotovosti na účet, tato situace se ale v případě advokáta neuplatní, otázka identifikace je zde na bance jako povinné osobě při přijetí tohoto vkladu).

Kromě základních identifikačních údajů vyžadovaných zákonem lze zjišťovat i další, především kontaktní údaje. Získání alespoň základních kontaktních údajů lze doporučit, vyžadovat je lze pouze tehdy, pokud to odůvodňuje firemní nebo sektorové hodnocení rizik.

Politicky exponovaná osoba

V rámci identifikace je zároveň třeba zjistit a zaznamenat, zda klientem, osobou jednající za klienta nebo skutečným majitelem není politicky exponovaná osoba (dále „PEP“). I zde je patrné, že identifikace a kontrola klienta nejsou ani oddělené, ani oddělitelné procesy, zákon totiž předpokládá, že otázkou skutečného majitele se bude zabývat až jeho na identifikaci navazující prováděná kontrola [viz § 9 odst. 2 písm. b) AML zákona], nicméně tato skutečnost se musí s ohledem na požadavky zjištění a ověření účasti PEP (a osoby podléhající mezinárodním sankcím) řešit již v rámci identifikace.

Zákon zde naštěstí nepožaduje ověření této skutečnosti, tyto údaje se v některých případech, zejména u osoby uvedené pod § 4 odst. 5 písm. a) bod 1 AML zákona, v podstatě ověřit nedají. V praxi na menších městech samozřejmě poslouží znalost místního prostředí, nicméně v anonymitě měst větších nebo v situaci, kdy klient není z okolí sídla advokáta, lze využít běžné nástroje vyhledávání na internetu či specializované SW pro vyhledávání a kontrolu rizikových klientů, což je nástroj poměrně finančně náročný, v bankovním světě však běžně využívány; jinak se však musíme spolehnout na sdělení klienta.

Prohlášení o tom, zda klient je či není politicky exponovanou osobou, lze vtělit do poučení o nakládání s osobními údaji před identifikací, které klient většinou podepisuje.

Politicky exponovanou osobou je vždy jen fyzická osoba, nicméně v rámci identifikace právnické osoby se zjišťuje i to, zda se PEP nevyskytuje v jejím statutárním orgánu nebo není jejím skutečným majitelem.

Zákon obsahuje pouze demonstrativní výčet funkcí, které zakládají status PEP, nikoliv výčet konstitutivní, na tom nová úprava nezměnila nic. Jde o ty osoby, které vykonávají celostátně nebo regionálně významnou veřejnou funkci, jež s sebou nese buď velkou autoritativní pravomoc, velkou pravomoc v nakládání s veřejnými finančními prostředky, anebo obojí, a to vždy ještě nejméně rok poté, co již funkce skončila (§ 54 odst. 8 AML zákona), případně déle podle hodnocení rizika konkrétního obchodního vztahu. Vymezení PEP a zvláštní nakládání s nimi má původ v myšlence, že tyto osoby by mohly využívat svého postavení nebo funkce k osobnímu obohacení nebo obohacení osob blízkých. Proto kromě samotných osob vykonávajících skutečně veřejnou funkci zákon nadále pracuje i s odvozenými PEP, tedy jejich osobami blízkými (viz § 22 o. z.) a osobami „podnikatelsky“ blízkými, mezi nimiž je „taková materiální provázanost v rámci podnikatelské činnosti, kdy prospěch nebo újmu jedné osoby by mohla druhá osoba důvodně považovat jako prospěch či újmu vlastní“.⁶ Nejde jen o fyzické osoby a jejich podnikatelské provázání, dle ust. § 54 odst. 8 AML zákona se opatření týkající se PEP uplatní ve stejném rozsahu vůči společnosti, jejímž skutečným vlastníkem je PEP, a vůči osobě, o níž je známo, že jedná ve prospěch PEP.

Na právě citovaný metodický pokyn lze odkázat, neboť jeho přílohou je rovněž uvažovaný (metodicky doporučený, nikoliv závazný nebo vyčerpávající) seznam PEP. K samotnému zjištění tak je třeba zdůraznit pouze toto:

- Zjišťují se i zahraniční PEP, nikoliv pouze vnitrostátní, nikoliv pouze evropské, překročení hranic nemá z hlediska uvažované zdrojové trestné činnosti a na ní navazujícího praní peněz žádný vliv.
- Skutečnost, že klientem je právnická osoba zřízená veřejnoprávní korporací, v jejímž čele nebo v dozorčích orgánech nutně stojí představitel takové korporace z titulu zřizovatele, z tohoto funkcionáře ani z klienta nedělá PEP, neboť jde o právem obecně předvídanou konstrukci nakládání s veřejnými prostředky, jež by v zásadě neměla dávat prostor pro obohacení soukromých osob.
- Naproti tomu členové statutárního nebo řídicího orgánu obchodní společnosti, která je v majoritním vlastnictví státu, jsou vždy politicky exponovanými osobami, a to bez ohledu na to, kdo společnost ovládá.
- Je-li PEP statutárním orgánem nebo skutečným vlastníkem právnické osoby, je třeba na tuto právnickou osobu hledět jako na PEP se všemi následky z toho vyplývajících (zejména pokud jde o zjišťování původu majetku).⁷

Osoba podléhající mezinárodním sankcím

Obdobně jako u PEP musí být již v rámci identifikace zjišťováno, zda se obchodu nebo obchodního vztahu neúčastní osoba, jejíž majetek podléhá mezinárodním sankcím. V daném případě se rozhodně nelze spolehnout na jakékoliv prohlášení klienta, tuto skutečnost musí povinná osoba zjišťovat a samozřejmě i ověřovat sama. V daném případě je

6 Viz Metodický pokyn FAÚ č. 7 v aktualizované podobě ze dne 9. 10. 2020, https://www.financnianalytickyrad.cz/download/FileUploadComponent-1750233108/1602246025_cs_metodicky-pokyn-c-7-opatreni-vuci-pep-vnitrostatni-seznam-funkci-pep.pdf.

7 Odlišnosti nakládání s PEP budou popsány v dalším článku věnujícím se kontrole klienta jako procesu, jenž na identifikaci navazuje.

situace jednodušší potud, že lze vycházet z veřejně dálkově dostupných seznamů osob/států/komodit podléhajících mezinárodním sankcím, případně zvláštnímu obchodnímu režimu.

Definičně se mezinárodní sankcí (§ 2 zák. č. 69/2006 Sb., o mezinárodních sankcích, ve znění pozdějších předpisů) rozumí příkaz, zákaz nebo omezení stanovené za účelem udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti, ochrany základních lidských práv a boje proti terorismu, pokud vyplývá:

- z rozhodnutí Rady bezpečnosti Organizace spojených národů (dále jen „Rada bezpečnosti“), přijatých podle čl. 41 Charty Organizace spojených národů,
- ze společných postojů, společných akcí nebo jiných opatření přijatých na základě ustanovení Smlouvy o Evropské unii o společné zahraniční a bezpečnostní politice, nebo
- z přímo použitelných předpisů Evropských společenství, kterými se provádí společný postoj nebo společná akce přijatá podle ustanovení Smlouvy o Evropské unii o společné zahraniční a bezpečnostní politice (tato skupina sankcí předpokládá jejich specifikaci nařízením vlády).

Z hlediska AML není podstatné, o jaký typ sankce jde, ani to, kdo sankci zavedl, důležité je, že Česká republika je k sankčnímu režimu zavázána.

Podstatné jsou zde povinnosti, které vznikají povinným osobám ve vztahu k takovým zjištěním. Především je to okamžik ohlašovací povinnosti. Dle ust. § 10 zák. č. 69/2006 Sb., o mezinárodních sankcích, ve znění pozdějších předpisů, **každý, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že se u něj nachází majetek, na který se vztahují mezinárodní sankce, je povinen oznámit to bez zbytečného odkladu úřadu.** Tímto úřadem je Finanční analytický úřad. Dle odst. 2 téhož ustanovení, jestliže při přípravě nebo při uzavírání smlouvy vznikne podezření, že se na jednu ze stran závazkového vztahu vztahují mezinárodní sankce, nebo že předmětem závazkového vztahu je nebo má být majetek, na který se vztahují mezinárodní sankce, avšak toto podezření není možné před nebo při uzavírání smlouvy hodnověrně ověřit, vzniká oznamovací povinnost podle odst. 1 bezprostředně po uzavření smlouvy.

Hledání, zda daný klient skutečně podléhá nějakému sankčnímu režimu, je, zejména pokud povinná osoba nemá k dispozici některý z profesionálních systémů zjišťování rizik, časově trochu náročné, pravděpodobně nejpohodlnější je hledání cestou tzv. sankční mapy EU,⁸ jež je grafickým, poměrně dobře fungujícím nástrojem tam, kde je hledáno podle země původu klienta; tam, kde nejde o jednoznačně plošné sankce zasahující mezinárodní obchodování s danou zemí jako takovou, však je dále nezbytné vyhledávat přímo ve zdroji sankce, tj. v rozhodnutí příslušného orgánu o uvalení sankcí. Druhým nástrojem, který je jednodušší, je

⁸ www.sanctionsmap.eu. Seznam zemí, vůči jejichž osobám, subjektům či orgánům se prostřednictvím předpisů EU uplatňují omezující opatření, který má na svých stránkách FAÚ, je poněkud vousatý a jeho poslední aktualizace je z listopadu 2019.

Sedláková/Tomek/Formanová/
Čech/Hradský a kol.

Softwarové smlouvy Jejich specifika a kontraktační proces

- publikace je praktickým průvodcem pro právníky, manažery a profesionály z oboru IT pro uzavírání smluv v oblasti software
- nabízí řadu vzorových ustanovení vhodných z pohledu objednatele i softwarových společností a představí nejčastější chyby, které se ve smlouvách v praxi běžně objevují
- zvláštní pozornost je věnována smlouvám o vývoji software

2021 | brožovaná | 328
590 Kč | obj. číslo PP164

Novotná/Olsanský

Zákon o dani z přidané hodnoty. Komentář

- komentář k zákonu o dani z přidané hodnoty podává podrobný výklad ustanovení zákona s doplněním o ustálenou judikaturu Nejvyššího správního soudu a Soudního dvora EU
- autoři se zabývají aktuálními problémy souvisejícími s jednotlivými instituty zákona a jejich aplikací v praxi, s níž mají oba autoři rozsáhlé zkušenosti ze své poradenské praxe

2021 | vázané v plátně | 816
1 990 Kč | obj. číslo EKZ191

Zajíček/Korbel/Kovář/Amler/Donát
Tomíšek/Oršulík

Zákon o právu na digitální služby. Komentář

- komentář přináší ucelený výklad k předpisu, který do českého právního prostředí přináší skokový posun v digitalizaci úkonů (služeb), které státní správa provádí a které je teoreticky možné činit digitálně
- na základě zákona vznikne detailní přehled povinností státní správy a typů jednání s důsledky navenek, tzv. katalog služeb

2021 | vázané v plátně | 184
790 Kč | obj. číslo BK81

nahlédnutí do konsolidovaného seznamu prostřednictvím DG FISMA,⁹ vyžaduje to však přihlášení prostřednictvím e-mailu (seznam lze ale i stáhnout v pdf).

Nikoliv v rámci identifikace, ale při posuzování rizikosti klienta v rámci kontroly je namístě se v některých případech zabývat i sankcemi, které Česká republika neuplatňuje a jsou zaváděny na základě rozhodnutí konkrétního státu (tzv. národní sankce), zejména sankce uplatňované USA.

Při závěru o tom, zda klient je či není osobou, vůči které jsou uplatňovány mezinárodní sankce, je třeba do dokumentace uvést, z jakého zdroje byla tato skutečnost ověřována, datum a čas ověření. Dospěje-li povinná osoba ke zjištění, že klient poléhá mezinárodním sankcím, jde automaticky o podezřelý obchod, který je povinna ohlásit.

Kontrola platnosti a úplnosti údajů a dokumentace

Povinná osoba je povinna provádět kontrolu platnosti a úplnosti údajů klienta po celou dobu trvání obchodního vztahu a tyto údaje případně aktualizovat. Většinou se tak děje dotazem na klienta. Tato kontrola a aktualizace se týká pouze zjišťovaných údajů, nikoliv dokladů, na jejichž základě byla identifikace provedena, není tak nutné pořizovat kopii nového dokladu, pokud starému v mezidobí vypršela platnost. Pokud však došlo ke změně nějakého zjišťovaného údaje, je třeba kopii dokladu pořídit (jméno, příjmení, pohlaví, adresa...) právě jako podklad pro změnu údajů.

Pravidlo, že povinná osoba vede o provedení identifikace a kontroly dokumentaci, zůstalo zachováno i nadále, povinností klienta je povinné osobě doklady, které jsou k provedení identifikace nezbytné, předložit.

Zákonná díkce zde obsahově nedoznala změn, **povinná osoba má nadále zákonné oprávnění pro účely tohoto zákona pořizovat kopie nebo výpisy z předložených dokladů a zpracovávat takto získané informace k naplnění účelu zákona.** Zákon však výslovně neříká, jaké doklady a jaké kopie, a zejména ve vztahu k osobním dokladům, na jejichž základě byla prováděna identifikace klienta, tuto povinnost povinné osoby do velké míry relativizuje, neboť v rámci dokumentace předpokládá uchování kopii dokladů předložených k identifikaci „byly-li pořizovány“ [§ 16 odst. 1 písm. b) AML zákona].

Dle ust. § 15a odst. 2 zák. č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů, je zakázáno pořizovat jakýmkoliv prostředky kopie občanského průkazu bez prokazatelného souhlasu občana, kterému byl občanský průkaz vydán, pokud zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.

Jak vyplývá z dosavadních stanovisek ÚOOÚ i odborné literatury,¹⁰ **příslušné zákonné zmocnění musí být výslovné.**

V daném případě je namístě polemizovat, zda jde skutečně o výslovné zmocnění k pořízení kopie dokladu v situaci, kdy tento doklad jednoznačně obsahuje citlivé údaje nositele podléhající zvláštní ochraně, nadto citlivé údaje, které zákon výslovně pro účely AML vždy nevyžaduje (např. údaj o osobním stavu nebo akademických titulech), anebo byl důvod jejich zpřístupnění identifikací konzumován (to platí především o fotografii). Tato situace byla dlouhou dobu předmětem různých právních úvah, jimž měl učinit přítrž Metodický pokyn FAÚ č. 8 ze dne 9. 10. 2020,¹¹ který však i přes svou délku a očividnou snahu reagovat na aktuální situaci do věci příliš jasno nevnese.

Na jednu stranu totiž tvrdí, že je zde legální důvod, pro který má povinná osoba nárok na pořízení kopie osobního dokladu (je v podstatě lhostejné, zda občanského průkazu nebo pasu, česká úprava ve vztahu k českým dokladům obsahuje totožný požadavek a ve vztahu k průkazům cizího státu tento stejně podléhá pravidlům nakládání s citlivými osobními údaji), na stranu druhou uvádí, že „*průkaz totožnosti nelze kopírovat proti vůli toho, komu byl vydán, ani bez jeho vědomí*“ (str. 4 *in fine*).

Poněkud si protirečí, buď je zde tedy souhlas dán a ano, může být udělen i tacitně tím, že klient ke kopírování povinné osobě doklad předá, anebo je takový souhlas zcela lhostejný a povinná osoba si kopii může pořídit. Anebo jinak, pokud nelze pořídit kopii dokladu proti vůli držitele, musí ten vyjádřit souhlas s pořízením této kopie, což do velké míry zpochybňuje závěr o legální licenci k pořízení kopie ze strany povinné osoby.

Právě proto, že zákonný text zůstal nezměněn (ovšem v mezidobí došlo k výraznému zpřísnění pravidel nakládání s osobními údaji v podobě nabytí účinnosti našeho oblíbeného obecného nařízení o ochraně osobních údajů), mám za to, že **zde účinný legální důvod pořízení kopie českého občanského průkazu nebo cestovního pasu není a musí být vždy vyžádán souhlas klienta.** Tento souhlas musí být prokazatelný v okamžiku pořízení i do budoucna, proto je vhodné, aby byl tento souhlas od klienta vyžádán písemně (případně elektronicky). Je samozřejmé, že tam, kde probíhá identifikace některým z náhradních způsobů (o tom bude pojednáno v dalším článku k AML zákonu v BA č. 4/2021), nikoliv za jeho fyzické přítomnosti, je součástí žádosti klienta o využití takové formy identifikace většínou i právě souhlas s pořízením kopie dokladu a její předání povinné osobě, přinejmenším je tedy klient s něčím takovým srozuměn.

A konečně je nutné dodat, že **klient je povinen podrobit se identifikaci a poskytnout povinné osobě údaje nezbytné k identifikaci.** Pokud součinnost neposkytne, na rozdíl od neposkytnutí součinnosti při kontrole, sankcí za neposkytnutí identifikace není klasifikace obchodního vztahu nebo transakce jako podezřelého obchodu; odepření poskytnutí součinnosti tak může být maximálně důvodem pro nenavázání obchodního vztahu (finanční instituce se nerozpakují tohoto oprávnění využívat v maximální míře) nebo neuskutečnění transakce dle ust. § 15 AML zákona. ❀

9 Directorate-General for Financial Stability, Financial Services and Capital Markets Union, viz https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/international-relations/restrictive-measures-sanctions_en.

10 <https://advokatnidenik.cz/2020/08/19/spravni-pravo-kopirovani-obcanskych-prukazu-k-jednomu-opomijenemu-problemu/>.

11 https://www.financnianalytickyyrad.cz/download/FileUploadComponent-1750233108/1602247205_cs_metodicky-pokyn-c-8-kopirovani-prukazu-totoznosti_final.pdf.

MÁTE PRÁVO NAKUPOVAT VÝHODNĚ!

Zdravé sezení, co má styl

ANTARES Vision

Kancelářská židle se synchronní mechanikou
Disponuje automatickým nastavením síly protiváhy
Vybavená prodyšným sedákem, nosnost až 120 kg

Degustace pro fajnšmekry

JACK DANIEL'S

Jack Daniel's 5x 0,05 l GB

5 vzorků lahodné whiskey Jack Daniel's
Výběr klasiky i netradičních chutí
Pro milovníky kvality od 18 let

Voňavé povzbuzení pro každý den

alzacafé

AlzaCafé, zrnková, 250 g

Zrnková káva z Jižní a Střední Ameriky
100% Arabica s aroma čokolády a oříšku
Uzavíratelný obal uchová veškeré aroma

Ozdoba pracovního stolu

SAMSUNG

24" Samsung S24F350

LCD monitor s Full HD PLS displejem 16 : 9
Široký 178° pozorovací úhel, AMD FreeSync
Filtr modrého světla, automatické nastavení jasu

Všechny informace a podmínky programu
najdete tu: www.alza.cz/advokati

ADVOKÁTNÍ ^{ONLINE} DENÍK

- váš zpravodaj v PC i telefonu

**DÍKY ADVOKÁTNÍMU DENÍKU VÁM NEUNIKNE NIC AKTUÁLNÍHO
A PODSTATNÉHO NEJEN Z DĚNÍ NA KOMOŘE, V ADVOKACII,
ALE I V CELÉM SVĚTĚ PRÁVA**

**RYCHLE A PŘEHLEDNĚ SE V NĚM DOZVÍTE O VŠECH
DŮLEŽITÝCH ROZHODNUTÍCH ORGÁNŮ ČAK.**

**UVÍTÁME VAŠE ČLÁNKY, NÁZORY, TIPY A PODNĚTY!
PIŠTE NA ADVOKATNIDENIK@CAK.CZ**

**ZAŘAĎTE SI NAŠE STRÁNKY WWW.ADVOKATNIDENIK.CZ
MEZI SVÉ OBLÍBENÉ ZÁLOŽKY!**

Korporátní dluhopisy: černé ovce kapitálového trhu?

Nabízení korporátních dluhopisů neprofesionálním, retailovým investorům je pokračujícím trendem na českém kapitálovém trhu. Související rizika prohlubuje i stávající regulační prostředí. Cílem článku je identifikovat problematické oblasti regulace, analyzovat, nakolik může přispět ke snížení rizik, a poskytnout výklad nejednoznačných otázek, se zaměřením na distribuci korporátních dluhopisů finančními zprostředkovateli, včetně dluhopisových platforem. Ukazuje se totiž, že je to právě oblast distribuce, kde má využití stávajících institutů, případně výklad působnosti regulace, mezery.

JUDr. Martin Hobza, Ph.D.,
je advokátem v Praze
a vědeckým pracovníkem
Katedry evropského práva
Právnické fakulty UK.

Na tuzemském kapitálovém trhu již delší dobu dobře patrný a s určitými obavami sledovaný trend emise korporátních dluhopisů¹ a jejich nabízení retailovým investorům² zaslouží v souvislosti se současným ekonomickým vývojem a jeho prognózou zvýšenou pozornost. Nelze vyloučit, že v blízké budoucnosti bude ve zvýšené míře docházet k materializaci kreditního rizika, tedy nebezpečí, že emitent nesplní vůči investorům svůj závazek splatit úrok z dluhopisů, nebo též jistinu či její významnou část.

Kromě přímých dopadů na investory dotčených emisí je třeba zvážit, zda případná selhání většího počtu nebo objemu dluhopisových emisí nemohou mít negativní dopad na reputaci nejen této formy financování a investování, ale i potenciál ovlivnit důvěryhodnost a v konečném důsledku i efektivitu kapitálového trhu jako celku. Nelze též zcela vyloučit, že důsledky případné vlny selhání emitentů se mohou projevit odlivem kapitálu ve prospěch bankovních produktů, a přelít se tak i do dalších, systémově významnějších sektorů kapitálového trhu, jako jsou např. investiční fondy.

Scénář, který může vést k souvisejícím ztrátám na straně investorské veřejnosti, je zčásti psán též regulačním prostředím. Cílem následujících řádků je identifikovat hlavní neuralgické body právní úpravy ve vztahu k nabízení, zprostředkování a umístování³ korporátních dluhopisů retailovým investorům a analyzovat, nakolik regulační rámec a jeho výklad může přispět ke snížení rizik souvisejících s distribucí těchto cenných papírů veřejnosti, nebo jestli naopak není příčinou neefektivity regulace, porušení principu rovného regulačního prostředí a neotevřít související prostor pro regulační arbitráž.⁴ Předpokladem, který má následující text potvrdit nebo vyvrátit, je, že rizika spojená s korporátními dlu-

hopisy umocňuje způsob jejich distribuce mezi retailové investory, včetně zapojení dluhopisových platforem. Právě na oblast distribuce je vhodné se zaměřit při přijímání legislativních nebo dohledových opatření, stejně jako při interpretaci hranic jednotlivých investičních služeb a souvisejících regulačních povinností.

Výhody korporátních dluhopisů

Financování podnikatelských záměrů prostřednictvím emise dluhopisů je nedílnou, potřebnou a zcela legitimní součástí kapitálového trhu, přinášející v optimálním případě výhodu jak emitentům, tak investorům, tak trhu samotnému.

Z hlediska emitentů, včetně malých a středních podniků,⁵

- 1 Terminologie související s emisemi korporátních dluhopisů není právními předpisy výslovně upravena. V praxi dochází nezdědka ke směřování jednotlivých pojmů nebo jejich významu, což může vést k výkladovým obtížím. V souvislosti s korporátními dluhopisy se tak často hovoří o dluhopisech podlimitních, bezprospektových, neveřejných, což je ovšem znak související s požadavky (resp. absencí požadavků) na veřejnou nabídku těchto cenných papírů, případně s ohledem na spojená rizika o dluhopisech rizikových, spekulativních, nebo dokonce prašivých (*junk bonds*). Na následujících řádcích se přidáme neutrálního pojmu korporátní dluhopisy, a to s ohledem na skutečnost, že dominantním emitentem předmětných dluhopisů jsou obchodní korporace ve smyslu zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, odlišné od úvěrových institucí.
- 2 S přihlédnutím k právně nikoliv normovanému, avšak v praxi zažitému pojmu, bude v následujícím textu použit pojem „retailový investor“. Z hlediska právní úpravy, související s veřejnou nabídkou a distribucí dluhopisů, se jedná o investora, který není profesionálním zákazníkem nebo profesionálním zákazníkem na žádost ve smyslu zák. č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu (dále jen „ZPKT“).
- 3 Nabízení, zprostředkování, umístování a prodej pro účely dalších řádků zahrne pod souhrnný pojem distribuce. Distribucí tedy rozumíme jakékoliv aktivity, jejichž konečným cílem je umístit či prodat korporátní dluhopis investorovi.
- 4 Principem *level playing field*, který pro účely tohoto textu označujeme za princip rovného regulačního prostředí, se rozumí stav, kdy činnosti a produkty s materiálně shodným nebo obdobným účelem podléhají obdobné regulační zátěži. Regulační arbitráží se pak označuje stav, kdy pro porušení principu rovného regulačního prostředí mohou tvůrci produktů a poskytovatelé služeb vybírat pro ně vhodnější regulaci (nebo absenci regulace) tím, že svůj produkt nebo službu příslušným způsobem upraví. Jedná se o fenomén, se kterým nejen český, ale i unijní právní řád bojuje již delší dobu. Příkladem je nedávná výrazná nerovnost v regulaci investičního životního pojištění a souvisejících služeb na straně jedné (omezená regulace) a jiných forem investičních produktů na straně druhé (striktní regulace především na základě ZPKT nebo zák. č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech).
- 5 Pro účely tohoto článku rozumíme označením malé a střední podniky obecné označení tohoto podnikatelského segmentu, nikoliv podniky odpovídající exaktní definici unijního práva dle doporučení 2003/361/ES ze dne 6. května 2003 týkající se definice mikro-, malých a středních podniků, která v konečném důsledku zahrnuje výraznou většinu všech podniků v EU.

představuje dluhopisové financování vítanou alternativu bankovnímu financování, neboť je zpravidla flexibilnější, pouze omezeně svazuje emitenta v jeho podnikání a je obvykle dostupné i v případě těch fází podnikání nebo těch projektů, pro které je bankovní financování nevhodné, nákladné, nebo i zcela nedostupné.

Investoři mohou profitovat ze zpravidla zajímavého úročení dluhopisů, aniž by se vystavili riziku kolísání hodnoty investice, které je spojeno s investicemi do fondových struktur nebo přímými investicemi do veřejně obchodovaných akcií, a aniž by byli nuceni hradit jednorázové nebo pravidelné poplatky související s uvedenými typy investování. Navíc, dluhopis jako jednoduchý investiční nástroj⁶ se zpravidla fixním výnosem je, alespoň teoreticky, svou konstrukcí srozumitelný i pro retailové investory⁷ s omezenými znalostmi a zkušenostmi na kapitálovém trhu.

Výhoda pro samotný kapitálový trh pak spočívá především ve zvýšení jeho objemu, který je jedním z ukazatelů rozvinutých tržních ekonomik.

Související rizika pro retailové investory

Přes uvedené objektivní výhody přináší investování do korporátních dluhopisů v praxi některá rizika, zejména patrná v případě dluhopisů nabízených retailovým investorům. Pomineme-li od počátku nečestné jednání emitentů, zpravidla ve formě Ponzioho schémat,⁸ tato **rizika souvisí, bez nároku na úplnost, s emitenty a samotnými cennými papíry, způsobem distribuce, očekáváním, znalostmi a zkušenostmi investorů, kterým jsou dluhopisy nabízeny, stejně jako s regulatorním prostředím.**

Z důvodů na straně emitentů je třeba zmínit následující. Předně, emitenty korporátních dluhopisů nabízených veřejnosti jsou zpravidla malé a střední obchodní společnosti, nezdědka bez dlouhodobější podnikatelské historie nebo založené zvláště pro tento účel.⁹ Emitenti zásadně nedisponují kreditním hodnocením (ratingem), uděleným některým z uznávaných poskytovatelů. Nezdědka jsou umisťováním

dluhopisů veřejnosti financovány projekty nevhodné pro dluhové financování, případně počáteční fáze projektů vhodné pro financování omezeným okruhem osob nebo výhradě kvalifikovanými investory, kteří by měli být schopni posoudit související rizika. Výjimkou nejsou případy, kdy emitenti neupřesní dostatečně v rámci emisních podmínek, prospektu nebo jiného informačního dokumentu investorům zamýšlený způsob využití získaných peněžních prostředků, případně pro tyto účely nemají zpracován dostatečně podložený obchodní plán. Co se týče samotných dluhopisů, ty zpravidla nebývají zajištěné, případně forma zajištění nemusí dávat záruku plného uspokojení pohledávek investorů na výplatu výnosu nebo jistiny.

Samotná emise dluhopisů je svázána poměrně benevolentními pravidly, a to na rozdíl od jejich veřejné nabídky a distribuce třetími osobami. Nabízí-li však emitent jím vydané dluhopisy sám, může tak, jde-li o případ nepodléhající povinnosti uveřejnit prospekt, činit s prakticky nulovou regulatorní zátěží. I distribuce prostřednictvím poskytovatelů služeb na kapitálovém trhu může být spojena s riziky. Jedním z nich je riziko střetu zájmů, plynoucí z často vysokých odměn pro distributory za umístění nebo nabízení části emise, spolu s neodborným posouzením cílového trhu ze strany distributora. Odměna může motivovat distributory k upřednostňování investic do dluhopisů oproti jiným investičním nástrojům, které lépe odpovídají požadavkům cílového trhu, případně upřednostňování rizikovějších a zpravidla provizně zajímavějších emisí před těmi konzervativnějšími. Distribuce dluhopisů skrze dluhopisové platformy může být spojena např. se specifickým rizikem vyvolání nepřesného dojmu o existenci a hloubce analýzy, kterou provozovatel platformy provedl před přijetím konkrétní emise k inzerci na takové platformě.

Poslední okruh rizik, pomineme-li pro tuto chvíli vliv regulatorního prostředí, souvisí s cílením části emisí na retailové investory. Jak je všeobecně přijímáno,¹⁰ investiční rozhodování retailových investorů je spjato s celou řadou nepřesností a omylů. Vlivem informační asymetrie mají tyto investoři zpravidla omezenou možnost a schopnost posoudit rizikovitost emitenta a nabízených cenných papírů, jejich rozhodování je nezdědka ovlivněno objektivně nesouvisejícími skutečnostmi, případně je jinak neefektivní. Regulace na tuto skutečnost reaguje jednotlivými ochrannými instituty, nicméně jsou to investoři samotní, kdo odpovídá za učiněné investiční rozhodnutí. V případě *plain vanilla* korporátních dluhopisů¹¹ se riziko skrývá především v prezentaci dluhopisů jako bezpečného a konzervativního nástroje s fixním výnosem, jednoduchou strukturou a vyloučenou volatilitou. Ve skutečnosti však, nezdědka v kontrastu s prezentací navenek, **významná část emisí korporátních dluhopisů není objektivně vhodná pro retailové investory s vysokou averzí k riziku a omezenými znalostmi a zkušenostmi, přičemž právě takovým investorům jsou korporátní dluhopisy také nabízeny.** Nadto, v případě uveřejněného prospektu, je čas od času samotným emitentem nebo distributorem vyvoláván nepřesný dojem, že emise včetně obchodního záměru byla potvrzena nebo schválena orgánem dohledu, což však neodpovídá rozsahu přezkumu prospektu Českou národní bankou stanovenému právním předpisem.¹²

6 Myšleno v obecném smyslu slova. Většina korporátních dluhopisů nabízených retailu naopak není jednoduchým investičním nástrojem ve smyslu § 15k odst. 3 písm. b) ZPKT, neboť nejsou přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu nebo rovnocenném trhu.

7 Viz definice v pozn. č. 2.

8 Ponzioho schéma, pojmenované podle nechvalně proslulého zakladatele Charlese Ponzioho, je označení pro podvodná investiční schémata, kdy investoři svěřují správci peněžní prostředky za účelem jejich zhodnocení, avšak správce svěřené prostředky dále neinvestuje a namísto toho je pouze vyplácí těm investorům, kteří zainvestovali dříve. Takto může schéma fungovat i delší dobu, dokud přicházejí nové investice.

9 V této souvislosti hovoříme o SPV – *special purpose vehicles*. Emise prostřednictvím SPV je sama o sobě standardním postupem, který nemusí zvyšovat rizikovitost nebo snižovat důvěryhodnost emise.

10 V kontextu Evropské unie a unijní regulace srov. zejména N. Moloney: *How to protect investors: lessons from the EC and the UK*, Cambridge University Press, Cambridge 2010, str. 474.

11 *Plain vanilla bond* je v praxi zažitý pojem, odkazující na jednoduchou a jednoznačnou povahu dluhopisu jako nástroje s fixním výnosem, v protikladu k různým podobám strukturovaných dluhopisů.

12 V tomto ohledu je třeba mírnit někdy se objevující kritiku směřující vůči orgánu dohledu, že schválil prospekt následně neúspěšné emise, neprovedl hlubší analýzu emitenta, nevyžádal si další podklady apod. Taková činnost orgánu dohledu by zakládala překročení pravomoci a byla by v rozporu s nařízením o prospektu.

K regulaci emise a veřejné nabídky korporátních dluhopisů

Jedním z klíčových faktorů popularity korporátních dluhopisů mezi emitenty je omezená a v některých případech, optikou jiných regulovaných segmentů finančního trhu nahliženo, doslova zanedbatelná regulatorní zátěž, související s emisí a umístováním těchto cenných papírů. Z hlediska veřejnoprávní regulace, dopadající na posuzovanou oblast, je třeba rozlišovat tři okruhy se společnými průsečíky.¹³

Za prvé jde o právní předpisy související se samotným vydáním a administrací emise dluhopisů. Jedná se především o zákon o dluhopisech,¹⁴ upravující především základní náležitosti dluhopisů a proces jejich vydání, obsah emisních podmínek nebo práva a povinnosti stran v souvislosti s vydáním dluhopisů. Tato ustanovení ponechme, až na výjimky, pro účely dalších řádek stranou. Dále jde o regulaci související s veřejnou nabídkou dluhopisů. Konečně je to regulace samotné distribuce těchto cenných papírů, totiž jejich umístování nebo zprostředkování investic.

Povinnost uveřejnit prospekt a výjimky z ní

Centrálním prvkem regulace související s nabízením investičních cenných papírů, korporátní dluhopisy nevyjímaje, investorské veřejnosti je úprava veřejné nabídky investičních cenných papírů nebo přijetí k obchodování na regulovaném trhu,¹⁵ plynoucí z přímo použitelného nařízení o prospektu.¹⁶ Regulace zahrnuje **klíčovou povinnost uveřejnit prospekt**. Prospekt je strukturovaný informační dokument¹⁷ s předepsaným obsahem a formou, obsahující informace nezbytné pro zsvěcené posouzení investice. Prospekt jako institut původem v unijním právu je z hlediska regulatorní architektury odrazem první generace opatření na ochranu investorů, která cílí na maximální dostupnost informací se záměrem umožnit investorům, aby na jejich základě učinili informované investiční rozhodnutí.¹⁸ Že se tato opatření ukázala v praxi jako sama o sobě nedostatečná k dosažení zamýšleného cíle, prokazuje zavedení dalších generací opatření v jiných oblastech finančních služeb.¹⁹

Je to právě povinnost sestavit, nechat orgánem dohledu schválit a následně uveřejnit prospekt, která je v souvislosti s emisí procesem zpravidla nejnáročnějším na finanční i personální zdroje, a jako taková bývá někdy kritizována jako omezující malým a středním podnikům přístup k financování.²⁰ Tato povinnost se však v případě nabídky investičních cenných papírů obecně a korporátních dluhopisů zvláště neuplatní univerzálně. Na emitenta, resp. nabízejícího, dopadá pouze v případě, jde-li o veřejnou nabídku a současně neuplatní-li se některá z výjimek z této povinnosti předvídaných právní úpravou.

Problematika veřejné nabídky, jejího vymezení a limitů, se pro svůj praktický význam a komplexnost těší dlouhodobě zájmu odborné veřejnosti. S odkazem na podrobné analýzy²¹ na tomto místě pouze stručně připomeňme, že veřejnou nabídkou je sdělení osobám, mající jakoukoliv formu či činné jakýmkoliv způsobem, jehož předmětem jsou (investiční) cenné papíry, a to včetně korporátních dluhopisů, a toto sdě-

lení uvádí dostatečné informace o podmínkách nabídky a nabízených cenných papírech tak, aby byl investor schopen přijmout rozhodnutí o koupi či upsání předmětných cenných papírů. Tato definice dle nařízení o prospektu výslovně zahrnuje též umístění či distribuci cenných papírů finančními zprostředkovateli, tedy především za využití služeb obchodníka s cennými papíry či investičního zprostředkovatele.²²

Povinnost uveřejnit prospekt pak neplatí pro nabídku, která je vyňata z působnosti nařízení o prospektu. Ze situací relevantních pro případy emise korporátních dluhopisů se jedná o nabídky s celkovou hodnotou protiplnění ziskového v období 12 měsíců v rámci EU nižší než ekvivalent 1 000 000 eur. Toto vynětí se obvykle označuje jako výjimka *de minimis*, často se hovoří také o **podlimitních emisích**.

Od povinnosti uveřejnit prospekt jsou osvobozeni též nabídky, které sice materiálně veřejnými nabídkami jsou, nicméně nařízení o prospektu pro ně stanoví výjimku, a to především proto, že z povahy věci neoslovují široký okruh retailových investorů, a z hlediska regulace finančního trhu tak jde o nabídky menšího významu. Jedná se za prvé o nabídky činěné výhradně vůči kvalifikovaným investorům,²³ dále **nabídky činěné méně než 150 osobám v jednom členském státě EU**, vyjímaje kvalifikované investory, a konečně nabídky, u nichž jmenovitá hodnota cenného papíru či minimální výše investice jednoho investora dosahuje nejméně ekvivalentu 100 000 eur. Zde je také původ v praxi rozšířeného a někdy matoucího rozlišování „veřejných“ a „neveřejných“ dluhopisů.

13 Stranou pro účely tohoto textu ponechme úpravu zaknihování dluhopisů, přidělování identifikátoru LEI emitentovi a další, povahou spíše technické oblasti.

14 Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech (dále jen „zákon o dluhopisech“).

15 Ačkoliv některé tuzemské korporátní dluhopisy jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, jejich primárním distribučním kanálem ve vztahu k retailovým investorům zůstává přímá (veřejná) nabídka. Pro účely tohoto textu se tedy přijetí k obchodování na regulovaném trhu dále věnovat nebudeme.

16 Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 14. června 2017 o prospektu, který má být uveřejněn při veřejné nabídce nebo přijetí cenných papírů k obchodování na regulovaném trhu, a o zrušení směrnice 2003/71/ES (dále jen „nařízení o prospektu“).

17 Případně, dle volby emitenta a povahy emise, více dokumentů. Podrobněji viz nařízení o prospektu.

18 Někdy bývá tento přístup označován také jako *sales regulation*. Srov. D. A. Zetzsche, Ch. D. Preiner: Cross-Border Crowdfunding – Towards a Single Crowdfunding Market for Europe, EBI Working Paper Series 2017, No. 8 [online] 2017 [cit. 2019-10-06], dostupné z [www: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2991610>](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2991610), str. 21 a násl.

19 Např. v případě regulace investičních služeb srov. zejména posuzování vhodnosti nebo přiměřenosti investice, stanovení pravidel jednání poskytovatelů, nebo nejnověji *product governance*.

20 Op. cit. sub 18, str. 22-23.

21 Srov. zejména Z. Husták, J. Šovar, M. Franěk, A. Smutný, K. Cetlová, D. Doležalová: Zákon o podnikání na kapitálovém trhu: komentář, C. H. Beck, Praha 2012, str. 345 a násl.; A. Smutný: Poznámky k definici veřejné nabídky, Právní rozhledy č. 18/2008, str. 679 a násl.; V. Pihera: Veřejné nabídky cenných papírů, Právní rozhledy č. 5/2003, str. 220 a násl.; a J. Kokeš, A. Smutný: K investování finančních prostředků třetích osob do cenných papírů, Právní rozhledy č. 14/2011, str. 495; nebo nejnověji, v kontextu nařízení o prospektu M. Hobza, L. Mazanec: „Veřejnost“ na finančním trhu: aktuální výkladové otázky, Obchodněprávní revue č. 7-8/2019, str. 176-186.

22 Srov. čl. 2 písm. d) nařízení o prospektu.

23 Pojem kvalifikovaný investor je přitom vymezen především odkazem na body 1 až 4 oddílí I Přílohy II směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/65/EU ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně směrnice 2002/92/ES a 2011/61/EU (dále jen jako „MiFID II“), přičemž zahrnuje i osoby, s nimiž je na jejich žádost zacházeno jako s profesionálními zákazníky nebo jsou uznány jako způsobilé protistrany ve smyslu MiFID II.

S ohledem na realie tuzemského kapitálového trhu nepřekvapí, že pro praxi nejvýznamnější výjimkou je v případě dluhopisů nabízených retailovým investorům jednak ta, jež je založena na omezeném celkovém rozsahu protiplnění, jednak ta, která je založena na omezeném počtu oslovených osob. V důsledku právě uvedeného **je na našem trhu nabízena veřejností²⁴ řada dluhopisových emisí, aniž by byl současně uveřejněn prospekt, a tato situace je zcela v souladu s unijním i národním právním řádem.** U takto nabízených emisí je na uvážení emitenta, limitovaném přirozeně obsahem emisních podmínek, normovaným zákonem o dluhopisech, s jakou mírou detailu bude o sobě, nabízených dluhopisech a souvisejících rizicích investora informovat. Tento stav je v kontrastu s investicemi do fondů kolektivního investování i fondů kvalifikovaných investorů, kde jsou investoři k dispozici vždy, bez ohledu na objem fondu nebo počet oslovených osob, statut fondu a sdělení klíčových informací fondu,²⁵ s investicemi do akcií přijatých k obchodování na regulovaném trhu, kde se uplatní související informační povinnosti, stejně jako s investicemi do strukturovaných investičních nástrojů, kde je k dispozici sdělení klíčových informací takového strukturovaného retailového investičního produktu.²⁶ V tom lze spatřovat výrazný a neodůvodněný rozdíl v regulatorním zacházení s obdobnými situacemi.

Přestože prospekt poskytuje investorům všechny informace vyžadované právním řádem, ani jeho uveřejnění nemusí nutně vést ke správnému vyhodnocení rizika na straně investora. Je tomu tak především z důvodu, že schválení prospektu orgánem dohledu je na základě nařízení o prospektu založeno výhradně na principu splnění předepsaných obsahových náležitostí prospektu.²⁷ Schválený a uveřejněný prospekt tedy obsahuje informace nezbytné pro informované posouzení emitenta a nabízených dluhopisů, avšak **orgán dohledu neposuzuje hospodářské výsledky ani finanční situaci emitenta, tím spíše schválením prospektu negarantuje budoucí ziskovost emitenta ani jeho schopnost splatit úrok nebo jmenovitou hodnotu dluhopisů.** Je třeba si klást otázku, a to

již na úrovni unijního práva, zda takto konstruovaný mechanismus nepůsobí v konečném důsledku v některých případech kontraproduktivně. Zejména za situace, kdy se někteří emitenti nebo distributoři zaštiťují schváleným prospektem ve vztahu ke kvalitě emise a její nižší míře rizika pro retailové investory.

Regulace cesty korporátních dluhopisů k investorům

Jak bylo zmíněno výše, právní úprava zákona o dluhopisech umožňuje relativně snadno emitovat dluhopisy v zájmu získání zdroje financování svých projektů. Úspěch emise, a s ním tedy i skutečné získání požadovaných prostředků, nicméně závisí přirozeně až na jejím skutečném umístění (prodeji) mezi upisovatele jako investory. Efektivita umístování přitom, nikoliv překvapivě, do značné míry závisí na zvoleném distribučním kanálu. Emitentům se nabízí dvě hlavní cesty.²⁸ Je to jednak **umístování svépomocí**, vlastními pracovníky, případně též externími tipaři, jednak **distribuce za využití služeb třetí osoby, finančního zprostředkovatele.** Finančním zprostředkovatelem je pak v kontextu segmentu korporátních dluhopisů nabízených retailovým investorům zpravidla nebankovní obchodník s cennými papíry, investiční zprostředkovatel v „tradiční“ podobě nebo dluhopisová platforma.

Jednou z otázek, které je při výběru distribučního kanálu třeba zohlednit, je míra související regulatorní zátěže a limity činnosti jednotlivých zprostředkovatelů. Ačkoliv by benevolentní úprava dluhopisového práva možná mohla na první pohled vybízet k domněnce, že obdobně benevolentní je z hlediska požadavků práva kapitálového trhu také proces distribuce těchto investičních nástrojů, v mnoha případech tomu tak nebude.

Kromě již výše diskutované problematiky „veřejnosti“ určité nabídky investičních cenných papírů a související povinnosti uveřejnit prospekt cenného papíru se nabízí otázka podřízení aktivit nezbytně spojených s umístěním emise nebo její části na primárním trhu pod některou nebo některé z hlavních nebo doplňkových investičních služeb ve smyslu ZPKT.

Konkrétně pak především, **za jakých podmínek lze (distribuční) aktivitu považovat za poskytování hlavní investiční služby** umístování investičních nástrojů bez závazku jejich upsání, nebo zda se jedná o jinou investiční službu, případně neregulovanou činnost na kapitálovém trhu. Kontury této investiční služby totiž nemusí být v praxi vždy zcela zřejmé. Zodpovězení této otázky má v praxi vliv především na požadovaný druh nebo šíři povolení poskytovatele investiční služby, který se jako distributor na umístění emise má podílet, a to včetně dluhopisových platform, nebo na samotnou přípustnost využít distribuční kanál určitého druhu, zejména pak zahrnující investiční zprostředkovatele.

Umístování samotným emitentem

Z hlediska související regulace jednoduchá situace nastává, **umísťuje-li emitent jím vydané dluhopisy samostatně, prostřednictvím vlastních zaměstnanců. Taková činnost není poskytováním žádné investiční služby, už proto, že chybí pojmový znak výkonu takové činnosti pro jiného.**²⁹

24 I nabízení méně než 150 osobám je pojmově nabízením veřejnosti. Detailně viz M. Hobza, L. Mazanec, op. cit. sub 21.

25 V případě fondů kolektivního investování se jedná o sdělení klíčových informací dle zák. č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, a statut dle téhož zákona, v případě fondů kvalifikovaných investorů jde o statut dle téhož zákona a sdělení klíčových informací dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1286/2014 ze dne 26. listopadu 2014 o sděleních klíčových informací týkajících se strukturovaných retailových investičních produktů a pojistných produktů s investiční složkou (dále jen „nařízení PRIIPs“).

26 Dle nařízení PRIIPs.

27 Výjimkou je přezkoumání obchodního záměru emitenta z hlediska naplnění znaků černé banky, tedy neoprávněného přijímání vkladů od veřejnosti v rozporu se zákonem o bankách. Připomeňme, že o neoprávněné přijímání vkladů se může za určitých okolností jednat i v případě soustavného vydávání dluhopisů. Podrobně A. Smutný, V. Pihera, P. Sýkora, T. Cuník: Zákon o bankách, Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2019, 888 str., komentář k § 2, bod II.

28 Stranou ponechme přijetí dluhopisů k obchodování na regulovaném trhu a uspokojení investorské poptávky touto cestou, neboť se v případě dluhopisů nabízených retailovým investorům jedná o nepříliš rozšířený model. Stejně tak pro tuto chvíli nezohledňujeme investiční *crowdfunding* jako obchodní model, který je blízký aktuálnímu fungování některých dluhopisových platform a který bude od podzimu roku 2021 podléhat samostatné regulaci dle nařízení o *crowdfunding*.

29 Stranou ponechme případné naplnění znaků investiční služby obchodování s investičními nástroji na vlastní účet.

V důsledku toho **nepodléhá takové umístování ZPKT ani v něm zakotvených institutům**, které cílí na ochranu retailových investorů při čerpání investičních služeb. To též platí pro případ zapojení třetí osoby v rámci tiskařské činnosti. Tiskařskou činností se rozumí zjištění obecného zájmu potenciálního investora o investici takového typu, který odpovídá investici do dluhopisů, a předání kontaktu na takového potenciálního investora emitentovi. Následné oslovení investora a případné umístění dluhopisu je již zcela v režii emitenta a tiskař do něj dále nezasahuje.

Rizika z uvedeného plynoucí pro retailové investory jsou zřejmá. **Primé umístování samotným emitentem, včetně scénáře se třetí osobou v pozici tiskaře, nezahrnuje posouzení přiměřenosti dané investice pro investora, určení cílového trhu ani plnění informačních povinností stanovených ZPKT.** V případě, že parametry emise nevyžadují uveřejnění prospektu, rozsah informací poskytovaných o nabízených dluhopisech podléhá uvážení emitenta a nemusí postačovat k úplnému zhodnocení souvisejících rizik.

Dalším problémem je pak možné nedodržení striktních limitů tiskařské činnosti, kdy osoba v pozici tiskaře aktivně doporučuje nebo přesvědčuje investora k investici do konkrétního dluhopisu nebo o něm sděluje bližší informace, aniž by k této činnosti měla nezbytné veřejnoprávní oprávnění dle ZPKT a podléhala povinnosti dodržovat s tím související standardy jednání.³⁰

Distribuce za pomoci finančních zprostředkovatelů

Pro mnoho emitentů je efektivnější variantou umístění emise cesta zahrnující služby některého z finančních zprostředkovatelů, zejména obchodníků s cennými papíry nebo investičních zprostředkovatelů. Vzhledem k tomu, že dluhopisy, korporátní dluhopisy nevyjímaje, představují typického zástupce investičních cenných papírů ve smyslu ZPKT, podléhají zpravidla služby poskytované v souvislosti s umístěním a distribucí korporátních dluhopisů regulaci poskytování investičních služeb. V důsledku odlišného rozsahu oprávnění co do okruhu poskytovaných investičních služeb je **pouze obchodník s cennými papíry, nikoliv též investiční zprostředkovatel, oprávněn přímo spolupracovat s emitentem ve věci umístění emise mezi investory.** Investiční zprostředkovatel naproti tomu není oprávněn nejen dluhopisy na základě dohody s emitentem umisťovat, ale ani emitentovi předávat instrukce investorů k úpisu dluhopisů. Nadto, ve vztahu k dluhopisům bez prospektu není investiční zprostředkovatel oprávněn poskytovat vůbec žádné (hlavní) investiční služby. To je odrazem přesvědčení zákonodárce o nevhodnosti takových dluhopisů pro typickou klientelu investičních zprostředkovatelů, kterými jsou retailoví investoři.

Při distribuci korporátních dluhopisů může v praxi docházet k poskytování různých hlavních nebo doplňkových investičních služeb. Zaměřme se nyní stručně na dvě z nich, které nemají zcela ostré hranice a zároveň se liší co od okruhu subjektů způsobilých k jejich poskytování.

Související investiční služby

Umisťování investičních nástrojů bez závazku jejich upsání

Umisťování investičních nástrojů bez závazku jejich upsání je spolu s hlavní investiční službou upisování a umisťování investičních nástrojů se závazkem jejich upsání a doplňkovou investiční službou související s upisováním investičních nástrojů jednou ze tří investičních služeb, jež rozlišuje ZPKT, přímo se vztahujících k primární nabídce investičních nástrojů.³¹

Její podstatou je činnost poskytovatele investiční služby jako distributora vykonávaná na základě závazku vůči emitentovi investičního nástroje jako subjektu poptávajícímu financování prostřednictvím kapitálového trhu nebo manažerovi emise jako subjektu emitenta zastupujícího, že se pokusí zajistit umístění nové emise nebo její vymezené části, tedy vyhledat investory, kteří následně upíší emitované investiční nástroje, aniž by však byl poskytovatel investiční služby zavázán ty investiční nástroje, pro které se mu nezdaří najít investory, sám upsat.³²

Prvním pojmovým znakem této investiční služby je **činnost na primárním trhu.** O danou investiční službu se tedy ve vztahu ke korporátním dluhopisům může jednat výhradně v případě prvního umístění, resp. úpisu vydaného dluhopisu. Zprostředkování dalších transakcí s již vydanými dluhopisy, byť by zahrnovalo emitenta nebo šlo o jednání jako zástupce emitenta (např. odkup dluhopisu emitentem přede dnem splatnosti), již není umisťováním, neboť jde o sekundární trh, ale přijímáním a předáváním pokynů týkajících se investičních nástrojů.

Druhým a v praxi problematičtějším znakem je činnost pro emitenta, jinak řečeno **závazek poskytovatele investiční služby jako zprostředkovatele, resp. distributora, vůči emitentovi, směřující k umístění investičních nástrojů.** Z povahy činnosti poskytovatele investiční služby při umisťování investičních nástrojů přitom nutně plyne současná interakce jak s emitentem, na jehož účet poskytovatel investičních služeb jedná a jehož investiční nástroje se snaží umístit, tak s potenciálním investorem, který má zájem umisťované investiční nástroje upsat. **Umisťování investičních nástrojů v širším slova smyslu je tak procesem sestávajícím ze dvou paralelních rovin. První rovina zahrnuje činnost pro emitenta investičního nástroje, druhá právní vztahy mezi umisťujícím a investory jako nabyvateli umisťovaného dluhopisu.** Zatímco aktivity v první rovině naplňují znaky poskytování investiční služby

30 K limitům tiskařské činnosti srov. Česká národní banka [online], 2011 [cit. 2020-10-15], K vymezení hranice mezi tiskařstvím a zprostředkováním pojištění, dostupné z [www: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/castokladene-dotazy/.galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_vymezeni_hranice_mezi_tiparstvimi.pdf](https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/castokladene-dotazy/.galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_vymezeni_hranice_mezi_tiparstvimi.pdf), a Česká národní banka [online], 2017 [cit. 2020-10-15], K některým ustanovením zák. č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, otázka č. 25, dostupné z [www: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/castokladene-dotazy/.galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_nekterym_ustanovenim_zakona_c_257_2016.pdf](https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/castokladene-dotazy/.galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_nekterym_ustanovenim_zakona_c_257_2016.pdf). Podrobně také M. Hobza: Investiční služby v právní teorii a praxi, Leges, Praha 2017, str. 69 a násl.

31 Srov. § 4 odst. 2 písm. h) a i) a odst. 3 písm. f) ZPKT.

32 Blíže Z. Husták, J. Šovar, M. Franěk, A. Smutný, K. Cetlová, D. Doležalová, op. cit. sub 21, str. 72-73.

umístování investičních nástrojů, druhá rovina je poskytováním investiční služby přijímání a předávání nebo provádění pokynů týkajících se investičních nástrojů ve vztahu k investitorovi. Toto pojetí potvrzuje rovněž nové nařízení o *crowdfundingu*, když v případě investičního *crowdfundingu* (též ve vztahu ke korporátním dluhopisům) výslovně uvádí, že jeho základním znakem je současné poskytování investiční služby umístování investičních nástrojů a přijímání a předávání pokynů týkajících se investičních nástrojů *crowdfundingovou* platformou.³³

Identifikovat předmětnou investiční službu lze především dle následujících skutečností. Předně, existuje **smluvní vztah mezi poskytovatelem investiční služby a emitentem** nebo jeho zástupcem, **závazek poskytovatele investiční služby z takového smluvního vztahu je splněn až úpisem cenného papíru investorem** (tedy umístěním části emise), **odměna poskytovatele investiční služby nebo rozhodující část této odměny je vázána na ekonomické završení transakce**, tedy **úpisem dluhopisu investorem** (včetně uhrazení emisního kurzu), a poskytovatel investiční služby je v **bezprostředním kontaktu s investorem** v souvislosti s úpisem.³⁴ Tyto skutečnosti je však třeba posoudit ve vzájemných souvislostech a s přihlédnutím ke skutečnému obsahu činnosti. V důsledku právě uvedeného např. samotná návaznost odměny na úspěšně provedenou transakci mezi investorem a emitentem nezakládá bez dalšího poskytování této investiční služby.

Přijímání a předávání pokynů týkajících se investičních nástrojů

Druhou související investiční službou je přijímání a předávání pokynů týkajících se investičních nástrojů. Záběr této investiční služby je dle výkladu, který se v České republice prosadil, velmi široký a zahrnuje v zásadě jakékoliv zprostředkování možnosti investorovi nabytí investiční nástroj nebo nástroje za součinnosti poskytovatele této služby. Uvedené široké pojetí této investiční služby bylo nedávno potvrzeno i legislativně, když činnosti označené jako zpro-

středkování obchodů s investičními nástroji byly za použití právní fikce výslovně zahrnuty do rámce této hlavní investiční služby.³⁵

V našem případě tak lze pod tuto investiční službu zařadit **všechny případy zprostředkování střetu nabídky a poptávky po vydaných korporátních dluhopisech**, především v podobě zprostředkování uzavření smlouvy o úpisu konkrétního dluhopisu mezi investorem a emitentem. Pro dovození naplnění znaků této investiční služby není rozhodné, zda poskytovatel jedná přímo s emitentem nebo s jiným finančním zprostředkovatelem, který působí jako manažer nebo administrátor emise, případně zda jde o primární nebo sekundární trh s dluhopisy. S ohledem na zákaz stanovený investičnímu zprostředkovateli předávat pokyny emitentům, kteří nejsou taxativně vymezenými finančními institucemi, má však osoba, které je pokyn investora (v podobě návrhu smlouvy o úpisu) předáván, zásadní vliv na volbu distribučního kanálu.

Opatření na ochranu retailových investorů a jejich využití v případě korporátních dluhopisů – product governance jako vhodný nástroj?

Poskytování obou výše uvedených investičních služeb v případě distribuce korporátních dluhopisů podléhá řadě opatření cílících na ochranu především retailových investorů. Kromě informačních povinností a obecných pravidel jednání je to především **posouzení přiměřenosti investice do korporátních dluhopisů pro konkrétního investora a určení cílového trhu**, tedy opatření, která oproti čistě informačním povinnostem (jejichž nízká efektivita již byla zmíněna v souvislosti s prospektem) představují další generaci unijních opatření na ochranu investorů. **Cíl obou posledně zmíněných opatření je identický. Totiž zabránit distribuci investičních nástrojů těm investorům, pro které jsou charakteristiky daného investičního nástroje objektivně neodpovídající.** Jak bylo uvedeno výše, to je i případ části dluhopisových emisí nabízených retailovým investorům.

Product governance, včetně určení cílového trhu, zčásti napravuje nedostatky posouzení přiměřenosti, vlivem kterých se toto posouzení v praxi ukázalo a nadále ukazuje jako neefektivní. Toto posouzení se totiž omezuje na velmi omezený okruh charakteristik investora (znalosti a zkušenosti v oblasti investic) a současně v případě, že nabízený nástroj není s těmito charakteristikami v souladu nebo investor posouzení odmítne absolvovat, postačí pouze formální upozornění poskytovatele investiční služby a investici v souladu s právním řádem nic nebrání.

Zatímco posouzení přiměřenosti se uskutečňuje na úrovni konkrétního investora a zahrnuje výhradně jeho znalosti a zkušenosti v oblasti investic,³⁶ **určení cílového trhu jako součást novějšího institutu *product governance* se uplatní o patro výš, totiž na úrovni všech zamýšlených adresátů určitého investičního nástroje.**³⁷ Současně zahrnuje **posouzení širšího okruhu specifík těchto adresátů, a to v pěti následujících oblastech. Jsou jimi kategorie zákazníka ve smyslu ZPKT,³⁸ znalostí a zkušeností ve vztahu k danému typu investičního nástroje a jeho vlastnostem, včetně znalostí a zkušeností v souvisejících oblastech, které umožňují investiční nástroj**

33 Srov. recitál 10 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2020/1503 ze dne 7. října 2020 o evropských poskytovatelích služeb skupinového financování pro podniky a o změně nařízení (EU) 2017/1129 a směrnice (EU) 2019/1937 (dále jen „nařízení o *crowdfundingu*“).

34 Srov. relevantní rozhodovací činnost České národní banky, zejména Česká národní banka [online], 2015 [cit. 2020-10-05], rozhodnutí České národní banky č. j. 2015/54655/570 ze dne 21. 5. 2015, sp. zn. Sp/2015/10/573, dostupné z [www: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financni-trh/.galleries/prilohy/S-Sp-2015_00010_CNB_573.pdf](https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financni-trh/.galleries/prilohy/S-Sp-2015_00010_CNB_573.pdf), a výkladové stanovisko ve vztahu k nabízení emise dluhopisů na internetových platformách, srov. Česká národní banka [online], 2019 [cit. 2020-10-05], K nabízení emise dluhopisů na internetových platformách, dostupné z [www: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/casto-kladene-dotazy/.galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_nabizeni_emise_dluhopisu_na_internetovych_platformach.pdf](https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/casto-kladene-dotazy/.galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_nabizeni_emise_dluhopisu_na_internetovych_platformach.pdf).

35 Srov. § 2 odst. 1 písm. y) a § 4 odst. 4 ZPKT. Tento postup nicméně otevírá otázku souladu s unijním právem, zejména při zohlednění nedávné judikatury Soudního dvora EU.

36 Srov. § 15i odst. 1 ZPKT.

37 Obdobně M. Brennecke: Der Zielmarkt eines Finanzinstruments nach der MiFID II. WM – Wertpapiermitteilungen, Herausbergemeinschaft Wertpapier-Mitteilungen, Keppler, Lehmann, Frankfurt am Main 2015, 69. Jahrg., Heft 25, str. 1173.

38 Jde o profesionální zákazníky, způsobilé protistrany a zákazníky, kteří nejsou profesionálními zákazníky ve smyslu ZPKT, s určitými specifiky v případě profesionálních zákazníků na žádost.

pochopit, **finanční situace** se zaměřením na míru schopnosti nést ztráty, včetně možnosti vzniku finančních závazků přesahujících výši částky investované do investičního nástroje, **riziková tolerance**, včetně odpovídající hodnoty poměru rizika a výnosů investičního nástroje, a konečně **investiční cíle a potřeby**, včetně širších investičních cílů a celkové investiční strategie.³⁹

Distributoři investičních nástrojů jsou povinni v rámci určení cílového trhu upřesnit typ nebo typy zákazníků, s jejichž potřebami, charakteristikami a cíli je daný investiční nástroj slučitelný;⁴⁰ typem nebo typy zákazníků se přitom rozumí okruh zákazníků sdílejících společné typové charakteristiky uvedené výše.⁴¹ Zde hovoříme o pozitivním cílovém trhu investičního nástroje, a to v protikladu k trhu negativnímu. Negativním trhem je okruh investorů, s jejichž charakteristikami investiční nástroj není slučitelný.⁴² Mezi oběma těmito protiklady se pak rozkládá prostor trefně označovaný jako šedá zóna. Ačkoliv distribuce investičního nástroje, korporátní dluhopisy nevyjímaje, by měla zásadně probíhat v rámci pozitivního cílového trhu, v odůvodněných případech a při splnění dalších podmínek je přípustná rovněž distribuce mimo pozitivní cílový trh v rámci již výše zmíněné šedé zóny, odpovídá-li takový krok provedenému hodnocení přiměřenosti.⁴³ Naproti tomu někdy dovozaná přípustnost distribuce jakýchkoliv investičních nástrojů v rámci negativního cílového trhu je diskutabilní.

Potenciálu určení cílového trhu jako efektivního opatření pro distribuce korporátních dluhopisů využila Česká národní banka v rámci dohledového benchmarku, cílicího na nabývání dluhopisů do majetku investorů a investičních fondů. Dle benchmarku nelze nabízení, distribuci a prodej většiny korporátních dluhopisů jako komplexních dluhových investičních nástrojů⁴⁴ investorům, kteří nejsou poskytovatelem investičních služeb vyhodnocení jako zákazníci velmi zkušení, znalí a s vysokou tolerancí vůči příslušným rizikům, považovat za slučitelné se standardy odborné péče a za jednání v nejlepším zájmu zákazníka.⁴⁵ Obdobně platí pro případy, kdy poskytovatel investičních služeb eviduje dlouhodobě vysoký počet zákazníků odmítajících poskytnout informace pro test přiměřenosti. Ačkoliv toto kritérium není blíže definováno, mělo by zjevně být vykládáno dle účelu právní úpravy, tedy zda k odmítání nedochází systematicky v zájmu obcházení stanovených požadavků a distribuce rizikovějších produktů.

S výše uvedeným přístupem, který fakticky vymezuje prostor, ve kterém se může určení cílového trhu pro korporátní dluhopisy pohybovat, lze s přihlédnutím k rizikům pro retailové investory souhlasit. Jak bylo výše ilustrováno, **skutečně platí, že korporátní dluhopisy malých a středních podniků nabízené retailovým investorům, a zejména ty, ke kterým nebyl uveřejněn prospekt, svým rizikovým profilem zpravidla neodpovídají minimálně jednomu, typicky však ale více parametrům, které by měly být při určení cílového trhu s odbornou péčí zohledněny.** Distributor by však měl vždy vzít v úvahu rovněž parametry konkrétní emise. V kontextu převažujícího rizikového profilu korporátních dluhopisů, nabízených retailovým investorům, **lze konstatovat, že distributoři umisťující, zprostředkávající nebo nabízející typické korporátní dluhopisy retailovým investorům mohou pouze výjimečně a v odůvodně-**

ných případech cílit na konzervativnější část investorské veřejnosti nebo zprostředkovat investici osoby, která neposkytne informace vyžadované pro posouzení přiměřenosti. S tím, že v případě tohoto postupu se zdá vhodné rovněž zajistit zvýšenou interní kontrolu. Že se tak v praxi často neděje, je však nasnadě.

Činnost dluhopisových platform - inzertní servery, nebo poskytovatelé investičních služeb?

Specifikem distribuce dluhopisů retailovým investorům je využití online platform. Podstatou činnosti takové platformy je usnadňovat střet nabídky a poptávky po korporátních dluhopisech tím, že platforma uveřejňuje informace o konkrétní nabídce nebo nabídkách, případně poskytuje jak emitentům, tak též investorům další související služby. **Sama inovativní povaha tohoto modelu oproti tradičním formám finančního zprostředkování nic nemění na působnosti regulace investičních služeb, může však vést k zastření vzájemných hranic jednotlivých služeb a oddělení případných regulovaných aktivit platformy od čistě marketingové nebo tiskové činnosti, která regulaci investičních služeb i nadále nepodléhá.** Stejně jako v případě tradičních finančních zprostředkovatelů, činnosti dluhopisových platform ve vztahu k dluhopisům mohou dle svého obsahu naplňovat znaky investiční služby umístování investičních nástrojů nebo přijímání a předávání pokynů týkajících se investičních nástrojů, jak byly tyto služby analyzovány výše, případně, je-li splněna podmínka poskytování individualizovaných doporučení, mohou být též investičním poradenstvím. K posouzení činnosti dluhopisových platform je třeba přistupovat materiálně a dle okolností každého jednotlivého případu, zejména **zhodnotit podstatu poskytované součinnosti, která má svůj odraz jednak obvykle ve formulaci závazků platformy ve vztahu k emitentům, případně investorům, jednak v prezentaci a komunikaci platformy navenek.**

39 Tyto jednotlivé charakteristiky vycházejí z kritérií určení cílového trhu tvůrce a distributora investičních nástrojů dle bodu 18 a 34 Obecných pokynů ESMA k požadavkům na řízení produktů podle směrnice MiFID II. ESMA [online], 2018 [cit. 2020-10-20], Obecné pokyny k požadavkům na řízení produktů podle směrnice MiFID II., dostupné z [www: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma35-43-620_guidelines_on_mifid_ii_product_governance_cs.pdf](https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma35-43-620_guidelines_on_mifid_ii_product_governance_cs.pdf).

40 Srov. § 9 odst. 3 a § 11 odst. 2 vyhlášky č. 308/2017 Sb.

41 Obdobně M. Brenneke: Commentary on MiFID II Conduct of Business Rules, Arts 21-30 MiFID II (August 6, 2017). Forthcoming in Lehmann/Kumpan (eds.): Financial services law: a commentary, Beck/Hart/Nomos 2017, dostupné z [www: https://ssrn.com/abstract=3014392](https://ssrn.com/abstract=3014392), str. 20.

42 Srov. § 9 odst. 3 a § 11 odst. 2 vyhlášky č. 308/2017 Sb. a bod 67 Obecných pokynů ESMA.

43 Srov. bod 70 a 72 Obecných pokynů ESMA.

44 Nekomplexní dluhové nástroje ve smyslu benchmarku jsou, zjednodušeně řečeno, dluhopisy splňující definici jednoduchého investičního nástroje ve smyslu ZPKT, takové, u kterých existují četné příležitosti k prodeji, splacení nebo jinému druhu realizace za ceny, které jsou účastníkům trhu dostupné z veřejných zdrojů a které jsou buď tržními cenami, nebo cenami, které zpřístupňují či validují na emitentovi nezávislé oceňovací systémy, nebo takové, které splňují další požadavky stanovené benchmarkem.

45 Srov. Česká národní banka [online], 2019 [cit. 2020-10-20], Dohledový benchmark České národní banky č. 2/2019 k nabývání dluhových investičních nástrojů do majetku zákazníků nebo investičních fondů, dostupné z [www: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financi-trh/gallery/vykon_dohledu/dohledove_benchmarky/download/dohledovy_benchmark_2019_02.pdf](https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/dohled-financi-trh/gallery/vykon_dohledu/dohledove_benchmarky/download/dohledovy_benchmark_2019_02.pdf).

Na související interpretační nejistotou zareagovala Česká národní banka výkladovým stanoviskem ilustrujícím na tří modelových příkladech hranice jednotlivých investičních služeb a jejich oddělení od neregulovaných činností.⁴⁶ **Stanovisko z předmětu regulace vyjímá čistě marketingovou činnost dluhopisových platform.** Ta spočívá v poskytnutí média, resp. prostoru pro inzerci nebo prezentaci základních informací o emisi a souvisejících dokumentů, včetně prospektu, je-li uveřejněn. Zahrnutí takové činnosti do rámce investičních služeb by bylo vskutku nepřipadné, neboť se materiálně jen málo liší např. od inzerce v denním tisku nebo jiném médiu. **Přípustná a vně regulace stojí je též kombinace marketingové činnosti s tiskařskou činností,** spočívající v předání kontaktních údajů potenciálního investora získaných na základě investiční příležitosti inzerované na dotyčné platformě přímo emitentovi. Tento přístup se nikerak neliší od tradičních oblastí finančního zprostředkování a nemění na něm nic ani nedávná novela ZPKT. Ta i nadále ponechává prostor pro tiskařskou činnost otevřený, přičemž zvýrazňuje mantinely, v rámci kterých se tato činnost může pohybovat.

Ačkoliv se tak zpravidla navenek prezentují, v praxi však, materiálně posuzováno, dluhopisové platformy ne vždy vykonávají čistě marketingovou nebo tiskařskou činnost ve smyslu výše uvedeného. Pozornost je třeba zaměřit v první řadě na limity investiční služby přijímání a předávání pokynů týkajících se investičních nástrojů. A to jednak v souvislosti s pojmem zprostředkování obchodů s investičními nástroji, který je v ZPKT nově vymezen, jednak s nařízením o *crowdfundingu*, které reguluje mimo jiné činnost poskytovatelů crowdfundingových služeb ve vztahu ke crowdfundingovým modelům zahrnujícím investiční nástroj.

Pomineme-li vcelku jednoznačné případy, kdy platforma přímo umožňuje potenciálnímu investorovi vyplnit objednávku konkrétního dluhopisu a následně sama předává tuto objednávku emitentovi, kde o naplnění znaků přijímání a předávání pokynů ze strany platformy nemůže být pochyb, stojí za pozornost zejména **zahrnutí filtrovacích nástrojů** do architektury některých tuzemských dluhopisových platform. Za použití takových nástrojů si investor z inzerované palety dluhopisů může na základě kritérií, kterými jsou nejčastěji na straně jedné objektivní kritéria jako jmenovitá hodnota dluhopisu, resp. výše investice, výše úroku nebo doba splatnosti, na straně druhé ale také kritérium souvisejícího rizika, stanovené interním hodnocením platformy, zvolit odpovídající dluhopis a oslovit prostřednictvím kontaktního formuláře umístěného na platformě přímo emitenta. Lze proces, zahrnující využití takového filtrovacího nástro-

je a vedoucí ve výsledku ke kontaktování emitenta potenciálním investorem, stále ještě považovat za tiskařskou činnost, nebo už jde o zprostředkování obchodů s konkrétním dluhopisem, a tedy i regulovanou investiční službu přijímání a předávání pokynů?

Aniž by byl na tomto místě prostor pro detailní analýzu, připomeňme, že tiskařská činnost je vymezena objektivním prvkem, spočívajícím ve skutečném a sjednaném obsahu činnosti, a subjektivním prvkem, vymezeným negativně jako nezapříčinění mentálního rozhodnutí potenciálního investora (a to též v podobě ovlivnění investora) k realizování určité investiční příležitosti, určitého investičního rozhodnutí. **Je-li činnost platformy jako tiskaře optikou průměrného potenciálního investora způsobila vyvolat rozhodnutí investora uzavřít smlouvu s emitentem, v jehož prospěch je tiskařská činnost vykonávána, a to ať už formou přímého, nebo nepřímého doporučení, jedná se materiálně o zprostředkovatelskou činnost,** zde ve formě zprostředkování uzavření příslušné smlouvy o úpisu korporátního dluhopisu, a tedy poskytování investiční služby přijímání a předávání pokynů.

Takovou situaci může představovat i poskytování informací o bližších parametrech korporátních dluhopisů, kdy takto prezentované dluhopisy může potenciální investor na základě předchozího filtrování dle jím zadaných preferencí považovat za odpovídající jeho potřebám. K následnému kontaktování emitenta prostřednictvím kontaktního formuláře, ale např. i odkazem na webové stránky emitenta, tak investor přistupuje již na podkladě rozhodnutí učiněného s využitím nástrojů poskytnutých platformou. Platforma v takovém případě neslouží pouze pro inzerci a zjištění obecného zájmu investora o určitou kategorii investičních produktů, nýbrž se stává součástí (regulovaného) zprostředkovatelského procesu.

Důsledkem hodnocení činností dluhopisových platform jako přijímání a předávání pokynů je nezbytnost získat příslušné veřejnoprávní oprávnění dle ZPKT, případně v budoucnu dle nového nařízení o *crowdfundingu*. V případě, že činnost platformy naplní rovněž v předchozích kapitolách uvedené znaky umístování investičních nástrojů, stejně jako v případě, že platforma přijímá pokyny k dluhopisům bez prospektu nebo pokyny předává přímo emitentům, připadá v úvahu pouze náročnější povolení k činnosti obchodníka s cennými papíry.⁴⁷

Další vodítko při výkladu působnosti regulatorního režimu investičních služeb v dané oblasti přináší nařízení o *crowdfundingu*. Dle něj totiž v zásadě každé propojení nabídky a poptávky po financování prostřednictvím crowdfundingové platformy ve vztahu k investičním nástrojům má být považováno za nařízením regulovanou crowdfundingovou službu, která je, jak preambule nařízení výslovně uvádí, materiálně současným (společným) poskytováním investiční služby umístování investičních nástrojů a přijímání a předávání pokynů týkajících se investičních nástrojů.⁴⁸ Tato crowdfundingová služba, je-li poskytována platformami dle nařízení o *crowdfundingu*, je pak vyňata z působnosti regulace investičních služeb. Právě uvedené se zřejmě uplatní bez ohledu na jakékoliv další podmínky stanovené členskými státy ve stávajících právních předpisech regulujících

46 P. Gavlas: Česká národní banka [online], 2019 [cit. 2020-10-22], K nabízení emise dluhopisů na internetových platformách, dostupné z [www: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/casto-kladene-dotazy/galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_nabizeni_emise_dluhopisu_na_internetovych_platformach.pdf](https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/casto-kladene-dotazy/galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_nabizeni_emise_dluhopisu_na_internetovych_platformach.pdf).

47 S ohledem na zákaz investičního zprostředkovatele předávat pokyny emitentům a poskytovat investiční služby k dluhopisům bez prospektu se povolení obchodníka s cennými papíry může ukázat praktické i pro případ přijímání a předávání pokynů bez umístování. Srov. § 29 odst. 3 a 4 ZPKT.

48 Srov. recitál 10 a čl. 2 odst. (1) bod (ii) nařízení o *crowdfundingu* ve vzájemných souvislostech.

crowdfunding nebo jako důsledek výkladu obsahu jednotlivých investičních služeb.

Při analogické aplikaci výše uvedeného na případ dluhopisových platforem se zdá pravděpodobné, že **dochází-li prostřednictvím dluhopisové platformy k propojení nabídky a poptávky po financování prostřednictvím investičních nástrojů, která je pojmovým znakem investičního zprostředkování, a platforma je současně činná (také) pro emitenty, dochází zpravidla současně k poskytování investiční služby umístování investičních nástrojů.** Unijní normotvůrce tento znak považoval za natolik zásadní, že jej výslovně zmínil v preambuli nařízení o *crowdfundingu*, a současně za natolik jednoznačný, že bohužel neposkytuje upřesnění, zda vůbec a do jaké míry hraje jakoukoliv roli intenzita a forma zapojení crowdfundingové platformy. Zdá se tedy, že v důsledku přímo použitelného nařízení o *crowdfundingu* a přístupu unijního normotvůrce, který se v něm odráží, je třeba za použití eurokonformního výkladu obsahu investiční služby umístování investičních nástrojů považovat naplnění znaků této investiční služby ze strany dluhopisových platforem za velmi pravděpodobné, zřejmě s výjimkou čistě inzertních a tipářských modelů.

K legislativním opatřením cílícím specificky na nabízení korporátních dluhopisů retailovým investorům

Pro úplnost je nutné zmínit, že **rizika související s korporátními dluhopisy již podnítila regulatorní reakci.** Kromě výše analyzovaného omezení pro distribuci korporátních dluhopisů investičními zprostředkovateli zmiňme **od května 2020⁴⁹ účinnou povinnost získat identifikátor ISIN pro všechny dluhopisové emise, ať už v listinné, nebo zaknihované podobě,⁵⁰ spolu s povinností uvést v emisních podmínkách informaci o absenci dohledu České národní banky nad emisí a emitentem, případně o skutečném charakteru a rozsahu posouzení prospektu ze strany České národní banky v případě, že je prospekt uveřejňován.⁵¹** Zatímco první zmíněné opatření je motivováno především snahou zmapovat skutečný objem dluhopisových emisí, nabízených na základě výjimky z povinnosti uveřejnit prospekt, další opatření míří na zvýšení informovanosti potenciálních investorů a jsou reakcí na zavádějící používání údajů o dohledu České národní banky nebo rozsahu schvalování prospektu.

Další opatření budou následovat, a to v rámci legislativního balíčku v souvislosti s koncepcí rozvoje kapitálového trhu v České republice.⁵² Navrhovanou novelizací zákona o dluhopisech **má dojít k posílení informačních povinností v případě emisí činěných na základě podlimitní veřejné nabídky, tedy vynětí z působnosti nařízení o prospektu.** Takový postup nařízení o prospektu umožňuje za předpokladu, že dodatečné požadavky nepředstavují nepřiměřenou nebo zbytečnou zátěž.⁵³ Emisní podmínky takového dluhopisu, je-li emitentem právnická osoba, dochází-li k veřejné nabídce ve smyslu nařízení o prospektu, není-li uveřejněn prospekt a současně je-li celková hodnota protiplnění nabízených dluhopisů vyšší než částka odpovídající 100 000 eur a nižší než částka odpovídající 1 000 000 eur,

musí dle návrhu povinně obsahovat **širší a zákonem o dluhopisech vymezený okruh informací.** Tyto informace musí být současně uveřejněny na internetových stránkách emitenta a osoby nabízející takový dluhopis. Předmětná informační povinnost je navázána na Scorecard korporátních dluhopisů jako metodický dokument připravený Ministerstvem financí pro usnadnění zhodnocení rizikovitosti investice do konkrétního korporátního dluhopisu zejména pro méně zkušené retailové investory.⁵⁴

Jak je zřejmé z výše uvedeného, připravovaná legislativní opatření spolu se Scorecardem korporátních dluhopisů míří na (další) zvýšení informovanosti investorů a poskytnutí širšího okruhu podkladů pro informované investiční rozhodnutí. Tento krok je třeba ocenit i proto, že narovnáva regulatorní prostředí v případě dluhopisů, nabízených na základě vynětí z povinnosti uveřejnit prospekt. Zároveň však **tato opatření představují většinou stále první generaci opatření na ochranu investorů, jejíž limity se již dříve ukázaly v jiných oblastech kapitálového trhu.** Je otázkou, zda bez odpovídající kultivace způsobu distribuce korporátních dluhopisů jsou s to zabránit nevhodnému umístování dluhopisů retailovým investorům v takovém rozsahu, který by byl, s ohledem na související rizika, vhodný.

Závěry a návrhy řešení

Na základě výše provedené analýzy regulatorního prostředí ve vztahu k nabízení a umístování korporátních dluhopisů retailovým investorům zdůrazněme následující závěry.

Za prvé, emise a umístění dluhových cenných papírů představuje legitimní cestu k získání financování na straně jedné a zajímavou investiční příležitost na straně druhé. Je spojeno s výhodami jak pro investory, tak emitenty. **Nikoliv zanedbatelná část v České republice nabízených korporátních dluhopisů je však svojí podstatou a souvisejícími riziky nevhodná pro investici nezkušených retailových investorů. Právě na tyto investory je však v praxi nabídka nezřídka zacílena.** Tato skutečnost má potenciál ohrozit zájmy retailových investorů a v konečném důsledku důvěryhodnost a efektivitu kapitálového trhu jako celku.

Za druhé, **stávající regulace emise a veřejné nabídky korporátních dluhopisů, založená na plnění informační povinností vůči investorům, není sama o sobě schopna dosáhnout potřebné míry ochrany retailových investorů a zabránit umis-**

49 Srov. § 6 odst. 1 písm. l) zákona o dluhopisech.

50 Srov. § 9 odst. 1 písm. n) a o) zákona o dluhopisech.

51 Srov. § 9 odst. 1 písm. n) a o) zákona o dluhopisech.

52 V současné době sněmovní tisk č. 993/0. Bližší viz Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 8. volební období, 2017 [cit. 2020-10-25], sněmovní tisk 993/0, vládní návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s rozvojem kapitálového trhu, dostupné z [www: https://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?0=8&T=993](https://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?0=8&T=993).

53 Srov. čl. 1 odst. 3 druhý pododstavec nařízení o prospektu.

54 K podobě Scorecardu korporátních dluhopisů srov. Ministerstvo financí České republiky [online], 2020 [cit. 2020-10-28], Veřejná konzultace – Scorecard korporátních dluhopisů 2.0 (Corporate bond scorecard 2.0), dostupné z [www: https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kapitalovy-trh/podnikani-na-kapitalovem-trhu/2020/verejna-konzultace-scorecard-korporatni-37189](https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kapitalovy-trh/podnikani-na-kapitalovem-trhu/2020/verejna-konzultace-scorecard-korporatni-37189).

řování korporátních dluhopisů na trzích, které nesplňují řádně stanovené parametry cílového trhu těchto investičních nástrojů. Minimální regulace napřímo umístovaných podlimitních emisí představuje současně porušení principu rovného regulatorního prostředí, posuzováno komparací s jinými investičními produkty, a vytváří nežádoucí nerovnováhu v jinak robustním systému ochrany investorů na kapitálovém trhu.

Za třetí, na úspěšné umístění korporátních dluhopisů investorům má klíčový vliv využití některého z distribučních kanálů zahrnujících poskytovatele investičních služeb. **Z katalogu souvisejících opatření cílících na ochranu investorů má největší potenciál řádné určení cílového trhu v rámci *product governance*. Při určení cílového trhu provedeném s odbornou péčí lze jen výjimečně připustit nabízení korporátních dluhopisů konzervativnější části retailové investorské veřejnosti.** Plošné cílení na tyto investory by mělo být považováno za rozporné se ZPKT. Efektivitu *product governance* však snižuje skutečnost, že se neuplatní v případě umístování dluhopisů samotným emitentem nebo v případě, že činnost distributora není investiční službou.

Za čtvrté, hranice mezi regulovanou a neregulovanou činností v souvislosti s umístováním investičních nástrojů není zcela ostrá. Totéž platí pro odlišení investiční služby umístování investičních nástrojů a přijímání a předávání pokynů týkajících se investičních nástrojů. To je patrné zejména v případě dluhopisových platform. **V praxi část tuzemských platform zřejmě může překračovat hranice neregulované marketingové a tipářské činnosti a může vykonávat činnosti, které jsou materiálně zprostředkováním obchodů s investičními nástroji, aniž by platforma disponovala příslušným oprávněním.** Děje se tak zejména předáváním objednávek emitentům nebo v souvislosti se zapojením filtrovacích kritérií, která nepřímou vedou investory – uživatele platformy k investičnímu rozhodnutí. Zároveň nařízení o *crowdfunding* podporuje výklad, že v zásadě každá činnost platformy usnadňující střet nabídky a poptávky po korporátních dluhopisech mezi emitentem a investorem za účasti této platformy je současným poskytováním obou zmíněných investičních služeb, a tudíž regulovanou

činností. Takový závěr může analogicky dopadat i na stávající dluhopisové platformy.

Konečně za páté, **připravovaná legislativní opatření zvyšují informovanost investorů v případě dluhopisů vyňatých z povinnosti uveřejnit prospekt a celkově usnadňují investiční rozhodnutí investorů.** Scorecard korporátních dluhopisů má potenciál významně zjednodušit posuzování rizika v případě méně zkušených retailových investorů. Tato opatření, mířící ve svém souhrnu na zvýšení informovanosti investorů, nicméně **bez odpovídající kultivace způsobu distribuce patrně nezabrání pokračujícímu nevhodnému umístování dluhopisů retailovým investorům.**

Zevrubná analýza stávajících regulatorních opatření a jejich nedostatků je nezbytným předpokladem pro úvahy ke zlepšení. Toho lze jistě dosáhnout různými cestami nebo jejich kombinací, kdy o jejich možných výhodách, nevýhodách, efektivitě a dopadech by měla být vedena odborná diskuse.

Současně je třeba upozornit, že **případné úvahy o prohloubení stávající regulace na úrovni našeho právního řádu nutně narazí na limity stanovené unijním právem.** To však neznamená, že by tyto kroky byly paušálně vyloučeny. Příkladem může být úvaha o úplném omezení oprávnění investičních zprostředkovatelů ve vztahu ke korporátním dluhopisům. **Jinou a zřejmě vhodnější cestu nabízí efektivní využívání nástrojů, které stávající právní řád nabízí.** Jak bylo výše naznačeno, může se jednat o řádné uplatňování *product governance*, včetně účinného dohledu nad dodržováním souvisejících povinností, stejně jako o vyjasnění a aplikaci působnosti stávající regulace investičních služeb na některé modely dluhopisových platform.

Zároveň platí, že **regulace sama o sobě nemůže zabezpečit úplnou ochranu investorů, aniž by neměla negativní dopady na efektivitu kapitálového trhu a nezatěžovala emitenty a distributory nad přiměřenou mez.** Je to investor sám, kdo je v konečném důsledku odpovědný za své informované investiční posouzení a rozhodnutí. Pokud je však toto rozhodnutí založeno na neúplných, zavádějících nebo nepravdivých vstupech, případně je ovlivněno nevhodným způsobem distribuce, měl by takový investor mít možnost **efektivně se domáhat náhrady způsobené škody cestou soukromého práva.** V tomto ohledu může být inspirativní zaměřit pozornost, pomíneme-li institut odpovědnosti za obsah prospektu, na zvláštní skutkovou podstatu povinnosti nahradit škodu způsobenou informací nebo radou dle občanského zákoníku, neboť distribuce korporátních dluhopisů za využití finančních zprostředkovatelů poskytování kvalifikovaných informací pojmově zahrnuje.

Konečně je třeba zmínit mimoprávní, ale o to účinnější **prohlubování finanční gramotnosti investorské veřejnosti a zvyšování povědomí o rizicích specifických pro investování v sektoru korporátních dluhopisů.**⁵⁵ ♣

C. H. BECK NOVINKA

Adam Talanda
**Problematika
reprezentace
v dědickém právu**

2021 | brožované | 168
350 Kč | obj. číslo EPI133

Objednávejte na www.beck.cz

inzerce

⁵⁵ Tento text byl zpracován s finanční podporou a v rámci projektu „Europeanization as a determiner of legal regulation of financial services and taxation“, PRIMUS HUM/17, realizovaného na Právnické fakultě Univerzity Karlovy letech 2020 a 2021.

K vybraným otázkám vedlejší intervence (vedlejšího účastenství)

Institut vedlejší intervence je obsahem tří odstavců § 93 zák. č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále také „o. s. ř.“). Tato skromná právní úprava může vést k myšlence, že se jedná o marginální, okrajovou oblast civilního procesního práva. Cílem tohoto článku je ukázat, že tomu tak zdaleka není, neboť i jednoduchá právní ustanovení mohou být rozvinuta bohatou judikaturou a námětem odborných článků. Z důvodů historických i zcela praktických je v tomto textu pojednáno o vedlejší intervenci také v komparaci s rakouskou právní úpravou.

Mgr. Petra Lavická

působí jako asistentka soudce Nejvyššího soudu a na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

Stručná charakteristika vedlejší intervence

Jak je patrné hned v úvodu, tento článek nepoužívá zákonné označení vedlejší účastenství/vedlejší účastník. Je to z toho důvodu, že třetí osoba vstupující do řízení není účastníkem řízení ve smyslu procesní strany,¹ a ani toto postavení nenabývá.²

Vedlejší intervence byla známa již v římském civilním procesu. Uznávalo se totiž, že existují případy, kdy třetí osoba mohla mít takový zájem na sporu, že bylo správné umožnit jí dotčené řízení ovlivnit – např. pokud se odkazovník dozvěděl o sporu o platnost testamentu mezi dědicem testamentárním a dědicem intestátním.³ Obecně smyslem vedlejší intervence je umožnit subjektům, o jejichž právech a povinnostech se v řízení sice nerozhoduje, ale které mají na výsledku řízení právní zájem, aby mohly svou aktivní účastí na tento výsledek působit. Vedlejší intervenient není ani v postavení zastupce strany, ale jako třetí osoba se účastní již započatého řízení na straně žalobce nebo žalovaného. Odpověď na otázku, proč další subjekt vstupuje do řízení, jež je pro něj cizí, je ta, že **má právní zájem na výsledku tohoto řízení.**

Podle rakouského zák. č. 113/1895, civilního řádu soudního (Gesetz 113/1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten, Zivilprozessordnung), platného na území Československa až do roku 1950, se rozlišuje mezi tzv. pravidelnou a výjimečnou (přesněji řečeno vedoucí ke společenství ve sporu) vedlejší intervencí.⁴ V současném českém procesním kodexu toto rozdělení nenajdeme, ve věcném návrhu civilního řádu soudního se s výjimečnou vedlejší intervencí, resp. výjimečným vedlejším intervenientem, a to v postavení nerozlučného spolčnicka,⁵ opětovně počítá.⁶ Co tyto dvě kategorie nejvíce rozděluje, je **role vedlejšího intervenienta ve sporu** – zatímco pravidelný vedlejší intervenient je pouhým pomocníkem strany, vý-

jimečný vedlejší intervenient by byl již v postavení nerozlučného spolčnicka se všemi aspekty, které z toho vyplývají (srov. § 91 o. s. ř.). Základním předpokladem této výjimečné vedlejší intervence je potom skutečnost, že se účinek soudního rozhodnutí vztahuje i na vedlejšího intervenienta, tedy i na vztahy vedlejšího intervenienta vůči druhé straně.⁷ **Vzhledem k tomu, že dosud je o znovuzavedení výjimečné vedlejší intervence do českého právního řádu vedena toliko odborná diskuse, v tomto článku bude pozornost věnována vedlejší intervenci, která v souladu se zněním § 93 o. s. ř. spadá do kategorie pravidelná.⁸**

Právní zájem třetí osoby

Jak již bylo uvedeno výše, vedlejší intervenient je chápán jako další osoba, která se účastní – již započatého – civilního sporného soudního řízení,⁹ protože k tomu má nějaký důvod, jinak řečeno, vede ji k tomu zájem na určitém výsledku

1 Srov. J. Fiala: Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu, Univerzita Karlova, Praha 1974, str. 61-62.

2 Jinak je tomu v rakouské právní úpravě, kde se vedlejší intervenient může stát stranou sporu, jde o tzv. *das Parteiwechsel*. H. W. Fasching: Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien 1990, str. 198.

3 J. Grňa: Důvod a účinek vedlejší intervence, Právník, sešit XII/1931, str. 361.

4 Termín pravidelná a výjimečná vedlejší intervence používá Václav Hora ve své učebnici, viz V. Hora: Československé civilní právo procesní, II. díl, Wolters Kluwer, Praha 2010, str. 27 a 29. Z důvodu navázání na tradiční označení bude použito toto pojmosloví i v zde v článku. V terminologii rakouské právní nauky jde o *die einfache Nebenintervention a die streitgenössische Nebenintervention*.

5 Je tomu tak i ve slovenském civilním řádu soudním, viz § 84: M. Števec, S. Ficová, J. Baricová, S. Mesiarkinová, J. Bajánková, M. Tomašovič a kol.: Civilný sporový poriadok, Komentár, C. H. Beck, Praha 2016, str. 279.

6 Srov. www.crs.justice.cz – část 1, hlava II, díl 4, Vedlejší intervence.

7 V rakouské právní nauce jako příklad slouží např. singulární sukcese (§ 107a o. s. ř.) – nabyvatel věci, která je předmětem řízení, může být v tomto řízení, pokud k němu přistoupí, výjimečným vedlejším intervenientem; účinky rozhodnutí se na něj budou vztahovat, aniž by to upravoval zákon. V podlužnickém sporu přistoupivší věřitel do již zahájeného řízení bude mít postavení výjimečného vedlejšího účastníka. Postupník (nový věřitel) jako nositel zástavního práva bude mít toto postavení taktéž. V insolvenčním řízení jsou pravomocná rozhodnutí o pravosti a pořadí popíraných nároků účinná proti všem insolvenčním věřitelům. H. W. Fasching, A. Konecny: Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen, Manz Verlag, Wien 2015, str. 467-468.

8 Podrobněji k výjimečné vedlejší intervenci, tedy intervenci vedoucí k účasti na sporu, viz P. Lavická: Výjimečná vedlejší intervence, Dny práva 2017, Část VII., Reforma civilního procesu, Masarykova univerzita, Brno 2018, str. 46-57 [online], dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/45065>.

9 V nesporném řízení je podle judikatury vedlejší intervence zapovězena, viz P. Lavický a kol.: Občanský soudní řád (§ 1 až 250 I), Řízení sporné, Praktický komentář, Wolters Kluwer, Praha 2016, str. 382.

řízení; tento výsledek pak spočívá ve vítězství strany, kterou vedlejší intervenient podporuje. O druhu tohoto zájmu se vedla v různých právních rádech a dobách diskuse, např. podle francouzského práva se připouštěl zájem mimoprávní (např. spočívající v příbuzenském vztahu¹⁰), v římském právu to mohl být i zájem vyplývající z piety.¹¹

Podle § 93 o. s. ř. je nutným předpokladem pro vstup do řízení právní zájem třetí osoby. Ze zákona nevyplývá definice pojmu právní zájem, jeho obsah vymezují civilní soudy v rámci své rozhodovací činnosti. Soudy zkoumají splnění této podmínky v konkrétních případech, ovšem na základě § 93 odst. 2 věty druhé toliko na návrh v rámci rozhodování o přípustnosti vedlejší intervence; soud přípustnost vedlejší intervence, a s tím i splnění předpokladu právního zájmu třetí osoby, z úřední povinnosti nezkontroluje.¹² Obecně lze uvést, že právní zájem na výsledku probíhajícího sporu má ten, jehož právní postavení bude ovlivněno (negativně/

/pozitivně) rozhodnutím vydaným v tomto řízení mezi spornými stranami. Typicky třetí osoba vstupuje do řízení, protože jí hrozí regres v případě prohry podporované strany, v pozici vedlejšího intervenienta proto může být např. ručitel nebo pojišťovna.¹³ Mimo tyto případy může mít právní zájem také odkazovník či vyděděný dědic ve sporu o platnost závěti, rovněž akciová společnost (i akcionář) v řízení o neplatnost veřejné dobrovolné dražby akcií této akciové společnosti,¹⁴ stejně tak povinný v podlužnickém sporu (§ 315 o. s. ř.).¹⁵ Co je podstatné, vedlejším intervenientem může být jak právnická, tak fyzická osoba, dokonce i veřejná vysoká škola,¹⁶ městská část¹⁷ či konkrétní organizační složka státu,¹⁸ a je nutné zdůraznit, že vstupem do řízení třetí osoba nesleduje pouze ochranu svého zájmu, ale také zájem jí podporované strany, neboť svými procesními úkony chce ovlivnit výsledek sporu, nejlépe ústící ve vítězství této strany.

Z rozhodovací činnosti soudů můžeme dále zjistit, ve kterých případech právní zájem na výsledku sporu shledán nebyl. Ke vstupu do řízení nestačí zájem morální nebo pouze majetkový (příkladmo A žaluje B na zaplacení; C, který má pohledávku vůči B, nemůže vstoupit do řízení jako vedlejší intervenient, jestliže jeho zájem spočívá pouze ve zjištění, zda B bude schopen uhradit i jeho pohledávku,¹⁹ či jiný „neprávní zájem“,²⁰ ani zájem založený na osobní cti,²¹ profesní cti, nebo snad spočívající v loajalitě ke straně řízení.²² Proto členové rodiny nemají právní zájem na výsledku řízení o ochraně osobnosti jiného člena rodiny,²³ stejně tak manžel, který se obává, že se bude podílet na úhradě exekvované částky, nebude-li druhý manžel v řízení úspěšný, a to zvlášť za situace, kdy je tato úvaha v době řízení o připuštění vedlejšího intervenienta zcela předčasná.²⁴ Tento zájem nelze zdůvodnit ani tím, že je třetí osoba účastníkem jiného souvisejícího řízení.²⁵ Je potom již notoriou, že institut vedlejší intervence nelze využít v řízení nesporném,²⁶ tudíž intervence akcionáře v řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady akciové společnosti je rovněž vyloučena.²⁷ Právní zájem na výsledku řízení nemá ani Komise EU v řízení o náhradu škody v oblasti ochrany hospodářské soutěže.²⁸

Jak je patrné z uvedeného přehledu, lze si jen těžko představit, že by v civilním procesním kodexu byla uvedena obecná definice právního zájmu s příklady. Právní zájem třetí osoby na výsledku řízení je a bude i nadále podrobován individualizovanému zkoumání v rámci řízení o přípustnosti vedlejší intervence, což znamená nutnost posoudit, zda výsledek sporu ovlivní právní postavení třetí osoby (její postavení se zhorší nebo zlepší), jinak řečeno, dotkne se jejich práv a povinností. V případě majetkových sporů je potom nutné přihlídnout ke všem okolnostem případu, tj. zda se výsledek řízení odrazí také v právní sféře třetí osoby, nikoliv pouze ve sféře majetkové.²⁹

Přistoupení vedlejšího intervenienta do sporu

Vstup do řízení oznamuje vedlejší intervenient sám nebo je ke vstupu stranou sporu vyzván (srov. § 93 odst. 2 věta první), tedy vstup třetí osoby do řízení iniciuje strana (např. může vyzvat svého ručitele, původního prodávajícího v jejím sporu

10 Op. cit. sub 3, str. 363.

11 A. Deixler-Hübner: Die Nebeninterveniten im Zivilprozeß, Verlag Orac, Wien 1993, str. 5-6.

12 Rozdílně např. podle švýcarského procesního kodexu – soud zkoumá právní zájem jako předpoklad vedlejší intervence z moci úřední, rozhodnutí soudu předchází slyšení stran. Zdůvodnění svého právního zájmu uvádí třetí osoba v podání, ve kterém oznamuje svůj vstup do řízení. A. Güngerich a kol.: Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Schweizerische Zivilprozessordnung, Band I., Art 1-149 ZPO, Stämpfli Verlag, Bern 2012, str. 816 a 822.

13 Typicky půjde o spory o pojistné plnění z dopravních nehod; pojišťovna se přidá na stranu škůdce. Může to být také Česká advokátní komora na straně žalované České republiky – Ministerstva spravedlnosti, viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1711/2015, v řízení o náhradě škody způsobené nesprávným úředním postupem či nezákonným rozhodnutím podle zák. č. 82/1998 Sb.

14 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. 21 Cdo 5954/2016. Nebo je-li na majetek akciové společnosti prohlášen konkurs a na místo obchodní korporace vstoupí insolvenční správce, může se akcionář, který za společnost podal žalobu a dosud ji v řízení zastupoval (má-li na tom zájem), stát vedlejším účastníkem na straně žalující – usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1839/2014.

15 Další příklady viz P. Lavická: Právní zájem vedlejšího intervenienta, Jurisprudence č. 6/2019, str. 13-20.

16 Viz náleží Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 553/03.

17 Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 22 Cdo 1933/2018.

18 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3737/2014.

19 Není právní zájem ani odkaz na plnění povinností řádného hospodáře – usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 23 Cdo 3960/2013.

20 Mimo jiné usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 23 Cdo 3960/2013.

21 Např. usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. I. ÚS 1789/11, či ze dne 16. 8. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2490/12.

22 Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2013, sp. zn. I. ÚS 2194/13.

23 Nález Ústavního soudu ze dne 5. 8. 2009, sp. zn. I. ÚS 2036/08 – zájem syna na výsledku sporu otce je zájmem pouze citovým, nikoliv právním.

24 Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 1. 2014, sp. zn. II. ÚS 819/13.

25 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2829/2008: „Právní zájem vedlejšího účastníka na výsledku řízení, do něhož vstupuje, není dán jen proto, že je účastníkem jiného řízení, v němž probíhá spor na obdobném skutkovém základě, a ani jeho tvrzený případný finanční (majetkový) zájem na výsledku řízení nepostačuje.“

26 P. Lavická a kol., op. cit. sub 9, str. 389, nebo např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 1999, sp. zn. 20 Cdo 91/99.

27 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1868/2016.

28 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3979/2019.

29 Naopak přihlášený věřitel má jako vedlejší účastník řízení na straně insolvenčního správce právní zájem na výsledku řízení o žalobě, kterou insolvenční správce vymáhá do majetkové podstaty pohledávku dlužníka vůči jeho dlužníku – usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 29 Cdo 970/2017.

s dalším nabyvatelem věci, nebo dalšího spoludlužníka v řízení solidárních dlužníků). Ve druhém případě jde o nahrazení původního institutu opovědění rozepře³⁰ – důvody, pro které strana spor opověděla třetí osobě, byly jednak založeny na tom, že v případě prohry by straně mohl zůstat případný regresní nárok vůči opověděné osobě, jednak spočívaly v oba- vě, že by třetí osoba mohla vznést nárok proti ní.³¹

Již několikrát jsme zde zmínili, že o přípustnosti vedlejší intervence rozhoduje soud, a to na návrh zejména druhé strany (nemusí být vyloučen ani návrh jiného vedlejšího intervenienta). Pokud by za řízení před soudem prvního stupně námitka proti vstupu třetí osoby vznesena nebyla, pak se tato osoba stane vedleším intervenientem bez dalšího. Není ovšem vyloučeno, aby i přesto o přípustnosti vedlejší intervence rozhodoval (na návrh) soud v odvolacím řízení.³²

V případě nesouhlasu se vstupem třetí osoby do řízení bude druhá strana zpochybňovat právní zájem této osoby na výsledku řízení. Jde v podstatě o jediný předpoklad, který soud zkoumá.³³ Ovšem i strana, kterou třetí osoba svým vstupem chce podpořit, může vyjádřit nesouhlas s vedlejší intervencí. V takovém případě soud k nesouhlasu přihlédne a nebude již dále zkoumat právní zájem třetí osoby.³⁴

Lze shrnout, že třetí osoba vstupuje do řízení na základě vlastního uvážení nebo výzvy. Neznamena to ovšem, že soud výzvou vstup třetí osoby nařizuje, což ostatně ani nelze dovodit ze zákonného textu. Tudíž nejde o splnění procesní povinnosti uložené ze strany soudu, ale **soud zde figuruje pouze jako doručovací orgán** (srov. znění ustanovení na výzvu některého z účastníků činěnou prostřednictvím soudu). Proto ani třetí osobu nestíhají procesní následky (např. podle § 53 o. s. ř.), pokud k výzvě zůstane nečinná. Přesto lze předpokládat, že zejména v situaci, kdy třetí osobě hrozí regresní plnění, bude její vstup a následná účast v řízení vhodná už s ohledem na možné budoucí řízení mezi stranou, která spor prohrála, a vedleším intervenientem, který ji v původním řízení podporoval. O přípustnosti vedlejší intervence rozhoduje soud usnesením, které je možné napadnout odvoláním i dovoláním.³⁵ Pravomoci vedlejšího intervenienta podávat opravné prostředky je následně věnována další část.

Opravné prostředky

Pro postavení pravidelného vedlejšího intervenienta ve sporu je charakteristické, že se **na něj nevztahují účinky rozhodnutí vydaného v řízení mezi spornými stranami. Zároveň je vyloučeno, aby vedlejšímu intervenientovi bylo rozhodnutím ve věci samé přisouzeno právo nebo byla uložena povinnost, jež tvoří předmět sporu ve věci samé.** Je také nutné zdůraznit, že vedlejší intervenient má v podstatě **stejná procesní práva a povinnosti jako strana řízení (k tomu viz níže), nemá ale žádné oprávnění disponovat předmětem sporu.** Vedlejší intervenient proto může podat zákonem mu svěřené opravné prostředky, nemůže ale za stranu uzavřít smír nebo vzít žalobu zpět.³⁶

Podání opravného prostředku vedleším intervenientem pak nesmí být v rozporu s procesním postupem jím podporované strany, a lze dále doplnit, že procesní jednání ve-

dlejšího intervenienta má být ve prospěch strany a nemá právním úkonům strany odporovat. Soud rovněž dá přednost procesním úkonům učiněným stranou – ta jediná nese procesní odpovědnost za svůj úspěch v řízení. Ve vztahu k opravným prostředkům to tedy znamená, že **když podá např. odvolání pouze vedlejší intervenient, soud zjišťuje stanovisko žalobce či žalovaného.**

Základním řádným opravným prostředkem, který může v řízení před soudy vedlejší intervenient podat, je **odvolání** ve věci samé podle ust. § 203 o. s. ř., a to tehdy, jestliže do řízení vstoupil nejpozději do patnácti dnů od doručení rozhodnutí straně, kterou v řízení podporuje.³⁷ Nemůže ovšem podat odvolání, pokud se jej vzdala nebo by s podáním odvolání vedleším intervenientem nesouhlasila podporovaná strana. Vedlejší intervenient může také podat ve věci samé **žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost.** Podle § 231 o. s. ř. je tomu tak tehdy, jestliže vedlejší intervenient vstoupil do původního řízení, a pokud s podáním žaloby jím podporovaná strana řízení nevyjádřila nesouhlas.³⁸ V obou případech se odráží úprava postavení pravidelného vedlejšího intervenienta jako pomocníka strany.

Při zkoumání oprávnění vedlejšího intervenienta podat dovolání ve věci samé je třeba rozlišit období do konce roku 2000 a období od 1. 1. 2001 po přijetí zák. č. 30/2000 Sb., který poměrně významně novelizoval občanský soudní řád. Občanský soudní řád před novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. neobsahoval žádné konkrétní ustanovení o oprávnění vedlejšího intervenienta podat dovolání, resp. ani odvolání.³⁹ Tyto procesní úkony mu ovšem nebyly upírány, neboť se došlo výkladem zákona k závěru, že možnost podat odvolání/dovolání ve věci samé může vedlejší intervenient na základě § 93 odst. 3. věty první o. s. ř., protože vedlejší intervenient má stejná (procesní) práva a povinnosti jako strana řízení. Příkladmo se uvádělo, že vedlejší intervenient může též v rozsahu legitimace strany řízení podat odvolání nebo dovolání, a to buď vedle ní, či sám.⁴⁰

Po novelizaci občanského soudního řádu účinné od 1. 1. 2001 komentářová literatura již právo podat dovolání vedlejšímu in-

30 V rakouském civilním řádu je opovědění rozepře upraveno v § 21 – *die Streitverkündigung*.

31 Viz op. cit. sub 4, str. 32.

32 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 260/2005.

33 Namítat lze také procesní způsobilost vedlejšího intervenienta podle § 20 o. s. ř.

34 Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 806/2004, nebo ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 29 ICdo 9/2013.

35 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2616/2019, nebo ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 27 Cdo 1045/2019.

36 Podrobněji o smíru ve vztahu k vedlejší intervenci viz P. Lavická: Smír a vedlejší intervence, COFOLA 2020, Masarykova univerzita, Brno 2020, str. 346-359 [online], dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola/2020/cofola2020.pdf>.

37 Pokud vedlejší intervenient vstoupil do řízení před soudem prvního stupně, rozhodnutí mu bylo doručeno a může podat odvolání ve stejné lhůtě a za stejných podmínek jako strana sporu.

38 Ačkoliv dovětek o nemožnosti podat obě žaloby vedleším intervenientem, pokud se jich strana řízení vzdala, v § 231 o. s. ř. není, platí i v tomto případě stejný závěr. Lze na to analogicky odkázat podle § 203 o. s. ř. i podle postavení vedlejšího intervenienta, jehož procesní úkony nemohou jít proti vůli strany řízení.

39 J. Bureš, L. Drápal, M. Mazanec: Občanský soudní řád, Komentář, C. H. Beck, Praha 1996, str. 190.

40 Tamtéž.

tervenientovi nepřiznala s odůvodněním, že zákon o této skutečnosti mlčí (tzv. *silentio legis*), resp. pokud zákon uvádí konkrétně právo vedlejšího intervenienta podat žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost jako mimořádných opravných prostředků (a odvolání), přičemž o dovolání nic neříká, pak toto mlčení zákonodárce je nutné vykládat v tom smyslu, že vedlejšímu intervenientovi oprávnění podat dovolání proti rozhodnutí ve věci samé neschází.⁴¹ Platí to v případech, kdy by podal dovolání vedlejší intervenient sám i se stranou řízení; zatímco o dovolání žalobce či žalovaného proběhne řízení, dovolání vedlejšího intervenienta bude odmítnuto.

V průběhu doby ovšem Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích připustil dovolání vedlejšího intervenienta do výroku o nákladech řízení v rozhodnutí o věci samé, a to na základě argumentace, že v tomto případě podává dovolání vedlejší intervenient sám za sebe, nikoliv ve prospěch jím podporované strany, a proto lze na něj s odkazem na § 93 odst. 1 o. s. ř. hledět jako na osobu legitimovanou k podání dovolání.⁴² Po poslední novelizaci občanského soudního řádu provedené zákonem č. 296/2017 Sb. je ovšem dovolání do výroku o nákladech řízení podle § 238 písm. h) o. s. ř. nepřipustné.

Dovolací řízení vedlejšímu intervenientovi ovšem není zcela uzavřeno. Stále totiž platí, že pokud jde o jeho práva a povinnosti, pak dovolání podat může.⁴³ Týká se to zejména rozhodování o přípustnosti vedlejší intervence – dovolání podané vedlejšímu intervenientem do rozhodnutí o nepřipustění jeho vstupu do řízení je subjektivně přípustné, neboť takovým rozhodnutím mohla nastat procesní újma vedlejšímu intervenientovi, kterou by soud mohl odstranit svým vyhovujícím rozhodnutím o podaném dovolání.⁴⁴ Kromě toho další osobou subjektivně oprávněnou podat dovolání proti takovému rozhodnutí je strana řízení, kterou měl vedlejší intervenient podporovat, což vyplývá z účelu vedlejší intervence, neboť třetí osoba nevstupuje do řízení pouze k ochraně zájmů svých, ale zároveň i k ochraně zájmů jí podporované strany řízení.⁴⁵

Náklady řízení

V předchozí kapitole bylo uvedeno, že vedlejší intervenient mohl do nedávné doby podat dovolání do výroku o ná-

kladech řízení, jenž byl součástí rozhodnutí ve věci samé. Znamená to, že v rámci projednávání a rozhodování o věci soudy řešily přisouzení náhrady nákladů řízení, nebo naopak povinnost k jejich náhradě také vůči vedlejšímu intervenientovi.

Při vstupu do již probíhajícího řízení třetí osoba soudní poplatky neplatí; pokud ovšem podává vedlejší intervenient proti rozhodnutí soudu prvního stupně odvolání, ať již sám, či spolu se stranou,⁴⁶ pak jej poplatková povinnost stihá.⁴⁷ Další náklady spojené s jeho procesními úkony v řízení si také vedlejší intervenient hradí sám, ale následně může svůj nárok na jejich náhradu uplatnit u soudu. To samé platí také v řízení o mimořádných opravných prostředcích.

Otázka, zda se má vedlejší účastník podílet na náhradě nákladů řízení v případě, když jím podporovaná strana spor prohraje, resp. zda mu náleží náhrada nákladů vůči neúspěšně protistraně, byla vyřešena judikaturou s odkazem na ust. § 93 odst. 3 větu první, že v řízení má vedlejší účastník stejná procesní práva a povinnosti jako účastník.⁴⁸

V situaci, kdy prohraje spor strana, na jejíž podporu vstoupil vedlejší intervenient, soud rozhoduje pravidelně tak, že určí, že strana a vedlejší intervenient mají společně a nerozdílně uhradit náhradu nákladů řízení vzniklých protistraně; strana a vedlejší účastník vystupují v postavení solidárních dlužníků. V opačném případě, kdy vedlejšímu intervenientem podporovaná strana spor vyhraje, se náklady přiznávají zvlášť straně a zvlášť vedlejšímu účastníku. Je to důsledek toho, že vedlejší intervenient si hradí náklady vzniklé s jeho účastí v řízení sám, stejně tak to činí i jím podporovaná strana.

Jak již bylo uvedeno výše, **proti výroku o náhradě nákladů řízení může vedlejší intervenient podat odvolání, bránit se dovoláním je po změně občanského soudního řádu z roku 2017 již nemožné.** Proti výroku o náhradě nákladů vedlejšímu intervenientovi, tedy povinnosti hradit náklady třetí osobě, může brojit také strana, která spor prohrála. Ovšem vzhledem k judikatorním závěrům, jež potvrdily vedlejšímu intervenientovi stejná procesní práva a povinnosti jako přináležejí straně, již nelze toto oprávnění vedlejšího intervenienta úspěšně zpochybnit (lze se ale bránit proti stanovené výši přiznaných nákladů).

Závěrem

Na základě výše uvedeného lze dospět k závěru, že vedlejší intervence není zapomenutým instrumentem občanského soudního řádu, ostatně v poslední době snad nejslavnějším vedlejšímu intervenientem byl prezident republiky ve sporu o omluvu vedeném vnučkou novináře Ferdinanda Peroutky.⁴⁹ Naopak soudy budou i nadále zkoumat, zda a jakým způsobem započatý spor mezi stranami ovlivní právní sféru třetí osoby, která na straně žalobce či žalovaného chce do řízení vstoupit na základě vlastní iniciativy nebo je o vstup požádána, stejně tak budou zamítat či povolovat vedlejší intervenci zvláštním procesním usnesením, pokud takový návrh bude v průběhu řízení učiněn, a v neposlední řadě ve vztahu k vedlejšímu intervenientovi budou rozhodovat o náhradě nákladů řízení. ❀

41 K tomu viz tamtéž, str. 995.

42 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 25 Cdo 644/2014. Dále ke zdůvodnění: „Nakonec odlišná je situace oproti té, kterou řešil dovolací soud ve zmíněném rozhodnutí (ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003), ještě v tom, že od 1. 1. 2013 je přípustné dovolání i proti rozhodnutí o nákladech řízení, zatímco občanský soudní řád účinný od 1. 1. 2001 takovou možnost nepřipouštěl, a proto případně dovolání vedlejšího účastníka stran jeho nákladů řízení nepřicházelo v úvahu.“

43 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 25 Cdo 644/2014.

44 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2616/2019.

45 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2616/2019, nebo ze dne 29. 5. 2019, sp. zn. 27 Cdo 1045/2019.

46 Pokud odvolání podává vedlejší intervenient a jím podporovaná strana, pak každý hradí soudní poplatek za odvolání samostatně.

47 Op. cit. sub 26, str. 393; nebo V. Handl, J. Rubeš: Občanský soudní řád, Komentář, I. díl, Panorama, Praha 1985, str. 423.

48 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2000, sp. zn. 26 Cdo 1986/99, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3851/2013.

49 <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/i-prava-zemana-mohou-byt-v-kauze-peroutka-dotcena-soud-na-trech-stranach-pise-proc-vyhovel-prezidentovi-65582>.

Hranice mezi kvalifikací žalob ze smlouvy a z deliktu pro účely alternativních jurisdikčních pravidel bruselského systému

Předkládaný příspěvek je reakcí na rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci Wikingerhof (C-59/19). Toto rozhodnutí představuje další příspěvek v rozhodovací praxi, která řešila problematiku nalézání pomyslné kvalifikační hranice mezi žalobami ze smlouvy a z deliktu pro účely pravidel tzv. zvláštní příslušnosti bruselského systému, pokud lze vytýkané jednání hodnotit jako porušení smluvního závazku a současně jako porušení zákonné povinnosti. Právě toto rozhodnutí vyjasnilo výkladové problémy plynoucí z nejasných závěrů dřívějších rozhodnutí, a stalo se tak cenným příspěvkem Soudního dvora EU na cestě za právní jistotou ve fázi určování mezinárodní soudní příslušnosti ve věcech občanských a obchodních.

Mgr. Patrik Provazník

působí jako doktorand na Katedře mezinárodního a evropského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Problematika určování mezinárodní příslušnosti soudů ve věcech občanských a obchodních s mezinárodním prvkem byla a je v členských státech EU primárně řešena prostřednictvím pravidel tzv. bruselského systému. Při takto vymezené věcné působnosti rozumíme tímto označením soustavu tří pramenů, a sice Bruselskou úmluvu,¹ nařízení Brusel I² a revidované nařízení Brusel I bis.³ Tyto předpisy zakotvují vzájemně provázanou soustavu pravidel, která mají za cíl určit soudiště pro předmětný spor na základě různých kritérií vztahu mezi nimi.

Jednu z kategorií představují pravidla tzv. **zvláštní příslušnosti**, která slouží jako možná alternativa⁴ k jinak obecnému pravidlu *actor sequitur forum rei*.⁵ Tyto alternativy byly do systematiky jmenovaných předpisů zakotveny s cílem umožnit odchylku od obecného pravidla za současného zachování úzké vazby mezi soudištěm a podanou žalobou, čímž se má docílit usnadnění výkonu spravedlnosti.⁶ V rámci hmotněprávních alternativ zakotvují tyto předpisy mimo jiné pravidla určování příslušnosti pro spory, jejichž předmět tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy,⁷ a pro spory ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti.⁸

Tento příspěvek se zaměřuje na otázku vzájemného vztahu mezi čl. 7 odst. 1 a čl. 7 odst. 2 nařízení Brusel I bis ve světle rozhodovací praxe Soudního dvora EU (dále jen „SD EU“). V okamžiku, kdy soud posuzuje svou mezinárodní příslušnost pro projednání podané žaloby a žalobce se rozhodl využít pravidel alternativní příslušnosti, musí totiž kvalifikovat předestřenou situaci tak, aby ji subsumoval pod příslušné pravidlo na základě povahy závazku. Přitom platí, že koncept

smlouvy i koncept deliktu obsažený ve zmiňovaných předpisech vyžaduje autonomní výklad, který je nezávislý na jejich hodnocení pohledem národních právních řádů členských států. Otázkou, která provází vztah těchto pravidel po celou dobu jejich existence, je nalézání pomyslné kvalifikační hranice, zejména pokud se jedná o případy, kdy lze skutkovou situaci hodnotit jako smluvní nárok i jako delikt.

Takové případy mohou vyvstat tehdy, kdy žalobcem vytýkané jednání žalovaného představuje současně jak porušení smlouvy, tak porušení zákonné povinnosti. V těchto případech lze hovořit o situaci souběhu odpovědností. Některé právní řády navíc ponechávají žalobci na výběr, zda svou žalobu založí na odpovědnosti smluvní, či deliktů. V těchto situacích vyvstává otázka, zda je to žalobce, kdo s ohledem na svůj výběr právního základu žaloby může ovlivnit mezinárodní příslušnost soudů, resp. kvalifikaci žaloby z pohledu pravidel alternativní příslušnosti.

Cílem tohoto příspěvku je shrnout dosavadní rozhodovací praxi SD EU v této otázce a představit závěry rozhodnutí, které dosavadní kvalifikační problémy vyjasňuje.

- 1 Bruselská úmluva ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „Bruselská úmluva“).
- 2 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „Brusel I“).
- 3 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „Brusel I bis“).
- 4 Protože tato pravidla nevylučují možnost založit mezinárodní příslušnost soudu na základě obecného pravidla, používá autor v dalším textu označení alternativní příslušnost, které lépe vystihuje povahu těchto pravidel a které je v česky psané odborné literatuře ustáleno.
- 5 Čl. 4 odst. 1 nařízení Brusel I bis: „Nestanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště v některém členském státě, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu.“
- 6 Bod 16 preambule nařízení Brusel I bis.
- 7 Čl. 7 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel I bis: „Osoba, která má bydliště v některém členském státě, může být v jiném členském státě žalována, pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn.“ (Obdobně čl. 5 odst. 1 Bruselské úmluvy a čl. 5 odst. 1 nařízení Brusel I.)
- 8 Čl. 7 odst. 2 nařízení Brusel I bis: „Osoba, která má bydliště v některém členském státě, může být v jiném členském státě žalována ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti u soudu místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události.“ (Obdobně čl. 5 odst. 3 Bruselské úmluvy a čl. 5 odst. 3 nařízení Brusel I.)

Počátky rozhodovací praxe – rozhodnutí *Kalfelis*

Prvním rozhodnutím, v němž se SD EU problematikou souběhu odpovědností zabýval, bylo rozhodnutí ve věci *Kalfelis*.⁹

V tomto případě žalobce *A. Kalfelis* zakládal svůj nárok proti žalované bance na smluvní odpovědnosti (za porušení povinnosti poskytnout informace o burzovních transakcích), na delikt ní odpovědnosti (v důsledku způsobení škody v rozporu s dobrými mravy) a na bezdůvodném obohacení.¹⁰ Pro vyvození závěru ve vztahu k problematice souběhu odpovědností jsou rozhodující odpovědi SD EU na dvě ze tří položených předběžných otázek.

V rámci první z nich SD EU potvrdil nutnost autonomního výkladu konceptu „věcí týkajících se delikt ní nebo kvazidelikt ní odpovědnosti“, obsaženého v tehdejší čl. 5 odst. 3 Bruselské úmluvy, a to s ohledem na systematiku a cíle úmluvy, aby tak byl zajištěn její plný účinek.¹¹ Potvrzení autonomního výkladu bylo plně v souladu s předchozí rozhodovací praxí, která se ke způsobu výkladu vyjadřovala již ve vztahu ke konceptu „věcí týkajících se smlouvy“. ¹² Soudní dvůr však navzdory tomuto závěru nepodal žádnou obecnou autonomní definici. Omezil se pouze na negativní vymezení vůči konceptu smlouvy, když konstatoval, že koncept věcí týkajících se delikt ní nebo kvazidelikt ní odpovědnosti zahrnuje „všechny žaloby, jejichž cílem je založit odpovědnost žalovaného a které nejsou spojeny se smlouvou ve smyslu čl. 5 odst. 1“. ¹³ Tento závěr by mohl vyvolat dojem, že žalobcovo rozhodnutí opřít svou žalobu o pravidla delikt ní odpovědnosti není rozhodné pro určení mezinárodní soudní příslušnosti, resp. že příslušnost založená na smlouvě vylučuje možnost uplatnění příslušnosti založené na deliktu. Korekci tohoto výkladu lze však nalézt v odpovědi na následující předběžnou otázku.

V té se SD EU zabýval právě vzájemným vztahem mezi čl. 5 odst. 1 a čl. 5 odst. 3 Bruselské úmluvy.¹⁴ Podstatou

předběžné otázky bylo, zda čl. 5 odst. 3 úmluvy zakládá doplňkovou příslušnost na základě skutkového spojení i ve vztahu k nárokům, které se na deliktu nezakládají. Soudní dvůr tuto otázku zodpověděl negativně a uzavřel, že takováto subsidiární příslušnost pro nároky nezakládající se na deliktu není podle čl. 5 odst. 3 dána.¹⁵ Argumentem pro tento závěr bylo konstatování, že pravidla alternativní příslušnosti jsou výjimkou z jinak obecného pravidla *actor sequitur forum rei*, kterou je třeba vykládat striktně. Třebaže v důsledku tohoto závěru dochází ke štěpení nároků pod potenciálně více jurisdikcí, poznamenává SD EU, že se žalobce může této konsekvenci vyhnout postupem dle obecného pravidla, kdy takto určené soudy mohou projednat veškeré uplatněné nároky jako celek.¹⁶

Při syntéze těchto odpovědí je nutné závěrům rozsudku *Kalfelis* rozumět tak, že „je třeba kvalifikovat každý jednotlivý právní základ žaloby uplatňovaný žalobcem, tzn. kvalifikovat jednotlivé hmotněprávní normy, které jsou důvodem těchto nároků“. ¹⁷ **Kumulace uplatňovaných nároků je tedy pro účely určení mezinárodní příslušnosti soudů umožněna a princip vzájemného vyloučení příslušnosti mezi čl. 5 odst. 1 a čl. 5 odst. 3 Bruselské úmluvy dopadá pouze na každý jednotlivý nárok, nikoliv na více sbíhajících se nároků.** ¹⁸ Tento výklad podporuje rovněž konstatování SD EU v bodu 21 rozhodnutí *Melzer*.¹⁹

Stejný problém, (ne)jasné řešení? – rozhodnutí *Brogstetter*

Problematika řešení souběhu odpovědností ve vztahu k alternativním pravidlům pro určování mezinárodní příslušnosti soudů byla SD EU znovu podrobněji (pře)hodnocena v rozhodnutí *Brogstetter*.²⁰

Skutkové okolnosti tohoto případu spočívaly ve smlouvě uzavřené mezi *M. Brogstetterem*, obchodníkem s luxusními hodinkami, a *K. Fräbendorfem*, výrobcem hodinových strojků. Na základě této smlouvy měl *Fräbendorf* vyvinout dva hodinové strojky. Současně však se společností *Fabrication de Montres Normandes EURL* vyvíjel i jiné hodinové strojky, pouzdra a číselníky, které měly být představeny na jejich účet vlastním jménem na světovém veletrhu hodinek v Basileji. *Brogstetter* měl za to, že touto posledně zmiňovanou aktivitou porušili žalovaní své smluvní povinnosti, neboť se v původní smlouvě zavázali pracovat výhradně pro něho. Domáhal se proto ukončení sporných činností a poskytnutí náhrady škody z titulu delikt ní odpovědnosti na základě německého zákona proti nekalé soutěži a německého občanského zákoníku. Podstatou předběžné otázky bylo, zda musí být nastíněná situace kvalifikována pro účely určení mezinárodní soudní příslušnosti jako situace, kdy předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy (neboť vytýkané jednání bylo porušením smluvního závazku), třebaže žalobce zakládal svůj nárok na delikt ní odpovědnosti z nekalosoutěžního jednání.²¹

Soudní dvůr založil argumentaci svého rozhodnutí na kvalifikačním testu obsahujícím několik kroků. V rámci prvního kroku bylo dle SD EU nutné ověřit, zda má návrh na určení odpovědnosti smluvní povahu, a to bez ohledu na kvalifikaci dle vnitrostátního práva.²² Přitom platí, že k tomuto závěru nepostačuje prostá existence smlouvy mezi stranami.²³ V takovém případě by totiž extenzivní pojetí mohlo vést ke kon-

9 Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 27. 9. 1988, *Athanasios Kalfelis proti Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. a dalším*, věc 189/87 (dále jen „rozsudek *Kalfelis*“).

10 Bod 3 rozsudku *Kalfelis*.

11 Bod 15 rozsudku *Kalfelis*.

12 Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 8. 3. 1988, *SPRL Arcadio proti SA Haviland*, věc 9/87; rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 3. 1983, *Martin Peters Bauunternehmung GmbH proti Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging*, věc 34/82.

13 Bod 17 rozsudku *Kalfelis*.

14 Dnešní čl. 7 odst. 1 a čl. 7 odst. 2 nařízení Brusel I bis.

15 Bod 19 rozsudku *Kalfelis*.

16 Bod 20 rozsudku *Kalfelis*.

17 Bod 74 stanoviska generálního advokáta k rozsudku Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 11. 4. 2019, *Peter Bosworth a Colin Hurley proti Arcadia Petroleum Limited a ostatní*, věc C-603/17 (dále jen „*Bosworth*“).

18 S. Zogg: Accumulation of Contractual and Tortious Causes of Action Under The Judgments Regulation, *Journal of Private International Law*, 2013, vol. 9, no. 1, str. 43.

19 Bod 21 rozsudku Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 16. 5. 2013, *Melzer proti MF Global UK Ltd.*, věc C-228/11.

20 Rozsudek Soudního dvora (sedmého senátu) ze dne 13. 3. 2014, *Marc Brogstetter proti Fabrication de Montres Normandes EURL a Karsten Fräbendorf*, věc C-548/12 (dále jen „*Brogstetter*“).

21 Bod 15 rozsudku *Brogstetter*.

22 Bod 21 rozsudku *Brogstetter* s odkazem na bod 37 rozsudku Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 1. 10. 2002, *Verein für Konsumenteninformation proti Karlu Heinz Henkelovi*, věc C-167/00.

23 Bod 23 rozsudku *Brogstetter*.

statování nutnosti kvalifikovat veškeré spory mezi smluvními stranami jako smluvní nárok, třebaže v konkrétním případě je existence dané smlouvy pro nárok irelevantní. Důsledkem zaujetí tohoto přístupu by bylo vyloučení možnosti uplatnit alternativní jurisdikční pravidlo pro nároky z deliktu mezi smluvními stranami. Žaloba tak bude mít smluvní povahu, „pouze pokud lze vytykané jednání považovat za porušení smluvních povinností, jež mohou být určeny s přihlédnutím k předmětu smlouvy“.²⁴ Dle SD EU tak tomu bude „a priori v případě, kdy se smlouva mezi žalovaným a žalobcem jeví jako nezbytná k prokázání dovolené či naopak nedovolené povahy vytykaného jednání“.²⁵ Bylo tedy na rozhodujícím soudu, aby ověřil, „zda je předmětem žalob podaných žalobcem v původním řízení návrh na náhradu škody, za jejíž příčinu lze rozumně považovat porušení práv a povinností ze smlouvy mezi účastníky původního řízení, kteroužto by bylo nutné vzít v úvahu při rozhodování o žalobě“.²⁶ Odpověď na položenou předběžnou otázku nicméně zněla, že „žaloby na určení občanskoprávní odpovědnosti [...], které je nutné podle vnitrostátního práva považovat za delikt, musí být považovány za žaloby patřící mezi případy, kdy předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy [...], pokud lze vytykané jednání považovat za porušení smluvních povinností, jež mohou být určeny podle předmětu smlouvy“.²⁷

Pokud srovnáme tyto závěry se závěry rozhodnutí ve věci *Kalfelis*, lze zde spatřovat určitou metodologickou odchylku v kvalifikaci. Kvalifikační přístup v rozhodnutí *Kalfelis* se opírá o právní základ žaloby, jehož se žalobce dovolává. Naopak v rozhodnutí *Brogstetter* lze identifikovat objektivnější přístup ke kvalifikaci, jenž je založen na povaze faktů zakládajících nárok.²⁸ Žalobcová volba právního základu žaloby tedy není jediným rozhodujícím kritériem pro určení mezinárodní příslušnosti soudu na základě alternativních pravidel určování příslušnosti.

Nastíněné závěry rozhodnutí *Brogstetter* nicméně vyvolávaly nejasnosti ve vztahu ke kritériu „nezbytnosti výkladu smlouvy“ při rozhodování. Zahrnutí či naopak vynechání tohoto kritéria z kvalifikačního testu dávalo vzniknout dvěma různým přístupům se zcela zásadně rozdílnými důsledky pro výslednou kvalifikaci žaloby, a tedy i pro určení mezinárodní příslušnosti soudů. Pro tyto přístupy lze využít terminologii zavedenou generálním advokátem ve stanovisku k věci *Wikinghof*.

První přístup označuje jako přístup maximalistický.²⁹ Tento způsob výkladu rozhodnutí *Brogstetter*, resp. kvalifikačního testu v něm obsaženého, se opírá o jeho body 24 a 29, kdy posledně uvedený bod představuje formulaci odpovědi SD EU na položenou předběžnou otázku. Při omezení se na tuto argumentaci lze dospět k závěru, že rozhodujícím kritériem pro správnou kvalifikaci žaloby by byla okolnost, zda je možné vytykané jednání považovat za porušení smluvních povinností. Pokud je odpověď na tuto otázku kladná, poté by bylo nutné konstatovat, že i nárok založený na delikt ní odpovědnosti je třeba pro účely určení mezinárodní příslušnosti soudů považovat za nárok smluvní. Jak totiž uvedl generální advokát v jiné věci, v tomto případě by „nešlo o to zjistit, zda se jeví jako nezbytné určit obsah smluvních povinností pro účely rozhodnutí o legalitě vytykaného jednání z hlediska delikt ní odpovědnosti, ale o to, zda existuje potenciální spojitost mezi tímto jednáním a obsahem těchto povinností.“³⁰ Při zaujetí tohoto

přístupu by tedy i potenciální kvalifikace ve prospěch smlouvy převážila nad kvalifikací žaloby jako sporu týkajícího se delikt ní odpovědnosti. Žalobcovo opření žaloby o delikt ní odpovědnost by v tomto případě nemělo rozhodující váhu.

Zaujetí tohoto přístupu by bylo, dle názoru autora, v rozporu se závěry uvedenými v rozhodnutí *Kalfelis*, neboť zde SD EU jednoznačně konstatoval možnost oddělení nároků ze smlouvy a z deliktu. V tomto případě by nicméně kvalifikace jako sporu ze smlouvy absorbovala veškeré žaloby, které by žalobce mohl potenciálně založit na porušení smluvní povinnosti. Alternativní pravidlo pro příslušnost ve věcech týkajících se delikt ní nebo kvazidelikt ní odpovědnosti by se tak stalo v těchto případech pouhou zbytkovou kategorií pro nároky zcela nesouvisející se smlouvou. Naopak přijetí tohoto přístupu by se opíralo o názor generálního advokáta Darmona ve věci *Kalfelis*, dle kterého by kvalifikace žaloby jako sporu ze smlouvy měla propojit všechny související nároky do jednoho fóra, „pokud se žaloba zakládá na problémech, které mohou vyvstat v souvislosti s plněním smluvních povinností“.³¹ Je nicméně možné, že toto pojetí mohl přijmout i samotný Soudní dvůr ve věci *Holterman*.³²

Druhý přístup označuje generální advokát jako minimalistický.³³ V tomto případě je naopak kvalifikace žaloby jako sporu ze smlouvy závislá na nezbytnosti interpretovat smlouvu mezi žalobcem a žalovaným, aby bylo možné určit, zda je jednání žalovaného v souladu s právem, nebo protiprávní.³⁴ Pokud lze vytykané jednání takto hodnotit již na základě zákona a bez nutnosti interpretovat smlouvu, pak by v takovém případě měla převážít kvalifikace žaloby jako věci týkající se delikt ní odpovědnosti. Teprve v případě, kdy by soud nemohl vytykané jednání žalovaného posoudit bez nutnosti obrátit se na smlouvu, bylo by třeba kvalifikovat nárok jako smluvní. Toto porozumění kvalifikačnímu testu *Brogstetter* lze nalézt i ve stanoviscích generálních advokátů k jiným případům, např. ve stanovisku generálního advokáta Cruz Villalóna ve věci *Holterman*³⁵ nebo ve stanovisku generální advokátky Kokott ve věci *Granarolo*.³⁶

Právě vyjasnění těchto problémů s kvalifikací žalob plynoucích ze souběhu odpovědností se očekávalo od rozhodnutí ve věci *Wikinghof*. Soudní dvůr zde měl postavit

24 Bod 24 rozsudku *Brogstetter*.

25 Bod 25 rozsudku *Brogstetter*.

26 Bod 26 rozsudku *Brogstetter*.

27 Bod 29 rozsudku *Brogstetter*.

28 Bod 67 stanoviska generálního advokáta k rozsudku Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 24. 11. 2020, *Wikinghof GmbH & Co. KG proti Booking.com BV*, věc C-59/19 (dále jen „*Wikinghof*“).

29 Bod 69 stanoviska generálního advokáta ve věci *Wikinghof*.

30 Bod 80 stanoviska generálního advokáta ve věci *Bosworth*.

31 Body 29 a 30 stanoviska generálního advokáta ve věci *Kalfelis*.

32 Bod 32 rozsudku Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 10. 9. 2015, *Holterman Ferho Exploitatie BV a další proti F.L.F. Spies von Büllenheim*, věc C-47/14 (dále jen „*Holterman*“). V tomto případě se nicméně jednalo spíše o zopakování závěru ve věci *Brogstetter*, aniž by byl tento test následně uplatněn.

33 Bod 70 stanoviska generálního advokáta ve věci *Wikinghof*.

34 Body 24 a 26 rozsudku *Brogstetter*.

35 Bod 48 stanoviska generálního advokáta ve věci *Holterman*.

36 Body 13 a 14 stanoviska generálního advokáta k rozsudku Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 14. 7. 2016, *Granarolo SpA proti Ambrosi Emmi France SA*, věc C-196/15.

najisto způsob, jak se při určování mezinárodní příslušnosti soudů za využití pravidel alternativní příslušnosti vypořádat se souběhem odpovědností, pokud má vytykané jednání deliktní povahu a žalobce opírá svou žalobu o deliktní odpovědnost, avšak toto jednání je současně porušením smluvního závazku.

Skutkové okolnosti případu *Wikingerhof*

Ve věci *Wikingerhof* se jednalo o žalobu stejnojmenné společnosti (se sídlem v Německu), která provozuje v Německu hotel, proti společnosti *Booking.com* (se sídlem v Nizozemsku). Žalobkyně v tomto případě uzavřela se žalovanou smlouvu, na jejímž základě měla žalovaná umožnit prezentaci hotelu provozovaného žalobkyní na svém internetovém portálu pro rezervace ubytování. Nedílnou součástí smlouvy byly rovněž všeobecné obchodní podmínky *Booking.com*, které upravovaly další specifikaci smluvních povinností.³⁷ Ty byly ze strany žalované několikrát změněny, přičemž žalobkyně s jednou z verzí těchto podmínek vyslovila nesouhlas. Žalobkyně byla totiž názoru, že hotely jsou s ohledem na silné postavení žalované na trhu odkázány na uzavření smlouvy se žalovanou, přičemž některé kroky žalované považovala za rozporné se soutěžním právem, konkrétně za zneužití dominantního postavení.³⁸

I v tomto případě vyvstal problém s kvalifikací nastalé situace ve fázi určování příslušnosti. Na jedné straně mezi stranami sporu existuje smluvní závazek, přičemž vytykané jednání je kryto smluvními ujednáními (resp. přichází to do úvahy), nicméně žalobce zakládá svou žalobu na ustanovení soutěžního práva, zneužití dominantního postavení na trhu.

Stanovisko generálního advokáta ve věci *Wikingerhof*

Generální advokát ve svém stanovisku považoval za jediné přijatelné řešení problematiky souběhu odpovědností výše popsany minimalistický výklad rozhodnutí *Brogstetter*. Odmítnutí maximalistického výkladu založil na třech základních argumentech.

Prvním argumentem proti zaujetí maximalistického přístupu je jeho rozpor s principem jednoduchosti.³⁹ Tento princip lze definovat jako přístup, v jehož rámci by měl soud bez větších obtíží dospět k závěru o kvalifikaci podané žaloby za účelem určení mezinárodní soudní příslušnosti. Tento princip by však byl podlamován, pokud by měl soud již ve fázi zkoumání své příslušnosti ověřovat, zda vznesený deliktní nárok mohl být potenciálně uplatněn jako smluvní nárok z titulu porušení smlouvy.

Druhým argumentem je samotná systematika nařízení *Brusel I bis*, která nikterak nenaznačuje, že by příslušnost založená dle čl. 7 odst. 1 měla tímto způsobem požívat přednost před pravidlem příslušnosti dle čl. 7 odst. 2. Takovýto závěr

by se mimo jiné vymykal cíli sledovanému dotčenými pravidly určování příslušnosti, a sice zajištění blízkosti sporu a fóra.⁴⁰

Třetím důvodem odmítání maximalistického přístupu je dle generálního advokáta „politováníhodný nesoulad mezi čl. 7 odst. 1 a čl. 7 odst. 2 nařízením *Brusel I bis* a nařízením *Řím I a Řím II*“⁴¹ pokud by se i na kolizní úrovni problému měla uplatnit přednost kvalifikace ve prospěch smlouvy před deliktem.

Na cestě za světlem – rozhodnutí *Wikingerhof*

Jasnou odpověď pro řešení souběhu odpovědností ve vztahu k pravidlům alternativní příslušnosti bruselského systému ve věcech smluvních a deliktních poskytl SD EU ve svém dlouho očekávaném rozhodnutí ve věci *Wikingerhof* dne 24. listopadu 2020.

V tomto rozhodnutí velký senát SD EU nejprve shrnul dosavadní rozhodovací praxi a připomněl, že koncept závazků z deliktu nebo kvazideliktu je třeba vykládat autonomně, bez odkazu na kvalifikaci ve vnitrostátním právu, a že pravidla alternativní příslušnosti v čl. 7 odst. 1 a čl. 7 odst. 2 nařízení *Brusel I bis* jsou ve vztahu ke každému jednotlivému nároku vzájemně se vylučující. Tímto pouze zopakoval závěry plynoucí z rozhodnutí *Kalfelis* popsané výše, a potvrdil tak jejich přetrvávající relevanci.

Vyjasnění protichůdných přístupů v chápání rozhodnutí *Brogstetter* představují body 32 a 33 tohoto rozhodnutí. Soudní dvůr zde jednoznačně konstatoval, že žalobu je třeba kvalifikovat jako smluvní, „pokud se jeví, že je výklad smlouvy mezi žalovaným a žalobcem nezbytný k prokázání dovoleté či naopak nedovolené povahy jednání“⁴² Při tomto závěru SD EU odkazuje na bod 25 rozhodnutí *Brogstetter*. Je proto nutné odmítnout závěr, že žalobu je třeba kvalifikovat jako smluvní vždy, pokud je vytykané jednání možné kvalifikovat současně jako porušení smluvní povinnosti.

Naopak v případech, kdy žalobce zakládá svou žalobu na pravidlech deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti, přičemž není nezbytné zkoumat obsah smlouvy za účelem vyhodnocení souladu jednání žalovaného s právem, kdy tato povinnost by na žalovaného dopadala i bez existence smlouvy, potom je předmětem žaloby delikt nebo kvazidelikt ve smyslu čl. 7 odst. 2 nařízení *Brusel I bis*.⁴³

Z tohoto rozhodnutí je patrné, že se velký senát přiklonil k minimalistickému pojetí rozhodnutí *Brogstetter* a argumentům představeným generálním advokátem v jeho stanovisku. To konečně dokazuje i skutečnost, že v rámci odkazů na rozhodnutí *Brogstetter* se objevují pouze body 25 a 26, v nichž je nezbytnost výkladu smlouvy stanovena jako podmínka pro kvalifikaci žaloby jako smluvní, zatímco body 24 a 29, kde toto kritérium chybí, nejsou v celém rozhodnutí vůbec zmíněny.

Ze závěrů ve věci *Wikingerhof* je zřejmé, že se SD EU uchýlil k objasnění svého ne příliš populárního rozhodnutí ve věci *Brogstetter* a snažil se nastolit rovnováhu mezi dotčenými alternativními pravidly. Ať už toto rozhodnutí budeme vnímat jako zpřesnění výkladu již existujícího kvalifikačního testu, nebo jako odchylku od tohoto testu a nastolení nového směru s důrazem na kritérium nezbytnosti výkladu smlouvy, je patrné, že SD EU těmito závěry nepochybně přispěl k posílení právní jistoty při kvalifikaci žalob u nároků plynoucích ze souběhu odpovědností. ♣

37 Mj. i prorogační doložku ve prospěch nizozemských soudů, nicméně tuto skutečnost ponecháváme stranou, neboť tato doložka nesplňovala dle soudu podmínky čl. 25 nařízení *Brusel I bis*, a nebyla proto relevantní.

38 Převzato ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce ve věci C-59/19.

39 Bod 76 stanoviska generálního advokáta ve věci *Wikingerhof*.

40 Bod 80 stanoviska generálního advokáta ve věci *Wikingerhof*.

41 Bod 81 stanoviska generálního advokáta ve věci *Wikingerhof*.

42 Bod 32 rozsudku *Wikingerhof*.

43 Bod 33 rozsudku *Wikingerhof*.

Právo poškozeného na účinné vyšetřování ve světle nejnovější judikatury Ústavního soudu

Následující příspěvek reaguje na názorový obrat Evropského soudu pro lidská práva v otázce práva poškozeného na účinné vyšetřování, které podle nejnovější judikatury přiznává jen určité skupině poškozených. Článek si klade za cíl zhodnotit důsledky změny uvažování Evropského soudu pro lidská práva na samotné poškozené a zejména na změnu rozhodovací praxe Ústavního soudu.

Mgr. Stanislav Cik

je asistentem soudce Vrchního soudu v Olomouci a doktorandem na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Poškozený¹ je jednou z procesních stran v trestním řízení. Oproti ostatním stranám, státnímu zástupci a obviněnému, má však poškozený nejslabší postavení.² Role poškozeného v nejslabším postavení je pochopitelně dána smyslem a účelem trestního práva procesního, kterým je náležitě zjistit trestné činy a jejich pachatele podle zákona spravedlivě potrestat.

Nezáviděníhodného procesního postavení poškozeného v trestním řízení si je vědom i Evropský soud pro lidská práva (dále také jen „ESLP“), který postupně definoval právo na nezávislé a nestranné vyšetřování, které je v konečném důsledku přetaveno u poškozeného na právo na účinné vyšetřování (jež je zaručeno Úmluvou³) a právo oběti dozvědět se fakta.⁴

Ústavní soud dlouhodobě zastával minimálně velmi zdrženlivý, ne-li přímo odmítavý názor na právo poškozeného na účinné vyšetřování.⁵ Česká republika byla za svůj odmítavý přístup k právu poškozeného na účinné vyšetřování ze strany Evropského soudu pro lidská práva kritizována. ESLP ve svých rozsudcích opakovaně dospěl k závěru, že Česká republika porušila právo poškozeného na účinné vyšetřování, jakožto základní právo stěžovatelů.⁶

Průlomovým rozhodnutím ve vztahu k České republice byl rozsudek ESLP ze dne 16. 2. 2012 ve věci *Eremiášová a Pechová proti České republice*, stížnost č. 23944/04, kde se skutkově jednalo o úmrtí zadrženého po pádu z okna na policejní služebně. Ve zmíněném rozsudku tak bylo zkoumáno porušení čl. 2 Úmluvy, tedy práva na život. ESLP v uvedeném rozsudku nejprve připomněl význam účinného a včasného vyšetřování případné odpovědnosti státu (jeho reprezentanta) za smrt jednotlivce, podmiňujícího důvěru veřejnosti i příbuzných obětí ve vládu práva

a v netoleranci nezákonných činů. Konstatoval, že vyšetřování musí být zahájeno okamžitě a vedeno s rozumným spěchem, musí být dostatečně podrobena veřejné kontrole a zejména v potřebném rozsahu umožňovat účast příbuzných obětí.

Nejkritičtějším bodem práva na účinné vyšetřování je fakt, že není zakotveno v žádném předpise, a jeho podobu tak určuje ESLP, případně národní soudy. To je pravděpodobně i důvod, proč judikatura Ústavního soudu prodělala a vlastně pořád prodělává zajímavý vývoj ve svém náhledu na toto právo poškozeného, když nejprve toto právo neuznávala, poté jej uznala a postupně docházelo k rozšiřování i na méně závažné trestné činy.

Uznání a rozšiřování práva na účinné vyšetřování

Ústavní soud nejprve právo poškozeného na účinné vyšetřování zcela pomíjel. V usnesení ze dne 19. 4. 2007, sp. zn. II. ÚS 349/06, konstatoval, že „... práva garantovaná ust. § 43 odst. 1 tr. řádu..., která nesouvisí přímo s právem poškozeného na náhradu škody způsobené mu trestným činem, nejsou jeho ústavně zaručenými základními právy. V trestním řízení totiž nejde o právo a věc poškozeného, ale o právo a věc státu (čl. 80 odst. 1 Ústavy), aby bylo stíháno a odsuzováno jednání, které zákon označuje za trestné. Ústavní soud zakotvení těchto práv poškozeného do trestního řádu chápe jako *beneficium legis* dané zákonodárcem, vycházející ze základního účelu trestního řízení, tedy aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni...“

1 Pojem poškozený obsahuje § 43 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“, popř. „tr. řád“).

2 Poškozený má např. právo činit návrh na doplnění dokazování, nahlížet do spisu, zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu, popř. navrhnout soudu uložení povinnosti obviněnému k náhradě mu způsobené škody.

3 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (zkráceně Evropská úmluva o lidských právech), která je publikována v ČR pod č. 209/1992 Sb.

4 Rozsudek ESLP ze dne 4. 5. 2001 ve věci *Kelly a další proti Spojenému království*, stížnost č. 30054/96; rozhodnutí ESLP ze dne 29. 3. 2001 ve věci *Siemińska proti Polsku*, stížnost č. 37602/97.

5 Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1997, sp. zn. II. ÚS 361/96.

6 Rozsudky ESLP ze dne 18. 10. 2012 ve věci *Bureš proti České republice*, stížnost č. 37679/08; ze dne 25. 7. 2013 ve věci *Kummer proti České republice*, stížnost č. 32133/11.

Ke změně judikatury dospívaly, zejména v souvislosti s judikaturou ESLP, jednotlivé senáty Ústavního soudu, když dovedly nejprve samotnou existenci práva jednotlivců na účinné vyšetřování (sp. zn. Pl. ÚS 17/10 ze dne 28. 6. 2011), přiznání tohoto práva v případech, kde bylo podle čl. 2 Úmluvy dotčeno právo na život (sp. zn. I. ÚS 2886/13 ze dne 29. 10. 2013), a následné rozšíření tohoto práva i na další články Úmluvy, zakazující mučení a nelidské či ponižující zacházení, otroctví a nucené práce, zaručující právo na osobní svobodu a osobní bezpečnost a právo každého na to, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.⁷ Přes nejzávažnější zásahy do osobnosti člověka Ústavní soud tedy připustil právo poškozeného na účinné vyšetřování i v případě porušení práva zakotveného v čl. 7 odst. 1 Listiny (právo na nedotknutelnost osoby) a práva podle čl. 8 Úmluvy (tedy právo na ochranu soukromí).⁸ Dovedil ovšem, že je „nutné brát ohled na skutečnost, že policejní zdroje nejsou neomezené a i policie musí při svém jednání prioritizovat a nemůže každé oznámení o údajném spáchání jakéhokoliv trestného činu podrobit stejně pečlivému šetření“. Vzal v potaz, že šlo ve srovnání s jednáním, které by zasáhlo do práv poškozeného podle čl. 2 nebo čl. 3 Úmluvy, o menší závažnost útoku.⁹

Nejsložitější a nejdelsí bylo potom přiznání práva na účinné vyšetřování u těch poškozených, kterým bylo zasaženo do jejich majetkových práv. Ústavní soud zastával dlouhodobě názor, že v takovém případě není možné poškozeným přiznat právo na účinné vyšetřování. Ústavní soud přiznal právo poškozeného na účinné vyšetřování i v případě trestného činu směřujícího vůči majetku až v nálezu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 3196/12.¹⁰

Shrnutím výše uvedené judikatury tak lze konstatovat, že judikatura Ústavního soudu ve světle judikatury ESLP dospěla k závěru, že je právo na účinné vyšetřování nutné přiznat v případě porušení čl. 2 Úmluvy (právo na život), čl. 3 Úmluvy (zákaz mučení), čl. 4 odst. 1 a 2 Úmluvy (zákaz otroctví a nucené práce), čl. 5 odst. 1 Úmluvy (právo na svobodu a osobní bezpečnost), čl. 7 odst. 1 Listiny¹¹ (právo na nedotknutelnost osoby), a čl. 8 Úmluvy (tedy právo na ochranu soukromí).

7 Nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. II. ÚS 3626/13, ve kterém Ústavní soud dospěl k závěru, že usnesením Policie České republiky bylo porušeno základní právo stěžovatelů na účinné vyšetřování, a toto usnesení zrušil.

8 Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 4019/13.

9 F. Ščerba: Právo na účinné vyšetřování ve světle judikatury Ústavního soudu, *Trestněprávní revue* č. 7-8/2016; či D. Coufalová: K právu poškozeného na účinné vyšetřování a možností jeho posílení ve světle rekodifikace trestního řádu, *Trestní právo* č. 1/2019.

10 S odkazem na rozhodnutí ESLP ze dne 14. 10. 2008 ve věci *Blumberga proti Lotyšsku*, stížnost č. 70930/01.

11 Listina základních práv a svobod č. 2/1993 Sb.

12 Rozsudek ESLP ze dne 28. 10. 1998 ve věci *Assenov a další proti Bulharsku*, stížnost č. 24760/94.

13 Rozsudek ESLP ze dne 25. 3. 1993 ve věci *Osman proti Spojenému království*, stížnost č. 13134/87.

14 Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 20. 10. 2016 ve věci *Muršič proti Chorvatsku*, stížnost č. 7334/13.

Zúžení případů práva na účinné vyšetřování

Ústavní soud nakonec přiznal právo poškozeným na účinné vyšetřování a postupně svoji judikaturu dal do souladu s judikaturou ESLP, když přiznal toto právo v určitých případech i těm poškozeným, kterým byla způsobena škoda.

Vývoj ubírající se ve prospěch poškozených však dostal vážné trhliny díky nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. III. ÚS 2012/18.

Ústavní soud v předmětném nálezu rozhodoval o stížnosti stěžovatelky, která spatřovala zásah do svých ústavních práv rozhodnutím okresního a následně i krajského soudu. Stěžovatelka byla při chůzi po ulici napadena psem (fenou tibetské dogy), kterého jeho majitelé, později obvinění, dostatečně nezajistili. Stěžovatelka utrpěla zranění v obličejové a temenní části hlavy, jež si vyžádala třítydenní léčení a riziko trvalých následků, kdy jizvy v obličejí musely být řešeny zákrokem plastické chirurgie a laserovou terapií. Stěžovatelka brojila proti rozhodnutí Okresního soudu v Trutnově, který napadeným usnesením dle § 314c odst. 1 tr. řádu ve spojení s § 188 odst. 1 písm. b) a § 171 odst. 1 tr. řádu v trestním stíhání pro podezření ze spáchání trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 147 odst. 1 tr. zákoníku postoupil skutek k posouzení Městskému úřadu v Trutnově jako přestupek. Důvodem pro postoupení věci byl jednak znalecký posudek, podle kterého zranění stěžovatelky nebylo možné posuzovat jako těžkou újmu na zdraví (podle § 122 odst. 2 tr. zákoníku), a jednak závěr nalézacího soudu, že obvinění neporušili žádnou důležitou povinnost vyplývající z jejich povolání, zaměstnání, postavení, funkce nebo uloženou jim zákonem, jak toto ustanovení vyžaduje, a tedy předmětný skutek nemohl považovat za trestný čin. S těmito závěry se ztotožnil i stížnostní Krajský soud v Hradci Králové.

V odůvodnění nálezu sp. zn. III. ÚS 2012/18 soud nejprve konstatoval, že bylo v předmětné stížnosti nutné vyřešit dvě otázky. Jednak jestli stěžovatelce v této věci vůbec právo na účinné vyšetřování náleží, a pokud ano, pak zda v její věci orgány činné v trestním řízení účinné vyšetřování provedly. Relevantní a důležitá část odůvodnění rozhodnutí se týká otázky, zda stěžovatelce náleží právo na účinné vyšetřování. Ústavní soud odkázal na judikaturu ESLP, když konstatoval, že právo na účinné vyšetřování náleží jen těm poškozeným, kteří byli dotčeni na svých právech uvedených v čl. 2, resp. 3 Úmluvy. Podle Ústavního soudu sice je možné toto právo dovést i podle čl. 4 Úmluvy, nikoli však v kontextu posuzované věci (odst. 33 odůvodnění).

K právu na účinné vyšetřování odvozenému od bodu 3 Úmluvy Ústavní soud v bodech 36 a násl. konstatuje, že toto právo bylo formováno zejména na případech zásahu do fyzické integrity způsobeného jednotlivci veřejnou mocí.¹² **Postupně ESLP připustil přiznání tohoto práva i v případech, kdy došlo k zásahu do fyzické integrity jednotlivce ze strany jiného jednotlivce s výkonem veřejné moci nijak nespojeného.**¹³ K přiznání práva na účinné vyšetřování se však vyžaduje podle ESLP určitá míra minimální intenzity,¹⁴ kterou je však nutné považovat za relativní, když je nutné přihlídnout ke všem okolnostem případu, tedy zejména k délce zásahu,

fyzickým a psychickým následkům zásahu i k okolnostem na straně oběti, jako je např. pohlaví, věk či její zdravotní stav. Ústavní soud zdůrazňuje, že je právo na účinné vyšetřování možné přiznat i v případech zásahu jednotlivcem do fyzické integrity jiného jednotlivce mírnější intenzity, kdy k žádné újmě oběti (poškozeného) nedošlo,¹⁵ pokud je zde kombinace s dalšími významnými faktory, jako např. kontext domácího násilí vyznačujícího se opakovanými verbálními útoky, rasová či jiná nenávistná motivace útoku, nízký věk oběti či jiná její zvláštní zranitelnost (viz bod 42 odůvodnění nálezu Ústavního soudu).

Ústavní soud poukázal, že **významným faktorem, který naopak svědčí proti nutnosti trestního postihu, a tedy i práva na účinné vyšetřování, je nedbalostní způsobení zásahu do fyzické integrity.** Poukázal na rozhodnutí ESLP, kde nebylo přiznáno právo na účinné vyšetřování v případě nedbalostního zásahu, např. u nedbalostního pochybení při poskytování lékařské péče (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 6. 11. 2014 ve věci *Dvořáček proti České republice*, stížnost č. 12927/13), ani v případě smrtelného následku (srov. rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 17. 1. 2002 ve věci *Calvelli a Ciglio proti Itálii*, stížnost č. 32967/96), ani v případě celkového ochrnutí v důsledku nedbalostně zaviněné dopravní nehody (srov. rozsudek ESLP ze dne 8. 11. 2016 ve věci *Kraulaidis proti Litvě*, stížnost č. 76805/11). Z nejnovejšího postoje ESLP, uvedeného zejména v rozsudku velkého senátu ESLP ze dne 25. 6. 2019 ve věci *Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*, stížnost č. 41720/13, vyplývá, že **pouhá intenzita zranění nemůže v případech nedbalostně způsobených zásahů do fyzické integrity být určujícím kritériem pro dovození vzniku práva na účinné vyšetřování** ve smyslu čl. 3 Úmluvy. I v těchto případech je třeba posuzovat takový zásah komplexně, podle individuálních okolností případu, jako je tomu u úmyslných zásahů do fyzické integrity.

Stěžejní pro odůvodnění závěru Ústavního soudu o neaplikovatelnosti práva na účinné vyšetřování v posuzovaném případě je právě odkaz na rozsudek velkého senátu ESLP. **V rozsudku velkého senátu ze dne 25. 6. 2019 ve věci *Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku* ESLP prakticky vyloučil naplnění definice čl. 3 Úmluvy v případě nedbalostního zásahu do fyzické integrity jednotlivce jiným jednotlivcem nevykonávajícím veřejnou moc, má-li povahu nešťastné (byť stále zaviněné) nehody, neboť pachatel takového zásahu z povahy věci oběť „nepodrobuje“ žádnému „zacházení“.** K odlišení, zda v daném konkrétním případě má být případný vznik práva na účinné vyšetřování zvažován z hlediska čl. 3 Úmluvy nebo čl. 2 Úmluvy, ESLP uvedl, že k postupu podle čl. 2 Úmluvy v zásadě postačí, jestliže se riziko usmrcení v době zásahu do fyzické integrity jeví jako bezprostřední a reálné či jestliže se způsobená zranění jeví jako život ohrožující v době, kdy vznikla.

Ústavní soud proto uzavřel, že **stěžovatelce nenáleží právo na účinné vyšetřování z hlediska čl. 3 Úmluvy ani čl. 2 Úmluvy, neboť předmětný skutek nebyl úmyslným činem, naopak je typickým příkladem nešťastné nehody bez ohledu na její možné nedbalostní zavinění vedlejšími účastníky 1. a 2. a nešlo ani o skutek, u nějž by se zavinění pohybovalo na hranici nedbalosti vědomé a úmyslu nepřímého.**

Právní názor prezentovaný v nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2012/18 bude pravděpodobně stěžejní i v dalším posuzování práva poškozeného na účinné vyšetřování, jak ukazuje další rozhodovací činnost Ústavního soudu.

Ústavní soud v usnesení ze dne 2. 10. 2019, sp. zn. II. ÚS 4039/18, posuzoval právo na účinné vyšetřování v případě zločinu zpronevěry se škodou 1 000 000 Kč. I s odkazem na nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2012/18 neshledal porušení práva poškozeného na účinné vyšetřování, neboť zde neshledal extrémní neaktivitu či svévolné jednání orgánů činných v trestním řízení. V tomto rozhodnutí tedy ÚS *a priori* nepopřel právo poškozeného na účinné vyšetřování.

Naopak o změně k přístupu k právu na účinné vyšetřování v neprospěch poškozených vypovídá usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 9. 2019, sp. zn. I. ÚS 2625/19, který v případě podezření ze spáchání trestného činu poškození cizí věci konstatoval, že „*v posuzovaném případě se rozhodně nejednalo o tak závažný trestný čin. Stěžovatelce tedy právo na účinné vyšetřování vůbec nenáleželo, a do jejich základních práv proto nemohlo být zasazeno.*“

Kritické hodnocení změny judikatury týkající se práva na účinné vyšetřování

Není tedy pochyb, že v nálezu sp. zn. III. ÚS 2012/18 Ústavní soud velmi omezil použitelnost práva na účinné vyšetřování. Oproti předchozí judikatuře konstatoval, že toto právo náleží pouze za užití čl. 2 Úmluvy (právo na život), čl. 3 Úmluvy (zákaz mučení) a čl. 4 odst. 1 a 2 Úmluvy (zákaz otroctví a nucené práce).

Lze přijmout argumentaci Ústavního soudu ve zmíněném nálezu, že na předmětný případ (napadení poškozené psem) čl. 2 až 4 Úmluvy nedopadaly. **Ústavní soud se však dostatečně nezabýval argumenty, proč není možné (nejenom na posuzovaný případ) aplikovat ostatní články Úmluvy, zejména čl. 5 (právo na svobodu a osobní bezpečnost), čl. 7 (právo na nedotknutelnost osoby) a čl. 8 (právo na ochranu soukromí).**

Příčemž závěr Ústavního soudu o aplikovatelnosti práva na účinné vyšetřování pouze na čl. 2 až 4 Úmluvy je v rozporu s předchozí judikaturou Ústavního soudu, např. s nálezem sp. zn. II. ÚS 3626/13, který konstatoval, že „*v případě zásahů méně závažných, kterým bude v rovině obecného práva zpravidla odpovídat kategorie pouhých přečinů (ve smyslu § 14 odst. 2 tr. zákoníku), by zásah Ústavního soudu byl možný jen ve zcela mimořádných situacích, totiž u extrémních případů flagrantly pochybení s intenzivními přetrvávajícími následky pro poškozeného*“. Jinými slovy, Ústavní soud zde konstatoval, že u přečinů nenáleží právo poškozeným na účinné vyšetřování, pouze zcela správně dospěl k závěru, že u méně závažných trestných činů je nutné flagrantly pochybení orgánů činných v trestním řízení s intenzivními přetrvávajícími následky pro poškozeného, aby bylo možné konstatovat porušení práva na účinné vyšetřování.

¹⁵ Rozsudek ESLP ze dne 5. 4. 2011 ve věci *Vasyukov proti Rusku*, stížnost č. 2974/05.

I v nálezu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 3196/12, dospěl Ústavní soud k závěru, že ten, „komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (poškozený), má ústavně zaručené právo na efektivní trestní řízení na obranu svých práv a svobod“.

Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 2012/18 sice navazoval na zužující přístup nejnovější judikatury ESLP k právu poškozených na účinné vyšetřování, je však otázkou, proč Ústavní soud nezvolil cestu, kterou by přiznával poškozeným více práv, než aktuálně přiznává ESLP. Česká republika je povinna poskytnout poškozeným určitý standard ochrany a je omezena v tom směru, aby nepřiznávala právo méně. Není však omezena poskytnout ochranu ve vyšším standardu.

Přístup Ústavního soudu ve výše zmíněném nálezu je značně nepřehledný a popravdě i ne zcela logický. Vyplývá z něho, že pokud by došlo k újmě na zdraví (která by nemusela být nikterak závažná) v přímé souvislosti se zásahem veřejné moci (např. překročením pravomoci policistů), poškozený by právo na účinné vyšetřování měl. Pokud by však došlo k závažné újmě na zdraví v důsledku nedbalostního zásahu jednotlivce, a život poškozeného by nebyl přímo ohrožen, poškozený by pravděpodobně právo na účinné vyšetřování neměl. Stejně tak by právo na účinné vyšetřování neměl ten poškozený, který byl jednáním pachatele trestného činu podveden a utrpěl rozsáhlou majetkovou škodu. Takový přístup se jeví jako značně disproporční vzhledem ke skutečnosti, jak újmu oprávněně pociťují sami poškození, k jejichž ochraně má institut účinného vyšetřování směřovat.

Závěr

ESLP právo na účinné vyšetřování uvedl v život, definoval jej, postupně rozšiřoval na čím dál větší okruh poškozených, aby v nejnovější judikatuře opět toto právo začal jednotlivým poškozeným odpírat. Ústavní soud se zpoždě-

ním dospěl ke stejnému vývoji. Nejprve, navzdory judikatuře ESLP, odolával právo poškozeným na účinné vyšetřování přiznat, poté jej i s odkazem na ESLP poškozeným přiznal a postupně rozšiřoval na větší okruh poškozených, až jej v nejnovější judikatuře znovu některým poškozeným nepřiznává.

Podle mého názoru je přehlednější, logičtější, spravedlivější i pragmatictější přístup, kdy má poškozený právo na účinné vyšetřování z principu zachováno,¹⁶ ale v konkrétním případě soud rozhodne, že k jeho porušení nedošlo, než aby bylo *a priori* poškozenému právo na účinné vyšetřování u některých trestných činů odepřeno. V souladu s dřívější judikaturou (jak ESLP, tak i Ústavního soudu) by bylo vhodnější, aby soud s přihlédnutím ke všem okolnostem případu, nejvíce pak k povaze a závažnosti trestného činu, posoudil, zda orgány činné v trestním řízení dostaly své povinnosti a zda tak bylo právo poškozeného na účinné vyšetřování zachováno. Při takovém postupu by bylo možné nastavit relativně ostré hranice činnosti orgánů činných v trestním řízení u jednotlivých trestných činů tak, aby při jejich splnění bylo u konkrétního trestného činu (s korektivem okolností případu) konstatováno zachování práva na účinné vyšetřování. Takový přístup by navíc odpovídal aktuálnímu trendu ve vztahu k poškozeným v trestním řízení.

Je nutné zdůraznit, že nálezu Ústavního soudu se přiznává velký interpretační význam. Obecné soudy se mohou od právního názoru Ústavního soudu (v jiných kauzách) odchýlit, pokud dostatečně odůvodní, proč se od tohoto názoru ve skutkově obdobném případě odchýlily.

I přes možnost odchýlit se od názoru Ústavního soudu je nutné zdůraznit, že Ústavní soud velmi intenzivně formuje judikaturu obecných soudů, jak ukazuje praxe.

Je proto otázkou, zda již samotný nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2012/18 nepovede k omezení práva na účinné vyšetřování poškozených pouze na případy trestných činů, kterými jim bylo zasaženo do práva na život, popř. úmyslně do práva na zdraví. Z textu zmíněného rozhodnutí i jeho celkového vyznění je zřejmé, že se minimálně třetí senát Ústavního soudu přiklání k velmi zásadnímu rozlišování poškozených v trestním řízení. Mám za to, že vyloučit právo poškozeného na účinné vyšetřování „*en block*“ pro určité kategorie poškozených je principiálně špatně. Takto zvoleným postupem se totiž vyloučí možnost individualizace v podobě přihlédnutí ke všem okolnostem jednotlivého případu. I za situace, že by Ústavní soud přiznával právo na účinné vyšetřování všem poškozeným, popř. většímu okruhu poškozených, než jak to nejnověji činí ESLP, nebyl by takový postup v rozporu s mezinárodními závazky ČR, neboť ta je povinna poskytnout poškozeným určitý standard ochrany a není omezena poskytnout ochranu ve vyšším standardu.¹⁷ ❀

Christian Bibelriether

Advokát • Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhjji

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 3196/12.

¹⁷ Tento text vznikl za finanční podpory grantového projektu IGA_PF_2020_011 s názvem „Aktuální a sporné otázky související s postavením poškozeného v trestním řízení“.

Recidiva jako okolnost zakládající trestní odpovědnost a rovnost před zákonem

Tento článek poukazuje na problematičnost recidivy jako podmínky zakládající trestní odpovědnost. V současné době je jedinou skutkovou podstatou, v níž recidiva působí jako okolnost zakládající trestní odpovědnost, skutková podstata krádeže dle § 205 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále „tr. zákoník“). Dané ustanovení dlouhodobě – a bohužel za nezájmu odborné veřejnosti – produkuje absurdní rozhodnutí, která evokují zásadu subsidiarity trestní represe. Nyní se uvedené ustanovení dostává do pozornosti odborné i laické veřejnosti nepřímo skrze kvalifikovanou skutkovou podstatu krádeže dle § 205 odst. 4 tr. zákoníku (krádež v „nouzovém stavu“), nicméně hlavní pozornosti se dostává otázce, zda je „nouzový stav dostatečně nouzový“ pro naplnění kvalifikované skutkové podstaty krádeže dle § 205 odst. 4 tr. zákoníku. I nadále je opomíjeno jádro problému, a to skutečnost, že ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku je v kolizi se zásadou rovnosti před zákonem. Podle autora není tato kolize ospravedlnitelná a ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku by mělo být zrušeno, případně náležitě novelizováno.

Mgr. David Jochman
působí jako asistent soudce
Nejvyššího soudu v Brně.

„Za krádež jedné láhve vodky Božkov v hodnotě 139 Kč trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu v trvání 36 měsíců a k tomu zákaz pobytu v obvodu Okresního soudu v Blansku v trvání 36 měsíců (trestní příkaz Okresního soudu v Blansku ze dne 5. 11. 2018, sp. zn. 14 T 145/2018).“

Výrok, který by se neztratil ani v kdysi populárních článkách o právních bizarnostech, obvykle svědčí o tom, že někde může být problém. V případě výše uvedeného (a mnoha dalších) jím je ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku: „Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.“ Skutková podstata krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku dlouhodobě vede k vydávání absurdních rozhodnutí, což je nyní ještě umocněno nouzovým stavem, jenž umožňuje posun právní kvalifikace z § 205 odst. 2 do § 205 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku. Mou snahou je zamyslet se v tomto článku nad tím, v čem spočívá a problematičnost uvedené skutkové podstaty.

Postihování recidivy v trestním zákoníku

Zcela zřejmě je ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku zaměřeno na postižení recidivy. Souhlasím s Říhou,¹ že dané ustanovení neobsahuje kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu krádeže, nýbrž samostatnou obměnu skutkové pod-

staty v ust. § 205 odst. 1 tr. zákoníku, kde recidiva působí jako okolnost zakládající trestní odpovědnost. Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu totiž „vzniká tak, že k základní skutkové podstatě přistoupí kvalifikační okolnost, která typovou škodlivost těchto činů podstatně zvýší“.² Jinak řečeno, jsou-li naplněny znaky kvalifikované skutkové podstaty, jsou naplněny i znaky základní skutkové podstaty. To však není případ ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku, kdy v případě naplnění znaků skutkové podstaty v ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku nemusí být současně naplněny znaky skutkové podstaty v ust. § 205 odst. 1 tr. zákoníku.

Ačkoli mnoho dalších ustanovení zvláštní části tr. zákoníku postihuje recidivu, činí tak v rámci kvalifikovaných skutkových podstat [např. zpronevěra dle § 206 odst. 2 nebo podvod dle § 209 odst. 2, ale i ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 odst. 2 písm. c)], kdy recidiva má vliv na trestní sazbu, není však okolností zakládající trestní odpovědnost (musí být naplněny všechny znaky základní skutkové podstaty a k nim přistupuje další – kvalifikační – okolnost, již je recidiva).

Ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku je tedy zcela výjimečné (v aktuálním trestním kodexu) a někdy vede k rozhodnutím, která se jeví absurdní a evokují zásadu subsidiarity trestní represe (*princip ultima ratio*),³ jež je obsažena v ust. § 12 odst. 2 tr. zákoníku.⁴

1 J. Říha: Nové pojetí trestného činu krádeže, *Trestněprávní revue* č. 10/2009, str. 291; srov. ale i P. Šámal in P. Šámal a kol.: *Trestní zákoník*, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2012, komentář k § 205, marg. č. 18.

2 O. Novotný in P. Šámal a kol.: *Trestní právo hmotné*, 7. vydání, Wolters Kluwer, a. s., Praha 2014, str. 100.

3 *Princip ultima ratio* vyplývá ze zásady subsidiarity trestní represe a vyjadřuje, že trestní právo je krajním prostředkem ochrany hodnot; srov. P. Šámal in P. Šámal a kol., op. cit. sub 1, komentář k § 12, marg. č. 4. V tomto článku si dovoluji – navzdory nepřesnosti – používat pojmy „subsidiarita trestní represe“ a „*princip ultima ratio*“ zaměnitelně.

4 „*Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.*“

Náhled do historického vývoje

Nelze na tomto místě nezminít, že recidiva jako podmínka zakládající trestní odpovědnost se vyskytla i v jiných skutkových podstatách předchozího kodexu (zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, dále „tr. zákon“). Stejnou úpravu obsahovalo ust. § 203 tr. zákona⁵ (týrání zvířat), kde byla navíc zakotvena také tzv. přestupková recidiva. Skutková podstata týrání zvířat dle § 302 odst. 1 tr. zákoníku však již podmínku odsouzení či potrestání v posledních dvou letech neobsahuje; důvodová zpráva k trestnímu zákoníku se však k této změně nevyjadřuje.

Obdobně také trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky dle ust. § 201 tr. zákona ve znění účinném do 30. 6. 2006⁶ nemohl spáchat kdokoli (tzn. obecný subjekt), ale toliko určité skupiny pachatelů, z nichž jednou byli recidivisté.⁷ Ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 201 tr. zákona ve znění účinném od 1. 7. 2006 pak již v základní skutkové podstatě obsahovalo návěti⁸ z § 201 tr. zákona ve znění účinném do 30. 6. 2006 bez jakýchkoli dalších podmínek (znaků skutkové podstaty) a recidiva se stala jedním z alternativních znaků kvalifikované skutkové podstaty tohoto trestného činu; také skutková podstata trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 tr. zákoníku je koncipována tak, že v základní skutkové podstatě postihuje za ohrožení pod vlivem návykové látky každého a recidiva je až kvalifikační okolností. Důvodová zpráva neuvádí, proč k této změně došlo (příslušná novela tr. zákona byla totiž do zák. č. 411/2005 Sb. vložena pozměňovacím návrhem⁹), lze se jen – na základě parlamentní rozpravy¹⁰ – domnívat, že důvodem bylo zpřísnění

trestní represe s ohledem na vysokou nevhodnost na českých silnicích, nikoli úvahy o rovnosti před zákonem.

Jak je vidět, i historicky vzato, bylo v právním řádu málo skutkových podstat,¹¹ kde by recidiva zakládala trestní odpovědnost, což je možná také důvod, proč jejich konstrukce nevyvolala zájem odborné veřejnosti.

Argumentační východiska

Byť nemálo rozhodnutí vydaných ve věcech krádeží naplňujících (jen) skutkovou podstatu dle § 205 odst. 2 tr. zákoníku evokuje zásadu subsidiarity trestní represe, nelze bez dalšího dovodit, že dané ustanovení jako takové je v kolizi se zásadou subsidiarity trestní represe; takový závěr by byl problematický už jen proto, že v konečném důsledku je stanovení hranice výše škody, od které bude krádež kriminalizována [stranou ponechávám jiné kvalitativní znaky činu – např. ty uvedené v § 205 odst. 1 písm. b) až e) tr. zákoníku –, které mohou trestnost činu opodstatňovat bez ohledu na způsobenou škodu], věci zákonodárce,¹² jenž zpravidla za formálně protiprávní prohlašuje to, co se mu jeví materiálně jako bezprávi, čili co se mu jeví jako sociálně škodlivé.¹³ Byť tedy lze polemizovat o tom, zda v případě tohoto ustanovení – přinejmenším v rozsahu, v jakém vede ke kriminalizaci zcela zjevně bagatelních krádeží – měl zákonodárce na paměti zásadu subsidiarity trestní represe¹⁴ a zda neměl i v § 205 odst. 2 tr. zákoníku stanovit minimální výši škody (např. jednu desetinu škody nepatrné), nelze se na zásadu subsidiarity trestní represe argumentačně upínat.

Lze však vyjít z příspěvku Jana Musila,¹⁵ v němž je kritice podroben mimo jiné institut zvlášť nebezpečné recidivy. Tento institut byl upraven v § 41 odst. 1 tr. zákona; za „zvlášť nebezpečného recidivistu“ byl dle tohoto ustanovení považován pachatel, který znovu spáchal zvlášť závažný úmyslný trestný čin, ač již byl pro takový nebo jiný zvlášť závažný úmyslný trestný čin potrestán, jestliže tato okolnost podstatně zvyšovala stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost. Důsledkem kategorizace pachatele jako zvlášť nebezpečného recidivisty bylo především uložení trestu v horní polovině trestní sazby, jejíž horní hranice byla zvýšena o jednu třetinu (§ 42 odst. 1 tr. zákona), dále také možnost podmíněného propuštění nejdříve po výkonu dvou třetin trestu (§ 62 odst. 1 tr. zákona) a zařazení do věznice se zvýšenou ostrahou [§ 39a odst. 2 písm. d) tr. zákona].

Musil upozornil na rozpor institutu zvlášť nebezpečné recidivy s postuláty, dle nichž výměra trestu má přednostně vycházet ze spáchaného trestného činu, jím způsobeného bezprávi, má být proporcionální závažnosti činu (k osobě pachatele je žádoucí přihlídnout toliko sekundárně) a váha přisuzovaná jeho vlastnostem nesmí převážet nad hodnocením jeho skutku. Poukázal též na to, že kolektivní kategorie „zvlášť nebezpečný recidivista“, jež předjímá zvlášť vysoký zločinecký potenciál pachatele toliko na základě abstraktního a formálního kritéria četnosti spáchaných deliktů, zneumožňuje dostatečně citlivou individualizaci trestu.

Musilem formulované výtky lze analogicky vztáhnout také na skutkovou podstatu krádeže dle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, neboť ta není vůbec založena na míře způsobeného

5 „Kdo týrá zvíře, ačkoli byl za obdobný přestupek v posledním roce postižen nebo za takový čin v posledních dvou letech odsouzen, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.“

6 „Kdo vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku, a) ačkoli byl za takový čin v posledních dvou letech odsouzen nebo z výkonu trestu odnětí svobody uloženého za takový čin propuštěn, b) ačkoli byl za obdobný čin spáchaný pod vlivem návykové látky v posledních dvou letech postižen, c) spáchá-li takový čin při výkonu zaměstnání nebo jiné činnosti, při kterých je vliv návykové látky zvlášť nebezpečný, zejména říd-li hromadný dopravní prostředek, nebo d) způsobí-li takovým činem, byť i z nedbalosti, jinému ublížení na zdraví nebo větší škodu na cizím majetku nebo jiný závažný následek, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.“

7 Včetně těch, jejichž předchozí čin byl přestupkem [srov. písm. b) daného ustanovení].

8 „Kdo, byť i z nedbalosti, vykonává ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku, bude potrestán...“

9 Viz sněmovní tisk 833/1 – <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=833&ct1=1>.

10 Viz stenoprotokol poslanecké rozpravy k příslušnému sněmovnímu tisku ve druhém čtení (<https://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/044schuz/s044120.htm#r4>).

11 Nad rámec dvou výše uvedených lze uvést již jen skutkovou podstatu neoprávněného obchodování s devizovými hodnotami dle § 118a odst. 1 písm. b) tr. zákona ve znění účinném do 31. 12. 1993.

12 Také Ústavní soud v plenárním nálezu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 46/18, připomněl, že „mu v zásadě samo o sobě nepřísluší, aby posuzoval šíři hranic trestněprávní kriminalizace určitých typů jednání, nemá-li dublovat nebo suplovat ústavní roli zákonodárce“.

13 P. Šámal in P. Šámal a kol., op. cit. sub 1, komentář k § 13, marg. č. 2.

14 K tomu, že i zákonodárce při normotvorbě by měl tuto zásadu respektovat, srov. např. J. Musil: Respektuje český zákonodárce princip subsidiarity trestní represe? in: Aktuální problémy rekonstrukce trestního práva hmotného, Acta Universitatis Carolinae-luridica č. 2/2007, str. 25.

15 Tamtéž.

bezprávi, nýbrž je zde rozhodující váha přikládána vlastnostem pachatele (recidiva zde zakládá trestní odpovědnost).¹⁶

Jednání, které by v případě většiny lidí nebylo trestněprávně postižitelné, je zde kriminalizováno pro určitý okruh pachatelů. Obdobně jako institut zvlášť nebezpečného recidivisty, pak i § 205 odst. 2 tr. zákoníku předjímá vyšší „zločinecký potenciál pachatele toliko na základě abstraktního a formálního kritéria četnosti spáchaných deliktů“. Ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku navíc neobsahuje ani žádný materiální korektiv, jak tomu bylo v případě ust. § 41 odst. 1 tr. zákona, jež bylo založeno mimo jiné i na naplnění tzv. „materiální podmínky“ (zvýšení stupně nebezpečnosti trestného činu pro společnost) zvlášť nebezpečné recidivy,¹⁷ na čemž byla postavena argumentace v některých rozhodnutích Ústavního soudu.¹⁸

Výše vznesené námitky, které by bylo možné shrnout tak, že **skutková podstata krádeže dle § 205 odst. 2 tr. zákoníku kriminalizuje pro určitý okruh osob jednání** (jde o tzv. zvláštní trestný čin pravý,¹⁹ kde okruh osob, které se tohoto trestného činu mohou dopustit, je omezen tím, že zákon vyžaduje zvláštní vlastnost pachatele, a sice jeho odsouzení či potrestání za takový čin v posledních třech letech), **kteří jinak trestným činem není, pak implikují myšlenku, zda dané ustanovení není v nepřípustné kolizi se zásadou rovnosti před zákonem.**

Následkem omezení okruhu pachatelů, kteří se mohou trestného činu dopustit, totiž dochází k narušení rovnosti před zákonem, určité jednání je pro někoho trestné a pro jiného nikoli. Jistě nelze trvat na absolutní rovnosti před zákonem, nicméně pro odlišné zacházení s určitou skupinou osob musí mezi těmito skupinami existovat rozdílnost takové povahy a váhy, aby ospravedlnila nerovné zacházení; odlišnost musí být taková, aby ospravedlnila odlišnost zacházení.²⁰ Opět zde lze navíc odkázat i na Musilovu práci,²¹ v níž poukázal i na důležitost zásady *in dubio pro libertate* pro trestněprávní normotvorbu, z níž plyne povinnost zákonodárce přesvědčivě zdůvodnit nezbytnost kriminalizace určitého jednání, přičemž neexistují-li přesvědčivé důvody pro kriminalizaci, musí od ní zákonodárce ustoupit. S ohledem na stručnost důvodové zprávy²² nelze říct, že by zákonodárce přesvědčivě zdůvodnil, proč je nutné krádež recidivistou kriminalizovat i v případě, že nejsou naplněny znaky základní skutkové podstaty krádeže dle § 205 odst. 1 tr. zákoníku. Skutečnost, že zákonodárce přesvědčivé důvody v důvodové zprávě neuvedl, ovšem bez dalšího neznamená, že takové důvody ani neexistují.

Na hranicích ústavnosti

Zpochybnit vhodnost myšlenky, že by recidiva mohla působit jako okolnost zakládající trestní odpovědnost, lze nejlépe absurdním příkladem, kdy by zákonodárce systematicky sankcionoval recidivisty tím, že by v celém tr. zákoníku stanovil nižší hranici trestnosti jejich jednání (ostatně, může-li tak učinit v případě krádeže, proč ne v případě ostatních trestných činů?); nemusel by se přitom omezovat na požadavek speciální recidivy (tzn., že by např. v případě pachatele trestného činu ublížení na zdraví bylo přísněji posuzováno toliko jeho další jednání proti životu a zdraví), a z každého (odsouzeného nebo potrestaného) pachatele trestného činu by mohl učinit na určitou dobu občana dru-

hé kategorie, na jehož jednání by bylo nahlíženo přísněji.

Taková právní úprava by (doufám) narazila na hranice ústavnosti. Je ovšem otázkou, zda není ospravedlnitelné, aby v omezeném rozsahu – jak je tomu v současnosti, kdy jde jen o ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku – byly hranice trestnosti pro recidivisty stanoveny nižší (zvlášť nejde-li o primitivní diskriminaci, když rozlišujícím kritériem není rasa, pohlaví, náboženství či podobné skutečnosti, nýbrž předchozí trestná činnost, tedy okolnost, za kterou si pachatelé – velmi zjednodušeně řečeno – „můžou sami“). Ostatně, tr. zákoník stanovuje přísnější hranice trestnosti např. i pro vojáky.²³

Pro úvahu, zda toto omezené porušení rovnosti před zákonem je ospravedlnitelné, se nabízí použití testu proporcionality. Tento test byl formulován Ústavním soudem již v nálezu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94. Jeho podstata spočívá v postupném zkoumání tří dílčích kritérií.

Prvním kritériem je **vhodnost**, tj. odpověď na otázku, zda institut omezující určité základní právo umožňuje dosáhnout sledovaný legitimní cíl.

Druhým kritériem je **potřebnost** (nezbytnost), spočívající v porovnávání legislativního prostředku omezujícího základní právo, resp. svobodu, s jinými opatřeními umožňujícími dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícími se základních práv a svobod, a musí-li už tak učinit, pak alespoň způsobem k těmto právům a svobodám co možná nejšetřejším.

Třetím kritériem je **přiměřenost**, tj. zkoumání, zda újma na základním právu není nepřiměřená ve vazbě na sledovaný legitimní cíl. Opatření omezující základní práva a svobody nesmějí svými negativními důsledky převyšovat pozitivní, která přináší kolidující zájem na přijetí těchto opatření.

16 To je zřejmé i z důvodové zprávy [k zákonu č. 557/1991 Sb., jímž bylo do ust. § 247 odst. 1 tr. zákona vloženo písm. e), jehož podstatný obsah byl pak toliko přenesen do § 205 odst. 2 tr. zákoníku; srov. http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t1002_02.html], dle níž předchází recidiva pachatele „zvyšuje nebezpečnost jednání pachatele natolik, že trestní postih je důvodný i tehdy, jestliže byla způsobena škoda, v jiných případech postižitelná jako přešpek“; jednání je tak přisuzována určitá kvalita na základě osoby pachatele, ačkoli kvalita každého jednání je objektivně dána (být nemusí být poznatelná) kvalitativními znaky činu bez ohledu na osobu pachatele.

17 Srov. např. F. Púry in P. Šámal, F. Púry, S. Rizman: Trestní zákon, 6. vydání, C. H. Beck, Praha 2004, komentář k § 41.

18 Srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 396/03, a ze dne 4. 4. 2007, sp. zn. III. ÚS 747/06.

19 Zvláštním trestným činem pravým je trestný čin s omezeným okruhem pachatelů již v základní skutkové podstatě, zvláštním trestným činem nepravým je trestný čin s omezeným okruhem pachatelů v kvalifikované (či privilegované) skutkové podstatě; srov. P. Šámal in P. Šámal, a kol., op. cit. sub 2, str. 174-175. Jak jsem již uvedl na začátku – ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku obsahuje samostatnou obměnu skutkové podstaty v § 205 odst. 1 tr. zákoníku, nikoli kvalifikovanou skutkovou podstatu.

20 J. Baroš in E. Wagnerová, V. Šimíček, T. Langášek, I. Pospíšil a kol.: Listina základních práv a svobod, Komentář, Wolters Kluwer, Praha 2012, komentář k čl. 1.

21 Op. cit. sub 14, str. 25.

22 Důvodová zpráva k zákonu č. 557/1991 Sb., jímž bylo do ust. § 247 odst. 1 tr. zákona vloženo písm. e) [jehož podstatný obsah byl pak toliko přenesen do § 205 odst. 2 tr. zákoníku], totiž jenom stručně uvádí, že předchází recidiva pachatele (v období posledních dvou let) je okolností zvyšující nebezpečnost jednání pachatele natolik, že jde o okolnost srovnatelnou se způsobením nikoli nepatrné škody, aniž by však tento závěr blíže odůvodnila (být nelze od zákonodárce očekávat odůvodnění kriminalizace každého trestného činu, když většinou je to bez dalšího zřejmé, bylo by to namísto v případě hraničních ustanovení – kdy s ohledem na míru způsobeného bezprávi není bezprostředně zřejmé, proč zákonodárce ke kriminalizaci daného jednání přistoupil); srov. http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t1002_02.htm.

23 Ve vztahu mezi civilisty není např. urážka trestným činem (není-li urážkou naplněna např. skutková podstata pomluky), zatímco urážka mezi vojáky je trestným činem (§ 378 tr. zákoníku).

Test proporcionality

Při poznávání smyslu ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku (a cílů zákonodárcem sledovaných) nezbyvá než s ohledem na strohost důvodové zprávy vycházet z funkcí trestního práva.²⁴ Primárním smyslem každého ustanovení upravujícího skutkovou podstatu trestného činu je ochrana společnosti před kriminalitou. Do popředí však v případě § 205 odst. 2 tr. zákoníku s ohledem na jeho znění vystupuje i funkce preventivně-represivní, především individuální prevence, tedy výchova pachatelů k řádnému životu, a generální prevence – odrazení potenciálních pachatelů (v posledních třech letech odsouzených či potrestaných pachatelů trestného činu krádeže) od dalších krádeží, včetně nepatrných, jež by – nebyť předchozího odsouzení či potrestání – byly kvalifikovány toliko jako přestupek.

S ohledem na složitost otázky (svou povahou spíš nepravní), zda ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku umožňuje naplnění sledovaných cílů, a tedy posouzení vhodnosti této právní úpravy, přistoupím rovnou k posouzení její potřebnosti a přiměřenosti.

Zde je třeba připomenout, že ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku dopadá na pachatele v posledních třech letech za takový čin **odsouzené** nebo **potrestané**.

Odsouzením se rozumí odsouzení za trestný čin krádeže podle § 205 tr. zákoníku nebo obdobný trestný čin (např. trestný čin loupeže podle § 173 tr. zákoníku), pokud odsuzující rozsudek nabyl právní moci, přičemž právě okamžik právní moci rozsudku je rozhodující pro závěr, zda k odsouzení došlo v posledních třech letech. **Potrestáním** se rozumí předchozí trestní postih a rozhodující je okamžik výkonu trestu, upuštění od výkonu trestu, okamžik podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti nebo zákazu pobytu, prominutí trestu nebo jeho zbytku na základě milosti, amnestie apod. Odsouzení ani potrestání v posledních třech letech ovšem není významné, jestliže se na pachatele hledí, jako by odsouzen nebyl.²⁵

24 Funkce ochranná (ochrana společnosti před kriminalitou), funkce regulativní (vymezení podmínek a hranic trestní odpovědnosti), funkce preventivně-represivní (postih pachatelů trestných činů, individuální a generální prevence); srov. O. Novotný in P. Šámal a kol., op. cit. sub 2, str. 35-40.

25 Srov. P. Šámal in P. Šámal a kol., op. cit. sub 1, komentář k § 205, marg. č. 20.

26 Srov. F. Púry in P. Šámal a kol., op. cit. sub 1, komentář k § 83, marg. č. 3, k § 86, marg. č. 2 a k § 41, marg. č. 17. Komentář k § 83 a 86 tr. zákoníku odkazuje – jde-li o výklad pojmu „vést řádný život“ – na komentář k ust. § 41 písm. o) tr. zákoníku [v aktuálně účinném znění jde o písm. p)].

27 Je paradoxní, že v současné době, dopustil-li se pachatel odsouzený za trestný čin krádeže k podmíněnému trestu odnětí svobody další krádeže, která však nenaplní znaky základní skutkové podstaty § 205 odst. 1 písm. a) až e), dopustil se trestného činu dle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, avšak současně mu nemusí být nařízen výkon trestu odnětí svobody, k němuž byl podmíněně odsouzen za první trestný čin, neboť soud může s ohledem na povahu druhého trestného činu krádeže ponechat v platnosti podmíněné odsouzení.

28 Srov. § 53 odst. 1 tr. zákoníku, dle něhož může soud uložit samostatně kterýkoli z trestů stanovených za daný trestný čin; § 205 odst. 1 tr. zákoníku pak za krádež umožňuje kromě odnětí svobody uložit také trest propadnutí věci nebo zákaz činnosti; jde-li o přečin, lze samostatně uložit také trest domácího vězení (§ 60 tr. zákoníku), trest obecně prospěšných prací (§ 62 tr. zákoníku) nebo peněžitý trest (§ 67 tr. zákoníku).

29 Do této kategorie nespádají pachatelé, kteří vykonali trest, jehož výkonem nastává fikce neodsouzení (např. peněžitý trest, není-li uložen za zvlášť závažný zločin, jímž je i krádež dle § 205 odst. 5 tr. zákoníku; trest zákazu činnosti nebo trest obecně prospěšných prací); na ně § 205 odst. 2 tr. zákoníku – jako na *odsouzené* – dopadá jen v době od pravomocného rozhodnutí do výkonu trestu; vztahuje se na ně proto již výše uvedená argumentace.

Snadno lze nahlédnout, že stejných (ba širších) důsledků, jaké má ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku (zkušební doba, v níž se na pachatele pohlíží přísněji), a tedy i stejných cílů, lze v případě v posledních třech letech *odsouzených* pachatelů dosáhnout podmíněným odsouzením k trestu odnětí svobody (případně podmíněnému trestu odnětí svobody s dohledem) za předchozí trestný čin krádeže (či obdobný čin). Soud totiž může v případě podmíněného odsouzení stanovit zkušební dobu v délce až pět let (§ 82 odst. 1, resp. § 85 odst. 1 tr. zákoníku), v jejímž průběhu musí odsouzený vést řádný život, jinak může být nařízen výkon trestu (§ 83 odst. 1, resp. § 86 odst. 1 tr. zákoníku). Není pochyb o tom, že pod pojem „vést řádný život“ spadá též povinnost nedopouštět se přestupků,²⁶ a spáchání přestupku krádeže podmíněně odsouzeným tak umožňuje nařídit výkon trestu; současně však zákon soudu poskytuje určitou diskreci a dovoluje ponechat s ohledem na okolnosti případu či osobu pachatele podmíněné odsouzení v platnosti, i když odsouzený zavedl příčinu k výkonu trestu. **Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody za první trestný čin krádeže tak podle mého názoru představuje dostatečný prostředek, jak pracovat s pachatelem krádeží; na rozdíl od přísně formálního ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku umožňuje individualizovaný přístup.**²⁷ Lze ovšem namítnout, že za první trestný čin krádeže nemusí být vůbec podmíněný trest odnětí svobody uložen, neboť tr. zákoník umožňuje samostatně uložit i jiné tresty.²⁸ Tento argument však nepovažuji za relevantní, neboť dospěl-li soud k závěru, že podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody není třeba, jde o projev individualizace trestu a není důvodu, proč by absenci zkušební doby měl zákonodárce částečně (ve vztahu k dalším krádežím) suplovat tím, že pro pachatele krádeže stanoví na dobu tří let nižší hranici trestnosti. Jinak řečeno, naznal-li soud – máje na zřeteli princip individualizace trestu –, že není třeba, aby byl pachatel ve zkušební době, proč by měl být odsouzený *ex lege* v jakési době zkušební doby?

Jde-li však o pachatele v posledních třech letech potrestané,²⁹ uplatní se poslední uvedené úvahy toliko ve vztahu k některým z nich, a sice těm, kteří po potrestání budou ve zkušební době – např. po podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. V případě pachatelů krádeže v posledních třech letech za takový čin potrestaných, kteří nejsou ve zkušební době, se však výše uvedené úvahy neuplatní. Účinky ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku nelze v případě této skupiny pachatelů nahradit jinými stávajícími instituty. Zde však podle mě zkoumané ustanovení neobstojí z hlediska kritéria přiměřenosti, neboť **byl-li pachatel potrestán, tedy vykonal trest soudem mu uložený, za trestný čin krádeže, nejví se přiměřenou úpravou, která nad rámec vykonaného trestu sankcionuje potrestaného pachatele tím, že pro jeho další jednání stanoví na určitou dobu nižší hranici trestněprávní odpovědnosti.** Do rovnosti před zákonem se takto totiž zasahuje za účelem ochrany společnosti před nepatrnými krádežemi a za účelem výchovy pachatele k řádnému životu (individuální a generální prevence). Bezprávi způsobené nepatrnými krádežemi je přitom tak nízké, že ho zákonodárce mimo recidivisty ani nekriminalizuje, a ochrana společnosti se proto nejví dostatečnou protihodnotou oproti zásahu do zásady rovnosti před zákonem. K výchově pachatele pak slouží právě výkon trestu – lze zde vycházet

z § 1 odst. 2 zák. č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, dle něhož je účelem trestu mimo jiné působení na odsouzené tak, aby po propuštění vedli život v souladu se zákonem (dané vyjádření účelu trestu je aplikovatelné i na jiné trestní sankce, které mohou být za krádež či obdobný čin uloženy a jejichž výkonem nenastává fikce neodsouzení – půjde např. o trest domácího vězení, propadnutí věci nebo zákaz pobytu), a není třeba ho doplňovat o „zkušební dobu“ po výkonu trestu. Konečně spatřuji nepoměr sledovaných cílů a dotčené hodnoty v tom, že z § 205 odst. 2 tr. zákoníku fakticky vyplývá druh trestu, neboť stanovuje „zkušební dobu“ *sui generis* pro každého pachatele krádeže (či jiného „takového činu“). Z ust. § 37 odst. 1 tr. zákoníku se přitom podává, že sankce musí být „uložena na základě zákona“. To znamená, že druhy trestních sankcí a podmínky pro jejich ukládání musí být stanoveny zákonem a soudce v rámci takto daného prostoru konkrétní sankce individualizuje.³⁰ „Zkušební doba“ dle § 205 odst. 2 tr. zákoníku však není uložena soudcem na základě zákona, nýbrž plyne přímo ze zákona (proto není ani individualizovaná), což odporuje znění § 37 odst. 1 tr. zákoníku, který je podle mého mínění třeba vykládat přísně tak, že sankce musí být „uložena“, tedy o ní musí být vydáno rozhodnutí; navíc pachatel by o sankci měl vědět, což nemusí být případ sankce *sui generis* vyplývající z § 205 odst. 2 tr. zákoníku.³¹

Závěr

Domnívám se tedy, že neexistují důvody vyvažující negativní dopady ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku na rovnost před zákonem a že by pro tuto kolizi mělo být zrušeno, případně

upraveno na kvalifikovanou skutkovou podstatu, kde by recidiva nepůsobila jako okolnost zakládající trestnost, nýbrž toliko zvyšovala trestní sazbu (postačovalo by změnit první část věty „Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní“ na „Kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1“). Takový postup by také odpovídal tomu, že s účinností od 1. 10. 2020 byl zdvojnásoben limit škody nepatrné; tato změna totiž ještě více prohlubuje nerovnost založenou skutkovou podstatou krádeže dle § 205 odst. 2 tr. zákoníku.

Toliko pro úplnost uvádím, že přeje-li si zákonodárce zpřísnit represí trestného činu krádeže, je možné a bylo by namísto zvolit přístup více respektující zásadu rovnosti před zákonem. Nabízí se např. stanovení nižších limitů škody v § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku (např. na jednu desetinu škody nepatrné) a úprava ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku na kvalifikovanou skutkovou podstatu. Ačkoli takový postup nelze vyloučit jen proto, že nedávno došlo ke zvýšení limitu škody nepatrné, nepovažoval bych to za šťastné řešení, neboť by došlo k narušení regulativní funkce trestního práva (hranice trestní odpovědnosti by se snížila bezprostředně poté, co byla zvýšena), a kloním se k úpravě ust. § 205 odst. 2 tr. zákoníku na kvalifikovanou skutkovou podstatu vůči § 205 odst. 1 tr. zákoníku. ♣

30 Srov. M. Vanduchová in P. Šámal a kol., op. cit. sub 1, komentář k § 37, marg. č. 1.

31 Lze samozřejmě namítnout, že nejde o sankci a že „neznalost práva neomlouvá“, což je však podle mě přísné, neboť potrestáním (odsouzením) pachatele zde dochází k rozšíření jeho trestní odpovědnosti o nepatrné krádeže, jejichž trestnost není zřejmá; materiálně tak jde o sankci *ex lege*.

DÍKY ADVOKÁTNÍMU DENÍKU VÁM NEUNIKNE NIC AKTUÁLNÍHO A PODSTATNÉHO NEJEN Z DĚNÍ NA KOMOŘE, V ADVOKACII, ALE I V CELÉM SVĚTĚ PRÁVA

ADVOKÁTNÍ ONLINE DENÍK

– váš zpravodaj v PC i telefonu

RYCHLE A PŘEHLEDNĚ SE V NĚM DOZVÍTE O VŠECH DŮLEŽITÝCH ROZHODNUTÍCH ORGÁNŮ ČAK.

UVÍTÁME VAŠE ČLÁNKY, NÁZORY, TIPY A PODNĚTY!

PIŠTE NA ADVOKATNIDENIK@CAK.CZ

**ZAŘAĎTE SI NAŠE STRÁNKY
WWW.ADVOKATNIDENIK.CZ
MEZI SVÉ OBLÍBENÉ ZÁLOŽKY!**

Soudní přezkum postupu správního orgánu při nezahájení řízení z moci úřední

Následující článek se zabývá otázkou přípustnosti soudního přezkumu postupu správních orgánů v případě, že neshledají důvod k zahájení správního řízení z moci úřední dle § 42 správního řádu na základě podnětu fyzické či právnické osoby.

Mgr. Zdeněk Vojtášek
působí jako advokát v Olomouci.

Není ničím neobvyklým, že osoba, která se cítí dotčena na svých právech nebo je přesvědčena o tom, že je ohrožen či poškozován veřejný zájem, podá k příslušnému správnímu orgánu podnět k zahájení správního řízení z moci úřední dle § 42 zák. č. 500/2004 Sb., správního řádu (dále „spr. řád“). Správní orgán je povinen takový podnět přijmout, prověřit a v případě, že neshledá důvody pro zahájení správního řízení, vyzoomět o tomto podatel (pokud podatel o vyzoomění o tom, jak bylo s jeho podnětem naloženo, požádal).

Pokud podatel nebude spokojen s tím, že správní orgán neshledal důvody pro zahájení řízení, má možnost podat stížnost na postup správního orgánu dle § 175 spr. řádu. Pokud ani v řízení o stížnosti nebude shledáno správním orgánem, případně nadřízeným správním orgánem, pochybení správního orgánu, jsou pro podatele možnosti přezkumu vyřízení jeho podnětu správním orgánem vyčerpány.

Může se v takové situaci podatel domoci přezkumu postupu správních orgánů v rámci správního soudnictví? Je vůbec žádoucí, aby byla podatelům dána možnost se takového přezkumu domoci? Jak se k této otázce staví dosavadní judikatura?

Pro věcnou ilustraci dané problematiky můžeme použít případ, který je aktuálně projednáván před Nejvyšším správním soudem (dále jen „NSS“) pod č. j. 6 As 108/2019.

V uvedené věci se žalobkyně jako vlastníka pozemků, na kterých je zčásti umístěn areál golfového hřiště provozovaného jinou osobou, obrátila na příslušný stavební úřad s dotazem, na základě jakého povolení vydaného dle stavebního zákona je na pozemcích v jejím vlastnictví umístěn a provozován areál golfového hřiště. Stavební úřad žalobkyni sdělil, že žádné takové rozhodnutí nevydal

a že dle jeho názoru není takového rozhodnutí k provozu a umístění golfového hřiště zapotřebí, neboť hrací plocha není stavbou (došlo pouze k drobným terénním úpravám a úpravám zeleně) a jako administrativní a technické zázemí slouží původní budova, která byla k obdobným účelům využívána již dříve. Stavební úřad tak neshledal důvody k tomu, aby zahájil řízení z moci úřední.

Žalobkyně, stejně jako kterýkoliv jiný podatel podnětu k zahájení řízení z moci úřední, musela zvážit, zda jsou dány podmínky pro soudní přezkum postupu stavebního úřadu při vyřizování jejího podnětu v rámci správního soudnictví. Klíčovým pro takové posouzení je ust. § 2 zák. č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále „s. ř. s.“), dle kterého poskytují soudy ve správním soudnictví ochranu veřejným subjektivním právům fyzických i právnických osob.

Ze samotné dikce § 2 s. ř. s. je zřejmé, že aby byla správní žaloba v námi sledované věci projednatelná ve správním soudnictví, **musí se danou správní žalobou fyzická nebo právnická osoba domáhat ochrany svých veřejných subjektivních práv, tedy nezahájením řízení z moci úřední by podatel podnětu k zahájení řízení z moci úřední musel být dotčen na svých subjektivních veřejných právech.**

Rozhodovací praxe prvorepublikového Nejvyššího správního soudu

Existence veřejného subjektivního práva jakožto podmínka založení pravomoci správního soudnictví ostatně není žádnou novinkou. V této otázce navazuje soudní řád správní na právní úpravu přijatou zákonem č. 3/1918 Sb. ze dne 2. listopadu 1918, o Nejvyšším správním soudě a o řešení kompetenčních konfliktů, kterým byla převzata právní úprava rakouského správního soudnictví obsažená v zákoně ze dne 22. října 1875, č. 36, „o zřízení správního soudu“.

Otázkou, co je či není veřejným subjektivním právem, se tak zabýval ve své rozhodovací praxi již prvorepublikový Nejvyšší správní soud, který v rozhodnutí (SJS) 10.976/20 ze dne 16. 11. 1920 uvedl, že „*Nejvyšší správní soud poskytuje dle § 2 zákona o správním soudě právní ochranu stěžovatelům, kteří tvrdí, že nezákonným rozhodnutím neb opatřením úřadu správního byli zkráceni ve svých subjektivních právech*“ a v roz-

hodnutí NSS (SJS) 8470/30 ze dne 20. 5. 1930 vyslovil, že správní „soud je povolán chránit jen veřejná subjektivní práva“.

Prvorepublikový NSS se ve své rozhodovací praxi musel vypořádávat i s otázkou, jaké právo je veřejným subjektivním právem a jaké ne, když např. v rozhodnutí (SJS) 18705/22 ze dne 29. 1. 1923 nepřiznal osobám užívajícím veřejné statky subjektivní veřejné právo na užívání veřejných statků a dovodil, že nemohou „tudíž tito jednotliví účastníci obecného užívání z titulu jeho v řízení nesoucím se k zrušení veřejnosti věci reklamovati pro sebe postavení strany procesní, nejsou proto také oprávněni z důvodu, že veřejného statku jako takového užívali, ani rekursu v pořadí správním, ani stížností na nejvyšší správní soud domáhati se zachování veřejnosti jeho, ani vytykáti, že řízení o zrušení veřejnosti je vadno“. Uvedený názor ve vztahu k užívání veřejného statku potvrdil NSS rozhodnutím (SJS) 8234/33 ze dne 16. 6. 1933, když dále dovodil, že domáhat se ochrany práv ve správním soudnictví by mohl jen ten, „komu by příslušelo k oné cestě nějaké veřejné právo na kvalifikované její užívání, jež by pak požívalo ochrany podle § 2 zákona o správním soudě“. V rozhodnutí (SJS) 6849/24 ze dne 22. 4. 1924 se NSS pak zabýval otázkou subjektivního práva veřejného ve vztahu ke stavebním řádům, kde dovodil, že i když stavební řád dává sousedům „jak v řízení parcelacním (§ 10), tak v řízení o povolení stavby (§ 32) postavení procesních stran, aby jim umožnil, by na svoje zájmy projektem dotčené stavební úřad upozornili a je uplatňovali“, tak „nedává však zákon sousedům ještě materiální nárok na to, aby zájmy jejich v stavebním řízení uplatněné byly také respektovány a uspokojeny“. Takový materiální nárok „přísluší jim jenom potud, pokud stavební řád, stanově předpisy na ochranu zájmů obecných, speciálně také z hlediska paralelních zájmů sousedů, dává najevo, že tyto interesy sousedů zvláště chce chrániti a tím je kvalifikuje jako subjektivní veřejná práva sousedská“.

Stejně tak se NSS vypořádal i s otázkou, zda podatelé náleží či nenáleží veřejné subjektivní právo na zahájení řízení z moci úřední. NSS tak např. v rozhodnutí (SJS) 8033/20 ze dne 29. 11. 1920 shledal, že podatelům, kteří ve své stížnosti vytykali, „že zemský správní výbor neužil ve věci práva dozoru, jež mu dle názoru stěžovatelů poskytuje § 23 hon. zák.“, čímž se domáhali zahájení řízení z moci úřední, nesvědčí žádné (veřejné) subjektivní právo, neboť „výkon práva dozorcího, kteréž dáno jest úřadu toliko v zájmu veřejném, straně subjektivního práva nepřislouší“, a proto se NSS nemohl „touto námitkou vzhledem k ust. § 2 zák. o správ. soudě zabývat“.

Prvorepublikový NSS tedy přistupoval k otázce existence veřejného subjektivního práva restriktivně a neshledával existenci veřejného subjektivního práva u podatele, který se domáhal zahájení správního řízení z moci úřední.

Rozhodovací praxe současného Nejvyššího správního soudu

Obdobně přísný a striktní přístup, jako zastával prvorepublikový NSS, zastává ve své rozhodovací praxi i současný NSS. Z poměrně bohaté rozhodovací praxe NSS plyne,

že podatelé „podnětu k zahájení řízení z moci úřední se nemohou domoci zahájení řízení a následného vydání rozhodnutí ani pomocí jiných zákonných institutů, než je opatření proti nečinnosti, a to z toho důvodu, že jim na základě ust. § 42 správního řádu ani jiného ustanovení tohoto zákona žádné takové právo nevzniká. Toto ustanovení totiž ukládá správnímu orgánu pouze povinnost podnět v zákonné lhůtě vyřídit a podatele o tom informovat, nelze z něj však dovodit právo na vyhovění podnětu a tomu odpovídající vynutitelnou povinnost správního orgánu řízení zahájit. Je tomu tak především proto, že možnost zahájit správní řízení z moci úřední slouží prvořadě k tomu, aby ve veřejném zájmu byla určitá věc správním orgánem autoritativně vyřešena, resp. rozhodnuta, a nikoliv k realizaci individuálních veřejných subjektivních práv fyzických a právnických osob. Dalším důvodem nepochybně je i skutečnost, že podnět k zahájení řízení z moci úřední může podat kdokoliv, tedy i ten, o jehož právech či povinnostech by nebylo v řízení jednáno a jehož práv či povinností by se výsledné rozhodnutí správního orgánu nijak nedotklo. Takový podatel by tedy nebyl účastníkem tohoto řízení, a nebylo by tudíž ani účelné mu právě jen pro tuto fázi řízení přiznávat nějaká procesní práva. V souhrnu zde tedy není dán legitimní zájem na tom, aby zahájení správního řízení z moci úřední bylo vynutitelné na základě pouhého podnětu, a není zde proto ani důvodu podatelům podnětu poskytovat soudní ochranu“ (rozsudek ze dne 8. 7. 2009, č. j. 3 Ans 1/2009-58).

I když se v rozhodovací praxi NSS vyskytly odklony od shora popsání přístupu (ty jsou podrobně popsány v odst. 13 až 18 usnesení NSS ze dne 10. 12. 2019, č. j. 6 As 108/2019-28), tak se v rozhodovací praxi NSS prosadil a ustálil názor, že podatelé nesvědčí veřejné subjektivní právo na zahájení správního řízení z moci úřední, a proto se nemůže dovolat soudního přezkumu postupu správního orgánu, který na základě podatelova podnětu nezahájil řízení z moci úřední. Tyto závěry NSS přestály i několikaletý přezkum ze strany Ústavního soudu např. v usneseních ze dne 21. 11. 2017, sp. zn. III. ÚS 3466/17 (rozsudek č. j. 4 As 117/2017-46), či ze dne 30. 7. 2019, sp. zn. III. ÚS 2041/19 (rozsudek č. j. 9 As 73/2019-65).

VEŘEJNÉ REJSTRÍKY, EVIDENCE SKUTEČNÝCH MAJITELŮ

- velké změny zákona o veřejných rejstřících od ledna 2021
- nový zákon o evidenci skutečných majitelů
- další předpisy související s občanským zákoníkem (bydlení, vyvlastnění, ...)

více na www.obc2.sagit.cz

inzerce

**Usnesení NSS ze dne 10. 12. 2019,
č. j. 6 As 108/2019-28**

Může ale takto striktně odmítavý přístup obstát před definicí soudní ochrany, která by měla být poskytována správním soudnictvím, jak ji vymezil sám NSS usnesením rozšířeného senátu ze dne 16. 11. 2010, č. j. 7 Aps 3/2008-98, č. 2206/2011 Sb. NSS? V uvedeném rozhodnutí je deklarováno, že smyslem „a účelem soudní ochrany před nezákonným jednáním veřejné správy je poskytnout jednotlivci účinný prostředek obrany, a to zásadně bez ohledu na formu, kterou veřejná správa jedná. Takový právní prostředek musí dokázat nezákonnému jednání či postupu zabránit, děje-li se, včetně toho, aby veřejnou správu donutil konat tam, kde konat má ... rozsah tří základních typů žalob v řízení podle s. ř. s. je nutné v pochybnostech vykládat tak, aby pokud možno každý úkon veřejné správy směřující vůči jednotlivci a zasahující do sféry jeho práv nebo povinností ... jinak zasahující do jeho právem chráněné sféry konáním, anebo opomenutím, tedy mj. i nekonáním v případě, že právo stanovuje povinnost veřejné správy za stanovených podmínek konat, ... byl podroben účinné soudní kontrole. ... zásahová žaloba chrání proti jakýmkoli jiným aktům či úkonům veřejné správy směřujícím proti jednotlivci, které jsou způsobilé zasáhnout sféru jeho práv a povinností a které nejsou pouhými procesními úkony technicky zajišťujícími průběh řízení. Nemusí jít nutně o akty neformální povahy či jen o faktické úkony, nýbrž i o jakékoli jiné konání či opomenutí konat, nelze-li je podřadit pod pojem rozhodnutí ve smyslu § 65 odst. 1 s. ř. s. Zásahem proto může být i nezákonná nečinnost spočívající v neúčinnosti nějakého úkonu jiného než rozhodnutí ve smyslu § 65 odst. 1 s. ř. s.“

Stejnou otázku vlastně pokládá šestý senát NSS rozšířenému senátu NSS v usnesení ze dne 10. 12. 2019, č. j. 6 As 108/2019-28. V uvedené věci (skutkově popsané shora v tomto článku) šestý senát NSS rozhodoval o kasační stížnosti proti usnesení soudu, který neshledal existenci veřejného subjektivního práva na zahájení správního řízení zahajovaného z moci úřední ani u žalobkyně, která by byla účastníkem takového řízení, v tomto případě v řízení o odstranění stavby, případně následně vedeném řízení o dodatečném povolení stavby částečně stojící na pozemcích v jejím vlastnictví.

Šestý senát NSS shledal v projednávané věci v judikatuře NSS existenci rozporu, který spatřuje v tom, že „dosavadní judikatura Nejvyššího správního soudu se rozchází v názoru na klíčovou otázku předkládané kauzy. Ta zní, zda má stěžovatelka právo na ochranu ze strany správních soudů v situaci, kdy stavební úřad odmítá na základě jejího podnětu zahájit řízení o odstranění údajně nepovolené stavby umístěné na jejích pozemcích a na pozemcích s nimi sousedících, resp. odmítá podniknout jakékoliv kroky k řešení tohoto údajně protiprávního stavu (kontrolní prohlídka stavby apod.).“

V citovaném usnesení následně šestý senát dochází k závěru, že je zapotřebí rozlišovat mezi „případy, kdy podnět k zahájení řízení podává osoba přímo dotčená na svých hmotných právech protiprávním stavem, k jehož odstranění má ří-

zení zahajované z moci úřední sloužit“ a ostatními případy, když u těch prvních má dle jeho názoru „totiž řízení vedené ex officio za úkol chránit vedle veřejného zájmu i veřejná subjektivní práva dotčených osob“. Shledává tak u nich existenci veřejného subjektivního práva, které pak zakládá právo podatele dovolávat se soudního přezkumu postupu správních orgánů v rámci správního soudnictví. „V oblasti stavebního práva půjde typicky o vlastníky pozemků a staveb přímo dotčených nepovolenou stavbou, ať již tím, že na nich bude přímo umístěna, nebo tím, že může negativně ovlivňovat jejich užívání nejrůznějšími imisemi (stíněním, hlukem, zápachem apod.). Jinak řečeno, pokud se v územním obvodu stavebního úřadu nachází ‚černá‘ stavba a stavební úřad zůstává nečinný, pak svou nečinností podle předběžného názoru šestého senátu zasahuje do (veřejných) subjektivních práv osob, které jsou přímo dotčeny prováděním, existencí či užíváním dané stavby, zejména vlastníka pozemku, na němž se černá stavba nachází. Fakticky tím totiž spornou stavbu ‚mlčky‘ legalizuje, a dotčeným osobám tak bere jejich právo účastnit se řízení o jejím umístění a povolení – ať již řádném, či dodatečném – a v tomto řízení hájit svá práva způsobem, který stavební zákon předvidá.“ Další přílehlavý příklad toho, kdy má řízení vedené ex officio za úkol chránit vedle veřejného zájmu i veřejná subjektivní práva dotčených osob, nachází šestý senát v oblasti pozemních komunikací, když uvádí, že lze „konstruovat veřejné subjektivní právo vlastníků nemovitostí přílehlajících k veřejně přístupné účelové komunikaci na ochranu ze strany státní moci před svévolným zasahováním do obecného užívání této komunikace“.

Dle šestého senátu NSS by v projednávané věci měl rozšířený senát NSS v případě, že neshledá existenci podatelova subjektivního veřejného práva, ještě zvážit, zda pravomoc správního soudnictví v dané otázce nezakládá ta skutečnost, že „soudy ve správním soudnictví poskytují ochranu také takovým zásahům do práv a povinností prováděných veřejnou správou, které se týkají soukromoprávních věcí, ale jimž se dotčené osoby nemohou bránit v občanském soudním řízení“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 5. 2017, č. j. 9 As 329/2016-42). Žalobní legitimace dotčených osob by tedy i v takovém případě měla být dána, „protože jsou případy, kdy „poskytnout ochranu před tvrzeným zásahem správního orgánu ... může jen správní soud, a to dokonce i tehdy, byla-li by sporná věc svou povahou soukromoprávní“ (usnesení zvláštního senátu zřízeného podle zák. č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ze dne 31. 1. 2007 č. j. Konf 30/2006-5, č. 1244/2007 Sb. NSS“).

Šestý senát NSS tak ze shora uvedených důvodů předkládá rozšířenému senátu NSS tyto otázky:

„Může se žalobce bránit ve správním soudnictví žalobou na ochranu před nezákonným zásahem správního orgánu proti faktické nečinnosti stavebního úřadu ve věci nepovolené stavby či terénní úpravy provedené jinou osobou? Pokud ano, za jakých podmínek?

Pokud ne (resp. pokud nejsou příslušné podmínky splněny), má správní soud žalobu odmítnout, nebo zamítnout?“

A zároveň předestírá odpověď, když tvrdí, „že k podání žaloby na ochranu před nezákonným zásahem správního orgánu by měl být ve správním soudnictví žalobce legítimo-

ván i tehdy, pokud neúspěšně podal správnímu orgánu podnět k zahájení řízení z moci úřední, a to za současného splnění dvou podmínek:

1. Protiprávní stav, k jehož nápravě má toto řízení sloužit, se přímo dotýká hmotných práv žalobce (§ 2 a 82 s. ř. s.).

2. Domáhá-li se žalobce zákazového či příkazového výroku, nesmí mít zároveň v rámci veřejné správy či správního soudnictví k dispozici jiný prostředek k dosažení nápravy nebo k ochraně svého práva, resp. musí jej neúspěšně vyčerpat (§ 85 s. ř. s.).“

Ke shora citovanému návrhu šestého senátu mám jen drobnou připomínku, která se týká tolika formulace první ze shora uvedených podmínek, kterou bych spíše formuloval takto: „Protiprávní stav, k jehož nápravě má toto řízení sloužit, se přímo dotýká práv žalobce.“ Z uvedené podmínky bych tak vypustil její vazbu na zásah do hmotných práv žalobce, neboť jsem přesvědčen, že ze soudního přezkumu prostřednictvím správního soudnictví by neměla být a priori vyloučena nehmotná práva žalobců.

Závěrem

Oblast regulovaná prostřednictvím veřejné správy se od dob první republiky mnohonásobně rozšířila, stejně tak přibýlo osob vykonávajících úřední činnosti, a to i ve vysoce specializovaných oblastech. Rozšíření činnosti veřejné správy samozřejmě vedlo ke strmému nárůstu jednotlivých případů řešených správními orgány, což společně s přijímáním speciální právní úpravy jednotlivých oblastí práva a rostoucím právním povědomím jednotlivců klade stále vyšší nároky na odbornou způsobilost veřejné správy jako celku. Přitom je třeba si uvědomit, že většina správního rozhodování je prováděna lidmi bez vysokoškolského právního vzdělání.

Veřejná správa tak stále více zasahuje do života fyzických či právnických osob, a to nejen, když rozhoduje přímo o jejich právech či povinnostech, ale i v situacích, kdy má veřejná správa poskytnout ochranu veřejnému zájmu např. v podobě veřejného zdraví či životního prostředí. A to i tam, kde se konání veřejné správy dovolává osoba, která by nebyla účastníkem řízení zahájeného z podnětu takové osoby.

V této situaci **judikatura NSS** svou dosavadní rozhodovací praxí, jejíž kořeny lze dohledat již v rozhodnutích prvorepublikového NSS, **jednoznačně inklinuje k právnímu názoru, že neexistuje veřejné subjektivní právo podatele podnětu k zahájení řízení z moci úřední na to, aby bylo na základě jeho podnětu zahájeno správní řízení, čímž zneumožňuje v této oblasti soudní přezkum postupu správních orgánů.**

Takovýto přístup je nadále neudržitelný, neboť (vycházející z názoru zakořeněného v době, kdy veřejná správa byla zcela jinou veřejnou správou, než je dnes) odjímá kontrole nezávislých soudů širokou oblast právní problematiky, což má ve svém důsledku zásadní a nenapravitelný dopad do práv a povinností nejen podatelů takových podnětů. Takový přístup nejenže umožňuje veřejné správě „odkládat“ nepohodlná, komplikovaná či nejasná podání

(bez možnosti soudního přezkumu), ale hlavně jí odpírá možnost opřít se při své rozhodovací činnosti o soudní výklad práva, který je naprosto zásadní nejen pro rozhodování veřejné správy, ale i pro kontrolu jejího výkonu veřejností.

Vzhledem ke shora uvedenému jsem přesvědčen o tom, že je nezbytné, aby se NSS odklonil od ustálené judikatury a přiznal podateli podnětu na zahájení řízení právo na soudní přezkum postupu správního orgánu přinejmenším v řízeních, ve kterých by podatel byl účastníkem. Jestli bude o nutnosti změny ustálené judikatury přesvědčen i rozšířený senát NSS, se dozvíme zanedlouho. O otázkách předestřených v usnesení NSS ze dne 10. 12. 2019, č. j. 6 As 108/2019-28, bude rozšířený senát rozhodovat pod pořadím věci RS 2/2020. ♣

Sledujte ČAK na Twitteru!

Nejnovější krátké zprávy o dění
v české advokacii naleznete
na www.twitter.com/CAK_cz.

švýcarský advokát

Praha, Curych, Freiburg i.Br.

Dr. iur. Julius Effenberger

jazyky: če, ně, an, fr, it

Malá Štupartská 6, 110 00 Praha 1
advokátní kancelář Novický & Mejzlík

www.effenberger-law.com

mail@effenberger-law.com

Nejvyšší soud:

Ke vzniku předkupního práva podílových spoluvlastníků u věci v podílovém spoluvlastnictví v důsledku smrti vlastníka spoluvlastnického podílu

Předkupní právo spoluvlastníků podle § 1124 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též „o. z.“), ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2017, bylo omezeno pouze na ty případy, ve kterých bylo spoluvlastnictví jako majetkové společenství pořízením pro případ smrti nebo jinou právní skutečností nově založeno.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. 22 Cdo 1738/2019

K věci:

Soud prvního stupně rozsudkem rozhodl o nahrazení projevu vůle žalovaných tak, že každý ze žalovaných je jako vlastník spoluvlastnického podílu o velikosti id. 1/4 na pozemku parc. č. XY v k. ú. XY (dále též jen „předmětný pozemek“ nebo „pozemek“) povinen učinit žalobcům nabídku ke koupi blíže specifikovanou ve výroku I, jejímž předmětem je tento spoluvlastnický podíl.

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že součástí společného jmění žalobců je spoluvlastnický podíl o velikosti id. 1/2 na předmětném pozemku, který nabyli na základě kupní smlouvy ze dne 27. 8. 1976, uzavřené mezi žalobci jako kupujícími a J. J., narozeným XY, jako prodávajícím. Každý z žalovaných nabyt vlastnické právo ke spoluvlastnickému podílu o velikosti id. 1/4 na předmětném pozemku kupní smlouvou ze dne 28. 2. 2017, uzavřenou mezi žalovanými jako kupujícími a J. J., narozeným XY, jako prodávajícím. J. J. nabyt vlastnické právo ke spoluvlastnickému podílu o velikosti id. 1/2 na základě usnesení Okresního soudu v Domažlicích ze dne 7. 12. 2016, č. j. 10 D 612/2016-11, které nabylo právní moci 7. 12. 2016 a jež bylo vydáno ve věci dodatečného projednání dědictví po J. J.

Nalézací soud v poměrech projednávané věci aplikoval § 1124 odst. 1 o. z., ve znění účinném do 31. 12. 2017, podle kterého bylo-li spoluvlastnictví založeno pořízením pro případ smrti nebo jinou právní skutečností tak, že spoluvlastníci nemohli svá práva a povinnosti od počátku ovlivnit, a převádí-li některý ze spoluvlastníků svůj podíl, mají ostatní spoluvlastníci k podílu po dobu šesti měsíců ode dne vzniku spoluvlastnictví předkupní právo, ledaže spoluvlastník podíl převádí jinému spoluvlastníku nebo svému manželu, sourozenci nebo příbuznému v řadě přímé.

Uvedl, že J. J. nabyt spoluvlastnický podíl o velikosti id. 1/2 na předmětném pozemku na základě § 3069 o. z. ve spojení s § 460 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb., ve znění účinném ke dni 13. 1. 1992, ke dni úmrtí J. J., tedy k 13. 1. 1992, a to i když usnesení soudu o dodatečném projednání dědictví nabylo právní moci dne 7. 12. 2016. Dovedl, že pro počátek běhu doby šesti měsíců rozhodné pro vznik předkupního práva je rozhodující právní moc usnesení soudu ve věci dodatečného projednání dědictví po J. J., neboť J. J. mohl plně vykonávat práva a povinnosti spojené s vlastnickým právem k tomuto spoluvlastnickému podílu až v okamžiku, ve kterém nabylo právní moci rozhodnutí, jímž mu bylo deklarováno nabytí vlastnického práva. Jelikož J. J. převedl spoluvlastnický podíl na žalované kupní smlouvou ze dne 28. 2. 2017, aniž ho nabídl žalobcům ke koupi, porušil předkupní právo žalobců zakotvené v § 1124 odst. 1 o. z., ve znění účinném do 31. 12. 2017. Z těchto důvodů soud vyhověl žalobě a svým rozhodnutím nahradil projev vůle žalovaných, spočívající v nabídce ke koupi spoluvlastnického podílu.

Odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, přičemž se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně i s jeho právním posouzením věci.

Proti rozsudku odvolacího soudu podávají žalovaní dovolání, v němž uplatňují dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“). Namítají, že rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že J. J. porušil zákonné předkupní právo žalobců. Poukazují především na to, že spoluvlastnictví k pozemku bylo založeno již kupní smlouvou ze dne 27. 8. 1976, uzavřenou mezi žalobci jako kupujícími a J. J., na základě které převedl J. J. žalobcům vlastnické právo ke spoluvlastnickému podílu o velikosti id. 1/2. Nabyt-li následně J. J. spoluvlastnický podíl v důsledku dědění (univerzální sukcese), nedošlo k založe-

ní spoluvlastnictví k věci jakožto právního institutu, a proto nebyl J. J. povinen učinit žalobcům nabídku ke koupi na základě předkupního práva zakotveného v § 1124 odst. 1 o. z., ve znění účinném do 31. 12. 2017.

Dovatelé proto považují v ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu za nevyřešenou právní otázku, zda předkupní právo upravené v § 1124 odst. 1 o. z., ve znění účinném do 31. 12. 2017, svědčí spoluvlastníkům rovněž v případě, zemřel-li jeden ze spoluvlastníků a jeho spoluvlastnický podíl nabude v důsledku univerzální sukcese jeho právní nástupce. Mají za to, že v takovém případě ostatním spoluvlastníkům toto předkupní právo nesvědčí. V této souvislosti poukazují na „paradoxní“ závěr, že spoluvlastník mohl svůj spoluvlastnický podíl v období mezi 1. 1. 2015 a 31. 12. 2017 volně převádět, zatímco spoluvlastník, který podíl v tomto období zdědil, byl vázán předkupním právem podle § 1124 odst. 1 o. z., ve znění účinném do 31. 12. 2017. Navrhují, aby dovolací soud změnil rozhodnutí odvolacího soudu tak, že žalobu zamítne a žalobcům přizná právo na náhradu nákladů řízení.

Žalobci se v dovolání ztotožňují s rozhodnutím odvolacího soudu. Mají za to, že pojem „založení spoluvlastnictví“ ve smyslu § 1124 odst. 1 o. z., ve znění účinném do 31. 12. 2017, je nutné interpretovat nejen v souvislosti s věcnou stránkou, nýbrž i se stránkou personální. Souhlasí se závěry soudů obou stupňů, že spoluvlastnictví k pozemku parc. č. XY v k. ú. XY bylo založeno v roce 1976, přičemž se jednalo o společenství J. J. a žalobců. Toto společenství konkrétních osob zaniklo smrtí J. J., tedy k 13. 1. 1992. K 13. 1. 1992 bylo založeno jiné společenství osob k dané věci, a to spoluvlastnictví žalobců a J. J., které však bylo vůči žalobcům i dalším osobám deklarováno až na základě právní moci rozhodnutí o dodatečném projednání dědictví. Založení tohoto spoluvlastnictví, ke kterému došlo v důsledku smrti jednoho ze spoluvlastníků, tak žalobci nemohli nijak ovlivnit. V takovém případě svědčilo žalobcům předkupní právo zakotvené v § 1124 odst. 1 o. z., ve znění účinném do 31. 12. 2017, a proto byl J. J. povinen učinit žalobcům nabídku ke koupi, převáděl-li spoluvlastnický podíl v době šesti měsíců ode dne vzniku spoluvlastnictví. Neučinil-li tak, porušil předkupní právo žalobců. Mají tedy za to, že dovolání nespočívá na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř., a proto navrhují, aby jej Nejvyšší soud zamítl.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. (rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení dále označené otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena), že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že **dovolání je důvodné.**

Rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na právní otázce, zda svědčí spoluvlastníkům předkupní právo ve smyslu § 1124 odst. 1 o. z., ve znění účinném do 31. 12. 2017, v pří-

padě, že věc byla ve spoluvlastnictví více osob již před 1. 1. 2014 a v období mezi 1. 1. 2014 a 31. 12. 2017 bylo v důsledku smrti jednoho ze spoluvlastníků na základě univerzální sukcese deklarováno nabytí tohoto spoluvlastnického podílu dědici zemřelého spoluvlastníka.

Vzhledem k tomu, že v posuzované věci měly nastat všechny právní skutečnosti, s nimiž právní předpisy spojují porušení předkupního práva, v období mezi 1. 1. 2014 a 31. 12. 2017 a v tomto období rovněž uplatnili dotčení spoluvlastníci příslušný nárok jim plynoucí z hmotněprávní úpravy účinné v té době, je nutné, aby soud o tomto nároku rozhodoval podle zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2017.

Podle § 1124 odst. 1 věty první o. z. bylo-li spoluvlastnictví založeno pořízením pro případ smrti nebo jinou právní skutečností tak, že spoluvlastníci nemohli svá práva a povinnosti od počátku ovlivnit, a převáděl-li některý ze spoluvlastníků svůj podíl, mají ostatní spoluvlastníci k podílu po dobu šesti měsíců ode dne vzniku spoluvlastnictví předkupní právo, ledaže spoluvlastník podíl převádí jinému spoluvlastníku nebo svému manželu, sourozenci nebo příbuznému v řadě přímé.

Nejvyšší soud při řešení shora formulované právní otázky vyšel – vázán rozsahem dovolání a vymezeným dovolacím důvodem – ze závěru odvolacího soudu (jenž nebyl v dovolání napaden), že v **poměrech projednávané věci je pro určení počátku běhu doby šesti měsíců pro uplatnění předkupního práva ve smyslu § 1124 odst. 1 o. z. rozhodující den 7. 12. 2016, kdy nabylo právní moci usnesení Okresního soudu v Domažlicích ze dne 7. 12. 2016, č. j. 10 D 612/2016-11, které bylo vydáno ve věci dodatečného projednání dědictví po J. J. a na základě kterého nabyl J. J. vlastnické právo ke spoluvlastnickému podílu o velikosti id. 1/2 na pozemku parc. č. XY v k. ú. XY.**

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2017, byl založen na odklonu od koncepce zákonného předkupního práva spoluvlastníků zakotveného v § 140 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“). Pojetí zákonného předkupního práva spoluvlastníků zakotveného v obč. zák. č. 40/1964 Sb. současná právní úprava záměrně opustila ve prospěch absence zákonného předkupního práva se zákonem stanovenými výjimkami, zakotvenými v § 1124 či 1125 o. z.

Důvodová zpráva k § 1124 o. z. uvádí, že „*situace, kdy spoluvlastnictví vznikne jinak než smlouvou mezi spoluvlastníky a kdy spoluvlastníci neměli možnost z vlastní vůle ovlivnit svá práva a povinnosti, vyžaduje zvláštní řešení. Proto se navrhuje stanovit dispozitivně zákaz zcizení spoluvlastnického podílu, vyjma případy převodu na jiného spoluvlastníka nebo na osoby z okruhu osob spoluvlastníku nejbližších. Obdobné řešení přijaly pro shodné případy Francie novelou Code civil provedenou zákonem 76-1286 z r. 1976 (čl. 815-14 CC) a po jejím vzoru v r. 1993 Lucembursko. Německý (§ 2034 BGB) nebo italský (čl. 732) občanský zákoník znají v obdobné souvislosti zákonné předkupní právo spoludědiců pro případ převodu dědických podílů. Návrh sleduje omezení spoluvlastníků jen dočasné, tj. na dobu šesti měsíců, což na jedné straně bere v úva-*

hu podstatu a smysl vlastnického práva (čl. 4 odst. 3 Listiny základních práv a svobod), na straně druhé dává spoluvlastníkům dostatečně dlouhou dobu, aby svoji situaci zvážili a vyřešili podle své vůle.“

Z uvedeného je zřejmé, že úmyslem zákonodárce v souvislosti s úpravou předkupního práva spoluvlastníků, zakotvenou v zákoně č. 89/2012 Sb., ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2017, bylo omezit předkupní právo spoluvlastníků pouze na ty případy, ve kterých bylo spoluvlastnictví jako majetkové společenství nově založeno pořízením pro případ smrti nebo jinou právní skutečností tak, že spoluvlastníci nemohli svá práva a povinnosti od počátku ovlivnit. **Předkupní právo spoluvlastníkům ve smyslu § 1124 odst. 1 o. z. vzniklo např. za situace, ve které byla věc ve výlučném vlastnictví zůstavitele a v důsledku jeho smrti se věc stala předmětem spoluvlastnictví více dědiců. Byl-li však zůstavitel pouze „vlastníkem“ spoluvlastnického podílu na věci a v důsledku jeho smrti nabyl spoluvlastnický podíl jeho dědic (na základě univerzální sukcese), zákonné předkupní právo ostatním spoluvlastníkům ke spoluvlastnickému podílu, jenž byl předmětem dědění, ve smyslu § 1124 odst. 1 o. z. nevzniklo.** V tomto případě totiž smrt původního spoluvlastníka nebyla tou právní skutečností, která by založila novou vlastnickou formu v podobě spoluvlastnictví. Spoluvlastnický vztah k předmětnému pozemku zde existoval již před označenou právní skutečností a byl založen vůlí spoluvlastníků v podobě kupní smlouvy.

V poměrech projednávané věci vzniklo spoluvlastnictví (jako majetkové společenství) k předmětnému pozemku na základě kupní smlouvy uzavřené dne 27. 8. 1976 mezi žalobci jako kupujícími a J. J. Na základě této kupní smlouvy se stali spoluvlastníky J. J. a žalobci. Následně nabyl v důsledku smrti J. J. jeho spoluvlastnický podíl na věci J. J., a to na základě usnesení Okresního soudu v Domažlicích ze dne 7. 12. 2016, č. j. 10 D 612/2016-11, které nabylo právní moci 7. 12. 2016. Pokud převedl spoluvlastnický podíl na této věci na žalované kupní smlouvou ze dne 28. 2. 2017, nebyl povinen žalobcům nabídnout věc ke koupi, jelikož žalobcům s ohledem na výše uvedené předkupní právo zakotvené v § 1124 odst. 1 o. z. nesvědčilo. Dovodil-li odvolací soud opak, spočívá jeho rozhodnutí ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. na nesprávném právním posouzení věci.

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání žalovaných je důvodné. Protože Nejvyšší soud neshledal podmínky pro změnu rozhodnutí odvolacího soudu ve smyslu § 243d písm. b) o. s. ř., rozhodnutí odvolacího soudu podle § 243e odst. 1

o. s. ř. zrušil. Jelikož důvody, pro které Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu, platí také pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

Komentář:

Publikované rozhodnutí Nejvyššího soudu představuje jeden ze „střípků do mozaiky“ judikatury dovolacího soudu k institutu podílového spoluvlastnictví a předkupnímu právu. Zatímco samotný institut podílového spoluvlastnictví je tradiční a bez pochybností se o něm uvažovalo již při přípravách současné občanskoprávní úpravy, ohledně předkupního práva byla situace zásadně odlišná a výrazně se vymezovala vůči „etablovanému“ § 140 obč. zák. č. 40/1964 Sb. Principy a východiska nového kodexu soukromého práva vycházely z toho, že oproti úpravě obsažené v obč. zák. č. 40/1964 Sb. bude institut podílového spoluvlastnictví pojat obdobou s tradičními právními úpravami. Zákoník neměl nadále upravovat předkupní právo spoluvlastníků, neboť bylo chápáno jako prvek, jenž je spoluvlastnictví zásadně cizí a tradiční právní řady kontinentální Evropy tento institut neznají; přitom se mělo uvážit, zda nebude namíste zařadit ochranu spoluvlastníků jiným způsobem.¹

Konečná podoba zákoníku nicméně předkupní právo podílových spoluvlastníků v redukované podobě upravila zejména v § 1124 a 1125 (dále např. také v § 3062), přičemž důvodová zpráva vycházela mimo jiné z toho, že „*situace, kdy spoluvlastnictví vznikne jinak než smlouvou mezi spoluvlastníky a kdy spoluvlastníci neměli možnost z vlastní vůle ovlivnit svá práva a povinnosti, vyžaduje zvláštní řešení*“.²

Čtenáři, který je alespoň rámcově obeznámen s institutem podílového spoluvlastnictví, jistě neunikly opakovaně novelizace občanského zákoníku, které se týkaly předkupního práva u podílových spoluvlastníků. Tyto novelizace byly vnímány v odborných kruzích jako v zásadě neodůvodněné, až politicky motivované, zpochybňující právní poměry³ a ve svém důsledku vracející právní úpravu do „bodů nula“, tj. do podoby účinné od 1. 1. 2014. Vedle těchto výhrad a obtíží spojených s výkladem předkupního práva v jednotlivých časových etapách k tomu přistupuje složitý výklad přechodných ustanovení k předkupnímu právu, a to tím spíše, že některá novelizace na přechodná ustanovení na předkupní právo pamatovala, jiná nikoliv.⁴ Složitost výkladu se týká jak samotných přechodných ustanovení jednotlivých novel, tak i přechodného ust. § 3062, ale i samotného vztahu obč. zák. č. 40/1964 Sb. a zák. č. 89/2012 Sb.⁵

Zákon č. 89/2012 Sb. neměl v rámci přechodných ustanovení žádnou speciální úpravu pro nároky vztahující se k předkupnímu právu v režimu obč. zák. č. 40/1964 Sb. (vyjma specifické úpravy v § 3062); uplatnila se tedy obecná úprava obsažená především v § 3028. Vzhledem k tomu, že úprava spoluvlastnictví měla v obč. zák. č. 40/1964 Sb. poměrně široký rozsah zákonného předkupního práva v § 140 oproti jasné redukci předkupního práva v § 1124 a 1125 o. z., bylo lze očekávat nutnost řešení případů, kdy k po-

1 K. Eliáš, M. Zúklínová: Principy a východiska nového kodexu soukromého práva, Linde Praha a. s., 2001, str. 190 a 191.

2 K tomu blíže K. Eliáš a kol.: Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Sagit, Ostrava 2012, str. 485-486.

3 K tomu blíže: <https://www.ceska-justice.cz/2020/12/karel-elias-na-obcansky-zakonik-se-uz-nedivam-jako-na-sve-dite/> a <https://pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/rozhovor-petr-bezouska->.

4 Velmi podrobný výklad celého institutu podílového spoluvlastnictví je obsažen ve druhém vydání tzv. velkého bílého beckovského komentáře k občanskému zákoníku, který je v současné době v tisku, k tomu blíže srov.: <https://www.beck.cz/obcansky-zakonik-iii-vecna-prava-976-1474-komentar> - k vydání by mělo dojít koncem února 2021.

5 K tomu srov. v uvedeném komentáři podrobný výklad jak k § 3062, tak i k § 1124.

rušení předkupního práva dojde za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb., ale k řešení těchto nároků (ať již soudně, nebo mimosoudně) dojde již za účinnosti o. z.

a) Nároky z předkupního práva podílových spoluvlastníků vzniklé a uplatněné za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb. – **typové případy, kdy došlo k porušení předkupního práva za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb., vyřešila judikatura aplikací § 3028 se závěrem, že pro právní poměry, které se týkají věcných práv, k nimž patří i zákonné předkupní právo podílových spoluvlastníků, platí tzv. nepravá retroaktivita.** Právní skutečnosti, s nimiž je spojen vznik těchto vztahů, jakož i další právní následky, nastaly-li před 1. 1. 2014, se posoudí podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013. Jde-li o nároky z předkupního práva vzniklé a uplatněné před nabytím účinnosti o. z., tj. do 31. 12. 2013, je pro jejich posouzení určující právní úprava účinná do 31. 12. 2013, i když k završení celého procesu mimosoudní nebo soudní cestou dojde po 1. 1. 2014 (NS 33 Cdo 4817/2016, 22 Cdo 1830/2019).

b) Nároky z předkupního práva, k jehož porušení došlo za účinnosti obč. zák. č. 40/1964 Sb., a byly uplatněny za účinnosti o. z. – zde byla rozhodovací praxe konfrontována s argumentem, že k 31. 12. 2013 zanikl obecný institut předkupního práva omezujícího spoluvlastníka při dispozicích se spoluvlastnickým podílem (se stanovenými výjimkami) a zákonné předkupní právo v latentní podobě, jež vzniklo podle § 140 obč. zák. č. 40/1964 Sb., zaniklo uplynutím dne 31. 12. 2014 ve smyslu § 3062, takže došlo i k zániku nároků z porušeného předkupního práva. Judikatura učinila závěr, že § 3062 je třeba vykládat tak, **že od 1. 1. 2015 (až do nabytí účinnosti novely č. 460/2016 Sb.) mohl spoluvlastník nakládat se svým podílem volně, aniž by k němu měli spoluvlastníci (s výjimkami spoluvlastnictví k zemědělskému nebo rodinnému závodu) předkupní právo.** Toto ustanovení se nijak nedotýká práv a povinností vzniklých z předkupního práva porušeného před 1. 1. 2014. Z přechodných ustanovení o. z. nevyplýval záměr zákonodárce, že by od 1. 1. 2015 měly zaniknout i nároky vzniklé z porušení práva před 1. 1. 2014. Nadto právní úprava, podle které by *ex lege* (zde na základě § 3062 o. z.) zanikly vymahatelné nároky spoluvlastníka k určitému dni, aniž by byly splněny podmínky, na které vázal jejich vznik právní předpis účinný v době jejich vzniku, by byla v rozporu s čl. 11 odst. 4 Listiny. Proto k 1. 1. 2015 nezanikly nároky z porušení předkupního práva, ke kterému došlo před 1. 1. 2014, a to ani když ještě nebyly uplatněny; tyto nároky se řídí režimem obč. zák. č. 40/1964 Sb. (NS 22 Cdo 741/2018 ve spojení s III. ÚS 2430/18).

c) **Nároky z předkupního práva, k jehož porušení došlo od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2014 v režimu § 3062.** Posuzování případů, kdy došlo k porušení předkupního práva v období od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2014 v režimu § 3062, **vyřešila judikatura shodným závěrem, držícím aplikovatelnost obč. zák. č. 40/1964 Sb. i na tyto případy** (NS 30 Cdo 789/2016, III. ÚS 2430/18).

Přechodná ustanovení k zákonu č. 460/2016 Sb. nemají žádnou speciální úpravu k předkupnímu právu spoluvlastníků; i s přihlédnutím k další novelizaci provedené zákonem č. 163/2020 Sb. a úpravě § 3062 lze v praxi očekávat velmi

obtížné spory týkající se výkladu předkupního práva a otázek intertemporalit s tím spojených.

Lze předpokládat, že ve vztahu k předkupnímu právu podle § 1124 a 1125 ve znění účinném od 1. 1. 2014 bude praxe zvažovat dosavadní přístup založený na nepravé retroaktivitě s tím, že úprava v zákoně č. 460/2016 Sb. se prosadí do spoluvlastnických poměrů již od 1. 1. 2018 s tím, že dosavadní předkupní právo a nároky z jeho porušení vzniklé do 1. 1. 2018 jen pro změnu právní úpravy nezaniknou. S ohledem na časové souvislosti rozsahu zavedení předkupního práva od 1. 1. 2018 je zřejmé, že praxe dovolacího soudu se nemohla výrazněji vyjádřit k otázkám spojeným s intertemporalitou.

V zatím **jedíném klíčovém rozhodnutí (NS 22 Cdo 4212/2019)** se praxe dovolacího soudu zabývala z hlediska dovolacího přezkumu základní otázkou, zda zákonné předkupní právo spoluvlastníků, upravené v § 1124 o. z., ve znění novely provedené zákonem č. 460/2016 Sb., s účinností od 1. 1. 2018, lze vztáhnout i na převod na základě smlouvy uzavřené před 1. 1. 2018, jestliže k převodu práva došlo jeho vkladem do katastru nemovitostí až v roce 2018. Uvedené rozhodnutí obsahuje **některé zobecňující závěry**: 1. v případě převodu spoluvlastnického podílu se uplatní ustanovení o smluvním předkupním právu, zejména § 2143 a násl., 2. byla-li uzavřena smlouva o převodu spoluvlastnického podílu před 1. 1. 2018, nevznikne spoluvlastníkům předkupní právo k převádnému podílu ve smyslu § 1124 odst. 1 ve znění novely provedené zákonem č. 460/2016 Sb., ani když ke vkladu práva z kupní smlouvy došlo po účinnosti zák. č. 460/2016 Sb., tj. po 1. 1. 2018.

S velmi podrobným odůvodněním, v němž dovolací soud zvažoval i hodnotový přístup, legitimní očekávání, úpravu přechodných ustanovení, zájem spoluvlastníků na možnosti ovlivnit osobu, s níž společnou věc vlastní, se pak dovolací soud přiklonil k závěru, že jde o účinky právní normy omezující spoluvlastníka svobodně nakládat se svým podílem a o zásah do principu ochrany nabytých práv (právo koupěchtivého nabytí na základě platně uzavřené kupní smlouvy spoluvlastnický podíl), v důsledku čehož byl zvolen výklad, který omezuje spoluvlastníka co nejméně.

Dovolací soud při řešení této zásadní otázky vyšel z toho, že prodávající a koupěchtivý uzavřeli smlouvu v době, kdy prodávající ani koupěchtivý nebyli zákonným předkupním právem nijak omezeni, a upřednostnil ochranu legitimního očekávání účastníků smlouvy, že její obsah nebude modifikován pozdější změnou právní úpravy. Rozhodnutí dále zdůraznilo, že smlouva je uzavírána s rozvazovací podmínkou uplatnění předkupního práva jen v případě, že koupěchtivý o předkupním právu věděl nebo vědět musel; byla-li však smlouva platně uzavřena v době, kdy předkupní právo neexistovalo, uvedená podmínka se uplatnit z povahy věci nemůže. Proávající by byl v případě uplatnění zákonného předkupního práva zavázán jak koupěchtivému, tak i předkupníkovi, a tížily by jej sankce z porušení smlouvy s koupěchtivým. Taková situace je pak zjevně v rozporu s účelem právní úpravy v případě uplatnění předkupního práva, kterým je rozvázání původní převodní smlouvy mezi převodcem a koupěchtivým.

Oproti novele provedené zákonem č. 460/2016 Sb., ve které výslovná úprava přechodných ustanovení scházela, novela provedená zákonem č. 163/2020 Sb. v rámci přechodných ustanovení čl. II bodu 4 obsahuje úpravu, podle které, dospěla-li povinnost prodávajícího nabídnout věc předkupníkovi ke koupi přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, trvá předkupní právo předkupníka i po nabytí účinnosti tohoto zákona. Lze nicméně předpokládat, že ke shodnému závěru by dospěla soudní praxe i bez tohoto přechodného ustanovení. Tato další novela návratem ke stavu shodnému s o. z. účinným od 1. 1. 2014 však založí další obtíže při výkladu přechodných ustanovení a bude na soudní praxi, jaký přístup k výkladu přechodných ustanovení zvolí.

6 M. Králík: Nejvyšší soud České republiky: K předkupnímu právu podle přechodných ustanovení občanského zákoníku při převodu pozemku nebo stavby na osoby převodci blízké. Změna požadavku na nahrazení projevu vůle k uzavření kupní smlouvy a její procesní vyjádření, Právní rozhledy č. 1/2021, str. 33 a násl.; M. Králík: Předkupní právo podle přechodných ustanovení občanského zákoníku z pohledu aktuální judikatury Nejvyššího soudu České republiky, Soukromé právo, 2021 – v tisku.

Lze uvažovat o řešení vycházejícím z následujících úvah: Jestliže bylo předkupní právo ve vztahu k § 1124 a 1125 porušeno za účinnosti o. z. před novelou provedenou zákonem č. 460/2016 Sb., nároky z něj zůstávají zachovány i po 1. 1. 2018, i když zákon č. 460/2016 Sb. nemá obdobné přechodné ustanovení jako zákon č. 163/2020 Sb. Jde o princip nabytých práv, jejich ochranu a princip legitimního očekávání.

Závěrem ještě zmiňme, že problematika předkupního práva podílových spoluvlastníků zasahuje i předkupní právo podle § 3056 o. z., tj. předkupní právo podle přechodných ustanovení, směřující k naplnění superficiální zásady. Tato otázka byla v aktuální odborné literatuře dostatečně zmapována a na tuto odbornou literaturu v této souvislosti pro stručnost odkazujeme.⁶

- ✦ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Ústavní soud:

K nesprávnému výpočtu odměny advokáta jakožto zmocněnce poškozených

Porušením kogentního znění ustanovení právního předpisu (zde § 7 položky 5 advokátního tarifu), v jehož důsledku je advokátovi odepřena odměna za zastupování v nezanedbatelné části, může dojít k porušení vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve smyslu legitimního očekávání jeho nabývání, práva získávat prostředky pro své životní potřeby prací podle čl. 26 odst. 3 Listiny a také práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, dopustí-li se tohoto porušení samotný soud.

Nález Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2021, sp. zn. III. ÚS 3315/20

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátil stěžovatel, který se podanou ústavní stížností domáhal zrušení napadeného usnesení vrchního soudu, neboť byl toho názoru, že jím bylo porušeno jeho právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), vlastnické právo podle čl. 11 odst. 1 Listiny, právo na legitimní očekávání nabývání majetku podle čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě, právo na spravedlivou odměnu za vykonanou práci garantované čl. 28 Listiny ve spojení s čl. 26 odst. 3 Listiny, právo na právní pomoc

vyplývající z čl. 37 odst. 2 Listiny a zásada rovnosti zakotvená v čl. 37 odst. 3 Listiny.

V předmětné věci bylo napadeným usnesením vrchního soudu vyhověno stížnosti stěžovatele proti usnesení krajského soudu a bylo rozhodnuto o tom, že stěžovateli jakožto zmocněnci poškozených se přiznává odměna a náhrada hotových výdajů v celkové výši 227 162 Kč včetně DPH. Vrchní soud takto rozhodl na podkladě nálezu Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2020, sp. zn. I. ÚS 146/20 (publikován v *Bulletinu advokacie* č. 9/2020, str. 51-53 – pozn. red.), vydaného v téže věci (dostupného na <http://nalus.usoud.cz>, stejně jako další rozhodnutí zde citovaná).

Stěžovatel přípisem ze dne 25. 9. 2020 požádal vrchní soud o opravu zjevné nesprávnosti i v tomto výše nadepsaném usnesení vrchního soudu (v pořadí již druhém), spočívající v chybném výpočtu sazby odměny stěžovatele u po-

škozené. V napadeném usnesení totiž **vrchní soud vyčíslil sazbu odměny podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen „advokátní tarif“), na částku 960 Kč. Uvedená sazba je však zcela zjevně nesprávná, když sazba odměny má činit 4 000 Kč** – obdobně jako vrchní soud vypočetl u ostatních poškozených. Odstranění této vady inicioval stěžovatel návrhem na vydání opravného usnesení. **Vrchní soud však přípisem ze dne 2. 10. 2020 odpověděl, že uvedený výpočet považuje za správný.**

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal, že vrchní soud svévolně rozhodl o výši sazby u jedné z poškozených na částku 960 Kč, kdy tento výpočet je chybný a nemá oporu v advokátním tarifu. Takové rozhodnutí vrchního soudu bylo pro stěžovatele značně překvapivé. Podle § 7 položky 5 advokátního tarifu je totiž sazba za úkon v daném případě 9 100 Kč (při výši přiznané částky poškozené 200 000 Kč), redukována při aplikaci § 12a advokátního tarifu na 5 000 Kč a dále redukována postupem podle § 12 odst. 4 advokátního tarifu na výsledných 4 000 Kč. Závěry soudu o částce 960 Kč za jeden právní úkon proto nenachází v advokátním tarifu ani v jiném právním předpise oporu. Takový postup obecného soudu, který neaplikuje ustanovení příslušného právního předpisu, jenž na daný případ jasně dopadá, bez přesvědčivého odůvodnění, je zcela svévolný a nemůže požívat právní ochrany. Stěžovatel zdůraznil, že v jeho případě se nejedná o tzv. bagatelní věc, která by nepodléhala přezkumu Ústavního soudu, neboť rozdíl mezi uplatněným nárokem na odměnu a přiznanou odměnou činí více než 74 000 Kč. I s ohledem na výši této sporné částky tak stěžovatel zdůraznil intenzitu zásahu do jeho základních práv a navrhl, aby Ústavní soud napadené usnesení vrchního soudu zrušil.

Ústavní soud přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i průběh řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že **ústavní stížnost je důvodná.**

Ústavní soud již ve shora citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 146/20, vydaném v téže věci, připomněl, že k otázce náhrady nákladů řízení ve své rozhodovací praxi přistupuje rezervovaně, neboť spor o náhradu nákladů řízení, i když se může dotknout některého z účastníků řízení, zpravidla nedosahuje intenzity opodstatňující indikaci porušení základních práv a svobod. Ústavní soud při posuzování problematiky nákladů řízení, tj. problematiky ve vztahu k předmětu řízení před soudy vedlejší, proto postupuje nanejvýš zdrženlivě a ke zrušení napadeného výroku o nákladech řízení přistupuje pouze výjimečně, zejména zjistí-li extrémní rozpor s principy spravedlnosti, anebo zasažení i jiného základního práva [srov. např. nález ze dne 12. 5. 2004, sp. zn. I. ÚS 653/03 (N 69/33 SbNU 189), či usnesení ze dne 5. 8. 2002, sp. zn. IV. ÚS 303/02 (U 25/27 SbNU 307), nebo ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. II. ÚS 2135/12)].

Právě to se stalo v nyní posuzovaném případě, kdy **Ústavní soud zjistil zjevné porušení kogentního znění ustanovení právního předpisu (§ 7 položky 5 advokátního tarifu), svými dopady zasahující do vlastnického práva stěžovatele a jeho práva získávat prostředky na své životní potřeby prací, což**

ostatně vrchní soud ve vyjádření k ústavní stížnosti uznal a sám považoval ústavní stížnost za důvodnou.

Ústavní soud naopak nepřisvědčil stěžovateli ohledně tvrzeného porušení práva na právní pomoc a rovnost účastníků v řízení (čl. 37 odst. 2 a 3 Listiny), jelikož v posuzované věci se nejednalo o právní pomoc poskytovanou stěžovateli a ten nebyl ani účastníkem předmětného soudního řízení, nýbrž pouze zástupcem poškozených. Podobně nepřipadná je argumentace čl. 28 Listiny, jelikož stěžovatel se přiznání požadované odměny nedomáhal v postavení zaměstnance, nýbrž podnikatele.

S ohledem na uvedenou nespornost pochybení vrchního soudu mezi oběma účastníky řízení Ústavní soud pouze pro větší přehlednost zrekapituloval, že rozdílnost přiznaných částek za jeden úkon právní služby u konkrétní poškozené vyplývá z výše přiznaného odškodnění. Zatímco u zbylých dvou poškozených totiž výše přiznaného odškodnění přesahovala 200 000 Kč, což umožňovalo postup podle § 7 položky 6 advokátního tarifu, u poškozené vrchní soud správně vycházel z přiznané částky odškodného ve výši 200 000 Kč (viz § 7 položka 5 advokátního tarifu).

Ústavní soud poukázal na to, že **sazba mimosmluvní odměny ve vztahu k poškozené však před snížením mimosmluvní odměny podle § 12a odst. 1 a § 12 odst. 4 advokátního tarifu (viz i dřívější nález Ústavního soudu v této věci, sp. zn. I. ÚS 146/20) měla činit 9 100 Kč, nikoliv jen 1 500 Kč**, jak v napadeném usnesení nesprávně dovedl vrchní soud, který si byl však i podle svého vyjádření daného pochybení vědom. Podle § 7 položky 5 advokátního tarifu totiž činí sazba mimosmluvní odměny za jeden úkon právní služby z tarifní hodnoty přes 10 000 Kč do 200 000 Kč částku „1 500 Kč a 40 Kč za každých započatých 1 000 Kč, o které hodnota převyšuje 10 000 Kč“, což v daném případě činilo (před následnou redukcí podle § 12a a § 12 advokátního tarifu) součet částek 1 500 a 7 600 Kč, tedy právě zmíněných 9 100 Kč. **Vrchní soud tedy podle Ústavního soudu zjevně opomenul připočíst odpovídající násobek částky 40 Kč, a z tohoto důvodu se nedobral ke správné částce.**

Z výše uvedeného důvodu Ústavní soud podle § 82 odst. 2 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona napadené usnesení zrušil. Napadeným usnesením totiž vrchní soud porušil vlastnické právo stěžovatele podle čl. 11 odst. 1 Listiny ve smyslu legitimního očekávání jeho nabývání a právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací podle čl. 26 odst. 3 Listiny, když stěžovateli odepřel přiznat odměnu za zastupování v nikoliv nevýznamné částce. Tímto pochybením, kdy se samotný vrchní soud dopustil porušení těchto základních práv stěžovatele, bylo porušeno rovněž právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

❖ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D.,
asistentka soudce Ústavního soudu.

Nejvyšší správní soud:

Rozhodování o návrhu na ustanovení zástupce asistentem soudce

Vyšší soudní úředník, případně asistent soudce, jsou v soudním řízení správním vedeném u krajského soudu oprávněni rozhodnout o návrhu na ustanovení zástupce.

Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 11. 2020, č. j. 8 As 120/2020-41

K věci:

V projednávané věci vyvstala právní otázka, **zda asistent soudce je v soudním řízení správním v řízení u krajského soudu oprávněn rozhodnout o návrhu na ustanovení zástupce.**

Žalobce (stěžovatel) se u Krajského soudu v Hradci Králové domáhal přezkumu rozhodnutí žalovaného, kterým mu nebyla udělena mezinárodní ochrana. Stěžovatel požádal o ustanovení zástupce z řad advokátů. Krajský soud rozhodl (usnesením označeným v záhlaví) prostřednictvím asistenta soudce tak, že stěžovateli ustanovil zástupkyni Mgr. M. Ř., advokátku.

Proti usnesení krajského soudu podal stěžovatel kasační stížnost, v níž namítá, že požádal o ustanovení Mgr. L. B., advokáta, k němuž již získal důvěru a který mu byl ustanoven v jiném soudním řízení ve věci jeho zajištění. Touto žádostí se soud nezabýval, a jeho rozhodnutí je tak nepřezkoumatelné.

Osmý senát Nejvyššího správního soudu, jemuž byla věc přidělena k projednání a rozhodnutí, se nejprve zabýval správním obsazením soudu podle § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s. K takové okolnosti je kasační soud nucen přihlídnout i bez námítky z úřední povinnosti (§ 109 odst. 4 s. ř. s.). Při předběžném posouzení věci dospěl osmý senát k závěru, že v judikatuře Nejvyššího správního soudu byl vyjádřen názor, od kterého by se chtěl odlišit. Zároveň je v judikatuře, byť nad rámec nosných důvodů, rovněž vyjádřen názor rozporný s předchozím názorem.

Pátý senát v rozsudku ze dne 16. 3. 2015, č. j. 5 As 189/2014-16, uvedl následující: „soud nad rámec důvodů tohoto rozhodnutí podotýká, že podle § 36 odst. 3 a § 35 odst. 8 s. ř. s. o žádosti o osvobození od soudních poplatků a o návrhu na ustanovení zástupce z řad advokátů rozhoduje předseda senátu (a nikoli senát), což však nelze vykládat tak, že jde o věci, v nichž je úkon zvláštním zákonem výslovně svěřen soudci ve smyslu § 11 písm. l) zákona o vyšších soudních úřednících“. Pátý senát vycházel ze znění soudního řádu správního účinného ke dni 1. 1. 2015, ve kterém § 35 odst. 8 odpovídal nynějšímu § 35 odst. 10 s. ř. s.

Osmý senát naopak v rozsudku ze dne 25. 3. 2015, č. j. 8 Ads 18/2015-18, uvedl, že „podle písmene l) předmětného

ustanovení [myšlen § 11 písm. l) zák. č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství (zákon o VSÚ), pozn. rozšířeného senátu] vyšší soudní úředník nesmí provést úkon, který je zvláštním zákonem výslovně svěřen soudci. Ostatně, shodný závěr by bylo možné dovodit již na základě návětí, podle něhož vyšší soudní úředník může provádět veškeré úkony soudu prvního stupně, „nestanoví-li zvláštní zákon jinak“. Zvláštním zákonem je v posuzované věci soudní řád správní, který v § 35 odst. 8 [nyní § 35 odst. 10 s. ř. s., pozn. rozšířeného senátu] výslovně svěřuje pravomoc rozhodnout o ustanovení zástupce do rukou předsedy senátu. Vyšší soudní úředník proto není oprávněn o této otázce rozhodnout (srov. obdobně rozsudek NSS ze dne 17. 10. 2013, č. j. 6 As 124/2013-13, k rozhodování o žádosti o osvobození od soudních poplatků).“ Ke stejnému závěru se přiklonil i sedmý senát v rozsudku ze dne 2. 4. 2015, č. j. 7 Ads 33/2015-11, a desátý senát v rozsudku ze dne 8. 7. 2015, č. j. 10 Azs 269/2014-72. Tento závěr je zjevně v rozporu s názorem vysloveným v rozsudku č. j. 5 As 189/2014-16.

Osmý senát v citovaném rozsudku odkázal na rozsudek č. j. 6 As 124/2013-13, který ve vztahu k rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků dle § 36 odst. 3 s. ř. s. se stejným odůvodněním (rozhodnutí je svěřeno předsedovi senátu, tudíž přímo soudci) uvedl, že krajský soud rozhodl o žádosti o osvobození od soudních poplatků v nesprávném obsazení, jelikož o ní rozhodl asistent soudce. Dle předkládacího senátu by z pohledu obsazení soudu měl být režim, který se uplatní na rozhodnutí o návrhu na ustanovení zástupce a žádosti o osvobození od soudních poplatků, stejný. O obou institutech má dle soudního řádu správního rozhodnout předseda senátu. Je proto pro posuzovanou otázku důležitá i judikatura, která se vyjadřovala k obsazení soudu o rozhodnutí o žádosti o osvobození od soudních poplatků.

V rozsudcích ze dne 25. 6. 2008, č. j. 4 As 5/2008-49, č. 1681/2008 Sb. NSS, a ze dne 24. 7. 2014, č. j. 7 As 179/2012-30 (a rovněž v již citovaném rozsudku č. j. 5 As 189/2014-16), Nejvyšší správní soud na rozdíl od výše uvedeného rozsudku č. j. 6 As 124/2013-13 dospěl k opačnému závěru, tedy že o žádosti o osvobození od soudních poplatků může rozhodnout i vyšší soudní úředník a asistent soudce. Oba citované rozsudky čtvrtého a sedmého senátu sice tento závěr učinily na základě nyní již zrušeného § 10 odst. 3 písm. e) zák. č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a o vyšších úřednících státního zastupitelství (dále jen

„zákon o VSÚ“), který stanovil pravomoc vyššího soudního úředníka rozhodovat o osvobození od soudních poplatků, avšak i ve znění tehdy účinného zákona byla rovněž uvedena výjimka z úkonů, které jsou zvláštním zákonem výslovně svěřeny soudci (nyní § 11 zákona o VSÚ). Pokud by tedy Nejvyšší správní soud v daných rozsudcích dospěl k závěru, že rozhodnutí předsedy senátu o žádosti o osvobození od soudních poplatků je úkonem, který je svěřen zvláštním zákonem přímo soudci, nemohl by zároveň vyslovit, že asistent soudce je o dané žádosti oprávněn rozhodnout.

Předkládající senát nesouhlasí s názorem části výše uvedených rozsudků, dle kterých vyšší soudní úředníci (resp. asistenti soudců) nemohou rozhodovat o návrhu na ustanovení zástupce a žádosti o osvobození od soudních poplatků.

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu rozhodl, že vyšší soudní úředník, a tedy i asistent soudce, je v soudním řízení správním v řízení u krajského soudu oprávněn rozhodnout podle § 35 odst. 10 s. ř. s., a věc vrátil k projednání a rozhodnutí osmému senátu.

Z odůvodnění:

V judikatuře není sporu o tom, že asistent soudce (o němž se jedná i v nyní projednávané věci) může činit všechny úkony, které je oprávněn činit vyšší soudní úředník.

Rozsah pravomocí, v jakém se na rozhodovací činnosti soudu mohou podílet vyšší soudní úředníci, stanoví § 11 písm. l) zákona o VSÚ, podle něhož „vyšší soudní úředník v občanském soudním řízení a v soudním řízení správním může, nestanoví-li zvláštní zákon jinak, provádět veškeré úkony soudu prvního stupně, s výjimkou [...] věcí, kde je úkon zvláštním zákonem výslovně svěřen soudci“ (zvýrazněno rozšířeným senátem).

Opravné prostředky proti rozhodnutí vydanému vyšším soudním úředníkem upravuje § 9 zákona o VSÚ: „Proti rozhodnutí vydanému vyšším soudním úředníkem v občanském soudním řízení lze podat odvolání za stejných podmínek jako proti rozhodnutí předsedy senátu. Podaný opravný prostředek se však nejprve předloží předsedovi senátu, který o něm rozhodne, má-li za to, že se mu má zcela vyhovět. Rozhodnutí předsedy senátu se považuje za rozhodnutí soudu prvního stupně a lze je napadnout odvoláním“ (§ 9 odst. 1 zákona o VSÚ). „Proti rozhodnutí vydanému vyšším soudním úředníkem v občanském soudním řízení nebo soudním řízení správním, proti němuž nelze podat odvolání, odpor nebo námítky podle občanského soudního řádu, může účastník řízení podat námítky do 15 dnů ode dne doručení jeho písemného vyhotovení. V námítkách nelze uplatnit nové skutečnosti nebo důkazy. O těchto námítkách rozhodne předseda senátu, který rozhodnutí vydané vyšším soudním úředníkem bez jednání potvrdí nebo změní. Proti rozhodnutí předsedy senátu o námítkách, o odmítnutí námitek nebo o zastavení námítkového řízení, není odvolání přípustné“ (podle § 9 odst. 2 zákona o VSÚ, zvýrazněno rozšířeným senátem).

Pravomoc asistenta soudce lze nalézt v zákoně č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů (zákon o soudech a soudcích), podle jehož § 36a „asistent soudce je oprávněn podílet se na rozhodovací činnosti soudu v roz-

sahu stanoveném zvláštním právním předpisem pro vyšší soudní úředníky; na jeho postavení se přiměřeně použijí ustanovení upravující postavení vyšších soudních úředníků“.

V projednávané věci je sporné, zda asistent soudce krajského soudu byl oprávněn rozhodnout o návrhu stěžovatele na ustanovení zástupce.

Podle § 35 odst. 10 s. ř. s. „navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát“ (zvýrazněno rozšířeným senátem).

Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. „účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků“ (zvýrazněno rozšířeným senátem).

Ústavní soud v nálezu pléna ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 31/10, č. 224/2013 Sb., zrušil § 11 zákona o VSÚ ve znění od 1. 1. 2013, a to ke dni 31. 12. 2013. Ust. § 10 zákona o VSÚ v tehdejší znění totiž umožňovalo vyšším soudním úředníkům rozhodovat o určitých úkonech, avšak § 11 stejného zákona oproti tomu některé úkony z pravomoci vyššího soudního úředníka vyjímá. Dle Ústavního soudu byla tato dvě ustanovení ve zcela zjevném rozporu. Od 1. 1. 2014 došlo k novele zákona o VSÚ, podle které byl bez náhrady zrušen § 10 a ponechán pouze § 11, který byl rozšířen o další případy, ve kterých vyšší soudní úředník nemá pravomoc rozhodovat.

Ústavní soud se v nálezu pléna ze dne 30. 7. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 32/18, č. 232/2019 Sb., zabýval § 11 zákona o VSÚ znovu. V bodě 48 uvedl, že „rozhodnutí soudu vydané jinou osobou než soudcem by mohlo představovat pouze určitou jinou zvláštní formu právní ochrany, byť poskytované v rámci soudního řízení. Nesmělo by jít o výkon pravomoci, která je ústavním pořádkem vyhrazena výlučně soudcům. Současně by muselo být zajištěno, že vydání rozhodnutí bez účasti soudce bude moci být kompenzováno v dalších fázích soudního řízení, jejichž součástí bude i přezkum tohoto rozhodnutí soudcem. V opačném případě by předmětné zákonné oprávnění fakticky nahrazovalo, a nikoli jen doplňovalo, ústavně předpokládaný způsob rozhodování soudů a dotčeným účastníkům by neústavně znemožňovalo výkon jejich základního práva na soudní ochranu.“

Ke svému předchozímu nálezu uvedl v bodě 57 následující: „Ústavní soud se provedeným výkladem v souladu s § 13 zákona o Ústavním soudu odchyluje od právního názoru vysloveného v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 31/10, že úkony soudu mající povahu rozhodnutí musí provádět vždy soudce svým vlastním jménem a na svou vlastní odpovědnost. Podle tohoto nálezu mohou vyšší soudní úředníci konat samostatně pouze úkony, které nepřekračují jejich pomocnou roli, tedy především úkony jednoduché a rutinní povahy (náleze sp. zn. Pl. ÚS 31/10, zejména body 35, 42 a 43). Takto kategorický výklad podle Ústavního soudu nadále není udržitelný. Vychází totiž z nesprávného předpokladu, že rozhodnutí vyššího soudního úředníka ve své podstatě nahrazuje rozhodování soudce, ačkoli podle platného zákona o vyšších soudních úřednících jde o pouhé doplnění soudního řízení umožňující rychlejší projednání věci, které se – na rozdíl od dřívější zákonné úpravy – nikterak nedotýká ústavních požadavků vztahujících se k rozhodování soudů. Jak

již bylo opakovaně uvedeno, účastník řízení se může bez ohledu na toto oprávnění vždy domoci soudní ochrany podle čl. 90 Ústavy a čl. 36 odst. 1 Listiny tím, že jeho věc bude projednána a rozhodnuta nezávislým a nestranným soudcem některým ze způsobů podle čl. 94 Ústavy.“

Rozšířený senát souhlasí s názorem předkládajícího senátu, že smyslem zavedení možnosti vyšších soudních úředníků rozhodovat o určitých svěřených úkonech bylo odbřemenění soudců v jednoduchých a nenáročných věcech. Mezi takové věci patří právě i rozhodnutí o ustanovení zástupce nebo o osvobození od soudních poplatků. Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 32/18 uvedl, že **rozhodnutí soudu může vydat jiná osoba než soudce, pokud ústavním pořádkem není věc svěřena přímo soudci a zároveň existuje možnost přezkumu takto vydaného rozhodnutí soudcem.**

Účinný přezkumný mechanismus k rozhodnutí vyššího soudního úředníka obsahuje od 1. 1. 2014 již samotný zákon o VSÚ, a to v § 9. Ve věcech správního soudnictví připadá v úvahu postup podle § 9 odst. 2 zákona o VSÚ, jelikož odst. 1 stejného ustanovení zakládá možnost podat odvolání pouze v občanském soudním řízení. Ust. § 9 odst. 2 zákona o VSÚ stanoví možnost podat námitky proti každému rozhodnutí vyššího soudního úředníka, neboť v řízení ve správním soudnictví nelze nikdy podat odvolání, odpor nebo námitky podle občanského soudního řádu. O tomto procesním právu musí být účastník v usnesení poučen. Rozhodnutí vyššího soudního úředníka k námitkám následně předseda senátu potvrdí nebo je změní. Přezkum rozhodnutí vyššího soudního úředníka soudcem krajského soudu je tak vždy zachován.

Podle současné judikatury Nejvyššího správního soudu je možné podat proti rozhodnutí o návrhu na ustanovení zástupce kasační stížnost. Vydá-li takové rozhodnutí vyšší soudní úředník nebo asistent soudce, může (a měl by nejprve) účastník řízení proti němu podat námitky dle § 9 odst. 2 zákona o VSÚ. O námitkách musí rozhodnout předseda senátu nebo samosoudce, a to tak, že napadené rozhodnutí potvrdí, nebo je změní. Podle toho, jak je o námitkách rozhodnuto, nabude právní moci buď původní rozhodnutí, nebo rozhodnutí o změně, okamžik nabytí právní moci bude týž.

Proti rozhodnutí o námitkách lze podat kasační stížnost, neboť jde o rozhodnutí soudu ve správním soudnictví (srov. § 102 s. ř. s.) a vyluka odvolání dle § 9 odst. 2 zákona o VSÚ na tom nic nemění. Uvedené platí ve věcech, kde není kasační stížnost vyloučena, např. rozhodnutí, kterým se pouze upravuje vedení řízení [srov. § 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s. a k tomu též usnesení ze dne 3. 6. 2014, č. j. 4 As 140/2014-11]. V praxi mohou nastat situace, kdy účastník řízení, který není spokojen s rozhodnutím o svém návrhu na ustanovení zástupce, podá rovnou „kasační stížnost“. Takové podání je třeba posoudit podle jeho obsahu a považovat je za námitky dle § 9 odst. 2 zákona o VSÚ. V případě, že jsou podány ke krajskému soudu, rozhodne o nich rovnou předseda senátu (samosoudce). Jsou-li zaslány přímo Nejvyššímu správnímu soudu, tento soud o nich nerozhoduje, nýbrž je po ověření, že krajský soud o nich dosud nerozhodoval, a stále je zde nepravomocné rozhodnutí vyššího soudního úředníka (asistenta), bez rozhodnutí věc vrátí krajskému soudu k rozhod-

nutí předsedy senátu (samosoudce) o námitkách. Popsaný postup je vyjádřením subsidiarity v rozhodování naplňující smysl a účel právní úpravy, která zavedla podíl tzv. nesoudcovského personálu na soudním rozhodování. Jinak řečeno, respektuje procesní hierarchii vedoucí od vyššího soudního úředníka (asistenta) k předsedovi senátu (samosoudci) a uplatnění jeho pravomoci. Teprve poté může „vstoupit do hry“ Nejvyšší správní soud, aby přezkoumal pravomocné rozhodnutí, nikoliv dříve a nikoliv alternativně.

Možnost přezkumu rozhodnutí vyššího soudního úředníka nebo asistenta o návrhu na ustanovení zástupce soudcem (jak jej požadoval Ústavní soud ve výše uvedeném nálezu) je tak v současné době v soudním řízení správním zajištěna nejen na základě podání námitek před krajským soudem, ale dokonce i přípustností kasační stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí předsedy senátu (samosoudce) o těchto námitkách. Lhůta k jejímu podání se odvíjí od doručení tohoto rozhodnutí. Rozšířený senát připomíná, že kasační stížnost jak proti rozhodnutí o (ne)ustanovení zástupce, tak i o (ne)osvobození od soudních poplatků je dle usnesení rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014-19, č. 3271/2015 Sb. NSS, osvobozena od povinnosti platit soudní poplatky a zároveň v řízení není vyžadováno jinak povinné zastoupení advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

Pro názor předkládajícího senátu o pravomoci vyššího soudního úředníka (asistenta) a překonání části dosavadní judikatury lze přinést i další argumenty. Nejvyšší správní soud ve výše citovaném rozsudku č. j. 8 Ads 18/2015-18 založil své rozhodnutí na názoru, dle kterého slovní vyjádření použité v § 35 odst. 10 s. ř. s. svěřující pravomoc rozhodnout o návrhu na ustanovení zástupce předsedovi senátu znamená, že je tato věc svěřena přímo soudci ve smyslu výjimky uvedené v § 11 písm. l) zákona o VSÚ. Takový názor však nepovažuje rozšířený senát za správný z pohledu závažnosti rozhodovaných věcí a dále i s ohledem na to, že jde proti smyslu zavedení pravomoci vyššího soudního úředníka rozhodovat (odbřemenění zátěže soudců v jednoduchých věcech).

Soudní řád správní dává pravomoc rozhodovat zpravidla soudu (dle § 31 odst. 1 zákona o soudech a soudcích to je senát či samosoudce) nebo předsedovi senátu. Názor vyjádřený v rozsudku č. j. 8 Ads 18/2015-18 vychází z toho, že tam, kde zákon stanoví pravomoc rozhodnout předsedovi senátu, vyšší soudní úředník rozhodovat nemůže. *A contrario* by z toho tedy vyplývalo, že tam, kde tomu tak není (tedy tam, kde zákon stanoví pravomoc soudu, tedy senátu či samosoudci), by vyšší soudní úředník rozhodovat mohl.

Rozšířený senát souhlasí se závěrem předkládajícího senátu, že takový závěr je zjevně nesprávný. Argumentem *a minori ad maius* řečeno, jestliže by vyšší soudní úředník nemohl rozhodovat tam, kde zákon svěřuje pravomoc předsedovi senátu, tím spíše by nemohl rozhodnout tam, kde je svěřena soudu; cíl zavedení vyšších soudních úředníků coby kvalifikovaných soudních osob ke zrychlení řízení a zjednodušení práce soudců by nebyl naplněn. Vyšší soudní úředník by totiž při tomto výkladu nemohl v soudním řízení správním rozhodovat nikdy, ačkoliv tuto možnost zákon o VSÚ výslovně předpokládá.

Tyto závěry nejsou dle rozšířeného senátu správné. Ust. § 11 písm. l) zákona o VSÚ míří na situace, kde by zvláštní zákon zjevně a nepochybně vylučoval možnost, aby rozhodl vyšší soudní úředník. V pochybnostech je třeba mít za to, že vyšší soudní úředník rozhodovat může, jelikož ústavně legitimního cíle odbřemenění soudců od rozhodování jednoduchých věcí je právní úpravou dosahováno způsobem, který v každém jednotlivém případě zaručuje případnou kontrolu rozhodnutí vyššího soudního úředníka předsedou senátu, tedy „skutečným“ soudcem.

Pod výlukou § 11 písm. l) zákona o VSÚ proto naopak nespadá takové ustanovení, které svěřuje pravomoc k vydání rozhodnutí toliko předsedovi senátu. Jeho ambicí není určit úkony, které nesmí činit „nesoudce“. Pokud by tomu mělo být jinak (ve smyslu závěrů vyjádřených v rozsudku č. j. 8 Ads 18/2015-18), znamenalo by to, že by vyšší soudní úředník nemohl např. doručovat žalovanému žalobu, nemohl by vyznímat osoby zúčastněné na řízení o probíhající řízení či rozhodnout o prodloužení soudcovské lhůty, neboť tyto úkony podle soudního řádu správního činí předseda senátu.

Další argument, který rozšířený senát považuje za zásadní, je **praxe v občanském soudním řízení**. Ta vychází z toho, že vyšší soudní úředníci, resp. asistenti soudce, jsou oprávněni rozhodovat o návrhu na ustanovení zástupce nebo o žádosti o osvobození od soudních poplatků. Jazykové znění ohledně obsazení soudu je v o. s. ř. stejné jako v případě soudního řádu správního. Dle § 138 odst. 1 o. s. ř. platí: „Na návrh může **předseda senátu** přiznat účastníkovi **části osvobození od soudních poplatků**, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva.“ Dle § 30 o. s. ř. platí: „Účastníku, u něhož jsou předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků (§ 138), **předseda senátu** ustanoví na jeho žádost zástupce, jestliže je to nezbytně třeba k ochraně jeho zájmů“ (zvýrazněno rozšířeným senátem). K této civilní procesní úpravě existuje rovněž judikatura.

V usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3828/12, se soud vyjadřoval k rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků asistentem soudce a uvedl, že „Ústavní soud nemohl akceptovat ani výhrady stěžovatele proti tomu, že v prvním stupni rozhodoval o jeho návrhu asistent soudce. Ani případná pochybnost o nezávislosti asistenta soudce totiž neměla význam za situace, kdy proběhlo odvolací řízení, v jehož rámci rozhodovala předsedkyně senátu odvolacího soudu, vůči které stěžovatel nevnesl jakékoliv pochybnosti týkající se její nezávislosti a nestrannosti. Občanskoprávní řízení není povinně dvojinstanční, takže z hlediska požadavků spravedlivého procesu plně postačuje, když alespoň v jednom z více stupňů rozhoduje nezávislý a nestranný soudce, k čemuž v případě stěžovatele došlo.“ V usnesení ze dne 6. 3. 2018, sp. zn. IV. ÚS 3923/17, Ústavní soud uvedl, že „Ústavní soud pak pouze pro úplnost dodává, že se navíc s výše předestřeným názorem stěžovatele neztotožňuje, neboť již v minulosti opakovaně vyslovil, že není porušením práva na zákonného soudce, pokud o návrhu účastníka na osvobození od soudních poplatků rozhodne namísto soudce jeho asistent či vyšší soudní úředník, neboť oprávnění těchto osob k vydání tohoto typu rozhodnutí vy-

plývá z příslušných ustanovení zák. č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s příslušnými ustanoveními občanského soudního řádu.“

Obdobně se vyjádřil i Nejvyšší soud v usnesení ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 32 Cdo 3784/2017, kde uvedl následující: „Dovolání není přípustné ani ve vztahu k otázce, zda může rozhodnutí o nepřiznání osvobození od soudních poplatků vydat vyšší soudní úředník. Odvolací soud tuto otázku posoudil zcela v souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu týkající se rozhodování vyšších soudních úředníků či asistentů soudců ve věcech osvobození od soudních poplatků nebo ustanovení zástupce podle zákona o VSÚ ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3001/2014, ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. 21 Cdo 754/2016, ze dne 3. 4. 2017, sp. zn. 21 Cdo 5514/2016, či ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1933/2015, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 3327/15). Dovolací soud nemá důvod se odchýlit od této judikatury ani v projednávané věci a nesdílí názor dovolatelky o rozpornosti úpravy zákona o VSÚ ve znění účinném od 1. 1. 2014 s ústavním pořádkem České republiky podle nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 31/10. Dovolací soud se zcela ztotožňuje se závěry usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. II. ÚS 767/16, či ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. IV. ÚS 846/16, v nichž byla konstatována přípustnost rozhodování vyššího soudního úředníka nebo asistenta soudce v případech, na které se nevztahuje omezení uvedené v ust. § 11 zákona o VSÚ ve znění účinném od 1. 1. 2014.“ Obdobně viz např. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2018, č. j. 30 Cdo 2244/2016-260.

Rozšířený senát dodává, že i retrospektivní a komparativní pohled na předloženou spornou právní otázku potvrzuje nastolený trend zvyšování efektivity soudnictví potvrzovaný výše uvedenou judikaturou. Tradičně se (stejně jako v zahraničí) na rozhodování soudů podílejí i další tzv. soudní osoby, jakými byli již v minulosti soudní tajemníci, vykonavatelé a justiční čekatelé. S nárůstem soudních agend a rozsahu procesní rozsáhlosti zpracování byla soudní organizace dále doplněna nejprve o vyšší soudní úředníky a posléze i o asistenty soudců. Dělo se tak proto, že řada dílčích procesních úkonů se ukázala jako poměrně jednoduchá až rutinní, nevyvolávala zpravidla žádné spory, proto mohla být vykonávána soudním personálem, tzv. nesoudcovským, navíc po příslušném dalším specializovaném vzdělání, absolvování jisté praxe a složení odborné zkoušky. Doplnění tohoto personálního prvku a kvalifikační požadavky na něj kladené našly proto v posledních letech svůj legislativní odraz i v zákonech upravujících soudní organizaci a soudní řízení, byť v poněkud roztržité podobě.

Porovnáním procesní úpravy rozsahu pravomoci v jednotlivých typech řízení před soudem lze rovněž vysledovat, že tyto další soudní osoby mohou provádět v řízení (až na vyjmenované výjimky) veškeré soudní úkony soudu prvního stupně. V případě asistentů soudců (a nejen jich), kteří mají vysokoškolské právnické vzdělání, je obecně známou skutečností, že zpravidla usilují o složení profesní odborné

zkoušky, která by jim umožnila přístup k některému z judičiálních povolání. Získání potřebných, zejména procesních, dovedností je velmi důležité a praktické zkušenosti a návyky těchto zaměstnanců soudů při tom hrají klíčovou roli. Dohled soudce nad jejich procesní činností, případně regulovaný stanovením konkrétního rozsahu pravomoci vykonávané z pověření (nebo i bez takového pověření), je zajištěn, stejně jako opravný prostředek proti takovému úkonu provedenému jinou soudní osobou než soudcem.

Podíl na soudním řízení vykonávaný jinými než jeho „tradičními“ aktéry není ostatně nic neobvyklého ani mezi dalšími justičními profesemi, jakými jsou advokáti, státní zástupci, notáři či soudní exekutoři. I tyto stavy dbají na profesní přípravu mimo jiné tím, že v příslušných procesních řádech jsou upraveny úkony, které mohou samostatně či z pověření vykonávat čekatelé či koncipienti. Společně tak naplňují požadavek racionality, hospodárnosti a efektivitu procesu.

Komentář:

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu přinesl v komentovaném rozhodnutí sjednocující názor na otázku rozhodování vyšších justičních úředníků, resp. asistentů soudů, kteří mají stejná oprávnění, v oblasti ustanovování zástupce v soudním řízení správním. Tato otázka byla v judikatuře rozporná, stejně tak byla považována za diskutabilní i v odborné literatuře (srov. L. Potěšil, V. Šimíček: Soudní řád správní, Leges, Praha 2014, komentář k § 35).

Rozšířený senát následoval mimo jiné rozhodovací praxi Nejvyššího soudu v oblasti civilního soudního řízení, ve kterém o těchto věcech asistenti soudců, resp. vyšší soudní úředníci, rozhodovat mohou.

Současná právní úprava obsažená v § 11 zák. č. 121/2008 Sb., která vymezuje – poměrně široce – kompetence vyšších soudních úředníků, je postavena na tom, že vyšší soudní úředník může vykonávat všechny úkony kromě těch, které jsou mu výslovně zakázány. Pro oblast civilního soudního řízení byla vyslovena kritika vhodnosti tohoto nastave-

ní z pohledu, že v důsledku vzato může vyšší soudní úředník rozhodovat i o poměrně zásadních věcech, např. o odmítnutí žaloby nebo zastavení řízení (srov. věcný záměr civilního řádu soudního¹). Poukazuje se přitom na nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 31/10, podle kterého „vyšší soudní úředník je tedy skutečně pouze úředníkem, u nějž v zásadě chybí garance osobní nezávislosti, nevyžadují se osobní předpoklady jako u soudce, a odborná úroveň postačuje na výrazně nižší úrovni. Z toho se podávají rovněž limity činnosti vyššího soudního úředníka. Vyšší soudní úředník nesmí vykonávat takové úkony, pro něž jsou nezbytné vlastnosti, které postrádá (osobní nezávislost, osobní předpoklady, odborná úroveň). Z tohoto hlediska je nepřijatelné, aby vyšší soudní úředník meritorně rozhodoval, bez ohledu na formu rozhodnutí. Pro ostatní procesní úkony, a především pro rozhodnutí procesní povahy, to platí zrovna tak. Vyšší soudní úředník má být pomocníkem soudce, jenž napomáhá dosažení přiměřené délky soudního řízení tím, že vykonává úkony jednoduché či rutinní povahy. Složitější záležitosti, vyžadující právní erudici, či situace, v nichž soud nemůže být z povahy věci reprezentován nikým jiným než soudcem (meritorní rozhodnutí, rozhodnutí konečná, významnější rozhodnutí v přípravě jednání), účast vyšších soudních úředníků nepřipouštějí. Jinak se ze souzení stává ve skutečnosti úřadování.“

Jakkoliv je možné – z pohledu jejího východiska – na úpravu obsaženou v § 11 cit. zákona nahlížet kriticky, lze se zřejmě ztotožnit s tím, že z obsahového pohledu je oblast rozhodování o ustanovení zástupce možné považovat za agendu vyšších soudních úředníků ve vztahu k tomu, že jde o agendu pomocnou a zpravidla jednodušší.

Snad by však v rámci vhodnějšího legislativního řešení bylo k zamyšlení, zda kompetence vyšších soudních úředníků nenastavit jiným, v zahraničí obvyklejším způsobem, a to vymezením konkrétních záležitostí, ve kterých mohou být činní (např. II. oddíl rakouského zákona o vyšších soudních úřednících – Rechtspflegergesetz nebo § 3 německého zákona o vyšších soudních úřednících – Rechtspflegergesetz).

Rakouská úprava nad rámec uvedeného výslovně umožňuje i zapojení vyšších soudních úředníků do oblasti správního soudnictví, a to na základě čl. 135a spolkové Ústavy (Bundesverfassungsgesetz), který ovšem zmocňuje správní soudy zapojit prostřednictvím jimi vydávaného organizačního řádu do vyřízení některých, přesně popsanych úkonů, vyšší justiční úředníky s tím, že podle rozvrhu práce příslušný soudce si může vyřízení těchto věcí vyhradit pro sebe nebo si je atrahovat. Prozatím tak učinil Správní soud ve Vídni (Verwaltungsgericht Wien). Navíc předseda Spolkového správního soudu je zmocněn k tomu, aby podle potřeby určil zapojení vyšších justičních úředníků do správního řízení soudního (§ 13 Bundesverwaltungsgerichtsgesetz).

- ❁ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

¹ Dostupný na crs.justice.cz. Srov. také A. Winterová: Nad perspektivami českého civilního procesu, Právní rozhledy č. 19/2008, str. 706.

LADISLAV DRHA
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

Praha \ Paris \ Luxembourg

Právní služby ve Francii

Poskytujeme komplexní právní služby
v českém jazyce na území Francie a Lucemburska.

Václavské nám. 56 +420 776 578 488
Praha – Nové Město + 33 6 77 33 70 73
www.ak-drha.cz office@ak-drha.cz

Soudní dvůr EU:

K možnostem fyzické osoby nevypovídat

Fyzická osoba, proti které je vedeno správní vyšetřování pro delikt obchodování zasvěcených osob, má právo nevypovídat, pokud by z jejích odpovědí mohla vyplývat její odpovědnost za protiprávní jednání, za které lze uložit správní sankce trestní povahy, nebo její trestní odpovědnost. Právo nevypovídat však nemůže odůvodnit jakékoliv neposkytnutí spolupráce příslušným orgánům, jako je odmítnutí dostavit se k výsledku nebo použití zdržovacích taktik.

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 2. 2. 2021 ve věci C-481/19, D. B. v. Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob)

Dne 2. května 2012 Commissione Nazionale per le Società e la Borsa – Consob (Národní komise pro trh cených papírů, Itálie) uložila D. B. sankce v celkové výši 300 000 eur za správní delikt obchodování zasvěcených osob, k němuž došlo v roce 2009. Consob mu rovněž uložila sankci ve výši 50 000 eur za neposkytnutí spolupráce. D. B. totiž nejprve několikrát požádal o odložení data výsledku, na který byl předvolán jako osoba, které jsou známy skutkové okolnosti, a poté, když se k výsledku dostavil, odmítl na položené otázky odpovědět. D. B. poté, co byl zamítnut odpor, který podal proti těmto sankcím, podal kasační opravný prostředek ke Corte suprema di cassazione (Kasační soud, Itálie).

Dne 16. února 2018 uvedený soud zaslal Corte costituzionale (Ústavní soud, Itálie) incidenční otázku ústavnosti týkající se ustanovení italského práva, na jehož základě byla uložena sankce za neposkytnutí spolupráce. Toto ustanovení stanoví sankce za nesplnění požadavků Consob ve stanovené lhůtě nebo za způsobení průtahů při výkonu jejich dohledových funkcí, a to i v případě osoby, které Consob vytýká delikt obchodování zasvěcených osob.

Corte costituzionale zdůraznil, že obchodování zasvěcených osob představuje v italském právu správní delikt i trestný čin. Dále uvedl, že dotyčné ustanovení bylo přijato na základě zvláštní povinnosti stanovené ve směrnici 2003/6 a v současné době představuje provedení ustanovení nařízení č. 596/2014. Položil tedy Soudnímu dvoru otázku týkající se slučitelnosti těchto dvou aktů s Listinou základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) a konkrétně s právem nevypovídat.

Velký senát Soudního dvora EU uznal, že existuje právo fyzické osoby nevypovídat, které je chráněno Listinou, a rozhodl, že směrnice 2003/6 a nařízení č. 596/2014 umožňují členským státům dodržovat toto právo v rámci vyšetřování, které je vedeno proti takové osobě a může vést k prokázání její odpovědnosti za protiprávní jednání, za něž lze uložit správní sankce trestní povahy, nebo k její trestní odpovědnosti.

Závěry Soudního dvora EU

S ohledem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, která se týká práva na spravedlivý proces, Soudní dvůr EU zdůraznil, že právo nevypovídat, které tvoří samotnou podstatu pojmu „spravedlivý proces“, brání zejména tomu, aby byla „obviněné“ fyzické osobě uložena sankce za odmítnutí poskytnout příslušnému orgánu na základě směrnice 2003/6 nebo nařízení č. 596/2014 odpovědi, z nichž by mohla vyplývat její odpovědnost za protiprávní jednání, za které mohou být uloženy správní sankce trestní povahy, nebo její trestní odpovědnost.

Soudní dvůr EU v tomto ohledu upřesnil, že judikaturu týkající se povinnosti, aby podniky v rámci řízení, která mohou vést k uložení sankcí za protisoutěžní jednání, poskytly informace, jež by mohly být později použity k prokázání jejich odpovědnosti za takové jednání, nelze *per analogiam* použít pro určení rozsahu práva nevypovídat, přiznaného fyzické osobě obviněné z obchodování zasvěcených osob.

Soudní dvůr EU doplnil, že **právo nevypovídat však nemůže odůvodnit jakýkoliv nedostatek spolupráce dotyčné osoby s příslušnými orgány, jako je odmítnutí dostavit se k výsledku plánovanému těmito orgány, nebo zdržovací taktiky, jejichž cílem je odložení jeho konání.**

Soudní dvůr EU konečně poznamenal, že směrnici 2003/6 i nařízení č. 596/2014 lze vykládat v souladu s právem nevypovídat v tom smyslu, že nevyžadují, aby byla fyzické osobě uložena sankce za odmítnutí poskytnout příslušnému orgánu odpovědi, z nichž by mohla vyplývat její odpovědnost za protiprávní jednání, za které lze uložit správní sankce trestní povahy, nebo její trestní odpovědnost.

Platnost těchto aktů nemůže být za těchto podmínek dotčena absencí výslovného vyloučení uložení sankce za takové odmítnutí. Členským státům přísluší zajistit, aby fyzické osobě nemohla být uložena sankce za odmítnutí poskytnout takové odpovědi příslušnému orgánu.

❖ Rozhodnutí za využití informačního servisu SD EU připravila JUDr. HANA RÝDLOVÁ.

Evropský soud pro lidská práva:

K bezplatnému použití uměleckého díla

Bezplatné použití uměleckého díla je porušením majetkových práv.

Rozsudek senátu ve věci *AsDAC v. Moldavská republika* ze dne 8. 12. 2020, stížnost č. 47384/07

Shrnutí fakt:

Stěžovatelkou je moldavská nevládní organizace, která se zabývá kolektivní správou autorských práv a souvisejících práv svých členů. V prosinci 2005 moldavská vláda nařídila, aby Národní banka Moldavska vydala v roce 2006 čtyři pamětní stříbrné mince. Banka za tím účelem vyhlásila veřejnou soutěž na výběr designu mincí, ve které zvítězily grafiky a modely autorů L. C. a O. C. Ti pověřili stěžovatelku výlučnou správou práv k jejich autorským dílům. Na základě uzavřených smluv stěžovatelka nabyla výlučné právo vydávat licence k užití těchto děl, a dále právo vybírat autorské poplatky. Autoři L. C. a O. C. nebyli oprávněni k výběru autorských poplatků přímo od uživatelů jejich děl. Stěžovatelka se zároveň mimo jiné zavázala k výplatě výnosů autorům a k zastupování autorů před soudy za účelem ochrany jejich práv.

V červnu a srpnu 2006 Národní banka Moldavska provedla ražbu čtyř pamětních mincí, na kterých figurovala umělecká díla autorů L. C. a O. C. V červenci 2006 Státní agen-

tura pro duševní vlastnictví vydala autorům L. C. a O. C. osvědčení o tom, že jim náleží autorská práva k dotčeným dílům. V listopadu 2006 stěžovatelka požádala banku o náhradu materiální a nemateriální škody v souhrnné výši cca 11 800 eur, která jí měla vzniknout v důsledku protiprávního použití děl autorů L. C. a O. C. Protiprávnost měla spočívat v tom, že banka neměla od autorů svolení k použití jejich děl a za použití jejich děl nezaplatila autorům žádnou odměnu. V prosinci 2006 Národní banka Moldavska zamítla žádost o výplatu náhrady škody jako neopodstatněnou. Stěžovatelka poté podala na banku žalobu, ve které se domáhala náhrady materiální a nemateriální újmy a restituice uměleckých děl autorů L. C. a O. C. V březnu 2007 odvolací soud v Kišiněvu částečně vyhověl žalobě a nařídil bance uhradit stěžovatelce náhradu škody ve výši cca 6 000 eur a vrátit umělecká díla. Národní banka se odvolala k Nejvyššímu soudu, který rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a zamítl žalobu stěžovatelky s výjimkou restituice uměleckých děl. Nejvyšší soud mimo jiné konstatoval, že autoři si byli vědomi toho, že jejich díla budou použita na pamětních mincích, a že tak dobrovolně akceptovali, že se na jejich díla bude vztahovat zákon o autorském právu, podle kterého se na monetární znaky (tj. vše, co je vytištěné nebo vyryté na mincích) nevztahují autorská práva.

Předmět stížnosti:

Stěžovatelka namítala především porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě (ochrana majetku) v souvislosti s tím, že Nejvyšší soud odmítl přiznat náhradu škody, přestože práva duševního vlastnictví dvou jejich členů byla porušena.

Rozhodnutí ESLP:

V první řadě se ESLP zabýval otázkou, zda se v daném případě jednalo o „majetek“ ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě a zda stěžovatelka byla „obětí“ porušení práv zaručených Úmluvou.

K tomu ESLP vyslovil následující:

Autory uměleckých děl byli L. C. a O. C. Podle vnitrostátního práva autorská práva k dílu vznikají automaticky od okamžiku jeho vytvoření. Avšak Nejvyšší soud rozhodl, že u děl vytvořených pro Národní banku Moldavska, která jí byla předána, jejich autoři, L. C. a O. C., akceptovali, že tato díla nebudou chráněna autorskými právy, aniž by specifikoval, od jakého okamžiku se na uvedená díla nevztahují autorská práva – zda od okamžiku jejich vzniku, nebo později. Předložené důkazy nasvědčují spíše druhé variantě. Rozhodující je však skutečnost, že vnitrostátní orgán odpovědný za regulaci a ochranu autorských práv (Státní agentura pro duševní vlastnictví) sám potvrdil, že autorům L. C. a O. C. náleží autorská práva k předmětným dílům, a dále to, že legalita osvědčení vydaného tímto orgánem nebyla zpochybněna. Navíc v podmínkách veřejné soutěže organizované bankou za účelem výběru designu pamětních mincí nebyla žádná zmínka o tom, že by k předmětným dílům neměla vzniknout autorská práva od okamžiku jejich vytvoření. Tudíž autorům předmětných děl, L. C. a O. C., vznikla autorská práva k dílům od okamžiku jejich vytvoření, a tito autoři tak měli majetek ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě (viz *Anheuser-Busch Inc. v. Portugalsko* [GC], § 72).

Co se týče stěžovatelky, vzhledem k tomu, že byla na základě zákona oprávněna k odpočtu určitého procenta z vybraných autorských poplatků, měla majetková práva, která se rovněž vztahovala k využívání předmětných děl L. C. a O. C. Tato majetková práva měla dostatečný základ ve vnitrostátním právu, a stěžovatelka tak měla „legitimní očekávání“, které spadá do pojmu „majetek“ ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě. Tudíž odmítnutí národních soudů přiznat stěžovateli náhradu škody za údajně nezákonné použití děl L. C. a O. C. bylo v přímém rozporu s ekonomickými zájmy stěžovatelky, která tak mohla tvrdit, že je „obětí“ ve smyslu čl. 34 Úmluvy. Postavení „obětí“ zásahu do základních práv a svobod mohou mít kromě jednotlivců také společnosti, pokud jsou přímo dotčeny namítaným opatřením, avšak nikoliv již členové těchto společností (viz *Bursa Barosu Başkanlığı a další v. Turecko*, § 112). Společnost tudíž nemůže podat stížnost k ESLP ohledně opatření státu, které se dotýká jejich členů (viz *Mișcarea Producătorilor Agricoli pentru Drepturile Omului v. Rumunsko*, § 32; *Nassau Verzekering Maatschappij N. V. v. Nizozemsko*, § 22).

K meritu věci ESLP uvedl následující:

V daném případě došlo k zásahu do práva stěžovatelky chráněného čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě. Ačkoliv nedošlo k formálnímu zbavení vlastnictví, **vyločení uměleckých děl z ochrany autorskými právy bylo natolik závažného charakteru, že jej lze srovnat se zbavením majetkových práv ve smyslu druhé věty čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě** (viz *Stan v. Rumunsko*, § 43; *Depalle v. Francie* [GC], § 78). Nejvyšší soud se ve svém rozhodnutí opíral o zákon, podle kterého se na umělecká díla na monetárních znacích nevztahují autorská práva. Nejvyšší soud se však již nezabýval otázkou, zda pro zbavení autorských práv v daném případě byly dány zákonné podmínky.

Ani Nejvyšší soud, ani vláda nepoukázaly na specifické zákonné ustanovení, které by výslovně upravovalo podmínky pro vyločení díla z autorskopravní ochrany. Podle zákona jedinou možností, kterou mají třetí osoby pro využití autorského díla, je uzavřít písemnou smlouvu s autorem nebo jeho dědici (viz *Balan v. Moldavská republika*, § 41), přičemž jednou z mandatorních klauzulí takových smluv je výše odměny autora nebo způsob jejího výpočtu. Národní banka Moldavska však užívala předmětná umělecká díla bez písemného kontraktu s autory nebo se stěžovatelkou a bez ujednání o odměně. Tudíž **zásah do práva chráněného čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě neměl oporu v zákoně, a byl tak protiprávní.**

Co se týče legitimního cíle sledovaného tímto zásahem, pamětní mince byly raženy v rámci monetární politiky, a tudíž se jedná o „obecný zájem“ podle čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě (viz *Cihlářské družství, a. s., v. Česká republika*).

Co se týče proporcionality zásahu, odnětí majetku bez náhrady ve výši přiměřeně odpovídající jeho hodnotě obvykle představuje nepřiměřený zásah do majetkových práv, přičemž absolutní absence náhrady je akceptovatelná podle čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě pouze ve výjimečných případech (viz *Ex-roi de Grèce v. Řecko* [GC], § 89). Stěžovatelka neobdržela žádnou náhradu za ztrátu autorských práv, která jí byla svěřena do správy a ze kterých byla ze zákona oprávněna čerpat zisk. Ani národní soudy, ani vláda nepoukázaly na výjimečné okolnosti, které by odůvodnily absenci kompenzace. Navíc uvedený cíl v obecném zájmu, který sledovaly vnitrostátní orgány, mohl být naplněn jiným způsobem, aniž by byla popřena práva stěžovatelky. Nebyl dán žádný důvod k tomu, aby pro stejný účel nebyly použity jiné grafiky, ani k tomu, aby nebyla uzavřena smlouva se stěžovatelkou nebo s autory předmětných děl.

ESLP proto shledal, že zásah do majetkových práv stěžovatelky pro ni představoval nepřiměřený a nadměrný břemeno a že nebyla zachována spravedlivá rovnováha mezi ochranou jejího práva na pokojné užívání majetku a obecným zájmem, a že tudíž došlo k porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě. ESLP přiznal stěžovateli spravedlivé zadostiučinění ve výši 3 000 eur jako náhradu za nemajetkovou újmu.

- ✿ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře Mezinárodního práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Glosa:

K rozhodnutí NS ohledně posouzení tzv. nových skutečností z hlediska přechodných ustanovení občanského zákoníku

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sp. zn. 29 ICdo 128/2018

I. Východisko a vymezení právní otázky

Dne 30. 6. 2020 vydal Nejvyšší soud (NS) ve věci vedené pod sp. zn. 29 ICdo 128/2018 rozsudek (dále „rozsudek“), v němž se zabýval mj. aplikací přechodných ustanovení občanského zákoníku (dále „o. z.“) na tzv. nové skutečnosti. Toto rozhodnutí bylo dokonce schváleno k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.¹ Téměř sedm let od účinnosti nového o. z. zůstávaly některé důležité otázky přechodných ustanovení (intertemporálního práva) judikaturou NS nerozhodnuty.

Dlouhodobě diskutovanou je pak zejména otázka, jakým právem se řídí právní skutečnosti, které nastaly za účinnosti nové právní úpravy (tzv. nové skutečnosti), pokud nějakým způsobem působí na právní poměry, které vznikly za účinnosti předchozí právní úpravy (a proto se tyto „staré“ právní poměry řídí dosavadními předpisy – srov. § 3028 odst. 3 o. z.). Nyní, zdá se, přichází na řadu i ony. Uvedené rozhodnutí však vyvolává značné pochybnosti, a to nejen s ohledem na formální způsob, jakým se soud s daným problémem vyřadil (absence jakékoli argumentace), nýbrž i s ohledem na vlastní věcné řešení.

Problémem řešení nových právních skutečností se již zabývala některá jiná rozhodnutí NS, na něž alespoň krátce též poukážeme.

II. Názor NS ohledně intertemporálního posouzení nových právních skutečností

Svůj názor v citovaném rozsudku vyslovil NS na pozadí insolvenčního případu, kde se kromě jiného zabýval tzv. vícestranným, resp. kruhovým zápočtem, který posoudil jako dohodu o zrušení nesplněného závazku (dissoluci). V této souvislosti chceme – byť jen okrajově – upozornit, že takto chápala vícestrannou smlouvu o započtení (*gegenseitiger Aufrechnungsvertrag*) spíše starší zahraniční doktrína, zatímco novější doktrína již tuto kvalifikaci zpravidla odmítá.² Pokud se v této sporné situaci NS přiklonil k právnímu názoru, který je však v novější doktríně spíše menšinový, bylo by namístě, aby tento svůj postoj zvláště odůvodnil. Namísto toho jen konstatuje, že „... tzv. ‚vícestranný zápočet‘ nebo ‚kruhový zápočet‘ (...) má totiž při absenci ‚vzájemně započitatelného (stejnorodého) plnění‘ mezi jednotlivými dvojicemi věřitelů povahu dohody o zrušení nesplněného závazku (dluhu)“. Řešení právní povahy vícestranného započtení však v dalším textu ponecháváme bez komentáře – glosa se týká jiného aspektu rozsudku.

Posoudil-li tedy soud dané právní jednání jako dohodu o zrušení závazku (dluhu), tj. jako dissoluci,³ pak bylo v daném případě též významné, zda se toto právní jednání řídí právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013, nebo zda se již řídí novou úpravou. V této glose se zaměříme právě jen na tuto dílčí otázku.

Dohoda o tzv. vícestranném zápočtu, tj. podle názoru NS dissoluce, byla uzavřena dne 14. 1. 2015.⁴ Zda samotné pohledávky, které tímto způsobem měly zaniknout, vznikly před 1. 1. 2014, není podle NS zřejmé: „Z předmětné dohody není seznatelné, zda pohledávky použité k ‚započtení‘ jsou smluvními pohledávkami, a je-li tomu tak, zda smlouvou založený závazkový poměr, z něhož takové pohledávky vznikly, se řídí právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013, nebo právní úpravou účinnou od 1. 1. 2014 (srov. i § 3028 odst. 3 větu druhou o. z.)“ [bod 40 rozsudku].

Ve vztahu k intertemporálnímu právu NS nejprve cituje judikaturu, která se týká posouzení způsobilosti pohledávek k započtení [bod 39 rozsudku]: „V rozsudku ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. 32 Cdo 5234/2016, uveřejněném pod č. 77/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen ‚R 77/2019‘), Nejvyšší soud vysvětlil, že pro způsobilost pohledávek ze smluv k započtení je podle § 3028 odst. 3 věty první o. z. rozhodná právní úprava, kterou se řídí smlouvou založený závazkový poměr, z něhož pohledávka

1 Tato glosa byla (bezáspěšně) předložena i pro účely jednání Občanskoprávního a obchodního kolegia NS. Pro tento účel ji s ohledem na její závěry i odůvodnění podpořili: prof. JUDr. Ivo Telec, CSc., doc. JUDr. Bohumil Havel, Ph.D., doc. JUDr. Milan Hulmák, Ph.D., doc. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D., doc. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D., doc. JUDr. Petr Lavický, Ph.D., doc. JUDr. Pavel Koukal, Ph.D., JUDr. Petr Bezouška, Ph.D., a JUDr. Vlastimil Pihera, Ph.D.

2 Schlüter in Münchener Kommentar zum BGB, Svazek II., 6. vydání, C. H. Beck, München 2012, komentář k § 387, m. č. 51; srov. též literaturu uvedenou v pozn. č. 313. V Rakousku se ke vzájemné dohodě o zrušení závazku klonil např. Gschnitzer in H. Klang, F. Gschnitzer (eds.): Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch, 2. vydání, Svazek 6., Komentář k § 1438, str. 493. Část doktríny odmítá uvedený spor řešit s odůvodněním, že nemá žádné praktické důsledky; viz např. Dullinger in Rummel: Kommentar zum ABGB, 3. vydání, Manz, Wien 2020, komentář k § 1438, m. č. 31; též rozhodnutí rakouského OGH ze dne 9. 10. 2007, sp. zn. 10 Ob 81/07w.

3 Srov. V. Knapp: Splnění závazku a jiné způsoby jejich zániku, Nakladatelství ČSAV, Praha 1955, str. 19; Melzer in K. Eliáš a kol.: Občanský zákoník, Velký akademický komentář, 2. svazek, Linde Praha, Praha 2008, str. 1663 a násl.

4 Podrobněji k této dohodě viz bod 23 rozsudku.

vznikla. V rozsudku ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 26 Cdo 4795/2017, uveřejněném pod č. 23/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 23/2020“), pak Nejvyšší soud doplnil, že pro způsobilost pohledávek řídicích se různými právními úpravami (jedna pohledávka se řídí právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013, druhá pohledávka právní úpravou účinnou od 1. 1. 2014) k započtení je vždy rozhodná právní úprava, kterou se řídí každá z těchto pohledávek.“

Jelikož se však o započtení podle NS nejedná, kladl si soud otázku, **jaká právní úprava je rozhodující pro dissoluci**. K tomu pravil lakonicky **jen následující** [bod 42 rozsudku]: „Pro odpověď na otázku, zda dohoda o zrušení nesplněného závazku (dluhu) uzavřená v době od 1. 1. 2014 se řídí ust. § 572 odst. 2 a 3 obč. zák., nebo (již) ust. § 1981 o. z., je přitom podle § 3028 odst. 3 věty první o. z. rozhodné, jakou právní úpravou se řídí závazkový právní poměr, z něhož vznikl ten který neuspokojený závazek (dluh), jež taková dohoda ruší.“ Tato věta též byla navržena jako jedna z právních vět pro účely publikace rozsudku ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. I z hlediska intertemporálního práva NS posoudil věc odlišně od odvolacího soudu (rovněž bez jakéhokoli odůvodnění – srov. bod 38 rozsudku), který na případ použil již nové právo.

Nejprve je třeba zdůraznit, že **tento závěr nemůže obstát již jen z hlediska úplného nedostatku jakéhokoli odůvodnění**. Přitom povinnost řádného odůvodnění, na kterou zde NS zcela rezignoval, je významnou součástí ústavního práva na spravedlivý proces: „Jedním z těchto principů, představujícím součást práva na řádný proces, jakož i pojmu právního státu (čl. 36 odst. 1 Listiny, čl. 1 Ústavy České republiky), a vylučujícím libovůli při rozhodování, je i povinnost soudů své rozsudky odůvodnit. Pokud právní řešení bez dalšího nevyplývá ze zákonného textu, obecný soud musí v odůvodnění dostatečným způsobem vysvětlit své právní úvahy s případnou citací publikované judikatury nebo názorů právní vědy.“⁵ Sám pojem neretroaktivita nedovoluje jednoduchou subsumpci,⁶ kterou by v soudním rozhodnutí bylo možné provést jen s pouhým odkazem na text zákona. Kromě toho jde v daném případě o otázku, která je alespoň v české diskusi sporná; diskuse v příbuzných právních řádech dokonce směřuje přesně k opačnému závěru, než který zaujal NS (viz dále). **Již jen z tohoto důvodu bylo namísto odůvodnění podrobné, NS však nepodal vůbec žádné.**

III. Právní úprava a její smysl a účel

Intertemporální úpravu obligací reguluje zejména § 3028 odst. 3: „Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.“ Vedle tohoto základního ustanovení existují i ustanovení zvláštní (např. § 3073 a násl.); ta jsou však v tomto případě irelevantní.

Pro obligační právo proto zásadně platí **princip plné neretroaktivity**.⁷ Jde o standardní intertemporální úpravu obligací, kterou obsahoval např. i § 763 odst. 1 obch. zák.⁸ nebo podstatně dříve čl. 170 uvozovacího zákona k německému BGB (EGBGB),⁹ jehož úpravu převzal i čl. 232 § 1 EGBGB¹⁰

v souvislosti s přístupem bývalé Německé demokratické republiky ke Spolkové republice Německo.

Úprava intertemporálního práva ke své aplikaci nutně vyžaduje zohlednění základních principů, na kterých je vystavěna. Často dokonce mají ustanovení intertemporálního práva podobu generálních klauzulí, které prostou subsumpci zcela vylučují. I pokud mají podobu relativně konkrétních pravidel, zůstává řada složitých případů, které ke svému korektnímu řešení též vyžadují aplikaci těchto principů. **Základní střet, který řeší intertemporální právo, představuje kolize důvěry adresátů právní regulace ve stabilitu práva na straně jedné a nezbytnost efektivní změny a rozvoje právního řádu na straně druhé.**¹¹ Velmi zjednodušeně lze tento střet popsat takto: pokud soud aplikuje právo, má primárně aplikovat platné a účinné právo, protože právě toto právo vyjadřuje aktuální vůli demokratického zákonodárce, jeho aktuální hodnotová rozhodnutí. V některých případech by však jinak zcela žádoucí aplikace aktuálního práva mohla zasáhnout do jiných aktuálním právem též chráněných hodnot. Až pokud by z poměrování těchto hodnot vyplynulo, že převládá nad potřebou respektovat aktuální právní úpravu, lze aplikovat dřívější právní úpravu, byť již byla jako taková demokratickým zákonodárcem zavržena.

Základním principem, který se dostává do kolize s potřebou efektivní změny a rozvoje právního řádu, je **princip důvěry v právo**, což není nic jiného než derivát principu právní jistoty. Jako takový je součástí principu právního státu.¹² Právní subjekty činí řadu rozhodnutí, při kterých hodnotí jejich následky, včetně jejich rizik. Tato rozhodnutí činí také s ohledem na existující právní řád. K narušení důvěry v právo by došlo tehdy, pokud by následná změna práva zmařila toto hodnocení (očekávání) následků rozhodnutí, protože by původně stanovené následky, které subjekt mohl brát v úvahu, změnila. Nastala by tak přesně ta situace, která se v hovorovém jazyku označuje jako „*čára přes rozpočet*“. Proto je třeba pro typické případy uvážit, k jakému okamžiku dotčené subjekty koncentrují svou důvěru v právní řád, tj. je třeba posoudit, kdy činí závažná rozhodnutí a k jakému okamžiku typicky zvažují jeho právní důsledky.

Zdůrazněme, že aplikace nového práva nemůže být nepřiměřená jen z toho důvodu, že se po dotčených subjek-

5 Nález ÚS ze dne 24. 11. 2016, sp. zn. II. ÚS 2588/16, bod 13.

6 Srov. Melzer in F. Melzer, P. Tégl: Občanský zákoník, Velký komentář, Svazek III., Leges, Praha 2014, K intertemporálnímu právu obecně, m. č. 135.

7 Srov. tamtéž, K intertemporálnímu právu obecně, m. č. 27; tamtéž, komentář k § 3028, m. č. 171.

8 „Tímto zákonem se řídí právní vztahy, které vznikly ode dne jeho účinnosti. Právní vztahy vzniklé přede dnem účinnosti tohoto zákona a práva z nich vzniklá, jakož i práva z odpovědnosti za porušení závazků z hospodářských a jiných smluv uzavřených přede dnem účinnosti tohoto zákona se řídí dosavadními předpisy. Smlouvy o běžném účtu, smlouvy o vkladovém účtu, smlouvy o uložení cenných papírů a jiných hodnot se však řídí tímto zákonem ode dne jeho účinnosti, i když k jejich uzavření došlo před tímto dnem.“ Srov. Melzer in op. cit. sub 5, K intertemporálnímu právu obecně, m. č. 117.

9 Čl. 170 EGBGB: „Pro závazkový poměr, který vznikl před nabytím účinnosti občanského zákoníku, zůstávají určující dosavadní zákony.“

10 Čl. 232 § 1 EGBGB: „Všeobecná ustanovení pro závazkové poměry. Pro závazkový poměr, který vznikl před účinností přístupu, zůstává rozhodným dosavadní právo platné pro oblast uvedenou v čl. 3 Smlouvy o sjednocení.“

11 Srov. B. Hess: Intertemporales Privatrecht, 1. vydání, Mohr Siebeck, Tübingen 1998, str. 1, 363; V. Knapp: Theorie práva, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 1995, str. 207 a násl., m. č. 486 a násl.

12 Melzer in op. cit. sub 6, K intertemporálnímu právu obecně, m. č. 141 a násl.

tech vyžaduje znalost nového práva. Každý má zásadně znát platné právo, byť si může obstarat pomoc třetí osoby (samozřejmě odhlížíme od případů omluvitelného právního omylu). Ostatně pokud bychom toto zpochybnili, pak zpochybňujeme aplikaci aktuálního práva na jakékoli současně jevy.

Vedle principu důvěry v právo tvoří teleologické pozadí intertemporálního práva i řada jiných hodnot, které jsou však popsány jinde, a proto zde na tyto úvahy jen odkazujeme.¹³

Uvědomění si tohoto teleologického pozadí (hodnotového základu) intertemporálního práva je zcela zásadní. Tak je tomu zejména z toho důvodu, že pokud by aplikace nového práva v typové situaci nijak relevantně do původního rozhodování nezasáhla, pak by nenarušovala důvěru v právo a aplikaci aktuálních rozhodnutí demokratického zákonodárce by nemělo stát nic v cestě. Zejména ve sporných případech je proto třeba zkoumat, zda aplikace nové právní úpravy uvedeným způsobem princip důvěry v právo narušuje, či nikoli. **Je velkou chybou české soudní praxe, že si toto teleologické pozadí intertemporálního práva velmi často neuvědomuje, nýbrž svá rozhodnutí opírá jen o formální argumenty.** Rozsudek NS však vykazuje ještě zásadnější pochybení, protože na argumentaci rezignoval zcela.

Normy intertemporálního práva jsou vlastně výsledky řešení uvedeného střetu; jinými slovy, jsou výsledky poměrování dotčených hodnot. Jak bylo uvedeno výše, často jsou tyto normy velmi obecné, a proto v řadě zvláštních případů není možná jednoduchá subsumpce. Spíše je třeba pomoci poměrování uvedených hodnot dospět ke konkrétnímu řešení i těchto zvláštních případů. Jedním z těchto zvláštních případů je i posouzení nových právních skutečností, které působí na právní poměry, jež se samy řídí dosavadními právními předpisy.¹⁴

Zdůrazňujeme též, že není třeba, aby všechny dílčí otázky, které se nějak týkají jednoho právního vztahu, byly řešeny jedním způsobem. Zákon spíše vychází z určitého základního přiřazení starému nebo novému právu s tím, že dílčí otázky mohou být řešeny odlišně, hovoří-li pro to relevantní teleologické argumenty. To je zjevně např. z konstrukce ochrany nabytých práv v § 3028 odst. 2.¹⁵ **Historičití autoři konstrukce, která je nyní obsažena v § 3028 odst. 3 o. z., dokonce počítali s tím, že nelze formulovat speciální pravidla pro působení nových právních skutečností na závazky, a tedy předpokládali, že právní věda a judikatura budou formulovat jednotlivé skupiny případů se specifickým řešením, což se např. v německém právu skutečně stalo.**¹⁶ Stejně

je třeba k posouzení nových právních skutečností přistupovat i v českém právu.¹⁷

IV. Způsobnost pohledávky k započtení

Rozsudek NS cituje dvě dřívější rozhodnutí NS, ve kterých se posuzovala aplikace § 3028 odst. 3 na řešení otázky postupitelnosti pohledávky. Prvně citované rozhodnutí, které bylo publikováno jako **R 77/2019, velmi správně reflektuje teleologické pozadí intertemporálního práva**, zohledňuje závěry doktríny i judikatury Ústavního soudu: „27. Při úvaze, jaké pravidlo z § 3028 odst. 3 věty první o. z. plyne pro určení právního režimu rozhodného pro způsobnost pohledávek ze smluv k započtení, je třeba vzít na zřetel, že určujícím vodítkem při výkladu přechodných ustanovení je **princip právní jistoty a ochrany důvěry v právo** (z judikatury Ústavního soudu srov. např. nálezy ze dne 13. 6. 2002, sp. zn. III. ÚS 611/01, uveřejněný pod č. 75/2002 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Tento princip se pak prosadí jen v té z možných variant řešení, podle níž je pro způsobnost pohledávek ze smluv k započtení (rozumí se samo sebou ve vztahu k započtecímu právnímu jednání učiněnému po 31. 12. 2013) rozhodná právní úprava, která na smluvní strany dopadala v době, kdy uzavíraly smlouvu, z níž pohledávka vznikla. Kompenzabilita je jednou z podstatných vlastností, které charakterizují pohledávku, a **dodatečná, smluvními stranami nepředvídatelná změna předpokladů započitatelnosti smluvních pohledávek by byla zjevně neproporcionálním zásahem do legitimní důvěry smluvních stran ve stabilitu právního řádu**“ (tučně zvýrazněno aut.).

Toto rozhodnutí je zcela správné. Je totiž velmi dobře možné, že subjekt vstoupil do závazku kromě jiného i se záměrem, že svoji pohledávku započte proti jiné pohledávce druhé strany. Nebo teoreticky opačně – strany si neujednaly nezapočitatelnost pohledávky právě proto, že dle práva účinného v době uzavření smlouvy byla tato pohledávka nezapočitatelná *ex lege*. Pokud právo následně změnilo započitatelnou pohledávku v nezapočitatelnou a *vice versa*, byla by to výše uvedená „*čára přes rozpočet*“; jednalo by se totiž o výrazný zásah do principu právní jistoty. Tento krok zákonodárce by vedl ke zmaření původního posouzení následků jednání stran, jeho přínosů a rizik. Strany by zcela oprávněně mohly tvrdit, že kdyby věděly, že dojde k této následné změně, do závazku by nevstoupily buď vůbec, nebo by si ujednaly zvláštní pravidlo. Proto by aplikací nové právní úpravy skutečně došlo k relevantnímu zásahu do důvěry v právo, což zcela přesvědčivě hovoří pro aplikaci právních předpisů účinných v době vzniku závazku.

Velmi podobně postupoval NS i ve druhém citovaném rozhodnutí, které bylo publikováno jako **R 23/2020**. I ono se zabývalo problematikou započitatelnosti pohledávky a **také zde NS zcela správně posuzoval, zda a jakým způsobem je dotčen princip důvěry v právo**. Tímto principem též odůvodnil svůj závěr: „*Má-li být zachován princip právní jistoty a ochrany důvěry v právo, musí být pro způsobnost pohledávek řídicích se různými právními úpravami (před a po 1. 1. 2014) k započtení rozhodná právní úprava, kterou se daná pohledávka řídí.*“

13 Melzer in op. cit. sub 6, K intertemporálnímu právu obecně, m. č. 140 a násl.

14 Srov. tamtéž, komentář k § 3028, m. č. 172, 208 a násl.

15 Ke koncepci tzv. nabytých práv a její souvislosti s principem důvěry v právo viz tamtéž, K intertemporálnímu právu obecně, m. č. 54, 145.

16 16 Srov. Entwurf eines Einführungsgesetzes zum Bürgerlichen Gesetzbuche für das Deutsche Reich, Erste Lesung, Nebst Motiven, J. Guttenberg, Berlin und Leipzig 1888, důvodová zpráva k čl. 103 návrhu (odpovídá čl. 170 EGBGB), str. 255: „*Sotva lze nalézt formulaci, která by nevyžadovala stanovení velkého počtu výjimek, a to výjimek, které nespočívají na pozitivních, nýbrž na vnitřních právních důvodech, a proto tomuto ustanovení odnímají charakter pravidla.*“ To zdůrazňuje i Hess in op. cit. sub 11, str. 145 a násl.

17 Srov. Melzer in op. cit. sub 6, komentář k § 3028, m. č. 208 a násl.

Doplňme však, že zcela odlišnou otázkou od problému způsobilosti započtení představuje právní úprava samotného kompenzačního projevu vůle. Ten se již má zásadně řídit novým právem.

V. Intertemporální úprava dissoluce

Zcela stejným způsobem, jak NS rozhodl ve výše uvedených případech týkajících se postupitelnosti pohledávky, je třeba hledat řešení i pro intertemporální úpravu dohody o zrušení závazku. Nejprve je třeba se ptát, zda použití nové právní úpravy na dohodu o zrušení závazku, který se sám řídí starou právní úpravou, nějakým relevantním způsobem zasáhne do důvěry v právo u těch osob, které se na jeho vzniku podílely.

Jako příklad vezměme závazek ze smlouvy, kdy by k zásahu do důvěry v právo došlo ze všech typů závazků v nejvyšší míře. Pokud si tedy např. v roce 2010 strany smluvně ujednaly dlouhodobý závazek, a následně se shodně po roce 2014 dohodly, že se tento závazek ruší, může jim aplikace nového práva udělat uvedenou „čáru přes rozpočet“? Tak by tomu nepochybně bylo v otázce smluvní zrušitelnosti závazku. Vzhledem k tomu, že tato otázka není v novém právu řešena odlišně od předchozí úpravy, nehraje zde uvedený fakt žádnou roli.

Lze si však rozumně představit, že by do důvěry stran v právo ve stavu v roce 2010 relevantně zasáhla aplikace aktuálních pravidel o právním jednání? Spíše nikoli. Zde je též třeba zvážit, že tato pravidla zpravidla hájí zcela zásadní hodnoty (aktuálního) právního řádu (např. otázka svéprávnosti, svobody vůle atd.). Existuje jakýkoli rozumný důvod, proč na dnes uzavřenou dohodu o zrušení dluhu osoby s omezenou svéprávností nemá být aplikován § 65 odst. 1 věta první o. z.? Zákonodárce nově přiznal účinky právního jednání i osobám s omezenými volnými a rozumovými schopnostmi, pokud je jim toto jednání ku prospěchu. Proč by tímto způsobem neměl být nesvéprávný chráněn, když se ruší jeho dluh?

V těchto případech tedy buď nejsou změny takové povahy, že by mohly relevantně zasáhnout do očekávání, která strany s uzavřením smlouvy spojovaly, nebo jde o ochranu tak zásadních hodnot nového práva, že taková ochrana zcela zjevně převáží nad očekáváním, které je jen velmi hypotetické a pouze minimálně ochranyhodné (např. představa „očekávání“, že v budoucnu uzavřená dohoda o zrušení závazku bude neplatná, pokud některá ze stran bude omezena ve svéprávnosti, je velmi vzdálená realitě).

Ze všech těchto důvodů se i v příbuzných právních rádech, kde je často shodné nejen teleologické pozadí, nýbrž i velmi podobná dikce zákonných přechodných ustanovení, vychází při posuzování tzv. nových právních skutečností z nové právní úpravy. Jen pokud by u určité dílčí otázky bylo skutečně relevantně zasaženo do důvěry v právo (jako např. ve výše uvedeném problému postupitelnosti pohledávky), má být tato dílčí otázka řešena na základě dřívějšího práva.¹⁸

Tak je tomu i v případě dohody o zrušení dluhu (závazku). Např. Dittmann¹⁹ uvádí ve vztahu k čl. 170 EGBGB,²⁰ který je obsahově totožný s § 3028 odst. 3 o. z., že zánik závazku se řídí starým právem, pokud se důvody zániku podávají z tohoto závazku, avšak řídí se novým právem, pokud zánik spočívá na právním jednání, které se uskutečnilo po 1. 1.

1900, tj. po nabytí účinnosti BGB. Proto se dohoda o zrušení dluhu (závazku), který vznikl před 1. 1. 1900, uzavřená po tomto okamžiku, řídí novým právem, protože nejde o skutečnost, která se podává z vnitřního vývoje právního poměru, nýbrž se jedná o novou skutečnost. Takto rozhodoval i německý Reichsgericht.²¹

Stejně se přistupuje i k výkladu čl. 232 § 1 EGBGB, který obsahuje přechodné ustanovení pro účely přístupu bývalé NDR k SRN: „BGB se má aplikovat, pokud se jedná o nové, z vnějšíku na závazkový poměr působící okolnosti, které se nepodávají z jeho vnitřního vývoje.“²² Jako příklad se uvádí kromě jiného i ujednání o zrušení smluvního závazku.²³

Základní moderní práce o intertemporálním právu v Rakousku, tj. Vonkilchovo *Das Intertemporale Privatrecht*, výslovně problém dissoluce neřeší; zdá se však, že je tomu tak z důvodu zřejmosti použití nového práva. Ve vztahu k dohodám, které mění existující závazek, totiž autor uvádí: „(...) nevyžaduje hlubokého odůvodnění, že ujednání, která mají po nabytí účinnosti změny práva měnit nebo doplnit ‚starou smlouvu‘, per se nesmí být v rozporu s kogentními předpisy nového práva“,²⁴ tj. posuzují se podle nového práva, se kterým musí být v souladu. Tím spíše však toto musí platit pro ujednání, kterým se existující závazek ruší.

VI. Závěr

Lze tedy shrnout, že při řešení použitelnosti nového nebo starého práva na nové právní skutečnosti, které se nějak dotýkají obligačních poměrů vzniklých před 1. 1. 2014, je třeba důkladně hodnotit základní principy, na nichž je intertemporální právo postaveno, jak to již NS v řadě svých rozhodnutí učinil. V daném případě však NS na tento postup rezignoval.

Z analýzy těchto principů a jejich dotčení v případě dohody o zrušení závazku (dluhu) dle našeho názoru nepochybně plyne, že pro aplikaci staré právní úpravy není žádný relevantní důvod. Dissoluce, ke které dojde po 31. 12. 2013, proto má být posouzena podle právní úpravy nové.²⁵

✿ Autory komentáře jsou doc. JUDr. PETR TĚGL, Ph.D., a doc. JUDr. FILIP MELZER, LL.M., Ph.D. Oba jsou advokáty a současně působí na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci.

18 Melzer in op. cit. sub 6, komentář k § 3028, m. č. 208 a násl.

19 Dittmann in Staudinger: Kommentar zum BGB, 10/11. vydání, Komentář k EGBGB, Díl 1 (čl. 1-6 a 32-218), J. Schweitzer Verlag, Berlin 1973, komentář k čl. 170, m. č. 19. Jde o poslední vydání tohoto slavného komentáře, které obsahovalo komplexní komentář k intertemporálnímu právu vztahujícímu se k nabytí účinnosti BGB.

20 Uvozovací zákon k německému BGB.

21 RG Recht 1905, č. 2693. Řešení judikatury v závislosti na kritériích „vnitřního vývoje“ nebo „vnější okolnosti“ bylo zcela většinou akceptováno i literaturou. Byl tato kritéria ve sporných případech nemusí podávat zcela jasné obrysy, i nová doktrína zdůrazňuje, že při jejich rozvážném použití lze dosáhnout akceptovatelných výsledků. Srov op. cit. sub 11, str. 146.

22 Heinrichs in Palandt: Bürgerliches Gesetzbuch. Kommentar, 60. vydání, C. H. Beck, München 2001, komentář k čl. 232 § 1 EGBGB, m. č. 8; odkazuje na rozhodnutí BGH 123, 63.

23 Tamtéž, komentář k čl. 232 § 1 EGBGB, m. č. 8; odkazuje na rozhodnutí BGH NZG 99, 1179.

24 A. Vonkilch: *Das Intertemporale Privatrecht*, Springer, Wien - New York 1999, str. 180, 181.

25 Tak již Melzer in op. cit. sub 6, komentář k § 3028, m. č. 238.

Jan Brodec:

Insolvenční řízení v kontextu mezinárodního práva soukromého

Wolters Kluwer ČR, Praha 2021,
248 stran, 589 Kč.

Nakladatelství Wolters Kluwer ČR je třeba pochválit za publikace z oblasti mezinárodní insolvenčního řízení od JUDr. Jana Brodce, Ph.D., LL.M. Tato publikace je nejnovějším příspěvkem do stále ne příliš obsáhlé české odborné literatury v této oblasti. Insolvenční řízení se v takovém případě dotýká více států a více právních řádů, a je tedy třeba určit soud, ve kterém státě bude mít pravomoc o úpadku rozhodnout a jaké právo se použije. A takových případů s ohledem na trvající pandemii přibývá.

Text publikace je rozdělen do pěti přehledných, tematicky rozdělených a na sebe logicky navazujících částí, dále rozdělených na jednotlivé kapitoly, kterých je celkem třináct.

V první části publikace je obecně představena problematika mezinárodní insolvenčního práva jak v právním, tak ekonomickém kontextu. Mezinárodní insolvenční právo je představeno jako obor pokrývající celou řadu právních odvětví, jako soubor právních norem, které spojuje jejich účel, kterým je úprava právních poměrů souvisejících s mezinárodním insolvenčním řízením. V rámci meziná-

rodního práva soukromého se autor věnuje tzv. triádě mezinárodního práva soukromého, tedy otázce mezinárodní příslušnosti, rozhodného práva a uznání a výkonu zahraničních rozhodnutí, v daném případě insolvenčních řízení. Dále se zabývá teoretickými východisky mezinárodního insolvenčního práva. Představuje jeho základní zásady, tedy princip teritoriality a princip univerzality.

Druhá část publikace je věnována evropské úpravě mezinárodní insolvenčního práva, konkrétně úpravě obsažené v nařízení o insolvenčním řízení. Autor nejprve rozebírá právní rámec evropského mezinárodního insolvenčního práva z pohledu jeho historie, působnosti a základních principů, který je následován výkladem jeho klíčového institutu – místa hlavních zájmů (*centre of main interest*, běžně zkracovaného jako COMI). Právě kapitola o COMI patří k nejzdařilejším a nejprínosnějším částem celé publikace. Pojem COMI je přehledně rozebrán jak z pohledu samotného insolvenčního nařízení, tak z pohledu judikatorní praxe. Autor analyzuje judikaturu Soudního dvora Evropské unie i soudů vybraných členských států Evropské unie. Čtenáři je tak přehledně představena různorodá národní soudní praxe při výkladu insolvenčního nařízení. Tato část je zakončena kapitolou na téma určování rozhodného práva dle insolvenčního nařízení.

Třetí část je věnována mezinárodnímu insolvenčnímu právu – konkrétně je v ní představena úprava ve Vzorovém zákoně UNCITRAL o přeshraničním insolvenčním řízení a vybrané zahraniční úpravy mezinárodního insolvenčního práva (USA, Austrálie, Čína, Rusko). Ve svém výkladu ohledně Vzorového zákona se autor neomezuje pouze na rozbor jeho jednotlivých ustanovení, ale opět jsou akcentovány i praktické aspekty jeho aplikace, kdy autor v rámci dané kapitoly představuje i příklady jeho implementace.

Ve čtvrté části publikace je představena česká úprava mezinárodního insolvenčního práva. Tato část je obdobně jako část o evropské úpravě uvedena exkurzem do historie národní úpravy, který kromě vývoje vnitrostátní úpravy od dob Rakouska-Uherska zahrnuje i v minulosti uzavřené mezinárodní smlouvy v oblasti mezinárodního insolvenčního práva.

Následně je přikročeno k samotné stávající české úpravě. Na úpravu obsaženou v insolvenčním zákoně nahlíží autor dosti kriticky. Zvláštní pozornost pak v závěru této části publikace věnuje úpravě uznávání cizích rozhodnutí ve věcech úpadkového řízení.

Publikace je zakončena částí pátou, ve které jsou obsaženy závěry, ke kterým autor při jejím psaní došel. Za nejdůležitější lze bezpochyby označit autorovo přesvědčení, že pro českou právní úpravu mezinárodního insolvenčního práva by byla přínosná implementace Vzorového zákona UNCITRAL, a to zejména s ohledem na absenci požadavku vzájemnosti, jejíž zakotvení považuje v české právní úpravě za velmi problematické.

Autor prokázal, že problematiku mezinárodního insolvenčního řízení zná jak z teoretického pohledu jako vysokoškolský pedagog, tak i z praktického pohledu jako uznávaný advokát a rozhodce. Výsledkem je velmi zdařilá publikace, jež by neměla chybět v knihovně žádného právníka, který se mezinárodním insolvenčním řízením zabývá v teorii či praxi. Publikace obsahuje celou řadu inovativních, přesvědčivých závěrů a doporučení.

❖ prof. JUDr. KVĚTOSLAV RŮŽIČKA, CSc.,
Katedra obchodního práva Právnické fakulty
Univerzity Karlovy v Praze

Jakub Hanák, Jana Tkáčiková:

Zákon o Státním pozemkovém úřadu (503/2012 Sb.). Komentář

Wolters Kluwer ČR, Praha 2020,
160 stran, 385 Kč.

V listopadu 2020 spatřil světlo světa vůbec první komentář k zákonu č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu a o změně některých souvisejících zákonů, ve stavu ke dni 1. 9. 2020 (dále jen „zákon o Státním pozemkovém úřadu“). Jedná se o dílo autorské dvojice Hanák a Tkáčiková, kteří současně působí na Právnické fakultě Masarykovy univerzity.

Zákon o Státním pozemkovém úřadu

upravuje postavení a působnost Státního pozemkového úřadu, jehož činnost je zaměřena na hospodaření s významnou částí nemovitého majetku České republiky, zejména zemědělskými pozemky. Komentář je tak vzhledem k zákonem upravované materii vhodný především pro profesionály.

Samotný text publikace je psán velmi čtivě a především přehledně. Výklad se vztahuje k jednotlivým odstavcům komentovaných paragrafů a je prokládán zásadními rozhodnutími soudů. Na závěr výkladu k jednotlivým zákonným ustanovením je pak uveden přehled další relevantní judikatury a dalších pramenů, vztah k souvisejícím předpisům a odkazy na odbornou literaturu, jak už bývá u komentářů vydávaných nakladatelstvím Wolters Kluwer zvykem.

Kladně je třeba hodnotit i **vysvětlování užitých i souvisejících pojmů a institutů**. Za zmínku stojí i obrazové vsuvky v podobě mapových podkladů či graficky znázorněných časových os pro lepší přehlednost. Některá komentovaná ustanovení jsou uvozena i historickým exkurzem (např. § 3, 7), který napomáhá lepšímu pochopení upravovaného institutu.

Závěrem lze konstatovat, že se jedná o velmi zdařilou prvotinu této autorské dvojice, která jistě najde své uplatnění především u profesionálů, ale neměla by uniknout ani pozornosti širší veřejnosti.

✿ Mgr. MARTINA WEISSOVÁ, doktorandka na Katedře práva životního prostředí a pozemkového práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně

**Pavel Mates, Petr Černý,
Tomáš Lechner, Pavel Skalka:**

Nahlížení do spisu podle občanského soudního řádu, trestního řádu, soudního řádu správního, správního řádu a daňového řádu

Leges, Praha 2020, 152 stran, 280 Kč.

Nakladatelství Leges vydalo v roce 2020 monografii kolektivu autorů s názvem *Nahlížení do spisu podle občanského soudního řádu, trestního řádu, soudního řádu správního, správního řádu a daňového řádu*. Jedná se o **jedinou publikaci svého druhu, neboť podrobně a komplexně rozvádí nahlížení do spisu pro každé právní odvětví samostatně i ve vzájemných souvislostech**. Svým zaměřením je tak publikace unikátní a vysoce potřebná.

Publikace je členěna do sedmi kapitol, přičemž první kapitola je zaměřena na ústavní východiska, druhá se samostatně a zároveň komplexně věnuje spisu a jeho vedení. Následujících pět kapitol obsahuje vedení spisu v každém právním odvětví, tedy v občanském soudním řízení, trestním řízení, soudním řízení správním, správním řízení a daňovém řízení.

Je nutné poznamenat, že nahlížení do spisu je institutem právní vědou spíše opomíjeným, který je sice zmíněn v každé učebnici práva, avšak autorům se povedlo tento institut vyložit ve vztahu k jednotlivým typům řízení a zároveň upozornit i na zvláštnosti, resp. neobvyklé situace, ke kterým může v praxi dojít a jejichž řešení nemusí být na první pohled jasné. Takovými situacemi je např. určení osob oprávněných v trestním řízení a kdo v jaké fázi řízení do spisu nahlíží. Zároveň autoři velmi podrobně vykládají, kdo je oprávněn povolit či nepovolit nahlížení do spisu, případně i jaké části spisu jsou z nahlížení vyloučeny. Taktéž lze vyzdvihnout důslednost, kterou autoři věnovali i otázce utajovaných informací. Velmi věcně je pak čtenář uveden do dané problematiky, když autoři stručně, avšak výstižně vy-

světlují základní pojmy, vztahující se k jednotlivým typům řízení.

Je nepochybné, že tato publikace není určena pouze akademikům, praktikujícím právníkům či studentům právnických fakult, ale zejména pak samotným účastníkům, kteří chtějí hájit svá práva před orgány veřejné moci. Největším přínosem bezpochyby bude tato publikace pro samotné orgány veřejné moci, které o nahlížení do spisu rozhodují. Vedoucí soudních kanceláří jsou zpravidla osoby bez právního vzdělání a tato publikace jim umožní rychle a přehledně zjistit, jak v dané věci postupovat, např. jaké listiny jsou z nahlížení vyloučeny, a naopak může posloužit účastníkům těchto řízení, aby věděli, jaká práva ve vztahu k nahlížení do spisu v řízení mají. Publikace neopomíjí ani problematiku pořizování kopií ze spisu i jejich případné zpoplatnění. Ačkoliv je publikace sepsána na vysoké odborné úrovni, autorům se podařilo napsat ji srozumitelně, uceleně a přehledně, právě pro potřeby běžného použití nejen odborníků z právní praxe, ale i laiků, kterým může sloužit jako pomůcka v soudním řízení či řízení správním.

Nelze opomenout ani bohatý poznámkový aparát, ve kterém je nejenom hojně odkazováno na literaturu, ale i na související relevantní judikaturu.

Závěrem tak mohu shrnout, že **publikace je praktickou příručkou, ve které se autorům podařilo vystihnout zásadní, ale i ojedinělé a netradiční problémy spojené s nahlížením do spisu**. Je nutné ocenit to, že autoři problematiku nahlížení do spisu pojali komplexně z po-

hledu z všech soudních odvětví i odvětví správních a způsobem přístupným i laické veřejnosti. Publikace bude přínosná jak veřejnosti odborné, tak i každodenní právní praxi.

✿ JUDr. PAVLA BURIÁNOVÁ, asistentka soudce Krajského soudu v Ústí nad Labem, doktorandka na Katedře občanského práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni, asistentka na Katedře ústavního a evropského práva tamtéž

Jan Hak, Ondřej Vícha:

Právo na informace o životním prostředí ve středoevropském kontextu

Wolters Kluwer ČR, Praha 2020, 230 stran, 475 Kč.

Výhled z české právní kotliny, uvědomění si mezinárodních a eurounijních východisek tuzemské právní úpravy práva na informace o životním prostředí a zejména její srovnání s právními úpravami v sousedních státech jsou užitečné jak pro samu reflexi významnosti tématu, tak úvahy *de lege ferenda*, a rovněž pro soudní i běžnou správní aplikační praxi. Monografii autorů Mgr. Jana Haka a JUDr. Ondřeje Víchy, Ph.D., věnovanou těmto otázkám, je proto třeba velmi přivítat. Autoři jsou k jejímu sepsání vysoce kvalifikovaní svým půso-

bením na akademické půdě i zkušenostmi z prostředí Ústavního soudu, resp. ústředních orgánů státní správy.

Důležitost monografie potvrzuje fakt, že právní úprava přístupu k informacím o životním prostředí je, pokud jde o rozsah odborné literatury a judikatury, opravdovou popelkou v porovnání s obecnou úpravou práva na informace. Povinné subjekty a sami žadatelé o informace často ani nerozlišují mezi úpravou práva na informace o životním prostředí a obecného práva na informace. To se v praxi může projevit tím, že až nejvyšší soudní instance musí po letech sporu o důvodech neposkytnutí informací „odhalit“, že žádost o informace byla vyřizována podle chybného informačního zákona, tj. podle zákona o svobodném přístupu k informacím namísto zákona o právu na informace o životním prostředí. Cesta k získání informací o životním prostředí, resp. posouzení důvodnosti či nedůvodnosti omezení přístupu k nim, se tak v rozporu s vůdčím principem poskytování informací bez zbytečného odkladu velmi protahuje. Pokud jde o cíle, které si monografie vytkla, naplnila je podle mého názoru velmi kvalitně.

Publikace věnuje náležitou pozornost mezinárodněprávním a eurounijním aspektům, přičemž si na rozdíl od publikací určených každodenní praxi může dovést jít do větší hloubky. Neomezuje se proto jen na základní, „notoricky známé“ informace o Aarhuské úmluvě o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí a o směrnici EU o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí. Zabývá se např. i problematikou přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí, které mají v držení orgány a subjekty Společenství, včetně judikatury Soudního dvora Evropské unie (dříve Evropského soudního dvora) v těchto otázkách.

Těžisko publikace spočívá v rozboru právní úpravy práva na environmentální informace v ČR, v Rakousku, na Slovensku, v Německu a v Polsku. Autoři hodnotí kvalitu transpozice směrnice EU o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí do srovnávaných vnitrostátních právních řádů, přičemž se zaměřují na klíčové otázky vymezení informací o životním prostředí a povinných subjektů, přístupu k informacím o životním prostředí na žádost včetně lhůt, formy nebo formátu poskytnutých informací a případného zpoplatnění, omezení přístupu k informacím (zákonných důvodů pro odmítnutí žádosti nebo její části) a přístupu k právní ochraně v případě nespokojenosti žadatele s vyřízením žádosti.

V přiměřeném rozsahu je uváděna judikatura v jednotlivých státech i související rozhodnutí evropských soudů. Právě judikatura může do jisté míry překlenout nedostatky transpozice směrnice spočívající např. v nepromítnutí ustanovení o nezbytnosti vykládat důvody pro odmítnutí žádosti o informace o životním prostředí restriktivním způsobem a v každém konkrétním případě zvažovat veřejný zájem, kterému zveřejnění slouží, proti zájmu, kterému slouží odmítnutí (tento deficit vykazuje česká či slovenská právní úprava).

S ohledem na sporné otázky řešené v tuzemsku čtenáře jistě zaujmou pasáže věnované tomu, jak zahraniční úpravy řeší vztah zpřístupňování informací o životním prostředí k nahlížení do spisu jako tradičnímu právu účastníků řízení, práva osob dotčených poskytnutím informace či zneužití práva na informace ze strany žadatelů.

Inspirativní jak z hlediska teoretického, tak praktického jsou i srovnávané úpravy procesních otázek a obrany proti nečinnosti povinného subjektu, neboť nevyřizování žádosti o environmentální informace bez zbytečného odkladu, nejdéle v maximálních lhůtách stanovených zákonem, je chronickou bolestí tuzemské praxe. Autorku recenze v tomto ohledu zvláště zaujalo, že podle slovenské úpravy činí běžná procesní lhůta pro zpřístupnění informací o životním prostředí osm pracovních dní a je zakotvena přestupková odpovědnost pracovníků vyřizujících žádosti o informace za porušení povinností stanovených příslušným zákonem.

Publikace je psaná přehledně a zdařile balancuje mezi vysokou odborností a obecnou srozumitelností. Doporučuji ji proto všem, kteří si chtějí či potřebují rozšířit znalosti v oblasti práva na informace o životním prostředí, ať již jde o legislativce, pracovníky povinných subjektů, či žadatele o environmentální informace.

Publikace je psaná přehledně a zdařile balancuje mezi vysokou odborností a obecnou srozumitelností. Doporučuji ji proto všem, kteří si chtějí či potřebují rozšířit znalosti v oblasti práva na informace o životním prostředí, ať již jde o legislativce, pracovníky povinných subjektů, či žadatele o environmentální informace.

✿ JUDr. RNDr. JITKA JELÍNKOVÁ, Ph.D., členka rozkladové, výkladové a legislativní komise ministra životního prostředí

Vnitrostátní únosy nezletilých dětí

Vnitrostátní únos je protiprávní přemístění nezletilého dítěte jedním rodičem proti vůli či bez souhlasu rodiče druhého a je porušením rodičovské odpovědnosti upravené v ust. § 865 až 980 občanského zákoníku. Rodinní advokáti se s vnitrostátními únosy setkávají stále častěji, proto se tomuto tématu intenzivně věnují.

Zabránit vnitrostátním únosům lze jediné rychlostí edukace či rozhodnutí, protože jakmile se vytvoří vazby v novém místě, je obtížné protiprávnost jednání rodiče napravovat. Proto je důležité rozšiřovat informovanost mezi právní i odbornou veřejností, a tak předcházet protiprávnímu jednání. Není nic horšího, než když protiprávní únos jednomu z rodičů (povětšinou matce) schválí jeho právní zástupce a následně posvěti opatrovnícký soud. Ideální by naopak bylo, kdyby advokát, soudce i opatrovník hovořili stejnou řečí, neinformované rodiče nejdříve poučili a vedli je k dohodě.

Jak řešit následky?

My advokáti se často setkáváme se situací, kdy už je na prevenci pozdě. Navštíví nás otec, jemuž matka odvezla dítě. Co v takové situaci dělat? Zde **pár rad, které vyplynouly z diskuse odborníků v průběhu symposia, které v polovině února zorganizovala ČAK.**

Nejzásadnějším důsledkem únosu je jednostranná **změna bydliště dítěte**. Rodič musí reagovat rychle, protože otálení zmenšuje pravděpodobnost návratu. Jakmile uplyne několik měsíců, dítě si v novém místě zvykne a navrácením bychom trestali právě jeho. **Rodič může podat návrh na „pomalé“ předběžné opatření, OSPOD návrh na „rychlé“.** V běžných případech se však opatrovníci brání návrhy podat, protože chybí ohrožené dítě. Petit návrhu na vydání předběžného opatření by měl znít: *Soud ukládá matce nezletilého navrátit do původního bydliště.* V návrhu je třeba skutečnosti nejen tvrdit, ale i doložit. Kdo se obává, že by soud nemusel návrhu na navrácení dítěte do původního bydliště vyhovět, měl by návrh petitu formulovat alternativně a při zamítnutí požadovat úpravu styku. Pozor na příslušnost soudů (a přesnou terminologii: termín „trvalé bydliště“ právně neexistuje). Příslušnost se neřídí trvalým pobytem, ale **místem bydliště dítěte, na němž se ro-**

diče naposledy shodli. Spolu s návrhem je třeba uhradit i jistinu ve výši 10 000 Kč.

Ptáte se, zda má rodičovská odpovědnost nějaké výjimky? Smí rodič i s dítětem přece jen ve výjimečných případech opustit společnou domácnost? Možná se to zdá nespřavedlivé, ale otcové (a eventuálně matky) odcházející z domácnosti sami jsou naprosto svobodní ve svém rozhodování. Avšak matky opouštějící domácnost s dětmi tak až na výjimky činí protiprávně. Dítě rodiče poutá, a kdo chce změnu, musí soudu předložit důkazy, zatímco otcí (druhému) stačí uplatnit právo veta. Výjimkami z rodičovské odpovědnosti jsou patologie (domácí násilí, alkohol,

drogy, trestná činnost, duševní poruchy, tedy skutečnosti, které vedou k omezení rodičovské odpovědnosti). Pak lze připustit odstěhování **do smysluplné vzdálenosti** maximálně v rámci okresu či obvodu soudu, přibližně **do 30 km**. Rostoucí vzdálenost nekomplikuje život jen druhému rodiči, ale zejména dítěti, které na cestách stráví mnoho času. Soud by měl častěji rodiče informovat, že porušení rodičovské odpovědnosti může být důvodem pro svěřeni dítěte do péče druhého rodiče.

Důsledkem vnitrostátního únosu je také **změna školy**. Škola vychází z vyvrátitelné domněnky, že rodič jedná se souhlasem druhého rodiče. Návrh na zápis dítěte do školského zařízení podléhá správnímu přezkumu, návrh podává dítě zastoupené zákonným zástupcem. Druhý rodič se musí pokusit nesoulad překonat, a pokud se mu to nepodaří, pak má avizovat správnímu orgánu svůj nesouhlas. **Jestliže nastane neshoda rodičů ohledně školy, správní orgán přeruší řízení o zápisu dítěte a odkáže rodiče na opatrovnícký soud.** Není oprávněn spor rodičů řešit, jeho úkolem je pouze zkoumat, zda dítě splňuje podmínky pro zápis do školy. Pokud soud nestihne rozhodnout do zahájení školní docházky, je dřívější rozhodnutí správního orgánu o přijetí dítěte do školy **bezpředmětné**. Odmítnutý rodič musí jednat ihned ve shodě s pravidlem, že právo přeje bdě-

lým. Násilné soudní řešení však způsobuje jen gradaci sporu, konflikt sám neodstraní. Každý si musí uvědomit, že narozením dítěte se vše v jeho životě mění. Podstatná je prevence, protože represe nefunguje.

Navzdory vnějšímu pozorování se praxe neustále zlepšuje. Otázka zní, jak má jednat rodič, který chce odejít ze vztahu. Předběžným opatřením není tento problém řešitelný, protože chybí naléhavá potřeba. Rodič i jeho advokát by měli chápat, že v opatrovnické věci je každé rozhodnutí zatímní, protože svět dítěte se rychle mění. Advokátům lze doporučit, aby před podáním návrhu k soudu věc probrali s klientem, navrhli dohodu, kontaktovali protistranu, a **pokud k dohodě nedojde, pak se rodič může ze společné domá-**

nosti odstěhovat do smysluplné blízkosti a požadovat zatímní úpravu poměrů. Na protiprávní přemístění dítěte u nás pánuje chybný společenský pohled, k nesprávné kultuře sami přispíváme. Největším nedostatkem je nízká informovanost rodičů, kteří se musí o koncepci rodičovské odpovědnosti dozvědět. Justice je bohužel jediným místem, kde se to dozví. Nezbytná je proto hromadná edukace. Zkázonosné pak je, pokud soud nekoná dostatečně rychle.

Podrobnosti o činnosti Unie rodinných advokátů, stanov, přihlášky a kompletní seznam členů najdete na webových stránkách naší unie (www.uracr.cz).

✿ JUDr. DANIELA KOVÁŘOVÁ,
prezidentka Unie rodinných advokátů

Z kárné praxe

Střet zájmů

§ 16 odst. 2 zákona o advokacii

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 Etického kodexu

§ 19 odst. 1 písm. a), c) zákona o advokacii

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK z 24. 1. 2019, sp. zn. K 80/2018

Advokát se dopustil kárného provinění tím, že ačkoliv právně zastupoval L. K. jako otce v opatrovnické věci vedené u Okresního soudu v K. o návrhu matky S. K. na úpravu poměrů rodičů k nezletilému synovi K., která byla pravomocně skončena dne 11. 4. 2017, a v rámci tohoto zastupování získal od L. K. informace o osobních, majetkových a finančních poměrech jeho rodiny, dne 9. 10. 2017 převzal právní zastoupení S. K. v její trestní věci, v níž L. K. je jedním z poškozených, když S. K. se měla dne 16. 1. 2015 dopustit přečinu poškození cizích práv dle § 181 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a přečinu podvodu dle § 209 odst. 1 tr. zákoníku zneužitím osobních údajů L. K., čímž ho vystavila nebezpečí náhrady škody a vymáhání poškozenou společností, a dále v době nejméně od 17. 10. 2015 do 20. 10. 2015 se měla dopustit přečinu krádeže dle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a přečinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku dle § 234 odst. 1 tr. zákoníku zneužitím osobních údajů L. K., otce svého druha L. K.

Kárné opatření – napomenutí.

Kárně obviněný nepochybně tím, že převzal obhajobu paní S. K., obviněné ze spáchání trestného činu ke škodě bývalého klienta kárně obviněného, jednal v rozporu s citovanou normou. Zájmy osoby obviněné ze spáchání trestného činu a osoby trestným činem poškozené jsou zcela jistě zájmy protichůdnými, vzájemně si odporujícími. Opatrovnické řízení je zcela typicky a za všech okolností řízením,

ve kterém se zkoumají výdělkové a obecně majetkové poměry účastníků. Předmětné trestní řízení vedené pro podezření ze spáchání majetkových trestných činů ku škodě bývalého klienta advokáta je pak dle názoru kárného senátu právní věcí, jež úzce souvisí s opatrovnickou právní věcí. Obdobně charakter a skutkový základ obou zmíněných právních věcí skýtá velmi reálné nebezpečí, že informace, které získal kárně obviněný při právním zastupování otce v opatrovnickém řízení, mohly neoprávněně zvýhodnit paní S. K. v její trestní věci.

Při úvahách o případném druhu a výměře kárného opatření, případně možnosti upustit od uložení kárného opatření, kárný senát vycházel jednak již z výše uvedených východisek pro rozhodování o vině či nevině kárně obviněného, ze závažnosti a intenzity zjištěného kárného provinění, postoje kárně obviněného k projednávanému skutku a k celému kárnému řízení a v neposlední řadě i z osobních a majetkových poměrů kárně obviněného. Na straně jedné je třeba konstatovat, že jednání kárně obviněného je natolik závažným porušením povinnosti advokáta, že dosahuje míry potřebné pro jeho kvalifikaci jako kárného provinění ve smyslu ust. § 32 odst. 2 zákona o advokacii. Navíc jednáním, které poměrně závažně poškozuje náhled laické i odborné veřejnosti na advokátní stav.

Na straně druhé nelze přehlížet fakt, že kárně obviněný se zjištěného jednání dopustil po 25 letech zcela bezúhonného advokátního života, bez nějaké zjištěné či jiné osobní motivace. Dále je třeba ve prospěch kárně obviněného vyhodnotit jeho postoj k celé věci, kdy se ke spáchání popsaného jednání doznal, vysvětlil pohnutky svého nesprávného jednání a zejména v průběhu kárného řízení si zcela uvědomil závažnost svého pochybení, zaujal k věci plně kající přístup a přijal svou kárnou odpovědnost za projednávané jednání. Postoj kárně obviněného zřetelně nasvědčoval tomu, že si vzal pro svou budoucí praxi z celé věci vhodné poučení. Kárný senát dospěl tedy k závěru, že intenzita posuzovaného jednání je sice stále ještě závažným porušením povinnosti advokáta, nikoliv však porušením takové intenzity, aby bylo nutné přistoupit k uložení jiného než nejmírnějšího kárného opatření.

✿ Mgr. PETRA VRÁBLIKOVÁ,
vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

informace a zajímavosti

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty v době pandemie

Vážené advokátky, vážení advokáti,
vážené koncipientky, vážení koncipienti,

uvádíme přehled ZATÍM POTVRZENÝCH vzdělávacích akcí pro vás, které budeme DÁLE DOPLŇOVAT.

SEMINÁŘE NA NEJBLIŽŠÍ OBDOBÍ plánujeme v ONLINE PODOBĚ a pozvánky a registrace na ně jsou již uveřejněny na webových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz a MŮŽETE SE NA NĚ PŘIHLAŠOVAT – viz levé menu nazvané Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK.

POKUD TO SITUACE UMOŽNÍ, POZDĚJŠÍ PLÁNOVANÉ AKCE SE BUDOU KONAT PREZENČNĚ, a to v Praze na nové adrese Vzdělávacího a školicího střediska ČAK: Myslíkova 258/8, Praha 2 – Nové Město, a v Brně buď v sídle pobočky ČAK na nám. Svobody 84/15, nebo v sídle veřejného ochránce práv, Údolní 39.

POZVÁNKY NA POZDĚJŠÍ SEMINÁŘE PROTO BUDEME ZVEŘEJŇOVAT POSTUPNĚ A PŘIHLAŠOVAT SE NA NĚ BUDE MOŽNÉ ASI MĚSÍC PŘED JEJICH KONÁNÍM (to už bychom měli vědět jistě, zda situace umožní prezenční konání vzdělávací akce, nebo bude muset proběhnout v online podobě).

Sledujte tedy, prosím, průběžně webové stránky Komory. Informace o vypsání vzdělávacích akcí bude rovněž uvedena v Newsletteru ČAK.

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK v Praze

ve čtvrtek 8. dubna 2021

Bytové spoluvlastnictví a společenství vlastníků jednotek, novela zákona č. 163/2020 Sb.

Lektorka: JUDr. Pavlína Brzobohatá, předsedkyně senátu Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 15. dubna 2021

Exekuce stále novelizované

Lektorka: JUDr. Martina Kasíková, předsedkyně senátu Krajského soudu v Praze

ve čtvrtek 22. dubna 2021

Velká novela z. o. k. – změny v obecné části společné pro všechny obchodní korporace

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva PF UK

ve čtvrtek 6. května 2021

Povinnosti advokátů v oblasti AML po novele provedené zákonem č. 527/2020 Sb.

Lektorka: Mgr. Petra Vrábliková, vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

ve čtvrtek 13. května 2021

Advokát jako opatrovník

Diskutující: JUDr. Hana Nová, emeritní soudkyně, JUDr. Pavel Kotrady, předseda Okresního soudu ve Vsetíně, JUDr. Daniela Kovářová, advokátka, Mgr. Barbora Brožová, Ministerstvo spravedlnosti, Mgr. Petra Vrábliková, advokátka, JUDr. Renáta Šínová, Ph.D., Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Mgr. Alena Vlachová, advokátka, Mgr. Zuzana Durajová, právnička kanceláře veřejného ochránce práv

ve čtvrtek 27. května 2021

Promlčení práva

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva PF UK

úterý až čtvrtek 1. až 3. června 2021

Mediation Advocacy aneb advokát v mediaci

Lektorky: JUDr. Martina Doležalová, Ph.D., advokátka, zapsaná mediátorka, vedoucí sekce ADR ČAK a vedoucí zkušební komisař pro SZK v mediaci PhDr. Dana Potočková, MDR., zapsaná mediátorka, odbornice na konflikt management

ve čtvrtek 4. června 2021

Civilní řízení soudní a jeho ústavněprávní souvislosti

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

ve čtvrtek 17. června 2021

Právní jednání – platnost, účinnost, výklad

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva PF UK

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK Brno

ve čtvrtek 8. dubna 2021

Rekodifikace trestního řízení – přípravné řízení

Lektor: JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 15. dubna 2021

Náhrada škody

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva PF UK

ve čtvrtek 22. dubna 2021

Výběr z aktuální ústavněprávní judikatury a civilní judikatury Nejvyššího soudu a odvolacích soudů

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

ve čtvrtek 29. dubna 2021

Pojištění profesní odpovědnosti – příklady z praxe

Lektoři: Mgr. Tereza Poláková, jednatelka WI-ASS ČR Zdeněk Chovanec, pojišťovací makléř senior WI-ASS ČR

ve středu až čtvrtek 5 a 6. května 2021

Společné jmění manželů

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 20. května 2021

Rekodifikace trestního řízení – řízení před soudem prvního stupně

Lektor: JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 27. května 2021

Zadávání veřejných zakázek

Lektor: JUDr. Michal Krenk, Ph.D., soudce Vrchního soudu v Praze, externí člen Katedry občanského práva PF UK

ve středu 2. června 2021

Aktuální otázky dědického řízení

Lektor: JUDr. Václav Bednář, Ph.D., akademický pracovník na Univerzitě Palackého v Olomouci, o. p. s.

Pozvání na přednášky pořádané Pražským sdružením Jednoty českých právníků

Výbor Pražského sdružení Jednoty českých právníků vás srdečně zve na odborné přednášky s aktuální problematikou. Kvůli epidemické situaci se budou přednášky do odvolání konat online.

Jakmile to situace dovolí, budou se dopolední přednášky konat v přednáškovém sále Justiční akademie, Praha 1, Hybernská 18 v I. poschodí a odpolední přednášky na Právnické fakultě UK Praha, nám. Curieových 901/7, přízemí, číslo dveří 38.

12. dubna 2021 od 16 do 18 hodin/ Rizika plynoucí účastníkům právních vztahů k nemovitostem z revize katastru
Přednášející: Ing. Pavel Doubek, Český úřad zeměměřický a katastrální v Praze

10. května 2021 od 9 do 14 hodin/ Psychologie pro právníky
Přednášející: PhDr. Dana Rabiňáková, klinická psychologička, mediátorka

10. května 2021 od 16 do 18 hodin / Judikatura v pozůstalostních věcech
Přednášející: JUDr. Ladislav Muzikář, emeritní soudce Městského soudu v Praze

17. května 2021 od 9 do 14 hodin / Právní režim mezinárodních obchodních transakcí. Pravomoc k rozhodování mezinárodních sporů, určení rozhodného práva, vliv pandemické situace na mezinárodní obchod
Přednášející: JUDr. Zdeněk Kapitán, Ph.D., ředitel Úřadu pro mezinárodní ochranu dětí, vyučující PF MU v Brně

7. června 2021 od 16 do 18 hodin / Ústavněprávní rovina občanskoprávních sporů, zajímavá rozhodnutí v oblasti deliktního a rodinného práva
Přednášející: JUDr. Ludvík David, soudce Ústavního soudu

14. června 2021 od 9 do 14 hodin / Bytové spoluvlastnictví, praktické otázky, které řeší SVJ, bytová družstva a jejich členové a soudní rozhodování těchto sporů
Přednášející: JUD. Pavlína Brzobohatá, soudkyně Nejvyššího soudu

Přihlášky na přednášku se podávají pomocí formuláře na webových stránkách www.jednotaceskychpravniku.cz nebo zasláním vyplněné přihlášky na e-mail: info@jednotaceskychpravniku.cz.

Přihlašovací údaje obdržíte před konáním přednášky na váš e-mail.

Účastnický poplatek za pětihodinovou přednášku je 1 500 Kč, za dvouhodinovou přednášku 400 Kč.

Pro členy Jednoty českých právníků, justiční čekatele a asistenty, advokátní, notářské a exekutorské koncipienty a studenty právnických fakult jsou poplatky za pětihodinovou přednášku 900 Kč a za dvouhodinovou přednášku 200 Kč.

Účast na přednáškách uznává Česká advokátní komora jako součást odborné přípravy k advokátním zkouškám.

O právnickém vyjadřování

Již nějaký čas se zabývám tématem „právo v beletrii“. Nemohu proto opomenout tvorbu Václava Laciny, soudce i autora epigramů a literárních parodií. S jeho tvorbou jsem se setkal již při studiu na právnické fakultě. Kdosi mi tehdy doporučil knížku „Čtení o psaní“, abych si osvojil latinskou terminologii a postup při uzavírání smluv. Měl jsem nalistovat kapitolu „Vzorná próza“, ve které spisovatel uvádí, jak by profesor Jan Krčmář, žák Randův, právně pojednal říkánku *Šel dráteník po silnici/selka na něj volala/aby jí šel zadržat/ohrnec s dvouma uchama*. Profesor Krčmář by prý mimo jiné napsal: „*Předpoklady vyslovené v citovaném čtyřverší nechávají volné pole dohadům, jaký byl asi výsledek činnosti offerentčiny. Podle § 862 o. z. bylo na oblátu, aby se k nabídce vyjádřil ihned, neboť šlo o nabídku mezi přítomnými (arg.: „na něj volala“, vzdálenost tedy nebyla větší, než jakou může překonat lidský hlas). Ostatně by § 862 o. z. ve znění novely platil, i kdyby šlo o volání telefonické; tato případnost však není pravděpodobná, neboť podle normálních zkušeností nevoláme telefonicky na člověka, jdoucího po silnici.*“ (K tomu si dovoluji připojit aktualizaci poznámku: V době mobilních telefonů není zmíněná „případnost“ vyloučena, ba je obvyklá.)

Další mé setkání s Václavem Lacinou bylo vyvoláno také knihou, tentokrát mou. Šlo o publikaci „Jak se píše knihy aneb lehkovážná vyprávění o vážné literatuře“, kterou s ilustracemi Vladimíra Renčina vydalo v roce 1988 nakladatelství Svoboda. Knihu jsem věnoval matce mé manželky s podotknutím, že dedikovat dílo vlastní tchyni je zřejmě výjimečným počinem. Václav Lacina mě písemně poučil, že nejde o případ zcela ojedinělý. Vyměnili jsme si pak několik dopisů a došlo i k osobnímu setkání. Při něm mi Václav Lacina věnoval soukromý ilustrovaný tisk, v němž strýc udílí rady synovci, který absolvoval právnickou fakultu a má se státi úředníkem. Tvůrce dopisu doufal, že synovec Jindříšek bude pokládat svůj stav za vznešený a nad jiné vynikající. K tomu pak dodal: „*Ať si říká, kdo chce co chce, úřad je vrchnost a úředník si toho musí být nejenom vědom, ale dávat to znát také jiným. Proto se stranami jedné vždy odměřeně, byť zdvořile. Dávej jim najevo, jak jsi přetížen prací a jakou nesmírnou námahu Ti působí, když se musíš zabývat jejich záležitostmi. Ptají-li se Tě o radu, nenamáhej se příliš úsilím o srozumitelnost. Nepochopí-li Tvůj výklad, budou si tím více vážit Tvé učenosti...*

Při své práci si pamatuj, že hlavní zásadou dobrého úředníka je dbáti příslušnosti. U každé návštěvy a u každého spisu zkoumej, zda jsi pro vyřízení příslušný. Nejsi-li, pošli návštěvníka jinam a nestarej se, zda referent, ke kterému ho posíláš, je příslušný. Není-li, ať ho pošle dál. Každý člověk potřebuje trochu pohybu a procházka z kanceláře do kanceláře je pro stranu velmi zdravá a osvěžující. Nic si z toho nedělej, že žadatel tak-

to ztratí nějakou tu pracovní hodinu. Ona mu práce neuteče, a když ji neudělá v pracovních hodinách, udělá ji později. Ty ovšem úřední hodiny přesně dodržuj, a jakmile padne, opusť svou kancelář, i kdybys musel zavěsit telefon uprostřed rozmluvy.

Budeš-li někdy soudcem, hled' proto co nejvíce odročovat a na dobu co nejdelší. Strany třeba během dlouhého procesu zemřou nebo ztratí zájem o věc a Ty budeš mít ušetřenu práci s rozsudkem. Budeš-li přece muset udělat rozsudek, pak pamatuj, že nemá sloužit jen rozhodnutí věci, ale že má v první řadě ukázat, jaký jsi bystrý právník. Nic nevaď, nebudou-li mu strany rozumět. Hlavní věc je, aby vyšší instance věděla, jaký jsi právní genius. Napíšeš-li rozsudek tak učený, že mu ani nahoře nebudou rozumět, získáš tím nesmírně na věhlasu.“

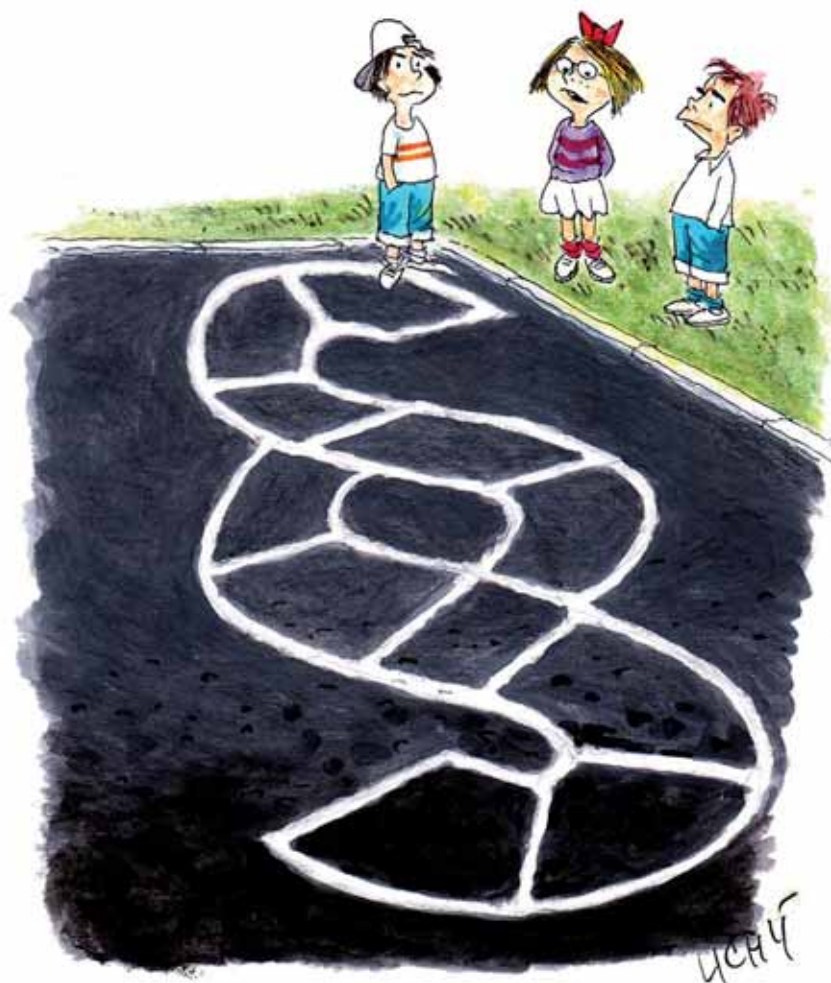

Václav Lacina ve své životopisné knize „Co vám mám povídat“ (roku 1996 v Praze vydalo nakladatelství Československý spisovatel) píše o svých soudcovských začátcích u Vrchního soudu. Uvádí, jak si „*dorostenecký sbor' zpestřoval činnost všelijakou legrací, nezřídka právníkou. Vrchní soud rozhodoval v senátech; my se ustavili v Juvenát a projednávali rozmanité, ovšem smyšlené případy: Přišel exekutor zabavit nábytek, ale protože nikdo nebyl doma a bylo zamčeno, zapsal exekutor kusy, které viděl oknem, do zájemního protokolu. Jenže on to nebyl skutečný nábytek, jen namalovaný na zdi; když se dlužník dozvěděl o zabavení, vzal štětku a všecko zabílil. Maje rozhodnouti, zda dlužník Zvonimír Hebrděl mařil exekuci, musel Juvenát nejdříve řešiti otázku, zda lze oknem bavit. Tuto otázku zodpověděl kladně, neboť lze-li oknem bavit se s někým navzájem, tím samým lze bavit i něco, tedy v daném případě nábytek, který však exekutor, nejsa mu přístup, bavit nemůže.*

Druhý závažný problém, zda předměty pouze zobrazené, tedy neskutečné, mohou býti předmětem soudního zabavení, rozlouskl Juvenát bezvadnou právníkou úvahou: „Zabílením předmětných obrazů se odpředmětnilo, ba zbezpředmětnilo jejich zabavení, nebtě tyto zabílením pohromu vzaly. Tím pak padl i účel zábavy těchto, úkoj věřitelův. Sice by se zdálo, že zabavením předmětů namalovaných, jichž by nikdo ve dražbě nekoupil, nelze se věřiteli ukájeti; než uvážíme-li, že ne vždy nízké ukojení hmotné, mrzkým to mamonem, je účelem exekuce, ale že začasťe i vyšší záchvěvy tutěž zapřičiňují, jako aby dlužník, když už z něho mincí vytrásti nelze, alespoň prohnán byl; aby záha věřitelova exekučními úkony ochlazená byla; aby zástupce věřitelův činností se vykázati a tu samou klientu účtovati mohl; pak nutno za to míti, že zabílením obrazů shora týkaných se stalo, že exekuce k ukojení věřitelovu nevedla, ale činem dlužníkovým zmařena byla.“

Inu, beletrie od právníků může poučit o právních úpravách, způsobech rozhodování i o lidské psychologii. Občas dovede i pobavit.

✿ prof. PETR HAJN

TOHO PANÁKA MALOVAL TVŮJ STŘEJDA? ...CO DĚLÁ?

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- v Itálii byla první žena zapsána do seznamu advokátů již v roce 1883? Lidia Poët (1855-1949) vystudovala práva na univerzitě v Turíně a v uvedeném roce úspěšně složila advokátní zkoušku. Její zápis do seznamu advokátů byl však napaden stížností generálního prokurátora k Apelačnímu soudu (*Corte d'Appello*) v Turíně. Ten zápis prohlásil za protizákonný, důvodem bylo mimo jiné to, že za úkony ženy - advokátky by nesl podle tehdejší úpravy manželského práva odpovědnost její manžel. Přes mediální podporu Lidie Poët Kasační soud (*Corte di Cassazione*) rozhodnutí Apelačního soudu potvrdil. Lidia Poët byla do seznamu advokátů podruhé zapsána až ve svých 65 letech v roce 1920 poté, kdy zákon č. 1179/1919, známý jako Sacchiův zákon (*Legge Sacchi*), ženám umožnil přístup k advokacii.

- dne 1. února 2021 obhájil na Fakultě právnické ZČU Štěpán Hubička rigorózní práci *Advokacie na Královských Vinohradech s ohlednutím do pražského Karlína a Žižkova v době první republiky?* „Autor měl k dispozici jak osobní spisy advokátů v historické matrice České advokátní komo-

ry, tak celou řadu zmínek o dobových vinohradských, žižkovských a karlínských advokátech v prvorepublikovém tisku. Rigorózní práce je v podstatě biografickým slovníkem advokátů ve vybraném území,“ podává se z oponentského posudku Stanislava Balíka. Štěpán Hubička pak úspěšně složil rigorózní zkoušku před komisí, v níž vedle předsedy Antonína Lojka zasedali oponentka práce Vendulka Valentová a Vilém Knoll.

- jedním z mnoha advokátů, kteří byli perzekvováni komunistickým režimem, byl i Antonín Moravec? Ivančický rodák Antonín Moravec (1913-2006), absolvent Právnické fakulty Masarykovy univerzity, byl v 50. letech 20. století nuceně umístěn do oslavanských dolů. K advokacii se pak již nemohl vrátit, po uvolnění poměrů pracoval jako podnikový právník. I za dob totality byl Antonín Moravec aktivním divadelním ochotníkem a organizátorem společenského, kulturního a sportovního života v Ivančicích.

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.

Leitartikel

Monika Novotná: Apolitische Anwaltschaft	3
---	---

Aktuelles

Einladung zum 8. Tschechischen Rechtsanwaltskammertag	4
Aufforderung an die Rechtsanwälte, Kandidaten in den Vorstand, den Kontrollrat, die Disziplarkommission und die Disziplinarberufungskommission für die Wahlen auf dem 8. Tschechischen Rechtsanwaltskammertag 2021 vorzuschlagen	5
Tschechische Rechtsanwaltskammer unterzeichnete als erste ein Memorandum mit der Anwaltskammer von England und Wales Eva Indruchová	6
Aktuell im Recht Hana Rýdlová	8
Konferenz der Karlsbader Juristentage wird auf 2022 verschoben	10

Aus der Rechtstheorie und Praxis

Artikel

Novelle des AML-Gesetzes: Identifikation des Mandanten mit dem Rechtsanwalt Petra Vrábliková	11
Unternehmensschuldscheine: Das schwarze Schaf des Kapitalmarktes? Martin Hobza	19
Zu ausgewählten Fragen der Nebenintervention (Nebenbeteiligung) Petra Lavická	29
Grenze zwischen Qualifikation von Klagen aus einem Vertrag und aus einem Delikt für Zwecke alternativer Jurisdiktionsregeln des Brüsseler Systems Patrik Provazník	33
Recht des Geschädigten auf wirksame Ermittlungen vor dem Hintergrund der neuesten Judikatur des Verfassungsgerichts Stanislav Cik	37
Wiederholungsfall als strafrechtliche Verantwortung begründender Umstand und Gleichheit vor dem Gesetz David Jochman	41
Gerichtliche Überprüfung der Verfahrensweise des Verwaltungsorgans bei Nichteröffnung eines Verfahrens von Amts wegen Zdeněk Vojtášek	46

Aus der Judikatur

Oberstes Gericht: Zur Entstehung des Vorkaufsrechts anteiliger Miteigentümer bei einer Sache im anteiligen Miteigentum infolge des Todes des Eigentümers des Miteigentumsanteils	50
Verfassungsgericht: Zur Falschberechnung der Vergütung des Rechtsanwalts als Bevollmächtigten der Geschädigten	54
Oberstes Verwaltungsgericht: Entscheidung über den Antrag auf Ernennung eines Vertreters durch den Richterassistenten	56
EuGH: Zu den Möglichkeiten einer natürlichen Person, die Aussage zu verweigern	61
EGMR: Zur kostenlosen Nutzung eines Kunstwerks	62
Glosse: Zur Entscheidung des Obersten Gerichts betreffend die Beurteilung sog. neuer Tatsachen in Hinblick auf die Übergangsbestimmungen des Bürgerlichen Gesetzbuches	64

Aus der Fachliteratur

Jan Brodec: Insolvenzverfahren im Kontext des internationalen Privatrechts (Květoslav Růžička)	68
Jakub Hanák, Jana Tkáčiková: Gesetz über das Staatliche Bodenamt (503/2012 Ges.-Slg.). Kommentar (Martina Weissová)	68
Pavel Mates, Petr Černý, Tomáš Lechner, Pavel Skalka: Akteneinsicht gemäß Zivilprozessordnung, Strafprozessordnung, Verwaltungsgerichtsordnung, Verwaltungsordnung und Steuerordnung (Pavla Buriánová)	69
Jan Hak, Ondřej Vícha: Recht auf Umweltinformationen im mitteleuropäischen Kontext (Jitka Jelínková)	70

Aus der Rechtsanwaltschaft

Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft

Innerstaatliche Entführungen minderjähriger Kinder Daniela Kovářová	71
Aus der Disziplinarpraxis Petra Vrábliková	72

Informationen und Interessantes

Wissenswertes

Vorträge und Seminare für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwärter in Zeiten der Pandemie	73
Einladung zu Vorträgen des Prager Vereins der Vereinigung tschechischer Rechtsanwälte	75

Zum Schluss

Über den juristischen Ausdruck Petr Hajn	76
Zeichnung von Lubomír Lichý	77
Wussten Sie, dass... Stanislav Balík	77

Inhaltsverzeichnis	78
Zusammenfassung/Summary	79
Table of Contents	80

Petra Vrábliková: Novelle des AML-Gesetzes:**Identifikation des Mandanten mit dem Rechtsanwalt**

Der Artikel knüpft an den Beitrag der Autorin Große Novelle des AML-Gesetzes und des Anwaltschaftsgesetzes – einige einführende Hinweise, veröffentlicht im BA Nr. 1-2/2021, an und summiert umfassend die Verfahrensweise bei der Identifikation des Mandanten durch den Rechtsanwalt, einschließlich der Neuheiten in Verbindung mit Gesetz Nr. 253/2008 Ges.-Slg. mit Wirksamkeit ab 1. 1. 2021 zur Novellierung des Gesetzes Nr. 253/2008 Ges.-Slg. und einer Reihe weiterer Gesetze, einschließlich des Anwaltschaftsgesetzes, das in bedeutender Weise in die Prozesse der Durchführung von Maßnahmen gegen Geldwäsche und Terrorismusfinanzierung (AML/FT) eingegriffen hat. Die Autorin analysiert in ihrem Beitrag die Vorgehensweise bei der Belehrung des Mandanten, den korrekten Zeitpunkt für die Identifizierung des Mandanten und selbstverständlich Verfahrensweise und Inhalt seiner Identifizierung, einschließlich der Vorgehensweisen zur Feststellung, ob es sich beim Mandanten um eine politisch exponierte Person handelt oder ob am Geschäft oder der Geschäftsbeziehung eine Person beteiligt ist, deren Vermögen internationalen Sanktionen unterliegt.

Martin Hobza: Unternehmensschuldsscheine:**Das schwarze Schaf des Kapitalmarktes?**

Das Anbieten von Unternehmensschuldsscheinen an nicht professionelle Retail-Investoren ist ein sich fortsetzender Trend auf dem tschechischen Kapitalmarkt. Die damit verbundenen Risiken werden durch das bestehende regulatorische Umfeld verstärkt. Der Text möchte Problembereiche der Regulierung identifizieren, analysieren, inwieweit sie zur Risikominderung beitragen kann, nicht eindeutige Bereiche erläutern – mit Ausrichtung auf den Vertrieb von Unternehmensschuldsscheinen durch Finanzvermittler, einschließlich Schuldsschein-Plattformen. Es zeigt sich nämlich, dass insbesondere der Vertrieb hinsichtlich der Nutzung bestehender Institute (product governance) bzw. die Auslegung der Zuständigkeit der Regulierung (Schuldsschein-Plattformen) Lücken aufweist.

Petra Lavická: Zu ausgewählten Fragen**der Nebenintervention (Nebenbeteiligung)**

Dieser Artikel verweist auf die Tatsache, dass die Nebenintervention kein in Vergessenheit geratenes Instrument der Zivilprozessordnung ist, weil auch einfache rechtliche Bestimmungen durch eine umfangreiche Judikatur ausgeführt werden und Thema von Fachartikeln sein können. Aus historischen sowie auch ganz praktischen Gründen wird in diesem Text die Nebenintervention auch im Vergleich zur österreichischen rechtlichen Regelung abgehandelt.

Patrik Provazník: Grenze zwischen Qualifikation von Klagen aus einem Vertrag und aus einem Delikt für Zwecke alternativer Jurisdiktionsregeln des Brüsseler Systems

Der Beitrag reagiert auf die Entscheidung des Gerichtshofs der Europäischen Union in der Sache Wikingerhof (C-59/19). Diese Entscheidung ist ein weiterer Beitrag in der Entscheidungspraxis, die sich mit der Problematik des Auffindens der imaginären Qualifikationsgrenze zwischen Klagen aus einem Vertrag und aus einem Delikt für Zwecke von Regeln der sog. Sonderzuständigkeit des Brüsseler Systems befasste, wenn das beanstandete Verhalten als Verletzung einer vertraglichen Verpflichtung und gleichzeitig als Verletzung einer gesetzlichen Pflicht zu werten ist. Gerade diese Entscheidung klärte Auslegungsprobleme aus unklaren Schlussfolgerungen früherer Entscheidungen und wurde somit zu einem wertvollen Beitrag des Gerichtshofs auf dem Weg zu mehr Rechtssicherheit in der Phase der Bestimmung der internationalen gerichtlichen Zuständigkeit in Zivil- und Handelssachen.

Stanislav Cik: Recht des Geschädigten auf wirksame**Ermittlungen vor dem Hintergrund der neuesten Judikatur des Verfassungsgerichts**

Der Beitrag reagiert auf eine Meinungsumkehr des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte in der Frage des Rechts eines Geschädigten auf wirksame Ermittlungen, das der neuesten Judikatur zufolge nur einer bestimmten Gruppe von Geschädigten zuerkannt wird. Der Artikel setzt sich zum Ziel, die Folgen der Änderung der Betrachtungsweise des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte auf die Geschädigten selbst und insbesondere auf die Änderung der Entscheidungspraxis des Verfassungsgerichts zu bewerten.

David Jochman: Wiederholungsfall als strafrechtliche Verantwortung begründender Umstand und Gleichheit vor dem Gesetz

Dieser Artikel verweist auf die Problematik des Wiederholungsfalls als strafrechtliche Verantwortung begründende Bedingung. Derzeit ist der einzige Tatbestand, bei dem der Wiederholungsfall als strafrechtliche Verantwortung begründender Umstand wirkt, der Tatbestand des Diebstahls gemäß § 205 Abs. 2 Strafgesetzbuch. Die betreffende Bestimmung bringt langfristige – und leider ohne Interesse der Fachöffentlichkeit – absurde Entscheidungen hervor, die das Subsidiaritätsprinzip der Strafrepession evozieren. Aktuell gerät die genannte Bestimmung indirekt über den qualifizierten Tatbestand des Diebstahls gemäß § 205 Abs. 4 Strafgesetzbuch („Diebstahl im Notstand“) in den Blickwinkel der Fach- und Laienöffentlichkeit. Das Hauptaugenmerk gilt jedoch der Frage, ob der „Notstand ausreichend notvoll“ ist, um den qualifizierten Tatbestand des Diebstahls gemäß § 205 Abs. 4 Strafgesetzbuch zu erfüllen.

Zdeněk Vojtásek: Gerichtliche Überprüfung der Verfahrensweise des Verwaltungsorgans bei Nichteröffnung eines Verfahrens von Amts wegen

Der nachstehende Artikel befasst sich mit der Frage der Zulässigkeit einer gerichtlichen Überprüfung der Verfahrensweise von Verwaltungsorganen in dem Fall, wenn diese keinen Grund für die Eröffnung eines Verwaltungsverfahrens von Amts wegen gemäß § 42 auf Antrag einer natürlichen oder juristischen Person befinden.

Petra Vrábliková: Amendment to the AML Act: Identification of the client by a lawyer

The author follows on her previous article Major Amendment to the Major amendment to the AML Act and the Legal Profession Act – Introductory comments published in BA No. 1-2/2021, and provides an extensive overview of the process of identification of the client by the lawyer, including new provisions introduced by Act No. 253/2008 Coll., effective from 1 January 2021, amending Act No. 253/2008 Coll. and a number of other laws (including the Legal Profession Act), which significantly affected the processes of implementation of measures against money laundering and financing terrorism (AML/FT). The author describes how advice is given to the client, when is the right moment for identification of the client and, of course, the process and contents of the client's identification, including verification whether the client is a politically exposed person or whether the transaction or business relationship does not involve a person whose property is subject to international sanctions.

Martin Hobza: Corporate bonds: black sheep at the capital market?

Offering corporate bonds to unprofessional and retail investors is a new trend on the Czech capital market. The related risks are aggravated by the existing regulatory environment. The article identifies problematic areas of the regulation, analyses possible means of mitigating the risks, and provides interpretation of unclear issues, especially as concerns distribution of corporate bonds by fi-

nancial brokers, including bond platforms. Indeed, distribution is the area where the use of the existing concepts (product governance) and determination of the scope of the regulation (bond platforms) are rather problematic.

Petra Lavická: On certain questions concerning intervention in litigation

The article shows that intervention in a litigation is not a forgotten concept of the Code of Civil Procedure, as even simple legal provisions can be further developed by extensive case law and explored in professional literature. For both historical and purely practical reasons, the author also presents a comparative analysis of the concept of intervention from the viewpoint of the Austrian legislation.

Patrik Provazník: The boundaries between classification of claims as contractual or following from a delict for the purpose of application of the alternative jurisdiction rules under the Brussels Regulation

The article reflects the judgement of the Court of Justice of the EU in case Wikingerhof (C- 9/19). The judgement adds to the case law concerning the question of hypothetical boundaries between classification of actions as following from a contract, on one hand, or from a delict or tort, on the other hand, for the purpose of application of the special jurisdiction rules under the Brussels Regulation in cases where the contested conduct can be qualified both as a breach of a contractual obligation and as violation of a statutory duty. By its judgement, the Court of Justice clarified the interpretation problems following from the ambiguous conclusions in the older case law and thus contributed towards legal certainty in the phase of determining international jurisdiction in civil and commercial matters.

Stanislav Cik: The victim's right to effective investigation in the light of the latest case law of the Constitutional Court

The article responds to the change of opinion of the European Court of Human Rights as concerns the victim's right to effective investigation, which the ECHR's new case law recognises only for a certain group of victims. The article assesses the consequences of the reversed line of thought of the European Court of Human Rights on the victims themselves and, in particular, in terms of the change of the case-law of the Constitutional Court.

David Jochman: Recidivism as a circumstance establishing criminal liability; and equality before the law

The article points out the problems arising where recidivism is used as a circumstance establishing criminal liability. Currently, recidivism is stipulated as a circumstance establishing criminal liability only for the offence of theft under Section 205 (2) of the Criminal Code. The provision has long led to absurd decisions – unfortunately unnoticed by professionals – where the principle of subsidiarity of criminal repression comes into mind. While the aforementioned provision has recently attracted certain attention on the part of the professional and lay public indirectly through the qualified offence of theft under Section 205 (4) of the Criminal Code (“theft under state of emergency”), the focus is placed mainly on the question as to whether the “state of emergency is sufficiently emergent” to correspond to the merits of the qualified offence of theft under Section 205 (4) of the Criminal Code.

Zdeněk Vojtásek: Judicial review of the conduct of the administrative authority in case of refusal to initiate proceedings ex officio

The article deals with the question of admissibility of judicial review of the conduct of administrative authorities in cases where the authority concludes that there are no grounds for initiating administrative proceedings ex officio pursuant to Section 42 of the Code of Administrative Procedure upon an instigation submitted by an individual or a legal entity.

Leading Article

Monika Novotná: **Apolitical legal profession** 3

Current News

Invitation to the 8th Assembly of the Czech Bar Association 4
 Call for lawyers to nominate candidates to the Board of Directors, Supervisory Board, Disciplinary Committee and Appellate Disciplinary Committee for the elections at the 8th Assembly of the Czech Bar Association in 2021 5
 CBA the first to sign a memorandum with the Bar Council of England and Wales Eva Indruchová 6
 Legal updates Hana Rýdlová 8
 The conference „Karlovarské právnícké dny“ is postponed to 2022 10

Legal Theory and Practice

Articles

Amendment to the AML Act: Identification of a client by the lawyer Petra Vrábliková 11
 Corporate bonds: black sheep at the capital market? Martin Hobza 19
 On certain questions concerning intervention in litigation Petra Lavická 29
 The boundaries between classification of action as contractual or following from a tort or delict for the purpose of application of the alternative jurisdiction rules under the Brussels Regulation Patrik Provazník 33
 The victim's right to effective investigation in the light of the latest case law of the Constitutional Court Stanislav Cik 37
 Recidivism as a circumstance establishing criminal liability; and equality before the law David Jochman 41
 Judicial review of the conduct of the administrative authority in case of refusal to initiate proceedings *ex officio* Zdeněk Vojtášek 46

Judicial Decisions

Supreme Court: On co-owners' pre-emption right to a jointly owned thing in case of death of one of the co-owners 50
 Constitutional Court: On incorrect calculation of attorney's fee for representing victims 54
 Supreme administrative court: Decision on an application for appointment of an attorney as an assistant judge 56
 EU Court of Justice: On the individual's right to refuse testimony 61
 ECtHR: On free licence to use an artwork 62
 Comment: On the decision of the Supreme Court regarding assessment of new facts from the viewpoint of the transitory provisions of the Civil Code 64

Professional Literature

Jan Brodec: **Insolvency proceedings in the context of private international law** (Květoslav Růžička) 68
 Jakub Hanák, Jana Tkáčiková: **State Land-Use Authority Act (503/2012 Coll.). Commentary** (Martina Weissová) 68
 Pavel Mates, Petr Černý, Tomáš Lechner, Pavel Skalka: **Inspection of files under the Code of Civil Procedure, Code of Criminal Procedure, Code of Administrative Justice, Code of Administrative Procedure and Tax Code** (Pavla Buriánová) 69
 Jan Hak, Ondřej Vícha: **Right to information on the environment in the Central European context** (Jitka Jelínková) 70

Legal Profession

Czech Legal Profession

Intrastate abductions of minor children Daniela Kovářová 71
 Disciplinary decisions Petra Vrábliková 72

Information and Points of Interest

You Should Know

Lectures and seminars for lawyers and trainee lawyers during the pandemic 73
 Invitation to lectures organised by the Prague Association of Czech Lawyers 75

Finally

On legal language Petr Hajn 76
 Drawing by Lubomír Lichý 77
 Do you know that ... Stanislav Balík 78

Inhaltsverzeichnis 78
Zusammenfassung/Summary 79
Table of Contents 80

ROZVÍJEJTE SVOU KARIÉRU

Posilujte svou značku

Získejte nové klienty!

Nové Audi Q5

+quattro

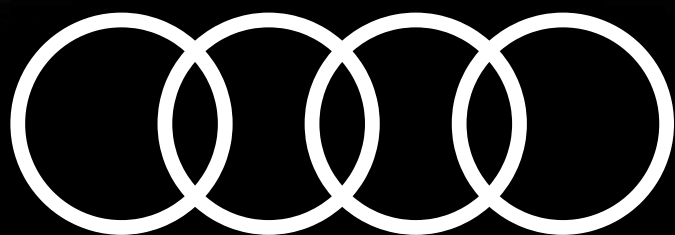
Pohon čtyř kol
quattro v ceně

audi.cz/quattro-bonus

Q5 40 TDI 150 kW

896 900 Kč
bez DPH

Hodnoty spotřeby paliva a emisí CO₂: 5,3 – 5,4 l/100 km, 139 – 143 g/km. Cena s DPH činí 1 085 249 Kč. Vyobrazený model je pouze ilustrativní. Nabídka je určena pouze pro podnikatele.

Porsche Praha-Prosek
Liberecká 12, Praha 8
www.porsche-prosek.cz